

T.C.
ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLÂM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLÂM TARİHİ BİLİMDALI

109003

B 176/393 NUMARALI BURSA MAHKEME DEFTERİ
(METİN ve ANALİZ)

(Yüksek Lisans Tezi)

109003

Danışman
Yrd.Doç.Dr. Salih PAY

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMAN TASEVİN MERKEZİ

Haluk YILDIZ

Bursa 2001

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti Bursa'nın sahip olduğu mahkeme defterleri aynı zamanda Osmanlı'nın en eski arşiv belgeleridir. Mahkeme defterlerinin mahallî nitelikte olmaları ve günlük kayıtları içermeleri, onlara ayrı bir özellik vermekte, şehir tarihi araştırmacılarına binlerce belge sunmaktadır. Aynı zamanda idârî, iktisâdî, ticârî, zirâî, beledî, askerî, siyâsî, sosyal vb. konularda bize bilgiler sunan mahkeme defterlerinin tamamı okunmadan, şehir ve devlet hakkında söylenen sözlerin noksan kalacağı şüphesizdir.

Yapılan bu çalışma, şa'ban 1174 (1760) ile cemaziye'l-evvel 1175 (1761) tarihleri arasındaki belgeleri ihtivâ eden B 176/393 numaralı şer'îyye sicilinin Türk alfabesine aktarılması ve genel bir değerlendirilmesi niteliğindedir.

B 176/393 numaralı defter, 73 varak olup toplam olarak 206 belgeyi içermektedir. Bu belgelerde mülk satışları, muhâla'a, nafaka tayini, verâset gibi konuların yanında merkezle yapılan yazışmalar da mevcuttur. 47-b ve 48-a varaklarındaki belgeler, mikro filimler içinde yer almadığından boş bırakılmıştır.

Tezimiz bir giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Öncelikle 73 varaktaki belgeler, 1 den başlayarak numaralandırılmıştır. Giriş bölümünde, şer'îyye sicilleri hakkında bilgi, Bursa'nın kısa bir tarihi ve defterin yazıldığı yıllarda hüküm süren Osmanlı padişahı III. Mustafa hakkında özet bilgi yer almaktadır.

Birinci bölümde, Osmanlı Devleti'nin idarî ve adlî görevlilerinin isimleri ile vazifeleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde, devletin gelir kaynakları üzerinde durulmuş, Bursa'nın geçim kaynağı ipekçilik, ziraat, hayvancılık, esnaf teşkilatı gibi konularda bilgi verilmiş, alım, satımlara konu olan mallar değerlendirilmiştir.

Üçüncü bölümde, azınlıkların durumları, vakıflar, aile hayatı, toplum düzenini bozan olaylar, ihtidâ hareketleri üzerinde durulmuştur.

Metinden yararlanmayı kolaylaştırmak için, bibliyografya bölümünden sonra, şahıs, mahalle, köy ve mahalle adları indeksi ile, konu ve meslekler indeksi yer almaktadır.

Okunamayan kelimelerin yerine ... okunup da doğruluğundan şüphe duyulan kelimelerin yanına ise (?) işareti konulmuştur.

Çalışmamız boyunca ilgi ve yardımlarını gördüğüm, tecrübe ve tavsiyelerinden yararlandığım, danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Salih PAY'a, değerli vakitlerini esirgemeyen Sayın Prof. Dr. Osman ÇETİN'e teşekkür etmek, benim için bir borçtur.

HALUK YILDIZ
BURSA - 2001

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	1
İÇİNDEKİLER	3
KISALTMALAR.....	6
GİRİŞ.....	7

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NİN İDARİ VE ADLÎ DURUMU

A. BURSA SANCAĞI VE SANCAĞA BAĞLI KAZALAR.....	11
B. İDARİ VE ADLÎ GÖREVLİLER.....	11
1. Beylerbeyi.....	11
2. Sancakbeyi.....	13
3. Subaşı.....	13
4. 'Ases.....	14
5. Kadı.....	14
6. Nâib.....	17
7. Muhzır.....	17
8. Müftî.....	17
9. Muhtesip.....	18
10. Şehir Kethüdâsı.....	18
11. Emin.....	18
12. Çeribaşı.....	19
13. Dellâl.....	19
14. Dizdâr.....	19
15. A'yân.....	20
16. Mütessellim.....	20

İKİNCİ BÖLÜM

İKTİSÂDÎ DURUM

A. DEVLETİN GELİRLERİ	22
1. Vergiler	22
a. Öşür.....	22

<i>b. Haraç</i>	22
<i>c. Cizye</i>	23
2. <i>Mukâta'alar</i>	23
3. <i>Ziraat</i>	25
4. <i>Hayvancılık</i>	25
5. <i>İpekçilik</i>	25
6. <i>Ticaret</i>	26
7. <i>İltizam</i>	28
8. <i>Alım Satımlar</i>	29
B. DEVLETİN GİDERLERİ	30
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
SOSYAL DURUM	
A. AZINLIKLAR.....	31
1. <i>Rumlar</i>	31
2. <i>Ermeniler</i>	32
3. <i>Yahudiler</i>	32
B. VAKIFLAR	33
C. AİLE HAYATI.....	34
1. <i>Talak</i>	34
2. <i>Muhâla'a</i>	34
3. <i>Tefrik</i>	35
D. TOPLUMSAL DÜZENİ BOZAN OLAYLAR	36
E. İHTİDÂ HAREKETLERİ	37
SONUÇ.....	38
BİBLİYOGRAFYA	39
İNDEKS.....	43
I. ŞAHİS ADLARI İNDEKSİ.....	43
II. YER ADLARI İNDEKSİ.....	52
A. <i>KÖYADLARI İNDEKSİ</i>	52
B. <i>MAHALLE ADLARI İNDEKSİ</i>	53
III. KONU İNDEKSİ.....	55

IV. MESLEKLER İNDEKSİ.....	56
A.ŞAHİTLER BÖLÜMÜNDE GEÇEN MESLEKLER.....	56
B. METİNDE GEÇEN MESLEKLER.....	56
METİN.....	57
EKLER.....	175

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
B.Ş.S.	: Bursa Şer'iyeye Sicilleri
B.T.B.K.Yay.	: Bursa Ticaret Borsası Kültür Yayınları
Bkz.	: Bakınız
c.	: cilt
Çev.	: Çeviren
D.İ.A	: Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
Haz.	: Hazırlayan
İ.A.	: İslâm Ansiklopedisi
K.T.B.Yay.	: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları
M.E.B.Yay.	: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları
Mat.	: Matbaası
M.Ö.	: Milattan önce
M.S.	: Milattan sonra
Neş.	: Neşriyat
OSAV	: Osmanlı Araştırmaları Vakfı
s.	: sayfa
sy.	: sayı
T.T.K.	: Türk Tarih Kurumu
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve sâir

GİRİŞ

Şer'iyeye sicilleri, Osmanlı Devleti'nde şer'î mahkemelerde tutulan defterlerdir. Bir şehirde meydana gelen dâva, alım-satım, belediye işleri, hükümet ve vakıflara ait bina, köprü, câmi, su yolu inşaatı ve tâmiri, ölüm, evlenme ve boşanma gibi her türlü olayı içeren yazılarla vali, kadı, müderris, imam vb. görevlilerin nasb ve azilleri, vakfiyeler ve merkezden gönderilen emir, berat gibi yazıların sûretlerinin kaydedildiği resmî ve tarihi kaynaklardır.

Bu defterler, halkın duygu, düşünce, inanç ve davranışlarını, yaşanan acı ve tatlı olayları birinci elden aksettiren, en önemli belgelerdir. Sicillerde, toplumun eğitim, sağlık, kültür, ekonomi, ziraat, ticâret vb. konularda binlerce belge bulmak mümkündür.¹

Bursa Şer'iyeye Sicilleri'nin, Osmanlı tarihi araştırmalarında özel bir yeri vardır. Bu ayrıcalığın sebebi, Bursa'nın Osmanlı Devleti'nin ilk başkenti olması, yüzyıllarca sürecek kurum ve kuruluşların burada gerçekleşmesi, bilinen en eski tarihli defterin bu arşivde bulunması ve defter zenginliği yönünden İstanbul'dan sonra ikinci sırayı almasıdır.²

Bursa'da, merkeze ait 798, M.Kemalpaşa'nın 32, Mudanya'nın 22, İnegöl'ün 20, Gemlik'in 10, Söğüt'ün 11, olmak üzere toplam 893 kadı sicili vardır. Bu defterlere numara verilmeyen 169 defter ilave edilirse rakam 1062'ye çıkmaktadır. Bunlardan en eskisi A 1/1, 860-900/1455-1494, A 2/2, 867-868/1462-1463 ve A 199/208, 860-890/1455-1485 numaralı defterlerdir. Bundan eski defterler Timur ve Karamanoğulları'nın Bursa'yı istilâları sırasında yanmış veya yok olmuştur.³ En son defter ise, C 208 numaralı olup 1923 yılında yazılmıştır. Bu defterler A, B, C, D, diye tasnif edilmiş küçük boy defterler A, büyük boy defterler ise B, C, D, isimleri verilerek

¹ Çetin, Osman, "Bursa Şer'î Mahkeme Sicilleri'nden Notlar" Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 2, c. II, 1987, s. 60.

² Pay, Salih, *Bursa İvaz Paşa Külliyesi*, Eğit-San Yay., Bursa 1996, s. 21.

³ Pay, a.g.e., s. 21.

düzenlenmiştir.⁴ Defterler 1991 yılında Ankara'ya taşınmıştır. Ancak araştırmacılar için, Bursa Büyük Şehir Belediye Kütüphanesinde mikrofilimleri bulunmaktadır.

Şer'iye sicillerinin kapsadığı kayıtlar genellikle iki kısımda özetlenebilir:

1. Her çeşit dâva zabıtları, satış,⁵ vakfiye,⁶ vekâlet,⁷ kefalet,⁸ verâset,⁹ tereke,¹⁰ boşanma¹¹ gibi hukukî uygulamalara âit resmî kayıtlar.

2. Başta hükümdarlar olmak üzere, her derecede memurlara hitâben yazılan ferman, emr-i şerif gibi resmî mahiyetteki emir ve yazı kopyaları.¹²

Defterin yazıldığı yıllarda (1760-1761) Bursa Kadısı Seyyid Mehmed Şerif'tir.¹³ Defterde iki yazı stili mevcuttur.

Anadolu'nun kuzey batısında Marmara Denizinin güneyinde, Keşiş (Ulu) Dağı'nın eteklerinde yer alan Bursa, tarih içinde her zaman önemini korumuştur. Bursa'nın kimler tarafından ve ne zaman kurulduğu tam olarak bilinmemektedir. Fakat, kaynaklarda Bitinya Krallığı'nın bu topraklarda bazen müstakil bir devlet olarak, bazen de başka devletlerin egemenliği altında yaşamış olduğu yer almaktadır.¹⁴ Bitinya Asyanın eski bir krallığıdır. Kuzeyde Karadeniz ile Marmara denizi, doğuda Paflagonya (Kastamonu) güneyde Galatya (Ankara vilayeti) ve Firisya (Eskişehir vilâyeti) ile çevrilmiştir.¹⁵

Bursa ve çevresi, çok eski yıllardan beri büyük kültürlerin beşiği olmuştur. Bu bölgede, Hitit, Lidya, Frigya, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürlerinin izlerini

⁴ Çetin, Osman, *Sicillere Göre Bursa'da İhtida Hareketleri ve Sosyal Sonuçları*, T.T.K. Yay., Ankara 1994, s. 7.

⁵ B.Ş.S. B 176/393, 3, 6, 7, 8, 9, 25. belgeler.

⁶ B.Ş.S. B 176/393, 134, 186, 188. belgeler.

⁷ B.Ş.S. B 176/393, 1. belge.

⁸ B.Ş.S. B 176/393, 41, 42, 88, 114. belgeler.

⁹ B.Ş.S. B 176/393, 1, 4, 12, 22.

¹⁰ B.Ş.S. B 176/393, 1, 4, 22, 37, 41, 44, 48. belgeler.

¹¹ B.Ş.S. B 176/393, 2, 11, 16, 36, 38. belgeler.

¹² B.Ş.S. B 176/393, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 206. belgeler.

¹³ B.Ş.S. B 176/393, 180. belge.

¹⁴ Aykut, Şaban, *Büyük Bursa Tarihi Antolojisi*, Hat Mat. Bursa 1999, s. 6; Kaplanoğlu R.-Günaydın N. *Seyahatnamelerde Bursa*, B.T.B. Yay., Bursa 2000, s. 62.

¹⁵ İnalçık, Halil, "Bursa" D.İ.A., Güzel Sanatlar Mat., İstanbul 1992, VI, 446.

bulmak mümkündür. M.Ö. IV. yüzyılda bölgede kurulan Bitinya Devleti, varlığını sonraki yıllarda bir Roma ve Bizans ili olarak sürdürebilmiştir.¹⁶

Hasan Taib'e göre Bitinyalılar aslen Türktür. M.Ö. 192-148 de Bitinya'nın Kralı, şehre kendi ismini veren "Prusias" idi.¹⁷ Romalılar tarafından elde edilmemek için Kartacalı Kumandan Anibal, onun yanında kendini zehirlemiştir.¹⁸

Bursa'dan önce ilçeleri meşhur olmuştur. M.S. 325 yılında ise İznik'te toplanan konsül herkesçe bilinmektedir. Bursa ve çevresinin fethi konusunda büyük başarıların elde edilmesi Selçuklular zamanında gerçekleşmiştir. Anadolu Selçuklu Sultânı Kutalmış oğlu Süleyman Şah, bölgede hakimiyetini kabul ettirmiş, İznik'i merkez yaptıktan sonra Bursa'yı fethetmiştir. Bizans İmparatoru Aleksios Komnenos tarafından şehir geri alınmış, nihayet Osmân Gazi 1301 yılında Eskişehir, İznik ve Bursa ovasına kadar olan bölgeyi hakimiyeti altına almıştır. 6 Nisan 1326 yılında Orhan Bey tarafından fethedilinceye kadar Bizanslıların egemenliğinde kalan Bursa, bu tarihten sonra, altı asır boyunca dünya tarihine egemen olan Osmanlı Medeniyeti'nin temellerinin atıldığı bir şehir olmuştur.¹⁹

Fetih yıllarında Bursa'da Hisar dışında bir yerleşim alanı bulunmamaktaydı. Bursa'nın İslâm öncesi dönemine ait bilgileri, Roma İmparatoru Trianus (98-117) döneminde 111-112 yıllarında Bitinya Valisi olarak görev yapan Genç Plinius'un (62-114) imparatora yazdığı mektuplarda yer almaktadır. Bursa'da geniş bir meydan olduğu, hükümet sarayının Hisar'daki Devlet Hastanesi'nin karşısında bulunduğu ve bu sarayın kalıntıları bir ölçüde kaldığı, yer altındaki gizli geçitlerin halen sağlam olarak bulunduğu bilinmektedir.²⁰

Bursa fethedildiği tarihlerde Çakırhamam'dan Setbaşı'na kadar geniş bir Gökdere yatağı bulunmakta idi. Orhan Gâzi, bölgeyi han, hamam, câmi ve imâret ile

¹⁶ İnalçık, a.g.e., VI, 447; Baykal, Kazım, *Bursa*, Bursa Eski Eserleri Sevenler Kur., Yay., Bursa ts.

¹⁷ Hasan, Taib, *Hatıra Yahut Mirat-ı Bursa*, Vilâyet Mat., Bursa 1323, s. 3.

¹⁸ Yücelt, Nazım, *Tarihte Bursa*, Ankara Kitâbevi, Bursa 1948, s. 21; Kaplanoğlu, Raif, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu*, Avrasya Etnografya Vakfı Yay., Bursa 2000, s. 108; Kaplanoğlu, Raif – Günaydın, Nurşen, *Seyahatnamelerde Bursa*, B.T.B.Yay., Bursa 2000, s. 71.

¹⁹ Gibbons, Herbert Adams, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, (Çev. Ragıp Hulusi), Yüzyıl Yay., Ankara 1998, s. 21.

²⁰ Texier, Carles, *Küçük Asya Bithynia*, (Çev. Raif Kaplanoğlu) İstanbul Avrasya Etnografya Vakfı Yay., İstanbul 1997, s. 210.

şenlendirmiş ve kentin gelişmesine yönelik ilk adımları atmıştır. Bugünkü Pirinç Hanı'nın bulunduğu yerin atpazarı olmasından sonra, bu bölgenin güvenli hale geldiğini yazan Neşri, Orhan Bey Külliyesi'nin bulunduğu yerin ne kadar ıssız olduğunu "İkindiden sonra o bölgeye gitmek isteyenler tereddüt ederlerdi" ifadesiyle vurgulamaktadır.²¹

Defterin yazıldığı yıllarda Bursa'yı gezen Carsten Niebuhr şehirde, 19 bin müslüman, 1.200 ermeni, 700 Rum, 400 Yahudi ailenin yaşadığını, minare sayısının da bir yılın günleri kadar olduğunu bildirmektedir.²²

Osmanlı Devleti'nin başında, III. Ahmet'ten sonra, tahta çıkan 30.10.1757 tarihinden 21.01.1774' e kadar 16 sene 3 ay görevde kalan III. Mustafa bulunuyordu.²³ Osmanlı-Rus ticaret anlaşması,²⁴ Annesi Mihrimah Sultân adına yapılan Ayazma Camii'nin ibâdete açılması,²⁵ Şehzade Selim'in dünyaya gelişi, Sonradan türbesinin de yapılacağı Laleli Câmisinin temelinin atılması, incelenen defterin yazıldığı tarihlerde meydana gelmiştir.²⁶

²¹ Neşri, Mehmet, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, (Haz. Mehmet Atalay) K.T.B.Yay., Ankara 1983, I, 186.

²² Günaydın N.-Kaplanoğlu, R., a.g.e., s. 76.

²³ Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, T.T.K. Yay., Ankara 1956, s. 347; Öztuna, Yılmaz, *Türkiye Tarihi*, Hayat Kitapları Yay., İstanbul 1967, IX, 69; Köseoğlu, Nevzat, *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler*, Ötüken Neş., İstanbul 1990, s. 418; Mantran, Robert, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* (Çev. Server Tanilli), Cem Yay., İstanbul 1992, s. 89

²⁴ İlgürel, Mücteba, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yay., İstanbul 1993, XI, 159; La Martine, Alphonse de, *Osmanlı Tarihi*, (Çev: Serhat Bayram) Toker Yay., İstanbul, 1995, s. 879.

²⁵ B.Ş.S. B 176/393 169. ve 170 belgeler.

²⁶ Özükan, Bülent, (Genel Yönetmen) *Osmanlı Tarihi*, Boyut Yayınları, İstanbul 1999, III, 394.

BİRİNCİ BÖLÜM

OSMANLI DEVLETİ'NİN İDARİ VE ADLİ DURUMU

A. BURSA SANCAĞI VE SANCAĞA BAĞLI KAZALAR

Bursa, Osmanlı Devleti'nin idarî yapısında, devlet teşkilatının oluşmasında önemli bir yere sahiptir. Osmanlı Devlet teşkilatı, merkez ve eyalet (taşra) olmak üzere ikiye ayrılır.²⁷

Osmanlı Devleti'nin idaresindeki yerler yukarıdan aşağıya doğru, beylerbeylik, sancak (liva), kaza ve köy (karye) şeklinde idarî ve askerî bir taksimata tabi tutuluyordu.²⁸ Köylerin ve nahiyelerin birleşmesiyle kazalar, kazaların birleşmesiyle sancaklar, sancakların birleşmesiyle de eyaletler meydana gelmiştir.²⁹

Bursa, Anadolu Eyaletine bağlı, Hüdâvendigar sancağının merkezi olan bir kaza idi. Kazaları ise, İnegöl, Yarhisar, Domaniç, Yenişehir, Söğüt, Taraklu, Geyve, Akyazı, Akhisar, Göynük, Beypazarı, Mihaliç, Kite, Gönen, Gölpazarı, Bergama, Seferhisar, Ermeni Pazarı, Atranos, Kepsut, Mihalıcık, Edincik, Kızılca Tuzla, Tarhala ve Fesleke'dir.³⁰ Bu idarî taksimat, küçük değişikliklerle 19. yüzyıla kadar devam etmiştir.

Osmanlılar, memleketi herbirinin başında "Kadı"nın bulunduğu yüzlerce kazaya bölerek, idarî ve kazâî teşkilâtlar kurmuş, hükümet yönetimini halkına bu şekilde ulaştırmıştır.

B. İDARİ VE ADLİ GÖREVLİLER

1. Beylerbeyi

Osmanlı Devleti'nde eyaletin en yetkili âmiri olan beylerbeyine mîr-i mîrân, emîrû'l-ümerâ da denir. XVI. yüzyıldan itibaren eyaletlere tayin edilen beylerbeylerine vezirlik rütbesi de verilmiştir. Beylerbeyiler, buldukları eyâlette hem askerî hem de

²⁷ Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, T.T.K. Yay., Ankara 1988, I, 502; Başar, Fehmettin, *Osmanlı Eyalet Tevcihati*, T.T.K. Yay., Ankara 1997, s. 1.

²⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., I, 503.

²⁹ Halaçoğlu, Yûsuf, *XVI- XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, T.T.K. Yay., Ankara 1998, s. 83.

³⁰ İnalçık, Halil, a.g.e., VI, 449.

idarî âmir olarak padişahı temsil ederler.³¹ Osmanlı Devleti'nde ilk zamanlarda bir beylerbeyi bulunur ve bütün ordu işlerinden sorumlu olurdu. İlk beylerbeyi Orhan Bey'in oğlu Süleyman Paşa idi. I. Murad Devrinde kısmen otoritesi zayıflayan bu makam, Rumeli fetihlerinin genişlemesi üzerine ikiye ayrılarak Rumeli ve Anadolu Beylerbeyliği kuruldu. Selçuklular'daki melik'ül-ümerâ makamına benzeyen ve XVIII. yüzyıldan itibaren vali ismini alan beylerbeylikler, zamanla sayı ve nüfuz itibarıyla artış göstermiştir.

Bölgenin asayişinin korunmasında büyük yetkileri olan beylerbeyi merkezle olan ilişkilerinde haberleşmeyi ulaklar veya çavuşlarla sağlıyordu. Devletin en geniş topraklara sahip olduğu zamanı dikkate alarak, beylerbeyi tarafından idare edilen eyâletler üçe ayrılır:

Birincisi haslar; Yıllık geliri 100.000 akçenin üzerinde olan dirliklere denir. Has ile idare edilen eyâletler 24 tane olup bunlar: Rumeli, Anadolu, Karaman, Diyarbakir, Şam, Sivas, Erzurum, Van, Budin, Cezâyir, Halep, Maraş, Kıbrıs, Girid, Bosna, Temeşvar, Trablüşşam, Trabzon, Kefe, Rakka, Şehr-i Zûr, Çıldır, Kars ve Musul'dur.³²

İkincisi salyâne ile idare olunan eyaletlerdir. Bunların arazisi mirî arazi değildir ve has adı altında beylerbeyine toprak tahsis edilmez. Bu eyaletlerin gelirleri defterdarlar tarafından tahsil edilir ve beylerbeyine elde edilen gelirden belli bir miktarı salyâne (yıllık) adı altında ulufe olarak verilir. Mısır, Bağdad, Habeş, Basra, Lehsa, Cezayir-i Garb, Trablusgarb, Tunus ve Yemen olmak üzere 9 tanedir. Bunlara müstesna eyaletler de denmektedir.³³

Üçüncüsü mümtaz eyaletlerdir. Bunların bazıları devlete maktu bir vergi vererek, bazıları da, sefer zamanında asker vererek dâhilî işlerinde serbest bulunurlardı. Mümtaz eyaletler arasında Mekke şerifliği, Mısır Hidivliği (son zamanlarda), Lübnan

³¹ Dağlıoğlu, Hikmet Turhan, *16. Asırda Bursa*, Bursa Vilayet Mat., s. 133; Uzunçarşılı, a.g.e., I. 503; Başar, a.g.e., s. 4; Doğru, Halime, *XVIII. Yüzyıla Kadar Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Görüntüsü*, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir 1995, s. 192.

³² Halaçoğlu, a.g.e., s. 88.

³³ Halaçoğlu, a.g.e., 94; Akgündüz, Ahmet - Öztürk, Said, *Bilinmeyen Osmanlı*, OSAV Yay., İstanbul 1999, s. 498.

mutasarrıflığı ve Eflak-Boğdan voyvodalığı sayılabilir. 1908 inkılabından sonra bu çeşit imtiyazlara son verilmiştir.³⁴

2. Sancakbeyi

Sancakbeyi, eyalet teşkilatı ile tımar usûlünün yürürlükte olduğu zamanlarda beş on kazalık yerin mutasarrıfı ile sipahisinin kumandanlarına verilen isimdir. Hükümdar çocuklarına has olarak verilen mıntıklara "sancak" denir. Bu yerlere tasarruf edenlere de "sancakbeyi" denirdi.³⁵ Dirliği 400.000 akçeye varan sancakbeyleri, beylerbeyi olurlardı.

16. asırdan sonra sancakbeyliğinde ve valiliklerde bulunmuş olan şehzâdelerin bu tarihten sonra vilayetlere gönderilmemeleri ve bu sûretle milletten kopmaları devlet idaresinde derhal tesirini göstermiştir.³⁶

II. Mahmut zamanında sancakbeyleri, mutasarrıf ünvanı almışlardır. Sancakbeyleri, bölgenin idarî bakımdan mutlak amiri olup yalnız adli işlere karışmazlardı. Terfi ettiklerinde beylerbeyi olurlardı.³⁷

3. Subaşı

Osmanlı'da ilk kurulan memuriyetlerden biri de subaşılıktır. Subaşı, şimdiki zâbıta ya da belediye memurlarının görevini yerine getiren kazâların başında bulunan memurun adıdır. Tomruk ismi verilen hapisane ve zindanların da idarecisi ve iç güvenlik teşkilatının başıdır.³⁸ Şehirde gündüz halkın emniyet ve âsâyişini sağlayan teşkilatın sorumlusudur. Bir diğer görevi; kaldırımları tamir etmek, yıkılma tehlikesi altındaki evleri mimarbaşına haber vermek, vergi toplanmasında yardımcı olmaktır.³⁹ Ancak 16. yüzyılın ikinci yarısında ulufeli subaşılıklar kaldırılmış olduğundan şehir ve kasabaların âsâyışı sancakbeylerine verilmiştir. Buldukları şehrin kadısına bağlı

³⁴ Sertoğlu, Mithat, *Osmanlı Tarih Lüğati*, Enderun Kitâbevi Yay., İstanbul 1986, s. 300; Öztuna, Yılmaz, *Büyük Osmanlı Tarihi*, Ötüken Neş., İstanbul 1994, VII, 178.

³⁵ Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin İlmiye Teşkilatı*, T.T.K. Yay., Ankara 1998, s. 117.

³⁶ Pakalın, M. Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, M.E.B. Yay., İstanbul 1993, III, 120.

³⁷ Sertoğlu, Mithat, a.g.c., 302; Doğru, Halime, *Osmanlı İmparatorluğunda Yaya Müsellem Taycı Teşkilatı*, Eren Yay., İstanbul 1990, s. 33; Pakalın, a.g.c., III, 121.

³⁸ B.Ş.S. B 176/393, 184. belge.

³⁹ B.Ş.S. B 176/393, 162. belge.

olarak çalışırlardı. Subaşlar, kadının girişimiyle olduğu kadar kendi yetkilerini kullanarak da suçluları tutuklayabilirdi.⁴⁰

4. 'Ases

Şehirde bulunan görevlilerden birisi de 'aseslerdir. 'Ases kelime olarak Arapça "asse" fiil kökünden ism-i fâil olup, bekçi anlamına gelen "ass" ın çoğuludur. Hz. Peygamber döneminde ashabtan bazıları bekçi olarak görevlendirilmiştir.⁴¹

İncelenen defterde 'ases ve 'asesbaşı görevleri sıkça geçmektedir. 'Asesbaşı "Kadı"nın denetimi altında çalışan âsâyîşin korunması için kol gezen gece bekçileri hakkında kullanılan bir tâbirdir.⁴²

'Asesbaşı, gece kolluk görevini yürüten bir memurdu. 'Asesbaşına ve 'aseslere yardımcı olmak amacıyla halk kendi mahallelerinin gece bekçilerini kendileri tutuyordu. Gayr-i müslim mahallelerin bekçileri de kendilerindendi.⁴³ 'Asesler, ulûfe eshabındandı, yani yevmiyelerini maliyeden alıyorlardı. Kıyafetleri; "başına yeşil çuhadan çatal kalafat, arkasına Zağra yakalı ve yeşil kablı divan kürkü, bacağına ak çakşır, ayağına da sarı yemeni giyerlerdi."⁴⁴ Kendi özel işleri için, başka bir yere gidecek olsalar, devletin üniformasını çıkarıp, sivil giyinmeleri merkez tarafından emredilmişti.⁴⁵

5. Kadı

İncelenen bu defterin yazıldığı senelerde (1760-1761) Bursa Kadısı Seyyid Mehmed Şerif'tir.⁴⁶ Osmanlı mahkemelerinde en büyük yetki "Kadı"lara aittir. Kadıların kazalardaki görevleri çok geniş olup, devlet ile kaza halkı arasındaki münâsebetleri düzenleyen, padişahıtan gelen emir ve fermanları halka duyuran ve bunların tâkibini yapan makamdır.⁴⁷

⁴⁰ Pakalın, a.g.e., III, 259; B.Ş.S. B 176/393, 157. belge.

⁴¹ Atar, Fahreddin, *İslam Adliye Teşkilatı*, D.İ.B.Y., Ankaray 1979, s. 175; Öztuna, a.g.e., VII, 241.

⁴² B.Ş.S. B 176/393, 157. belge.

⁴³ Emecen, M. Feridun, *XVII. Asırda Manisa, Kazası*, T.T.K. Yay., Ankara 1989, s. 70.

⁴⁴ Pakalın, a.g.e., I, 94.

⁴⁵ B.Ş.S. B 176/393, 197. belge.

⁴⁶ B.Ş.S. B 176/393, 181, 182, 188. belgeler

⁴⁷ Akdağ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi*, Cem Yay., İstanbul 1995, II, 68; B.Ş.S. B 176/393, 159. belge.

Kadı olmak için medrese tahsilinin tamamlanması gerekiyordu. Atamalar, bir yıl ile üç yıl arasında değişen süreler için, küçük kazalardan büyüklerine doğru yapılmaktaydı. Belli süreler çalışarak, nâhiye, kazâ ve sancak kadılığına yükselebiliyorlardı. Eyâletlere kadı olabilmenin şartı ise tetümme denilen medresede kendilerini yetiştirmeleri idi.⁴⁸

Kadılar, buldukları bölgenin hem adli hem de idarî işlerini düzene koyan adaleti yerine getiren, dâvaları gören, şeriata uygun olarak ihtilafları çözen görevlilerdir.⁴⁹

Kadıların, XIV. yüzyıl sonuna kadar belli bir maaşları yoktu. Miras işlerinden aldığı resm-i kısmet, adli işlerden aldığı resm-i kitâbet, doğum, ölüm, evlendirme gibi durumları belgelemek için aldıkları harçlarla geçimlerini sağlıyorlardı. Daha sonra derecelerine göre maaş aldıkları tespit olunmuştur.⁵⁰

“Kadı”nın görevleri şunlardır:

a. Adli Görevleri: Şer’î mahkemenin başkanı kadıdır. Her türlü alacak, borç ve miras dâvaları, arâzi dâvaları, nikah ve izdivaç, vasî tayini ve azli, yetim ve gâib olanların mallarının muhafazası, reâya ile askerler arasındaki ihtilafları çözme gibi çok çeşitli cezâî ve hukukî davalara bakmak.⁵¹

b. Beledî Görevleri: Kadı bulunduğu kazanın, belediye hizmetlerini yürüten kurumun başıdır. Belediye Meclisi adı verilen bu kurum, şehir kethüdâsı, çöpçübaşı, mimarbaşı, esnaf kethüdaları, pazarbaşı, muhtesip gibi görevlilerden oluşmaktadır. Ayrıca esnafı kontrol etmek, esnafın sattığı ticarî malların fiyat kontrolünü yapmak, sokak ve yolların yapım, bakım ve denetlenmesini sağlamak, esnaf mallarının standardını kontrol etmek, pazar düzenini sağlamak, vakıf eserlerinin tamirini yaptırmak “kadı”nın beledî görevleri arasındadır.⁵²

⁴⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 87; Halaçoğlu, a.g.e., s. 126; Sertoğlu, Mithat, a.g.e., s. 166.

⁴⁹ Pay, Salih, *1069-1070 Tarihli Bursa Şer’iyye Sicili*, (Basılmamış yüksek lisans tezi), Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa 1987, s. 10.

⁵⁰ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 84

⁵¹ Raymond, Andre, *Osmanlı Döneminde Arap Kentler*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1995, s. 83.

⁵² Pay, a.g.e, s. 11; B.Ş.S. B 176/393, 189. belge.

c. Malî Görevleri: Devlet ile şahıslar arasında her türlü taahhüt ve iltizam işlerini tanzim ve kontrol, avarız ve nuzul vergilerini toplama, bunları merkeze gönderme, terekelerin yazdırılması, mukâta'aların kontrolü, vakıfların yıllık muhasebelerinin yapılması, vergi vermeyenleri takip etme, kanunsuz vergi alanları cezalandırma, vergi mükelleflerini tayin ve tespit, her türlü yasaknamelerin uygulanmasını temin kadının malî görevleri arasındadır.⁵³ Örfî hukukunda kazalardaki yürütme organının başı kadıdır.

d. Askerî Görevleri: Asker toplanması, menzil işleri, hayvan sevki, zahire ve amele tedariki, yerel askerî güçlerin seferberliğini kontrol etmek kadının görevlerindedir.⁵⁴

e. İdarî Görevleri: Yetki dahilindeki memurları tayin ve azl etmek.⁵⁵

f. Noterlik Görevleri: Vasiyetlerin ve vakfiyelerin nezâreti, her türlü mukâvele, senet, satış, kefâlet ve vekâletin tanzim ve tescili. Bu şekilde çıkması muhtemel sahtekarlıklar veya yanlışlıkların önüne geçilmiş olunuyordu.⁵⁶

g. Kanun Derleme Görevleri: Kadılar bulunduğu mahallerde örf ve âdetin tesbiti ve padişaha arzı suretiyle bunların kanunlaşmalarını sağlamışlardır.⁵⁷

Mahkemede alınan her türlü karar bugünkü mahkeme ilanlarında olduğu gibi, kâtiplerce "sicil defterlerine" kaydedilmiştir. Mahkeme, Şuhûdu'l-hâl denilen bir jüri huzurunda yapılırdı. Bu jüri heyetinin isimleri belgelerin sonuna yazılmış, mahkeme hakkında söylenebilecek iltimaslı sözler bu şekilde önlenmeye çalışılmıştır.⁵⁸

⁵³ B.Ş.S. B 176/393, 159, 160, 183, 187, 189, 196. belgeler.

⁵⁴ B.Ş.S. B 176/393, 179. belge

⁵⁵ B.Ş.S. B 176/393, 171. ve 182. belgeler.

⁵⁶ B.Ş.S. B 176/393, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40. ... 156. belgeler.

⁵⁷ B.Ş.S. B 176/393, 190. ve 192. belgeler; Pakalın, a.g.e., II, 119; Kadıların görevleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. İbn Haldun, Mukaddimc, (Hazırlayan: Süleyman Uludağ) Dergah Yay., İstanbul 1982, I, 600; Ebu'l-Hasan Mâverdi, el-Ahkâmü's-s-Sultâniyye, (Çeviren: Ali Şafak) Bedir Yay., İstanbul 1976, s. 79.

⁵⁸ Uzunçarşılı, a.g.e., s. 108.

6. Nâib

Nâib, vekil demektir. Kadıya, muhakeme görevinde yardımcı olan en önemli kişilerden biridir. Kadı bulunmadığı veya duruşmalara gelmediği zamanlar kadının görevlerini yaparlardı. Nahiye ve köylerde, reâya ile dirlik sahipleri arasındaki her türlü hukûkî ihtilaflar, kadıların gönderdiği nâiblerce çözülmüyordu.⁵⁹ Önceleri lâykıyla çalışan bu kurum, mâlesef son zamanlarda okuma bilmeyen, fazla para verenlere yakınlık gösteren nâiblerin ortaya çıkmasıyla lekelenen kurumlardan biri oldu.⁶⁰

7. Muhzır

Muhzır ve muhzirbaşılar, kadıya mahkemede yardımcı olan memurlardır. Bugünkü adli polise benzeyen muhzirlerin vazifeleri; İlgili şahıslara dâvalarını tebliğ etmek, hakkında dâva açılan kişileri ve şahitleri mahkemeye getirmektir.⁶¹ Bunlara maaş verilmezdi. Ancak muhzirler “ihzâriye ücreti” ismiyle taraflardan belli bir para alırlardı.⁶² İncelenen defterin şuhudû'l-hâl kısmında en çok yer alan meslek gurubundan olduklarına göre toplumda güvenilen, sevilen, sayılan itimâd edilen bir meslek grubu olduğu anlaşılmaktadır.⁶³

8. Müftî

Fetvâ veren kişidir. İlk müftî Hz. Muhammed (A.S.) dir. Fetvâ ise, hukûkî ve dinî bir meselenin hâl veya beyânı zamanında vâki olan bir sorunun cevabıdır.⁶⁴ Müftî, kadının mahkeme işlerinde en büyük yardımcısı ve danışmanıdır. Kadı tereddüd ettiği durumlarda müftîye başvuruyordu. Sadece şer'î değil örfî hukukla ilgili fetvâ da sorabiliyordu.⁶⁵ Kadının dışında taraflar da fetvâ isteyebiliyordu.⁶⁶

⁵⁹ Dağhoğlu, a.g.e., s. 152; Uzunçarşılı, a.g.e., s. 117; Sertoğlu, a.g.e., II, 99; Pakalın, a.g.e., II, 124; B.Ş.S. B 176/393, 206. belge.

⁶⁰ Pakalın, a.g.e., II, 644.

⁶¹ Alyot, Halim, *Türkiye'de Zabıta*, İçişleri Bak. Yay., Ankara 1947, s. 61; Özkaya, Yücel, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, K.B.Yay., Ankara 1985, s. 198; Öztuna, a.g.e., VII, 240.

⁶² Akdağ, a.g.e., II, 72.

⁶³ Şuhudû'l-hâl kısmındaki meslek grupları, tezimizin indeks bölümünde yer almaktadır.

⁶⁴ Sertoğlu, a.g.e., s. 112.

⁶⁵ B.Ş.S. B 176/393, 157. belge.

⁶⁶ Halçoğlu, a.g.e., s. 147.

9. Muhtesip

Muhtesipler kadriya bağı olarak çalışırlardı. Görevleri; çarşı pazar esnafını kontrol etmek, sanat erbâbının narhlarına bakmak, kile, arşın vb. ölçüleri ile terazi ve kantarları muâyene edip, düzgün ölçüler kullanmayan ve satışlarda hile yapanları cezalandırmak muhtesipin görevleri arasındadır. Muhtesiplerin geliri, pazarda satılan mallardan alınan vergilerle, eksik ve hileli mal imâl edenlerden alınan cezâlardan ibarettir.⁶⁷ Osmanlılar'da muhtesip yerine "ihtisap ağası" ünvanı da kullanılmıştır. Sonraları muhtesiplik görevi belediyelere devredilmiştir.⁶⁸

10. Şehir Kethüdâsı

Kethüdâ, Sadrazamın yardımcısı konumundadır. Şehir kethüdâları, halk içinden çıkarlar, halk ile hükümet arasında aracılık hizmetini yaparlardı. Bursa'da Osmanlı Devleti'nin kuruluş yıllarında ortaya çıkan şehir kethüdâlığı halkın kendi arz ve istekleriyle gerçekleşmiştir.

Bir belgede; "Ermeni ta'ifesinin kethüdâlığına Haçator, azl edilen Ohanes'in yerine ta'yîn olunmuştur" ifâdesinden gayr-i müslimlerin kethüdâlığına yine kendilerinden birinin seçildiği anlaşılmaktadır.⁶⁹ Bir başka belgede "kapu kethüdâlığı" tâbiri kullanılmış 1760 yılında Seyyid Hasan'ın bu görevde bulunduğu kaydedilmiştir.⁷⁰ A'yanlığın yerine konulmaya çalışılan bir kurumdur. Fakat a'yanların itibarları azaldığı zaman kendi çıkarları için şehir kethüdâlığına karşı çıkmışlardır.⁷¹

11. Emin

Osmanlılar'da, çeşitli hizmetlerde kullanılan memurlara emin denilmektedir. Eminler, şehirlerde devlet adına vergileri toplar,⁷² iltizama verilmeyen mukâta'aları işletirlerdi. İncelenen defterde Darphane Emîni (Hazine Âmiri): Sıdkı bin Hacı Mustafa,

⁶⁷ Yediyıldız, Bahaeddin, *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*, Ankara 1995, s. 61.

⁶⁸ Pakalın, Zeki, a.g.e., II, 572.

⁶⁹ B.Ş.S. B 176/393, 88, ve 171. belgeler.

⁷⁰ B.Ş.S. B 176/393, 175 ve 198. belgeler.

⁷¹ Özkaya, Yücel, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, T.T.B. Yay., Ankara 1985, s. 198; Yediyıldız, M. Asım, *Şer'iyye Sicillerine Göre Bursa'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) U. Üniversitesi Sosyal Bilimler Ens., Bursa 1988, s. 202.

⁷² Sertoğlu, a.g.e., s. 97; Pakalın, a.g.e., I, 525.

Gümrük Emîni: Mehmet bin İbrahim ve Keşiş Dağı Maden Emininden söz edilmektedir.⁷³

12. Çeribaşı

Sipahi, müselleme, voynuk ve evlad-ı fâtihan gibi askerî teşekküllerin zâbitlerine denir.⁷⁴ Çeribaşlar sancağın bir nâhiyelik bölgesinin âmiridirler. Cebellülerle doğrudan münâsebet halinde olan sipahi çeribaşlarının görevi, bulunduğu yerin güvenliğini sağlamak, sefer zamanında gerekli askerleri çıkarmak ve bunları emrindeki çeri sürücüleri vasıtasıyla istenilen yere göndermektir. Çeribaşları sefer zamanında cebellüleri toplayıp alaybeylerinin yanlarına getirirler. Sancaklarda alaybeylerinden sonra en yüksek rütbeli subaydır.⁷⁵ Son zamanlarda çingenelerin muhtarlarına da çeribaşı ismi verilmiş olup, elli kıptiye bir çeribaşı tayin edilir ve bir birlerine kefil edilmek suretiyle vergilerin toplanmasında kolaylık sağlanması yoluna gidilirdi.⁷⁶

13. Dellâl

Dellâl, Arapça'da delâlet (yol gösterme) kökünden gelen, alıcı ile satıcı arasında aracılık yapan kimse anlamına gelmektedir. Münâdi ve simsar da denilmektedir. Bursa'da ipek satışına aracı olan dellâllar vardı. Bu dellâllar simsarın teklifi ile kadı tarafından atanır ve azlonurdu.⁷⁷

14. Dizdâr

Kale Bekçisi, kale ağası görevinde bulunanlara denir.⁷⁸ Dizdar önemli memuriyetlerdendir. Kalenin bütün işleri dizdardan sorulurdu. Dizdarlara hüküm gönderilir, doğrudan doğruya emir tebliğ edilirdi.⁷⁹

⁷³ B.Ş.S. B 176/393, 202. belge.

⁷⁴ Özcan, A.Kadir, "Çeribaşı" D.İ.A., VIII, 270.

⁷⁵ Doğru, a.g.e., 129; Akdağ, Mustafa, a.g.e., II, 202.

⁷⁶ B.Ş.S. B 176/393, 162. belge.

⁷⁷ Şemseddin, Sami, *Kamûs-i Türki*, Enderun Kitâbevi, İstanbul 1989, s. 616; Halaçoğlu, "Dellâl". D.İ.A., IX, 145.

⁷⁸ Emecen, a.g.e., s. 44.

⁷⁹ Pakalın, a.g.e., I, 469.

15. A'yân

A'yan, halkın ileri gelenlerindedir. Halk tarafından seçilir ve devlet ile halk arasında aracılık yaparlardı.⁸⁰ Vergilerin toplanması, fiyat tespiti, vakıfların yönetilmesi gibi sorumlulukları vardır.

Şehrin ileri gelenleri olan a'yanların maddi durumları iyi olduğundan şehir dışından gelen ve ağırlanması gereken misafirleri ağırlamaları sosyal konumlarını yükseltmiştir. A'yanlara iltizam da verilmiştir.⁸¹ 1761 yılında Bursa A'yanı, Mehmed idi,⁸² Ancak aynı yıl azl edilip, yerine Mustafa tayin edilmiştir.⁸³

A'yanlık veyahut şehir kethüdâlığı, Kanûni Süleyman devrinden II. Mahmut zamanına kadar devam etmiştir. Merkez tarafından, cizye toplarken haksızlık yapmamaları konusunda uyarıldıklarına bakılırsa, böyle faaliyetlerde buldukları anlaşılmaktadır.⁸⁴ Nihayet, Rusçuk'ta a'yanlığın kaldırılıp mütesellimliğe ihdâsı kararlaştırılmış, Vidin muhafızının kardeşi Mehmet mütesellimliğe tayin edilmiştir. Bu değişiklik tüm Anadolu'da uygulanmış, a'yanların azınları azl ve zararsızları da merkeze bağlanmak suretiyle ortadan kaldırılmıştır.⁸⁵

16. Mütesellim

Tanzimattan önce vali ve mutasarrıfların idaresinde bulunan sancak ve kazaların idaresine memur edilenler hakkında kullanılan bir tabirdir.⁸⁶ Sözlükte teslim olunan şeyi alıp kabûl eden demektir. Bunlara voyvoda da denirdi.⁸⁷ Görev süreleri genelde bir yıldır. Vezîr ve valilerle idare edilen yerlerin gelirleri azaldığı zaman buralara, vezir ve vali tayin edilmez, mütesellimlerle idâre olurdu.⁸⁸

Bölgenin asayişinin sağlanmasında etkin bir rolü olan mütesellimler, padişahın kendilerine gelen emirler gereğince hareket edip hırsız, kâtil, vergi kaçakçısı gibi

⁸⁰ B.Ş.S. B 176/393, 139. belge.

⁸¹ B.Ş.S. B 176/393, 195. belge.

⁸² B.Ş.S. B 176/393, 176. belge.

⁸³ B.Ş.S. B 176/393, 189 ve 195. belgeler.

⁸⁴ B.Ş.S. B 176/393, 162. Belge.

⁸⁵ Pakalın, a.g.e., I, 120.

⁸⁶ Pakalın, a.g.e., II, 640.

⁸⁷ Devellioğlu, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitâbevi. Ankara 1997, s. 782.

⁸⁸ Pakalın, a.g.e., II, 640.

eşkiyalarla mücadele ediyor, tutukluyor, hapsediyorlardı.⁸⁹ Mütessellimlerden güvenliğin sağlanması, vergi toplanırken görevlilere yardımcı olmaları istenmekte ve cizye toplarken kimseye haksızlık yapmamaları emredilmektedir.⁹⁰

⁸⁹ B.Ş.S. B 176/393. 166, 175 ve 184. belgeler.

⁹⁰ B.Ş.S. B 176/393. 157, 161, 162 ve 200. belgeler.

İKİNCİ BÖLÜM

İKTİSÂDÎ DURUM

A. DEVLETİN GELİRLERİ

1. Vergiler

a. Öşür

Arazilerdeki zirâî ürün ve meyvelerden alınan zekât manâsındadır. Öşür, onda birdir (tam) veya yirmide birdir (nisf-ı öşür). Yağmur, nehir ve dere suları ile doğrudan sulanan araziden tam öşür; dolap vb. vâsıtalarla sulanan araziden ise nisf-ı öşür alınır. Mirî araziden harac-ı arazi olması hasebiyle, alınması gerken harac-ı mukâsemeye, Osmanlı vergi hukukunda öşür veya çoğulu olan a'şar adı verilmiştir.⁹¹ Bu manada öşür vergisine Suriye bölgesinde dimos veya kasm, Irak bölgesinde iktâ' adı verilmiştir. Bazan "kesim" diye ifade edilmektedir. Mirî araziden elde edilen ürün ve meyvelerden alınacak harac-ı mukâseme, genellikle sümün yani 1/8 olarak tesbit edilmiştir. Geriye kalan kısmı ise, "sâlâriye" yâni idâreciler için alınan pay adıyla ayrıca alınır. Bu sebeple, kanunnâmelerde "sâlâriye" öşürün mütemmimi, yâni 1/10'lik nisbeti 1/8'e tamamlayan vergi anlamındadır.⁹²

b. Haraç

Savaş yoluyla fethedildikten sonra gayr-i müslim ahali elinde bırakılan yahut gayr-i müslim ahali ile sulh yapılarak İslâm ülkesine ilhak edilen arazilere, harac-ı arazi denir. Bu çeşit arazilerde ikamet eden gayr-i müslimlerden alınan arazi vergisine harac-ı arz denir. Harac-ı muvazzaf ve harac-ı mukâseme olarak iki kısma ayrılmaktadır. Birincisi araziden, ikincisi zirâî ürünlerden alınır. Bunların dışında çift akçesi. (resm-i çift) basma akçesi, kulluk akçesi, resm-i zemin, çift hakkı, resm-i dönüm, boyunduruk hakkı ve ağalık hakkı, resm-i tapu, icâr-ı zemin, bedel-i öşür mukâta'a-i zemîn resm-i âsiyâb adları altında vergiler alınır. Bunların hepsi arazi vergisidir.⁹³

⁹¹ B.Ş.S. B 176/393, 183. 193. belgeler; Kazıcı, Ziya, *Osmanlılar'da Vergi Sistemi*. İstanbul 1977, s. 58.

⁹² Akgündüz, A. - Öztürk, S., a.g.c., s. 437.

⁹³ B.Ş.S. B 176/393, 193. belge.

Haraç; çoğunlukla iltizam sûretiyle ve iki şekilde idare edilirdi: Birincisi valilere ilzam edilirdi. İkincisi, müzâyede ile mültezimlere ihâle olunurdu. Uygulamada çoğunluk ikincisindedir.⁹⁴

c. Cizye

Harac-ı re's denen cizye, gayr-i müslim vatandaşlardan devlet tarafından korunmaları ve askerlikten muaf tutulmaları karşılığında alınan şer'î bir vergidir. Cizye, Osmanlı toplumunda yaşayan zimmî denilen halkın tümünden alınmamış, akıllı ve bülüğ çağına ulaşan ve çalışabilecek kadar sıhatli olan erkeklerden alınmıştır.⁹⁵ Cizyeyi cizyedâr denilen memurlar toplardı. Cizye toplanırken, hiç kimsenin rencide edilmemesi düşmanca tavırlar sergilenmemesi, gerek cizyedarlar, gerek mütesellimler ve gerekse a'yanlardan istenmektedir.⁹⁶

Cizye, zimmîlerin gelir durumlarına göre yüksek, orta ve aşağı olmak üzere üç derecede alınırdı. Bazı cizyedarların haksızlık yaptıkları tespit edilmiş olacak ki, merkez tarafından uyarılmışlardır. Yaşlılardan, çalışamayacak durumda olanlardan, din adamlarından, çocuklardan cizye alınmaması gerektiği, cizyedarlara hatırlatılmıştır.⁹⁷

2. Mukâta'alar

Kimseye dirlik olarak verilmeyip, doğrudan Divan-ı Hümayun'a bırakılan vergi ve gelir kaynaklarına mukata'a denmektedir. Osmanlı Devleti, defterin yazıldığı yıllara kadar, maliyesi bakımından dünyanın en önde gelen devletiydi. Sonra bu üstünlük Avrupa devletlerinin eline geçmeye başlamıştır.⁹⁸

Mukâta'aların gelirleri iltizam usulüyle toplanmaktadır. İltizam, mukâta'aların müteşebbisler eliyle bir bedel karşılığı işletilmesidir. İltizam verilen kişiye "mültezim" denirdi. Mukâta'a haline getirilen işletmede, vergi veya resim tahsil işi "tahvil" adı verilen üç yıllık bir süre için açık artırma ile iltizama veriliyordu.⁹⁹ Bu üç yıl zarfında

⁹⁴ Akgündüz, A. - Öztürk, S., a.g.e., s. 439.

⁹⁵ Özkaya, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğunda A'yanlık*, s. 49; Halaçoğlu, Yüsun, *XVI- XVII. Yüzyıllarda Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, T.T.K. Yay., Ankara 1998. s. 67; B.Ş.S. B 176/393. 162, 189 ve 190. belgeler.

⁹⁶ Dağlıoğlu, a.g.e., s. 135; Öztuna, a.g.e., VII, 24; B.Ş.S. B 176/393, 162. Belge.

⁹⁷ B.Ş.S. B 176/393, 162, 189 ve 198. belgeler.

⁹⁸ Tabakoğlu, Ahmet, *Gerileme Dönemine Giren Osmanlı Maliyesi*, İstanbul 1985, s. 120.

⁹⁹ İnan, Huricihan İslamoğlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Köylü*, İletişim Yay., İstanbul 1992, s. 80.

daha fazla para teklif edilirse eski mültezimin yeni ücreti kabul etmemesi halinde, anlaşma feshedilebiliyor ve iltizam işi yeni bir mültezime verilebiliyordu.¹⁰⁰

Mukâta'alar bazen devlet eliyle bir memur kadrosu tarafından işletiliyordu. Bu işletme usulüne "emanet usulü" işletme deniyordu. Eminler devletten bir maaş veya dirlik alırlardı. Elde edilen gelirin az veya çok oluşundan sorumlu değillerdi. Emanet, devlet tarafından denetlenmesi gereken işletmelerde kullanılıyordu.¹⁰¹

Mukâta'alar, bulunduğu eyalet merkezinde defterdarlık varsa oraya, yoksa merkezde bulunan Başdefterdarlığa bağlı idi. Bir mukâta'ayı iltizam alan kişi devlete ödemekle yükümlü olduğu bedelin bir kısmını peşin diğer kısmını taksitle öderdi. Mukâta'alardan elde edilen gelirler ilgili bölgede bulunan hazineye yatırılırdı. Bu hazinelerin başında bulunan görevliye "hassa harc emini" denirdi. Harc emininin, toplanan paraları, verilen emir gereğince ilgili yerlere sarf etme yetkisi de bulunuyordu.¹⁰² Mukâta'alar bazen tek kişiye değil, ortaklara da iltizama verilirdi.¹⁰³

Bursa'daki mukâta'alar ile ilgili her türlü işlem Bursa Kadısı tarafından sicile kaydediliyordu. Bu kayıtlar bize, Bursa'nın ticaret tarihiyle ilgili pek çok bilgi sunmaktadır. Mukâta'a gelirleri bütçe gelirleri içerisinde önemli bir yere sahiptir.¹⁰⁴

Bursa'da bulunan başlıca mukata'alar şunlardır:

- a) Kapan,¹⁰⁵ şehir pazarı, esir pazarı, tarîk-i âmm mukâta'ası,
- b) Tersane-i 'Amire ocakları mukâta'ası¹⁰⁶
- c) Bursa ili ve kazaları mancınık mukâta'ası¹⁰⁷
- d) Bursa gümrüğü mukâta'ası¹⁰⁸
- e) Keşiş Dağı maden mukâta'ası¹⁰⁹

¹⁰⁰ B.Ş.S. B 176/393, 164, 187 ve 204. belgeler.

¹⁰¹ Tabakoğlu, a.g.e., s. 128; Akdağ, a.g.e., II, 334.

¹⁰² Dağlıoğlu, a.g.e., s. 148; Dalsar, Fahri, *Bursa'da İpekçilik*, Sermet Mat., İstanbul 1960, s. 250; Pakalın, a.g.e., II, 578.

¹⁰³ B.Ş.S. B 176/393, 187. belge.

¹⁰⁴ Shaw, J. Stanford - E. K. Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, E Yay., İstanbul 1994, s. 33; Akgündüz, A. - Öztürk, S., a.g.e., s. 487; B.Ş.S. B 176/393, 176. belge.

¹⁰⁵ B.Ş.S. B 176/393, 204. belge; Kapan: Arapça kabân, ağır yükler için büyük tartı, yiyecek şeylerin, mezbahalık hayvanların, pamuk kösele gibi yükte ağır pahada hafif malların tartıldığı ve yük başına vergi (resim, bac) alındığı yerdir.

¹⁰⁶ B.Ş.S. B 176/393, 195. belge.

¹⁰⁷ B.Ş.S. B 176/393, 187. belge.

¹⁰⁸ B.Ş.S. B 176/393, 169, 176, 181, 182. belgeler; İncelik, Halil, a.g.e., s. 214.

- f) Darphane mukâta'ası¹¹⁰
 g) Gediz şaphane mukâta'ası¹¹¹
 h) Yörük mukâta'ası¹¹²

3. Ziraat

Bursa'da buğday ve çeltik üretimi yapılıyordu. İncelenen sicilde yıllık üretim miktarının ne kadar olduğu, alım satımın rayiç bedelinin ne olduğu, konularında bir kayıt yoktur. Meyve, sebze üretimi ve özellikle dut üretiminin çok olduğu anlaşılıyor. Bursa'da mülk satışlarında, en çok dut bahçelerinin el değiştirdiği kaydedilmiştir.¹¹³

4. Hayvancılık

Uludağ yaylaları'nın hayvancılığa elverişli olması sebebiyle, Bursa'da hayvancılık ileri bir seviyedeydi. Özellikle mîriye ve halka ait binlerce koyun sürüsü bulunmaktaydı. Bu sürülerden "ağnam resmi" alınıyordu. Her 30 koyunu olan, sürü sahibi olarak görülüyordu.¹¹⁴ Yüz koyunu olandan 20 akça resm-i ganem alınıyordu.¹¹⁵ Ayrıca koyun besiciliği ziraatten daha garantiydi. Sıkıntı halinde hemen paraya çevrilebiliyordu. Bursa'da sürü sahiplerine zarar verilmemesi, yollarda sürülerin rahat sevkedilmelerinin temini ve fazla vergi alınmaması hakkında fermanlar gönderilmiştir.¹¹⁶ Bu sebeplerle koyunculuk üretimi artıyor ve bunun sonucunda deri sektörü de Bursa'da geliyordu.¹¹⁷

5. İpekçilik

İpek, önceleri kervanlarla İran'dan Bursa'ya geliyordu. İpek getirenler arasında İranlılar'ın yanında Tebrizliler, Gilanlılar, Şirvanlılar ve Ermeniler de bulunuyordu.¹¹⁸ Müşterileri ise yalnızca Türkler değildi. Avrupalılar da ipeğe büyük ilgi gösteriyorlardı.

¹⁰⁹ B.Ş.S. B 176/393, 202. belge.

¹¹⁰ B.Ş.S. B 176/393, 202. belge.

¹¹¹ B.Ş.S. B 176/393, 204. belge.

¹¹² B.Ş.S. B 176/393, 200. belge.

¹¹³ B.Ş.S. B 176/393, 10, 14, 37, 48, 63, 113, 135, 129. belgeler.

¹¹⁴ Halaçoğlu, Yusuf, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, T.T.K. Yay., Ankara 1997, s. 22.

¹¹⁵ B.Ş.S. B 176/393, 159. belge.

¹¹⁶ B.Ş.S. B 176/393, 159, 160, 161, 179. belgeler.

¹¹⁷ Uzunçarşılı, İ. Hakkı, *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı*, T.T.K. Yay., Ankara 1988, s. 383; Akdağ, a.g.e., II, 199; Halaçoğlu, a.g.e., s. 19.

¹¹⁸ İncalcık, Halil, *Osmanlı İmparatorluğunda Toplum ve Ekonomi*, Eren Yay., İstanbul 1996, s. 504.

Hatta Türkiye'ye ipek alış-verişi için gelen tüccarlar bir süre sonra Bursa'ya yerleşiyorlardı.¹¹⁹

İpekçilik, Bursa'da önemli bir geçim kaynağı idi. İpekçilik sektörü aynı zamanda devletin de en önemli gelir kaynaklarından biri olmuştur.

Bursa'da üretilen ipek, 18. yüzyılın sonuna kadar iç pazar ihtiyacını karşıladığı gibi yabancı ülkelere yapılan ihrâcatın da önemli bir kısmını oluşturuyordu.

6. Ticaret

Bursa, Osmanlı Devleti idaresine geçtikten hemen sonra siyasi merkez olmuştu.

Şam, Antalya, Tebriz, İstanbul, Trakya ve İran gibi beldelere Bursa'yı bağlayan yollar vardı.¹²⁰ Bu uzak diyarlardan getirilen eşya ve mallar, ticaret hayatını renklendiriyordu. Rahat, emin ve güzel hanlarıyla Bursa, tâcirler için câzip bir yerdi. II. Bayezid tarafından yaptırılan Bursa'nın en büyük ve güzel hanlarından biri Koza Hanı, Bursa dışından gelen misafirlerle doluydu. Aynı zamanda Bursa, Batı Anadolu'nun pamuklu mâmulâtını Rumeli ve Rusya'ya, Ankara ve Kastamonu'ya, batı tüccarları vasıtasıyla Avrupa'ya sevkeden en önemli bir antrepo görevini görüyordu.¹²¹

Bursa'da ticari faaliyette rol oynayan zümrelerden birisi de esnaf ve zanaatkârlardır. Her zanaat kolunun kendi içinde oluşturduğu yönetim ve kuralları lonca adı verilen kurumun iç yapısını meydana getiriyordu. Loncaların amaçları, üretimde standardı korumak, üyelerin sayılarını sınırlamak, imâlat ve kâr dengesini oluşturmak, haksız rekâbeti önlemek, üyelerin merkezle ya da kendi aralarındaki ilişkileri düzenlemektir.¹²²

Osmanlı Devleti'nde küçük sanatlar her zaman belli bir disiplin içinde sürdürülmüştür. Kalitenin korunması için uyulması gereken tüm kurallar en küçük

¹¹⁹ Dalsar, Fahri, *Türk Sanayi ve Ticaret Tarihinde Bursa'da İpekçilik*, İstanbul Üniversitesi İktisat Fak. Yay., İstanbul 1960, s. 142.

¹²⁰ İncelik, a.g.e, 208.

¹²¹ Köseoğlu, a.g.e., s. 7.

¹²² Dalsar, a.g.e., s. 250.

detayına kadar kayıt altına alınmıştır.¹²³ Bir belgede saçmacılık sanatından bahsedilerek, haksız rekabetin önüne geçmek için alınan tedbirler göze çarpmaktadır.¹²⁴

Osmanlı esnafı devlete veya kendilerine ait iş yerlerinde çalışanlar olmak üzere ikiye ayrılır. Devlete ait iş yerlerinde maaş karşılığı çalışanlara "Ehl-i Hiref-i Hassa" denir. Devletin, bunlar üzerinde doğrudan, özel teşebbüs üzerinde ise dolaylı bir kontrolü söz konusudur.¹²⁵

Bursa'da ipekçilik, dericilik, dokumacılık gibi sektörler çok gelişmiştir.¹²⁶ Bunların dışında kasap, bakkal, kumaşçı, ayakkabıcı, at malzemesi satan, terzi, eskici, berber, semerci, eczacı gibi meslekler de kayıt altına alınmıştır.¹²⁷

Aynı meslek ve sanat erbabı bir arada çalışır ve birbirlerini denetlerlerdi. Büyükten küçüğe doğru, esnaf şeyhi, esnaf kethüdâsı, yiğitbaşı, usta, kalfa ve çırak gibi görevliler vardı. Ehl olmayan kimselerin çalışmalarını hoş karşılamıyorlardı. Bunun, mesleklerinin geleceğini tehlikeye sokacağından ve üretimde kaliteyi düşüreceğinden korkuyorlardı. Bu konu, değişik esnaf temsilcileri tarafından dile getirilmiş ve dâva konusu olmuştur.¹²⁸ Herhangi bir sanat dalında çalışanların, belli kâideleri yerine getirmemeleri halinde meslekten çıkarılmaları mümkün oluyordu. Bir mesleği icrâ etmek için dükkan açmaya "gedik" denirdi. Aşırı rekâbet ortamına girilmemesi için gediklerin sayıları sınırlı tutulmuştur.¹²⁹

Esnaf teşkilatının başında bulunan görevliler vardı. Bunların en önemlileri sırasıyla şunlardır:

Esnaf kethüdâsı: Esnaf birliğinin maddî ve idarî işleriyle uğraşırdı. Bu göreve gelenler, esnaf tarafından seçilir, kadı tarafından sicile kaydedilirdi. 1760 senesinde Bursa'da kutuncu ve sandalcı esnafının kethüdâsı değişmiş ve İsmâil'in yerine Ahmet

¹²³ Eldem, Vedat, *Osmanlı İmparatorluğunun İktisâdî Şartları Hakkında bir Tetkik*, T.T.K. Yay., Ankara 1994, s. 177.

¹²⁴ B.Ş.S. B 176/393, 172. belge.

¹²⁵ B.Ş.S. B 176/393, 179. belge.

¹²⁶ İnalçık, a.g.e., s. 192.

¹²⁷ B.Ş.S. B 176/393, 179. belge.

¹²⁸ B.Ş.S. B 176/393, 152. belge.

¹²⁹ Shaw, a.g.e., I, 122.

kethüdâ seçilmiştir.¹³⁰ Aynı tarihte attarların kethüdası Mehmet Ağa, saçmacılık sanatı kethüdâsı da Hacı Mehmed idi.¹³¹

Esnaf şeyhi: Teşkilatın en üst noktalarında bulunur ve esnafın genel meseleleriyle ilgilenirdi.

Esnaf yiğitbaşı: Çırakların iyi yetiştirilmesi, esnafın disiplin işleri ve yeni ustalara “şet kuşatılması” gibi görevleri vardır. Yiğitbaşının yardımcısı durumunda olan “işçibaşı” teknik konularla ilgilenir, üretilen eşyanın kalite kontrolünü yapar, bozuk malların piyasaya sürülmesini önler, standartların korunması ile meşgul olurdu. Esnaf, devlet ekonomisine, sattıkları mallar dolayısıyla verdikleri vergilerle katkıda bulunurlardı. Buna bağlı olarak da lonca adıyla meydana getirdikleri teşkilat sayesinde idarede söz sahibi olmuşlardı. Esnaf teşkilatı tarafından mal standardının temini ve tüketiciyi koruma düşüncesi iktisadî hayatın canlanması ve toplum düzeninin teminine yardımcı olmuştur.¹³²

7. İltizam

Osmanlı mâlî sistemi içerisinde devlete ait gelir kaynaklarının işletilmesi ve gelirlerin sürekliliğinin sağlanması amacıyla muhtelif yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemler kaynağın durumu dikkate alınarak uygulanıyordu. İltizam yöntemi vergi kaynaklarından sağlanan gelirlerin doğrudan merkezî hazineye toplanması ihtiyacından dolayı yaygınlık kazanmıştır. İltizam, devlet gelirlerinin belli bir bedel karşılığında ve belli bir süre için özel teşebbüs tarafından işletilmesidir. İşletmeye konu olan gelir kaynaklarına mukâta'a, bu işi üstlenen kişilere mültezim denir. Mukâta'aları günümüz yaklaşımıyla özel teşebbüs tarafından işletilen kamu iktisadî teşebbüsleri olarak görmek mümkündür. A'yanlara da iltizam verilebiliyordu.¹³³ Mukâta'alar, doğrudan devlet işletmeleri, devlete ait bir gelir payının tahsili gibi özellikler taşıyordu. İltizam usulü başta birkaç kalem gelire has olarak başlamış ise de kısa zamanda mukâta'aya konu olacak gelir kaynaklarının sınırları genişlemiş, devletin her türlü gelir kaynağı iltizam

¹³⁰ B.Ş.S. B 176/393, 163. belge.

¹³¹ B.Ş.S. B 176/393, 178. belge.

¹³² Halaçoğlu, a.g.e., s. 103.

¹³³ B.Ş.S. B 176/393, 195. belge.

konusu olmuştur. Mesela, Mancınık yapımı (İsmâ'il Ağa'ya) senelik 1000 kuruşa¹³⁴ Bursa mehter başlığı, senelik 144 kuruşa,¹³⁵ saçma kurşun imâli senelik 100 kuruşa iltizam olunmuştur.¹³⁶ Bunda, görülen nakit ihtiyacının önemli bir tesirinin olduğu açıktır. Mukâta'a gelirleri bütçe gelirleri içerisinde önemli bir yere sahiptir.¹³⁷

İtizam usulü, bazı mültezimlerin haksızlık yapmaları sebebiyle 18 Şubat 1856 (1272) tarihli hatt-ı hümayun ile kaldırılmış, Ancak bu yasak sürdürülememiş ve bu uygulama Osmanlı Devleti'nin yıkılışına kadar devam etmiştir.¹³⁸

8. Alım Satımlar

Değerlendirmeye çalıştığımız B 176/393 no.lu şer'iyeye sicilinde pek çok satış kayıtları bulunmaktadır. Satışa konu olan mallar arasında evler, bahçeler, dükkanlar, ev eşyaları yer almaktadır.

56 belge alım-satımla ilgili olup, bunların 12 tanesinin (%79) konusu evdir. Bu belgeler bize ev fiyatları, hangi mahallelerde gayri menkul fiyatlarının, diğerlerinden daha yüksek olduğu, hangi mahallelerde müslüman, hangi mahallelerde gayri müslimlerin oturdukları hakkında tahminde bulunma imkânı vermektedir.

35 belgede Müslümanların müslümanlara sattığı evler kaydedilmiş,¹³⁹ 11 belgede ise müslümanların müslümanlara sattığı bahçe, tarla ya da ev eşyalarından söz edilmiştir.¹⁴⁰ Müslümanın gayr-i müslime sattığı ev yalnızca bir yerde geçmektedir.¹⁴¹

7 belgede gayr-i müslimlerin gayr-i müslimlere sattığı ev ve bahçeler kaydedilmiş,¹⁴² gayr-i müslimin müslümana sattığı ev ise yine bir belgede geçmektedir.¹⁴³

¹³⁴ B.Ş.S. B 176/393, 187. belge.

¹³⁵ B.Ş.S. B 176/393, 164. belge.

¹³⁶ B.Ş.S. B 176/393, 178. belge.

¹³⁷ Akgündüz, a.g.e, s. 487; Shaw, a.g.e., s. 33.

¹³⁸ Pakalın, a.g.e., II, 58.

¹³⁹ B.Ş.S. B 176/393, 3, 9, 13, 15, 23, 25, 28, 29, 31, 33, 61, 75, 79, 82, 84, 89, 90, 91, 95, 98, 105, 112, 115, 117, 120, 121, 124, 127, 132, 136, 144, 148, 149, 154, 155. belgeler.

¹⁴⁰ B.Ş.S. B 176/393, 6, 10, 14, 37, 39, 48, 63, 74, 95, 113, 135. belgeler.

¹⁴¹ B.Ş.S. B 176/393, 24. belge.

¹⁴² B.Ş.S. B 176/393, 7, 8, 56, 81, 87, 126, 129. belgeler.

¹⁴³ B.Ş.S. B 176/393, 66. belge.

Buna göre satış kayıtlarının % 84'ü müslümanlar, %3'ü müslümanlarla gayr-i müslimler, %13'ü gayr-i müslimler arasında gerçekleşmiştir.

B. DEVLETİN GİDERLERİ

Kayıtlarda bazı gider kalemlerine de rastlanmaktadır. Hicri 1174/1960 tarihli bir belgede ulaklara verilen harcırah, ramazân-ı şerîf ve bayram ilânları için atılan top masrafı, münâdi başıya verilen ücret, zindan tâmiri, Hüdâvendigâr Sancağı mutasarrıfı vs. önemli işler hesap edildikten sonra tahmini rakam 2.131,5 kuruş olarak açıklanmış, bunların karşılanması için esnaf teşkilatına 1.559,5 kuruş köy halkına 572 kuruş vergi çıkarılmış, üç taksitte alınacağı belirtilmiştir.¹⁴⁴

Bu belgeye göre bezzazlardan, kazzazlardan, hayyatlardan 552'şer, yastıkçılardan 212, hallaçlardan 202, mumculardan 182, canbazlar, kassaplar, bakkallar, başcılar ve seyyaflardan ise 103'er akçe toplanmıştır. Diğer esnaf gruplarından toplanan para 100 akçenin altında kalmıştır. Bu rakamlar bize hangi esnafın dolayısı ile hangi zanaatların Bursa'da ağırlığı olduğunu göstermektedir.

Ayrıca Cec ve Filedar bölgesinden 24'er Avdancık ve İzvat'tan 20'şer, İğdir'den 19, Gözede, Bilad-ı Yunus ve diğerlerinden 16'şar, Gelen, Depecik ve Maskara Hasan'dan 15, Büyük Susıgırlığı, İnkaya ve Çonkara'dan 14'er, Ada ve Avşar'dan 13'er, Çataltepe, Kazıklı ve Ağlaşan'dan 12'şer, Değirmenli, Fidyeye, Hamamlı Kızık köyleri ile İsabey, Hasan ve Barak Fakih'den 11'er, Dikencik ve Kayacık köylerinden de 10'ar akçe toplandığını görmekteyiz. Diğer köylerden alınan 10 akçenin altında kalmıştır. Bu rakamlar, hangi köylerin zengin veya büyük olduğu hakkında bir fikir verecek mahiyettedir.

¹⁴⁴ B.Ş.S. B 176/393, 179. belge.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL DURUM

Osmanlı tarihi boyunca Bursa'da müslümanlar ile birlikte gayr-i müslimler de birlikte yaşamaktaydılar.

A. AZINLIKLAR

1326 yılında fethedildiği zaman Bursa'nın nüfusu yaklaşık 10.000 ortodoks rumdan ibaretti.¹⁴⁵ 16. yüzyılın başında, Bursa'da 400 Hristiyan, 600 Yahudi olmak üzere 1.000, ikinci yarısında ise 3.000 Hristiyan, 1.500 Yahudi olmak üzere 4.500 zımmî nüfus vardı.¹⁴⁶

1. Rumlar

Azinlıkların nüfus itibariyle birincisi Rumlardı. Altıparmak Mahallesi,¹⁴⁷ Kayabaşı Mahallesi,¹⁴⁸ Cafer Hoca Mahallesi,¹⁴⁹ Çarşamba Zâviyesi¹⁵⁰ Bayezidpaşa Mahallesi,¹⁵¹ Umurbey Mahallesi,¹⁵² Azeb bey Mahallesi¹⁵³, Balık pazarı Mahallelerinin,¹⁵⁴ yanısıra Apolyont, Zeytinbağı, Kurşunlu, Mudanya, Gemlik gibi köylerde çoğunlukta bulunuyorlardı. Bazı yerlerde ise karışık bir şekilde yerleşmişlerdi.¹⁵⁵

Rumlar, Bursa'da oldukça rahat bir yaşam sürmekteydiler.¹⁵⁶ Kendi yöneticilerini kendileri seçerdi. Cemaat lideri papaz idi. 1903 yılında Bursa'da 148 Rum okulunda 15.831 Rum öğrenci vardı.¹⁵⁷

¹⁴⁵ Çetin, Osman, a.g.e., s. 20.

¹⁴⁶ İnalçık, Halil, "Bursa", D.İ.A, VI, 447.

¹⁴⁷ B.Ş.S. B 176/393, 153. belge.

¹⁴⁸ B.Ş.S. B 176/393, 7. 8, 44, 93. belgeler.

¹⁴⁹ B.Ş.S. B 176/393, 12. belge.

¹⁵⁰ B.Ş.S. B 176/393, 21. belge.

¹⁵¹ B.Ş.S. B 176/393, 24. belge.

¹⁵² B.Ş.S. B 176/393, 104. belge.

¹⁵³ B.Ş.S. B 176/393, 87. belge.

¹⁵⁴ B.Ş.S. B 176/393, 141. belge.

¹⁵⁵ Çetin, Osman, a.g.e, s. 25.

¹⁵⁶ Eryılmaz, Bilal, *Osmanlı Devletinde Gayri Müslim Teba'nın Yönetimi*, Risale Yay., İstanbul 1990, s. 96

¹⁵⁷ Kaplanoğlu, a.g.e., s. 32.

2. Ermeniler

Bursa'da Rumlardan sonra yoğun olan nüfus, Ermenilerdir. Yaşadıkları mahalleler, Setbaşı,¹⁵⁸ Namazgâh,¹⁵⁹ Mollaarap, Çobanbey, köyler ise Yenice, Müslim, Kurtbey, Cerrah, Karsak, Gürle, Dutluca idi. Bursa feth edilirken Ermeni bulunmadığına göre, sonradan gelmiş olmaları gerekir.¹⁶⁰

1760 yılında Haçator, azl edilen Ohanes'in yerine Ermeni kethüdâlığına seçilmiştir.¹⁶¹

3. Yahudiler

Bursa'da Rum ve Ermeni nüfusundan sonra üçüncü sırada geliyorlardı. Osmanlı idaresi yahudiler için, her zaman bir sığınak ve barınak olmuştur. Endülüs İslam Devleti'nin yıkılmasından sonra, engizisyon zulmünden kaçan İspanya Yahudileri, II. Bayezid döneminde müslümanlarla birlikte Osmanlı topraklarına yerleştirilmişlerdir.¹⁶² Bursa'da Merinos Fabrikasının üst tarafında bir Yahudi maşatlığı bulunmaktadır. Altıparmak semtinde, üç havra olduğuna göre burada yerleşmiş oldukları açıktır.¹⁶³ Ayrıca, Mustafa Kemalpaşa ve Karacabey'de de birer havra vardır.¹⁶⁴ Osmanlı Devleti, İslam hukukuna ve geleneğine uygun olarak, diğer dinlere karşı hoşgörülüydü. Bu nedenle Hristiyanlar ve Yahudiler Osmanlı idaresinde barış ve güvenlik içerisinde uzun yıllar yaşayabilmişler,¹⁶⁵ mülkiyet haklarından yararlanmışlar¹⁶⁶ ve meslek sahibi olup müslümanlarla alış-veriş yapmışlardır.

Bursa ticarî ve sanayî imkanlarıyla, tecrübeli ve sermayeli yahudilerin câzibe merkezi olmuştur.¹⁶⁷ 16. yüzyılın başında 600 olan Yahudi nüfusu, yüzyılın sonlarında 1.500'e yükselmiştir.¹⁶⁸ Bursa'daki Yahudiler, İstanbul'daki Yahudilerle çok sık ticarî

¹⁵⁸ B.Ş.S. B 176/393, 85. belge.

¹⁵⁹ B.Ş.S. B 176/393, 81. belge.

¹⁶⁰ Çetin, a.g.e., s. 27.

¹⁶¹ B.Ş.S. B 176/393, 71. belge.

¹⁶² Uzunçarşılı, a.g.e., II, 201; Çetin, a.g.e., s. 29.

¹⁶³ B.Ş.S. B 176/393, 92, 101, 103. belgeler.

¹⁶⁴ Kaplanoğlu, Raif, *Bursa Yer Adları Ansiklopedisi*, B.T.B.K.Yay., İstanbul 1996, s. 36.

¹⁶⁵ Lewis, Bernard, *Modern Türkiye'nin Doğuşu*, (Çev. Metin Kırathı) T.T.K. Yay. Ankara 1984, s. 14.

¹⁶⁶ B.Ş.S. B 176/393, 24 ve 66. belgeler.

¹⁶⁷ Köprülü, M. Fuat, *Osmanlı İmparatorluğunun Kuruluşu*, Ötüken Yay., İstanbul 1981, s. 96.

¹⁶⁸ İnalçık, a.g.e., s. 447.

ilişkide bulunuyorlardı. Bu faaliyetler Bursa ticaret ve sanayisinin gelişmesinde önemli ölçüde etki etmiş olmalıdır.¹⁶⁹

B. VAKIFLAR

Vakıf, bir mülkü Allah'ın mülkü sayarak, insanların ihtiyaç duyduğu bir alan tahsis etmek demektir.¹⁷⁰

Osmanlı Devleti'nde eğitim, sağlık, dinî ve beledî hizmetler vakıflar tarafından karşılanıyordu.¹⁷¹ Sosyal bir dayanışma kurumu olan vakıflar, “hayrat” ve “akar” olmak üzere iki unsurdan oluşmaktaydı. Kendisinden faydalanılan binalara “hayrat” bu bina ve müesseselerin sürekli ve düzenli bir şekilde işletmesini temin eden bina, arazi, para vb. gelir kaynaklarına da “akar” denir. Bursa'da kurulan vakıflar zengin akarlarla destekleniyordu.

Pınarbaşı Mahallesi'nde bir kahvehane, senelik 30 kuruş gelir ile mahalle imamına 20 kuruşu verilmek üzere, vakf edilmiştir.¹⁷² Mürsel bin Ramazan vakfi gelirinden mahalle imamına her gün 2 akçe, müezzine de yarım akçe verilmesi istenmekte,¹⁷³ Hüdavendigâr Vakfi gelirinden kâtibine hergün 4 akçe verilmesi emredilmiş, bu paraya kanaat etmeyen kâtip uyarılmıştı.¹⁷⁴

Bu dönemde, gerek vakıf kurma, gerek diğer sosyal faaliyetlere katılım bakımından kadınlar da faal durumdadırlar. Mülk satışı kayıtlarından hareketle, kadınların hem Bursa içinde hem de Bursa'nın köylerinde bağ, bahçe ve ev sahibi oldukları, bu mülkleri kendi hür iradeleriyle serbestçe alıp sattıkları veya vakfettikleri görülebiliyor.¹⁷⁵

¹⁶⁹ Çetin, a.g.e., s. 29.

¹⁷⁰ Döndüren, Hamdi, *Günümüzde Vakıf Meseleleri*, Erkam Yay., İstanbul 1998, s. 21.

¹⁷¹ Yediyıldız, Bahaeddin, “Vakıf” İ.A, XII, 168; Şeker Mehmet, *İslamda Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, D.İ.B. Yay., Ankara 1984, s. 123; Öztürk, Nazif, *Elmalılı M. Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, T.T.V.Yay., Ankara 1995, s. 141; Ergin, Osman, *Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fak. Yay., İstanbul 1996, s. 47.

¹⁷² B.Ş.S. B 176/393, 134. belge.

¹⁷³ B.Ş.S. B 176/393, 186. belge.

¹⁷⁴ B.Ş.S. B 176/393, 188. belge.

¹⁷⁵ B.Ş.S. B 176/393, 3, 9, 13, 15, 23, 25, 28, 29, 31, 33, 61, 75, 79, 82, 84. vb. belgeler.

Kurulan vakıfların yönetiminden mütevellî denilen memur sorumlu olur, onun bulunmadığı zamanlarda kaimmakam-ı mütevellî yerine bakardı.¹⁷⁶

C. AİLE HAYATI

B 176/393 no.lu defterde yer alan belgeler, bize, Osmanlı toplumunda tek eş ve az çocuk sahibi olan ailelerin çoğunlukta olduğunu göstermektedir.

İncelenen Kadı Sicilinde nikah akdine rastlanmamıştır. Eşlerden birinin ölümü, evlilik hayatını sona erdiren tabii bir olaydır. Boşanma ise, taraflardan birinin ya da her ikisinin arzularıyla evliliğin geçersiz hale gelmesidir. Evliliğin sona ermesi, üç şekilde olurdu:

1. Talak

Talak, kocanın tek taraflı irade beyanıyla eşinden ayrılmasıdır. Talakın oluşması için esas itibarıyla bir mahkeme kararına gerek yoktur, kocanın boşama ifadesini ortaya koyan sözü bunun için yeterlidir.¹⁷⁷ Bu yetki olmasına rağmen incelenen defterde bu tür boşanmadan hiç söz edilmediği gözlenmiştir. Muhtemelen buna, erkeğin boşadığı karısına mehir, iddet nafakası ve mesken masraflarını karşılama mükellefiyeti ile karşı karşıya gelmesi sebep oluyordu.

2. Muhâla'a

Burada ele alınacak olan hul' ya da muhala'a İslam hukukunun kadına tanıdığı boşanma yollarından biridir. Muhala'a yoluyla boşanmalarda, kadın çoğunlukla kocasına alacağı haklarından (mehir, nafaka gibi) ya tamamen veya kısmen vaz geçmekte idi. Bu erkeklerin kadınları muhala'aya zorlamalarının bir sebebi olarak değerlendirilebilir.

Mahkeme kayıtlarında kadın ve erkeğin muhala'aya başvurma sebepleri arasından eşlerin iyi geçinemediklerini belirten "husn-i zindegâni olmamağla" "husn-i mu'âşeret olmamağla" gibi umûmi ifâdelerin dışında özel bir boşanma sebebine rastlanmamıştır.

¹⁷⁶ Sertoğlu, Mithat, a.g.e., s. 234.

¹⁷⁷ Aydın, İslam, *Osmanlı Aile Hukuku*, s. 109.

Şer'iyye Sicillerinde en çok boşanma şekli olan muhala'aların, daha titiz biçimde defterlere kaydedildiği görülmektedir. Bunun en önemli sebebi, erkeklerin boşandıkları eşlerinin vazgeçtikleri hakları konusunda, ileride bazı isteklerde bulunmalarını önlemeye yöneliktir.

Sicilin muhala'a belgelerinde, kadınların boşanma konusunda zorlayıcı olmadıkları, ancak mehirlerinden vazgeçtikleri, iddet süresince, nafaka, oturma masrafları ve çocukların nafakasının kendilerine ait olacağı teklifleri görülmektedir. Buradan, kadınların sosyal ve ekonomik durumlarının iyi olduğu, ihtiyaçlarını kendilerinin karşılayabilecek durumda oldukları anlaşılıyor.

Nafaka, bir kimsenin aile fertlerine harcadığı yiyecek, giyecek ve mesken masraflarıdır. Aile kurumu süresince, koca, karısının ve çocuklarının nafakasını karşılamakla görevli olduğu gibi, boşanma durumunda, iddet süresi içinde karısının nafakasını karşılamakla da yükümlüdür.¹⁷⁸ Eğer boşanma talak ile olmuşsa, çocukların nafakasını baba karşılamak mecbûriyetindedir. Muhâla'a ise böyle bir zorunluluk yoktur ve eşler arasındaki anlaşmaya göre anne veya babadan biri çocukların bakımını üstlenebilir.¹⁷⁹ Babanın maddi durumuna göre nafaka miktarı değişebilir, ancak defterin yazıldığı yıllarda, günlük 2 para olarak müftülerce belirlenmiştir.¹⁸⁰ Evlenirken hanıma verilen mehirler ise ortalama 40 kuruştur. Aynı yıllarda, iki katlı bir evin 100 kuruşa satıldığı düşünülürse mehrin yüksek olduğu kabul edilebilir.

3. Tefrik

Hakimin kararıyla gerçekleşen boşanma şekline tefrik denmektedir ki B 176/393 numaralı defterde böyle bir boşanma olayına rastlanmamıştır.

¹⁷⁸ Döndüren, a.g.e., s. 302; Ortaylı, a.g.e., s. 60.

¹⁷⁹ B,Ş.S. B 176/393, 18, 30, 32, 35, 49, 64, 99, 123. belgeler.

¹⁸⁰ B,Ş.S. B 176/393, 18, 30, 32, 35, 49, 64, 99, 123. belgeler.

D. TOPLUMSAL DÜZENİ BOZAN OLAYLAR

Bazı kayıtlardan Hicrî 1174 (1760) yılında, güven ortamının bozulduğu, huzursuzlukların yaşandığı anlaşılmaktadır.¹⁸¹

Öldürme,¹⁸² tecâvüz,¹⁸³ hırsızlık,¹⁸⁴ yaralama,¹⁸⁵ mala zarar verme¹⁸⁶ ve alacak davaları¹⁸⁷ hakkındaki kayıtlar bu duruma örnek verilebilir.

Meselâ, Mâhir Veli oğlu İsmâ'il, Âmine Hanım'ı öldürmüş ve Âmine Hanım'ın eşi, diyetini talep edince, fetvâ ile diyetinin ödenmesine karar verilmiş ve mübâşir aracılığı ile diyetinin alınıp, eşi Hacı Ahmed'e teslim edilmesi, Bursa Kadısı'na emredilmiştir.¹⁸⁸

Filedar Köyü'nde Mustafa'nın oğlu Süleymân öldürülmüş, kâtilin kim olduğu ispat edilmek üzere iken köy halkından diyet olarak 500 kuruş alınıp, barış yoluna gidilmiştir.¹⁸⁹

Filedar Köyü ile Hamitler Köyü sınırında Ca'fer Ağa'nın koyun mandırasında kalan Dimo oğlu Yani isimli zımmî öldürülmüş, kâtilin Çoban Yufca isimli zımmî olduğu ispat edilmiş, diyetini, mandıra sahibi Ca'fer Ağa 140 koyununu vererek ödemiştir.¹⁹⁰

Mustafa kızı Kezban mahkemeye gelerek dâmâdının, kızını zehirleyerek öldürdüğünü iddiâ etmiş ise de, delil yetersizliğinden dâva düşmüştür.¹⁹¹

İstanbul'da bir çok evden eşya çalan, Fatma Hanım'ın kaçarak Bursa'ya geldiği duyulmuş, yakalanıp huzuru çıkarılması emredilmiştir.¹⁹² Bu belgenin devamında

¹⁸¹ B,Ş.S. B 176/393, 21, 41, 42, 50, 68, 72, 88, 96, 101, 114, 137, 138. belgeler.

¹⁸² B,Ş.S. B 176/393, 41, 42, 88, 114. belgeler.

¹⁸³ B,Ş.S. B 176/393, 100. belge.

¹⁸⁴ B,Ş.S. B 176/393, 101. belge.

¹⁸⁵ B,Ş.S. B 176/393, 106. belge.

¹⁸⁶ B,Ş.S. B 176/393, 130. belge.

¹⁸⁷ B,Ş.S. B 176/393, 137 ve 138. belgeler.

¹⁸⁸ B,Ş.S. B 176/393, 157. belge.

¹⁸⁹ B,Ş.S. B 176/393, 42. belge.

¹⁹⁰ B,Ş.S. B 176/393, 88. belge.

¹⁹¹ B,Ş.S. B 176/393, 114. belge.

Ankaralı Fatma'nın, çaldıkları zikrediliyor, eşinin de hırsız Seyyid Hasan olduğu, çaldığı eşyaların bir kısmının, evinin bodrumunda, bazılarının da emânet verildiğinin tespit edildiği kaydedilirken, seyyid olması sebebiyle, Nakîb¹⁹³ 'Ubeydullah Mollaoğlu tarafından hapsedildiği, eşi Fatma'nın da yakalanıp mübâşirle huzura çıkarılması istenmektedir.¹⁹⁴

Kâtil ve hırsızların yanında vergi kaçakçılarında da söz edilmektedir. Seyyid olduklarını söyleyerek ya da askerlik iddialarıyla vergi vermekten kaçanlar tespit edilmiş ve ellerinde İstanbul Nakîbü'l-eşrafından aldıkları seyyidlik belgesi olanlar hariç, herkesten vergi alınması emredilmiştir.¹⁹⁵

Bir belgede fuhuş sebebiyle tutuklanıp, Bursa'ya sürgün edilen 'Ayşe, Annesi Fatma ve ismi okunamayan Kasımpaşalı bir hanımdan söz edilmektedir.¹⁹⁶

E. İHTİDÂ HAREKETLERİ

Bu konuda tek belge vardır. Şehâbeddîn Paşa Mahallesi sakinlerinden Hadîce Hanım müslüman olmuş; Ancak babası râzî olmadığından, bütün zînet ve ev eşyalarını haksız bir şekilde elinden almıştır. Kadı'ya gelerek durumunu anlatan Hadîce'nin, mahkeme sonucunda eşyâ ve zînetlerinin bir kısmını babası Banayot oğlu Yıradeş ve Annesi Fotni kızı Zühriye'den geri aldığı kaydedilmiştir.¹⁹⁷

¹⁹² B,Ş.S. B 176/393, 166. belge.

¹⁹³ Nakîb: Peygamberimizin soyundan olanların işlerini görmek üzere hükümetçe şerif ve seyyidlerden seçilen görevli memur.

¹⁹⁴ B,Ş.S. B 176/393, 175. belge.

¹⁹⁵ B,Ş.S. B 176/393, 159. belge.

¹⁹⁶ B,Ş.S. B 176/393, 158. belge.

¹⁹⁷ B,Ş.S. B 176/393, 92. belge.

SONUÇ

B 176/393 numaralı kadı defteri, Bursa'nın idarî, iktisâdî, sosyal hayatını aydınlatacak zengin malzemelerle doludur. Defterde yer alan köy ve mahalle isimleri araştırmacılar için önemli belgelerdir. Alış-verişlere konu olan eşya, ev, bahçe vb. XVIII. yüzyılda Bursa'da yaşayan insanların günlük hayatı hakkında bilgiler sunmaktadır. XVIII. yüzyılın son çeyreğinde, devletin nakit sıkıntısı çektiği, eski gücünü kaybettiği merkezle yapılan yazışmalardan ve meydana gelen olaylardan anlaşılmaktadır.

Geçmişimizi aydınlatan en doğru belgeler şer'iyeye sicilleridir. Bu defterler toplumun tümünü ilgilendiren, yazıldığı yılların olaylarını yansıtan bir ayna gibidir. Özellikle şehir tarihi açısından çok zengin belgeleri içermektedir.

Osmanlı Tarihine ait tüm arşiv belgeleri okunmadan şehir ve devlet hakkında söylenen sözler noksan kalacaktır. Her belge ayrı bir hazinedir. Bir tasnife göre Bursa'ya ait, 1062 şeriyeye sicili bulunmaktadır. Bu çalışma yalnızca bir tanesinin okunup Türk alfabesine aktarılması ve değerlendirilmesinden ibarettir. İstanbul'dan sonra sayı itibarıyla en çok defter bulunan Bursa aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin ilk başkentidir ve en eski belgeler burada saklıdır.

İncelenen defterin birinci bölümde Bursa ili ve kazaları ile, on altı idarî ve adli görevli ismi ve görevleri, başka kaynaklardan da yararlanılarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

İkinci bölümde iktisadî durum üzerinde durulmuş, devletin gelir kaynakları, Bursa'nın geçim kaynağı ipekçilik, ticaret, ziraat, hayvancılık, ve esnaf teşkilatı gibi konular üzerinde durulmuş, devletin giderleri hakkında kısa bir bilgi verilmiştir.

Üçüncü bölümde sosyal durum incelenmiş, evlenme, boşanma, nafaka, mehir konuları, azınlıkların yaşadıkları mahalle ve köyler, toplum düzenini bozan olaylar, ihtidâ hareketleri nakledilmeye çalışılmış ve vakıflar üzerinde durulmuştur. Defterdeki şahıs ve yer adları indeksi, köy ve mahalle adları indeksi, konu ve meslekler indeksi okuyuculara kolaylık olması açısından hazırlanmıştır.

BİBLİYOGRAFYA

- AKDAĞ, Mustafa, *Türkiye'nin İktisadi ve İctimai Tarihi*, Cem Yay., I-II, İstanbul 1995.
- *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası*, Cem Yay., İstanbul 1995.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet, *Şeriye Sicilleri*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., I-II, İstanbul 1988.
- AKGÜNDÜZ, Ahmet - Öztürk, Said, *Bilinmeyen Osmanlı*, OSAV Yay., İstanbul 1999.
- ALYOT, Halim, *Türkiye'de Zabıta*, İçişleri Bak.Yay., Ankara 1947.
- ATAR, Fahreddin, *İslam Adliye Teşkilatı*, D.İ.B. Yay., Ankara 1979.
- BARKAN, Ömer Lütfi - Enver Meriçli, *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defteri*, T.T.K. Yay., Ankara 1988.
- BAŞAR, Fahmeddin, *Osmanlı Eyalet Tevcihatı*, T.T.K.Yay., Ankara 1997.
- BAYKAL, Kazım, *Bursa*, Bursa Eski Eserleri Sevenler Kur.Yay., Bursa ts.
- BELVİRANLI, A.Kemal, *Osmanlıca İmla Lügati*, Nedve Yay., İstanbul 1980.
- ÇETİN, Osmân, *Sicillere Göre Bursa'da İhtida Hareketleri ve Sosyal Sonuçları (1472-1909)* T.T.K. Yay., Ankara 1994.
- DAĞLIOĞLU, H.Turhan, *16. Asırda Bursa*, Bursa Vilayet Mat., Bursa 1940.
- DALSAR, Fahri, *Bursa'da İpekçilik*, Sermet Mat., İstanbul 1960.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Yay., Ankara 1997.
- DOĞRU, Halime, *Osmanlı İmparatorluğunda Yaya Müsellem ve Taycı Teşkilatı*, Eren Yay., İstanbul 1990.
- *XVIII. Yüzyıla Kadar Osmanlı Kentlerinin Sosyal ve Ekonomik Görüntüsü*, Anadolu Üniversitesi Yay., Eskişehir 1995.
- DÖNDÜREN, Hamdi, *Günümüzde Vakıf Meseleleri*, Erkam Yay., İstanbul 1998.
- ELDEM, Vedat, *Osmanlı İmparatorluğunun İktisadi Şartları Hakkında Bir Tetkik*, T.T.K. Yay., Ankara 1994.
- EMECEN, Feridun, *16. Yüzyılda Manisa Kazası*, T.T.K. Yay., Ankara 1989.

- ERGİN**, Osmân, *Türkiye’de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yay., İstanbul 1996.
- ERYILMAZ**, Bilal, *Osmanlı Devletinde Gayri Müslim Teba’nın Yönetimi*, Risale Yay., İstanbul 1990.
- GIBBONS**, H. Adams, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuruluşu*, (Çev.Ragıp Hulusi), Yüzyıl Yay., Ankara 1998.
- GÜNAYDIN**, Nurşen – Kaplanoğlu, Raif, *Seyahatnamelerde Bursa*, B.T.B. Yay., Bursa 2000.
- HALAÇOĞLU**, Yûsuf, *Osmanlılarda Devlet Teşkilatı ve Sosyal Yapı*, TTK.Yay., Ankara 1995.
- 18. Yızyılda Osmanlı İmparatorluğunun İskan Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi, T.T.K.Yay., Ankara 1997.
- HASAN**, Taib, *Hatıra Yahut Mirat-ı Bursa*, Vilayet Mat., Bursa 1323.
- İLGÜREL**, Mücteba, *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi*, Çağ Yay., I-XVI İstanbul 1993.
- İNALCIK**, Halil, “Bursa” D.İ.A., Güzel Sanatlar Mat., VI, 446, İstanbul 1992.
- *Osmanlı İmparatorluğu Toplum ve Ekonomi*, Eren Yay., İstanbul 1996.
- İNAN**, Huricihan İslamoğlu, *Osmanlı İmparatorluğunda Devlet ve Köylü*, İletişim Yay., İstanbul 1992.
- KAPLANOĞLU**, Raif, *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*, Avrasya Etnografya Vakfı Yay., Bursa 2000.
- *Bursa Yer Adları Ansiklopedisi*, B.T.B.K.Yay., İstanbul 1996.
- KAZICI**, Ziya, *Osmanlılar’da Vergi Sistemi*, İstanbul 1977.
- KEPECİOĞLU**, Kamil, *Bursa Hanları*, Bursa Halkevi Yay., Bursa, ts.
- KÖPRÜLÜ**, M. Fuat, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuruluşu*, Ötüken Yay., İstanbul 1981.
- KÖSEOĞLU**, Neşet, *Tarihte Bursa Mahalleleri*, Ant Basımevi, Bursa 1946.
- KÖSEOĞLU**, Nevzat, *Türk Dünyası Tarihi ve Türk Medeniyeti Üzerine Düşünceler*, Ötüken Neş., İstanbul 1990.
- KURT**, Abdurrahman, *Bursa Sicillerine Göre Osmanlı Ailesi*, Uludağ Üniversitesi Yay., Bursa 1998.

- LA MARTİNE**, Alphonse de, *Osmanlı Tarihi*, (Çev. Serhat Bayram) Toker Yay., İstanbul 1995.
- MANTRAN**, Robert, (Çev. Server Tanilli) *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi*, Cem Yay., İstanbul 1992.
- MERİÇ**, Nevin, *Gündelik Hayatın Değişimi*, Kaynüs Yay., İstanbul 2000.
- NEŞRÎ**, Mehmet, *Kitâb-ı Cihan-nümâ*, (Haz. Mehmet Atalay) K.T.B.Yay., Ankara 1957.
- ORTAYLI**, İlber, *Osmanlı İmparatorluğunda İktisâdi ve Sosyal Değişim*, Turhan Kitabevi Yayınları, Ankara 2000.
- ÖZCAN**, A.Kadir, "Çeribaşı" İ.A., M.E.B. Yay., VIII, 270, İstanbul 1993.
- ÖZKAYA**, Yücel, *XVIII. Yüzyılda Osmanlı Kurumları ve Osmanlı Toplum Yaşantısı*, K.B.Yay., Ankara 1985.
- ÖZTUNA**, Yılmaz, *Türkiye Tarihi*, Hayat Kitapları Yay., İstanbul 1967.
- *Büyük Osmanlı Tarihi*, Ötüken Neş., I-X, İstanbul 1994.
- ÖZTÜRK**, Nazif, *Elmalalı M.Hamdi Yazır Gözüyle Vakıflar*, T.D.İ.V.Yay., Ankara 1995.
- ÖZÜKAN**, Bülent, (Genel Yönetmen) *Osmanlı Tarihi*, Boyut Yay., I-IV, İstanbul 1999.
- PAKALIN**, M.Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, M.E.B.Yay., I-III İstanbul 1993.
- PAY**, Salih, *Bursa İvaz Paşa Külliyesi*, Eğitim-San Yay., Bursa 1996.
- *1069-1070 Tarihli Bursa Şer'iyye Sicili* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi Sos. Bil.Ens., Bursa 1987.
- RAYMOND**, Andre, *Osmanlı Döneminde Arap Kentler*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul 1995.
- SHAW**, J. Stanford - E.K.Shaw, *Osmanlı İmparatorluğu ve Modern Türkiye*, E Yay., I-II, İstanbul 1994.
- SERTOĞLU**, Mithat, *Osmanlı Tarih Lügatı*, Enderun Kitâbevi Yay., İstanbul 1986.
- ŞEKER**, Mehmet, *İslamda Sosyal Dayanışma Müesseseleri*, D.İ.B.Yay., Ankara 1987.
- ŞEMSEDDİN**, Sami, *Kamûs-i Türkî*, Enderun Kitâbevi, İstanbul 1998.

- TABAKOĞLU**, Ahmet, *Gerileme Dönemine Girerken Osmanlı Maliyesi*, İstanbul 1985.
- TEXIER**, Carles, *Küçük Asya Bitinya*, (Çev. Raif Kaplanoğlu) İstanbul Avrasya Etnoğrafya Vakfı Yay., İstanbul 1997.
- UZUNÇARŞILI**, İ. Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, T.T.K.Yay., I-IV, Ankara 1998.
- *Osmanlı Devletinin İlimiye Teşkilatı*, T.T.K. Yay., Ankara 1998.
- *Osmanlı Devleti'nin Saray Teşkilatı*, T.T.K. Yay., Ankara 1988.
- ÜNAL**, M. Ali, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı*, T.T.K. Yay. Ankara 1989.
- YALMANOĞLU**, Nezaket, *Bursa Bibliyografyası*, Kültür Ofset, Ankara 1998.
- YEDİYILDIZ**, Bahaeddin, *Ordu Kazası Sosyal Tarihi*, Ankara 1995.
- “Vakıf” İ.A., XII M.E.B.Yay.,
- YEDİYILDIZ**, M. Asım, *Şer 'iyye Sicillerine Göre Bursa'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bursa 1988.
- YINANÇ**, M. Halil, “*Bursa*”, İ.A. M.E.B. Yay., II, 813, İstanbul 1993.
- YÜCELT**, Nazım, *Tarihte Bursa*, Ankara Kitâbevi, Bursa 1948.

İNDEKS**I. Şahıs adları indeksi****A. Şahitler bölümünde geçen isimler ve belge numaraları**

1. 'Abdullah	45, 52
2. 'Ali Ağa	27, 63, 105, 15
3. 'Ali Efendi	26, 27, 31, 35, 67, 84, 124
4. 'Ali oğlu İbrâhîm Beşe	37, 65, 125, 148
5. 'Asesbaşı Mehmed Çelebi	62, 68, 429
6. 'Attâr Hacı Halîl	1, 65, 74, 152
7. 'Attâr Molla İbrâhîm	36, 46, 49, 82
8. 'Attâr Molla Mehmed	55, 63, 86, 92
9. 'Attâr Seyyid 'Ali	36, 66, 98, 99, 102
10. 'Attar Seyyid Mustafâ	105, 155
11. 'Attarzâde Molla İbrâhîm	66, 89, 98, 141
12. 'Umdetü'l-küttâb Mehmed Sâdık Efendi	66, 83, 106
13. 'Abdülfeţâh bin Mehmed	62, 99
14. Ahmed Ağa ibn-i 'Ali	42, 121, 146
15. Ahmed bin Hasan	13, 45, 64
16. Ahmed Çelebi ibn-i Mustafâ	9, 11, 52, 66
17. Ahmed Efendi	43, 49, 61, 80
18. Alacacı Hâfız	64, 123, 122
19. 'Ali Ağa ibn-i Süleymân	42, 68, 90
20. Bakkal Derviş Hasan	78, 82, 90
21. Bakkal Molla Mehmed	36, 128, 130
22. Bayraktar el-Hâc Mustafâ	32, 65, 72
23. Bayraktar Mehmed Ağa	61, 95, 112
24. Berber Seyyid 'Ali	1, 118, 119, 142
25. Bostancı Ahmed Ağa	10, 111, 131, 146
26. Derzî Foti	1
27. Dinkabak oğlu Molla Ahmed	36, 66
28. Doğramacı Molla İbrâhîm	49, 134
29. Ebû Bekrî Mehmed	19, 68, 76
30. Ekmekçi Hacı 'Osman	34, 69, 78
31. el-Hâc es-Seyyid Mehmed bin İbrâhîm	29, 62
32. el-Hâc Mehmed Ağa	56
33. el-Hâc Süleymân ağa	61, 94
34. Eskici Halîl	1, 48, 141
35. es-Seyyid 'Abdullah Çelebi	4, 146, 152
36. es-Seyyid 'Ali Ağa	1, 17, 143, 146
37. es-Seyyid 'Ali Efendi	52, 71, 94
38. es-Seyyid Ahmed Efendi	14, 60, 96
39. es-Seyyid Ebû Bekir Ağa ibn-i Süleymân	29, 43
40. es-Seyyid el-Hâc 'Ali Ağa	4, 30, 60, 142
41. es-Seyyid el-Hâc Mehmed bin 'Ali	9, 94, 112

42. es-Seyyid Hüseyin Çavuş	11, 116, 150
43. es-Seyyid İsmâ'îl bin Mustafâ	9, 126, 149
44. es-Seyyid Mehmed Çavuş	34, 100, 145
45. es-Seyyid Mehmed Çelebi	16, 53, 68
46. es-Seyyid Mehmed Es'ad Efendi	4, 66, 98
47. es-Seyyid Mustafâ Çavuş	30, 34, 82, 91
48. es-Seyyid Sâdık Efendi	20, 102, 147
49. Fahrü'l-küttâb Sâdık Efendi	26, 106, 151
50. Fahrü'l-küttâb Şem'zâde 'Ali Efendi	26, 101
51. Fahrü'l-müderrişin Mûsa Efendi	105
52. Fakirullah Efendi	109
53. Feyzullah Efendi	104
54. Hacı Hasan bin 'Abdullah	106
55. Hacı Süleymân bin 'Ali	13, 91, 105
56. Haffâf Hacı Abdullah	85, 109
57. Hâfız Molla 'Abdî	101, 146
58. Halîl Efendi	19, 62
59. Halîl bin Mustafâ	1, 92
60. Hammâmizâde el-Hac 'Ali	82
61. Hazînedar el-Hâc Mehmed Ağa	94
62. Hazînedâr İbrâhîm Ağa	106
63. İbrâhîm bin İbrâhîm	15, 34
64. İdris Ağa ibnü'l-Hâc Mehmed	37
65. İmâm Hacı Mustafâ Efendi	1, 74, 90
66. İmâm Molla Halîl	11, 54, 82
67. İshâk Efendi	32
68. İsmâ'îl Çelebi ibn-i Ahmed	92
69. Kahveci Hüseyin Beşe	106
70. Karadayı oğlu Halîl	9
71. Kara Hüseyin	37
72. Katırcızâde Memed Ağa	124
73. Kayyîm Hacı Ahmed	136, 148
74. Kethudâ 'Ali Efendi	28, 453
75. Koyun oğlu Mustafâ	19
76. Kurşuncu İsmâ'îl	53
77. Kuru Halîl oğlu Mehmed	9
78. Kutuncu Hacı 'Ali	98
79. Kutuncu 'Osmân Çelebi	137
80. Kuyumcubaşı Hacı Hulûsi	156
81. Lüpürdek 'Osmân	1
82. Mahmûd Paşa Hancısı el-Hâc Mehmed	87
83. Mehmed Beşe ibn-i İbrâhîm	94
84. Mehmed bin Hüseyin	146
85. Mehmed bin Mehmed Efendi	152
86. Mehmed bin Mustafâ	1, 39
87. Mehmed Çelebi	1, 30

88.	Mehmed Sâdık Efendi	17
89.	Mehmed Selim Çelebi	25, 68
90.	Mi'mâr Mehmed	24
91.	Molla 'İsmâ'îl	151
92.	Molla 'Osmân Dede	15, 36
93.	Molla Ahmed	10
94.	Molla Emin	10
95.	Molla İsmâ'îl	37
96.	Muhzırbaşı Hacı 'Ali	38
97.	Muhzırbaşı Mustafa Ağa	34
98.	Muhzırbaşı Mehmed Halîl	103
99.	Muhzır Ahmed	34
100.	Muhzırbaşı 'Ali Ağa	24
101.	Muhzırbaşı es-Seyyid el-Hâc 'Ali Ağa	21, 38
102.	Muhzırbaşı es-Seyyid 'Ali Ağa	27
103.	Muhzır Davut	38
104.	Muhzır Salih	38
105.	Murâdiyeli Ahmed	24
106.	Mustafâ bin Hüseyin	15
107.	Pazarcı Ahmed Beşe	106
108.	Pazarcı İbrâhîm Beşe	36
109.	Recebzâde Hacı Mehmed Ağa	146
110.	Reîsü'l-küttâb Şem'i-zâde	82
111.	Reîsü'l-küttâb Şeyh-zâde 'Ali Efendi	21, 23
112.	Reîsü'l-küttâb Şibli-zâde Efendi	21
113.	Rüstem oğlu Hacı Mustafâ	19
114.	Sa'id Beşe ibn-i Hasan	45, 25
115.	Sadık Efendi	4, 14, 16, 31, 32, 33, 39, 87, 123, 451
116.	Sâlih oğlu İbrâhîm	34
117.	Sarıçızâde Ahmed Ağa	28
118.	Selîm Efendi	4, 33, 35
119.	Ser 'ases Mehmed Çelebi	20, 23
120.	Sermuhziran 'Ali Ağa	17
121.	Sermuhzirân es-Seyyid 'Ali Ağa	2, 20, 33, 35, 39
122.	Sermuhzirân es-Seyyid Hacı 'Ali	23, 26
123.	Serşahne Mehmed bin Mustafâ	94
124.	Sırâc Hacı Mehmed 'Ali	102
125.	Simsâr 'Abdî Ağâ	11
126.	Solgânî Hasan	13
127.	Sûhte Molla Mehmed	9
128.	Süleymân Ağa ibn-i 'Ali	14
129.	Süleymân bin Hacı 'Ali	155
130.	Şekerzâde Mehmed Ağa	93
131.	Şeyhzâde 'Ali Efendi	1, 2, 4, 14, 16, 20, 32, 33, 38, 39, 89, 145, 154

132.	Şiblîzâde 'Ali Efendi	30
133.	Tahtacı Mehmed Çelebi	27, 68, 105, 148
134.	Tayyib Mustafâ Ağa	45
135.	Türkmen Hasan	52
136.	Yorgancızâde es-Seyyid el-Hâc Mustafâ	4
137.	Zerdecizâde es-Seyyid 'Abdülbâki	69
138.	Zeyne'l-Âbidin bin Mehmed	98

B. Metin kısmında geçen isimler ve belge numaraları

'Abbâs	1	Mehmed Efendi	21
Ahmed bin 'Abdullah	1	Şeyh Abdurrahmân Efendi	21
es-Seyyid Mehmed Ağa	1	Molla Velî Hacı 'Abdullah	21
Hadîce	1	Kasîr Vasodor	21
Mehmed Efendi	1	es-Seyyid el-Hâc 'Alî Ağâ	21
Molla İsmâ'îl bin Halîl	1	Şağvât	21
Nâ'ile	1	Losîk	21
Selîme	1	el-Hâc Mehmed bin Ahmed	22
Elisote bint-i Kostantin	2	Hacı Mustafa	22
Ümmühâni bint-i Ahmed	2	Rabiş	22
Yani veled-i Dimitri	2	Mehmed Emin	22
Zafsine	2	Şerife Hatun	23
Derviş Ahmed	3	Seyyid Oruç	23
Hasan bin 'İsâ	3	'Osman bin Mehmed	23
İsmâ'îl Ağâ	3	el-Hâc Ahmed	23
Mustafâ bin Sâlih	3	'Osman bin 'Abdullah	23
'Ayşe bint-i Velî	4	Ahmed bin Mehmed	24
'Ömer bin 'Osmân	4	Ağya veled-i Mikâil	24
'Ömer	4	Ahmed Efendi	24
Havva	4	Fatma bint-i 'Ali	25
İbrâhîm	4	es-Seyyid Mehmed	25
Velî	4	es-Seyyid Halîl	25
Ananya veled-i Doplent	5	el-Hac Hüseyin	26
el-Hâc Süleymân b Ramazân	5	Hafize bint-i Lütfullah	26
Erotin veled-i Kirkor	5	Hacı Hüseyin	26
Yanos	5	es-Seyyid Salih	26
Mehmed bin 'Ali	6	Halime bint-i 'Ali	27
Sâtı bint-i Hüseyin Hâtûn	6	es-Seyyid 'Osman Ağâ	27
Enuştaş(?) veled-i Apostol	7	es-Seyyid Mehmed	28
Kostantin	7-8	es-Seyyid 'Abdullah	28
Todori	8	Sarıkcı zâde Ahmed Ağâ	28
Kerîme bin-i 'Abdullah	9	el-Hâc Nizameddin	28
Ebû Bekir Efendi	10	Salih Beşe	29
es-Seyyid Hasan	10	es-Seyyid Lütfullah	29
Hanîfe bint-i İbrâhîm	10	es-Seyyid el-Hâc Mustafa	30
Haymeci Yûsuf	10	Zeynep bint-i 'Abdullah	30
Mehmet Beşe ibn-i 'Ali	10	Halit ibn-i İbrahim	31
Mustafâ Beşe İbn-i Ebu Bekir	10	Mu'id zâde Mehmed Ağâ	31
Sarı Ahmed	10	Mehmed Çelebi bin 'Abdullah	32
'Ali bin 'Abdullah	11	es-Seyyid İsmâ'îl	32
Hadîce bint-i 'Abdullah	11	es-Seyyid Hüseyin	32
Anorkaye	12	Ahmed Çelebi	32
Apostol	12	'Abdurrahman bin Hasan	33
Elini	12	Molla Hasan	33

Eriri	12	Ömer bin Himmit	33
Hristola	12	Salih bin Mustafa	33
İstirati	12	Ebû Bekir bin Himmet	33
Karti veled-i Dimitri	12	Amine bint-i Hüseyin	34
Kostantin	12	es-Seyyid Hasan	34
Mehmed ibn-i 'Abdullah	12-13	Ayşe bint-i Ahmed	35
Nikoz	12	Amine bint-i Abdullah	35
Parsoz bint-i Hudavirdi	12	Amine bint-i Hasan	36
Zahriye	12	Mehmed Emin bin Ahmed	36
İsmâ'îl	13	İshak Efendi	37
Molla Hüseyin bin İbrâhîm	13	İdris Ağa	37
Molla Hüseyin'in	13	Tülbendçi İbrahim	37
Türkmân 'Ali	13	Mehmed Beşe	37
Ümühânî Hâtûn	13	Havva bint-i Halil	37
'Ali bin Velî	14	Saliha bint-i Halil	38
'Âşık Hüsnî	14	Halil bin Hasan	38
Ahmed ibn-i İsmâ'îl	14	Ahmed bin Ma'den	39
Dervîş Mehmet bin Murâd	14	Ömer beşe ibn-i Mehmed	39
Dervîş Mustafâ bin İbrâhîm	14	Mahud Beşe ibn-i Bektaş	39
Feyzullah ibn-i Ahmed	14	Mehmed bin Ahmed	41
Hacı 'Ömer oğlu Mustafâ	14	Çukadar zâde Mehmed Ağa	41
Hareket oğlu 'Ömer	14	Hasan Efendi	41
Hasan bin 'Osmân	14	Süleyman bin Mustafa	42
Mehmed Çelebi i. Hüseyin	15	Ümmühâni bint-i İlyas	42
Mehmed Ağa	15	Apostol veled-i Aya	42
Fâtıma bint-i Mustafâ Hâtûn	16	Kostantin	42
Mehmed bin Ahmed	17	Dimitri	42
Mustafâ bin 'Osmân	17	Yanoki veled-i Nihal	42
Zeynep bint-i 'Osmân Hâtun	17	Zafri	42
'Ayşe bint-i Hüseyin Hâtûn	18	Yorgaki veled-i Hristolaki	42
'Ayşe Hâtûn'	18	Kerime bint-i Ahmed	43
'Ömer bin el-Hâc Sâlih	18	Mehmed Ağa	43
Ahmed	18	Benli Mehmed	43
Hasan Nâyî Efendi	18	Yorgi veled-i Yani	44
es-Seyyid 'Abdullah bin 'Ali	19	Esne bint-i İstirati	44
es-Seyyid İbrâhîm	19	Peter	44
es-Seyyid İbrâhîm	19	Fotni	44
Ahmed Çelebi İ.Hâc Mehmed	20	Daviki	44
Râbi'a bint-i 'Abdullah	20	İdris Ağa	45
Havva Hâtun	45	Es-Seyyid Mehmed	45
Dervîş Mustafa	46	Oruç bin 'Abdullah	45
İsmâ'îl bin 'Abdullah	46	Molla Mehmed	46
Salih bin Mahmut	47	Veli Beşe	47
Köçekzâde Hacı Mehmed	48	Hasan bin İvaz	65
Neslihan bint-i Ahmed	49	Emetullah bint-i Nasûh	65
Lübâbe bint-i Hüseyin	49	'Ali bin 'Osman	65

Çalık Mehmed	50	'Ali bin Mehmed	65
Es-Seyyid Mehmed	50	Mehmed Ağa	65
'Osman Efendi	50	Kara Molla	65
Zeliha bint-i Abdullah	50	'Osman bin Şa'bân	66
İsmihan bint- ?	51	Hacı 'Osman Efendi	66
Köçekzade Emetullah	51	Hacı Abdülkadir Efendi	66
Mehmet bin Abdullah	51	Debesne bint-i Banayot	66
Selim Efendi	51	Hasan Efendi	66
Es-Seyyid Halil	52	'Osman bin Şa'ban	67
Abdal zade Mehmed Ef.	53	'Osman Beşe	67
Es-Seyyid Hüseyin	53	Bedik	68
Hüseyin Ağa	53	Bedros	68
Tayyar Usta	54	Süleyman Ağa	68
Fatma bint-i Yusuf	55	Derviş Mehmed	69
Kezban bint-i Yusuf	55	es-Seyyid İbrahim bin Ali	69
Neslihan bint-i Yusuf	55	Şerife Ayşe Hatûn	69
Süleyman bin Musa	55	es-Seyyid Mehmed Ağa	69
'Acem Murat	56	Hadice bint-i Mustafa	69
Agop veled-i İrekil	56	Fatma bint-i Mehmed	70
Erotin velid-i İrham	56	es-Seyyid Hasan bin İsmail	70
Ali Beşe	57	Halil bin Mustafa	71
İbrahim Efendi	57	el-Hâc Hasan	72
Mahbube bint-i Abdullah	58	Boyacı Mustafa	72
Abdurrahim Efendi	58	Gonca bint-i Abdullah	72
Ali bin Murtazâ	58	Metehşah bint-i Abdullah	73
Mahmud bin Mehmed	58	Abdullah bin Abdülvehhab	73
Tayyar Usta bint-i Abdullah	58	İmam Ahmed Efendi	73
El-Hâc Abdi	59	Yusuf bin Mehmed	74
Hüseyin bin Hasan	60	es-Seyyid İbrahim bin Mustafa	74
Kerime bint-i Ahmed	60	es-Seyyid Memiş	74
Kızıklı İbrahim	60	es-Seyyid Mustafa	74
Cansız Mehmed	61	Amine bint-i Halil	75
El-Hâc Salih	61	Kalyoncu Ahmed Beşe	76
Ali Çelebi ibn-i Ömer	62	el-Hâc Mehmed bin Ahmed	76
Es-Seyyid Mehmed	62	'Ali bin İbrahim	76
Kara Ahmed	62	Rabia bint-i Mehmed	77
Amine bint-i Abdullah	63	Lütfullah bin Mustafa	77
Fatma bint-i Ahmed	63	Hacı Mehmed 'Ali	77
Rabia bint-i Ahmed	63	'Osman bin Ali	78
Hadice bint-i İbrahim	64	el-Hâc Süleyman Ağa	78
Ümmühani bint-i Ahmed	64	el-Hâc İsmail bin el-Hâc Mehmed	78
Ahmed bin Hüseyin	64	Mehmed Beşe ibn-i Ömer	79
Mehmed Emin	64	Hacı Hasan ibn-i 'Ali	79
El-Hac Abdurrahman	80	Hacı Süleyman bin Mustafa	96
İmam Mustafa Efendi	80	Mehmed Ağa ibn-i Hacı Abbas	96
El-Hac Mehmed	80	Molla Halil	96

Ohanes veled-i Norsiz	81	es-Seyyid Mehmed bin el-Hac Salih	96
İhayet bint-i Davit	81	Molla Nasuh bin Mehmed	96
Mazon oğlu Agop	81	Mustafa Ağa	96
El-Hac Halil	82	Saliha bint-i Mehmed	97
Hacı İbrahim	82	Mehmed bin Abdullah	97
Hadice bint-i 'Osman	83	Hafize bint-i Ömer	98
Es-Seyyid Mustafa	83	Fatma bint-i Mehmed	98
Haniyye Hatun	83	Na'l-çeci el-Hâc Ahmed	98
Mustafa bin 'Ali	84	Esseyyara bint-i Kostantin	99
'Osman bin Ömer	84	Yani veled-i Dimitri	99
İsador veled-i ?	85	Şerife bint-i Seyyid Hasan	100
Mehmed Beşe	85	Ahmed bin Mehmed	100
Tatar 'Ali	85	Selnane bint-i Apostol	101
Yakub Efendi	86	Panayot veled-i Aslan	102
Kostantin veled-i Kılorni	87	Limo veled-i Aristi	102
Parsona bint-i Tanaş	87	Nikola veled-i Vasil	102
Todori	87	Foti veled-i Malakas	102
Dimitri veled-i Yani	88	Mehmed Emin Çelebi	103
Cafer Ağa	88	Ayşe bint-i Abdi	103
Çoban Yufca	88	Panos veled-i Ohanes	104
Ayşe bint-i Hüseyin	89	Meryem bint-i Abraham	104
Mehmed bin 'Ali	89	'Osman Çelebi	104
Seyyid Hüseyin	89	Seyyid Ahmed	104
Hadice bint-i Mehmed	90	Kara Mustafa bin Mehmed	105
Ayşe Hatun	90	Mehmed Beşe ibn-i Hüseyin	105
Sarı Mehmed bin Abdullah	91	Panayot veled-i Nikola	106
Derviş Mehmed bin Murat	91	Yorgaki veled-i Hironi	106
Cerrah Seyyid Hüseyin	91	Aleksi veled-i Yorgaki	106
Derviş Molla Mehmed	91	Amine bint-i Fazlullah	107
Hadice bint-i Abdullah	92	el-Hâc Ahmed bin Hasan	107
Banayot veled-i Yiradeş	92	Hadice bint-i Mustafa	108
Fotni bint-i Zühriye	92	Mustafa bin Ahmed	108
Foti velid-i Kiryazi	93	Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Mehmed	109
İstrati veled-i Papa Yorgi	93	Kaya Hatun	109
Seyyid Yakub Efendi	94	Saliha Hatun	109
Havva Hatun	94	Abdullah bin Abdülvehhab	110
Gazi Şeyh Efendi	94	Bakkal Ahmed	110
Abdulfettah bin Mehmed	95	Mustafa Beşe	110
Mustafa bin Abdullah	95	Musa bin Ahmed	111
Hüseyin Ağa	95	Hacı Halil	111
Vezir Mehmed Paşa	95	Seyyid Mehmed Emin Çelebi	112
El-Hac Hüseyin	95	es-Seyyid Abdülhâdî	112
İsmâ'il Ağa	96	Döşekçi Mustafa	112
Şeyh Mehmed Efendi	113	Amine Hatun	113
Ayşe bint-i Mustafa	115	Molla Mehmed	115
Halil Ağa	115	Cevher bint-i Abdullah	116

Çorbacı Mustafa	116	Yakub Efendi	139
Basmacı Sahak	116	es-Seyyid 'Ali	140
Molla Mehmed	116	İsma'îl bin el-Hac Veli	140
Ali bin Derviş Mehmed	116	Bireşko veled-i Engelus	141
Mehmed bin Süleyman	117	Yorgi veled-i Engelus	141
Mehmed Çelebi	117	Kaimmakam Seyyid Mehmed	142
Seyyid Hüseyin	118	Molla Salih	142
Hüseyin bin Polat	118	Hasan Dede	143
İbrahim bin Hüseyin	118	Seyyid Veli Ağa ibn-i Seyyid İsmail	144
Karayis veled-i Haçator	118	Muhzır İsmail	144
Sara bint-i Şahin	118	Rabia bint-i Abdülkerim	145
Sima bint-i Pedros	118	Zindancı Hacı 'Ali	146
Var Hatun	118	es-Seyyid Ahmed bin Mustafa	146
Abraham veled-i Evayis	118	Seyid 'Ali bin Mustafa	147
Amine bint-i Yahya	119	Rabia bint-i 'Ali	148
Hammal Süleyman	120	Mehmed Çelebi	148
Molla Veli bin Mehmed	121	Mehmed Emin bin el-Hac Mustafa	149
Rukiyye bint-i Zülfi	121	Tağlat oğlu Yorgi	150
Molla Ahmed bin Abdullah	122	Kader bint-i Abraham	150
Safiye bint-i Mehmed	123	Kader veled-i Radunas	150
Fatma bint-i 'Ali	124	Kader veled-i Oltimar	150
Kara Mehmed	124	Kader veled-i Ora	150
Rukiyye bint-i Molla Hızır	125	Hasan Bey ibn-i İvaz	151
El-Hac İbrahim	125	Hüseyin Beşe ibn-i Nurullah	152
Kaylan veled-i Yuvan	126	Yani veled-i Dimitri	152
Seyyid Mehmed Sadık	127	Zeyneb bint-i Mustafa	153
Hadice Hatun	127	Ayşe bint-i el-Hac Hasan	153
Hüseyin bin Ahmed	128	Azize bint-i el-Hac Mehmed	154
Seyyid İsmail Efendi	129	Musa bin İvaz	155
Arab el-Hac Ahmed	129	Halil Çelebi ibn-i Ali	155
'Ali Beşe ibn-i Hasan	130	Molla Mustafa	155
Destârî zade Halil Ağa	131	Hacı Mustafa bin Hacı İbrahim	156
Şerife Ümmü Gülsüm	131	Derviş Mehmed	156
Şerife Zeyneb	131	156-206. belgeler arasında geçen isimler burada	
Rabia bint-i Hacı İbrahim	131	yer almamaktadır. Çünkü buraya kadar 447 isim	
Türkmen Musa	132	yazılmıştır. Son 50 belgede yaklaşık 1000 isim	
Dereoğlu Mustafa	132	bulunmakta olduğundan metin içinde görülebilir.	
Eflatun zade Mehmed Ef.	133		
Müezzin Molla Mehmed	134		
Şeyh Mustafa efendi	134		
Zeyneb bint-i Şeyh Sadeddin	135		
Dağlı Hüseyin	135		
Hasan bin İbrahim	137		
Safiyye bint-i Fatma	137		
Abdünnebi bin Cafer	138		
Emetullah bint-i Mehmed	139		

3. Aksu	179
4. Ağlaşan	4
5. Baba Sultan	179
6. Barak Fakih	14
7. Bilad-ı Yunus	179
8. Canbazlı	90
9. Cumalıkızık	179
10. Çağrısan	179
11. Çataltepe	179
12. Çeltik	179
13. Çonkara	179
14. Değirmenlikızık	48-89
15. Depecik	38
16. Derekızık	71
17. Dobruca	179
18. Dürdane	179
19. Emrudalı	179
20. Fidyekızık	179
21. Gölcük	179
22. Görele	69
23. Göynüklü	179
24. Hamamlıkızık	179
25. Hamidler	179
26. İğdir	179
27. İnkaya	179
28. Karahızır	193
29. Karabalçık	179
30. Kazıklı	179
31. Kestel	179
32. Kozluviran	39
33. Küplü	2
34. Avdancık	179
35. Orta	99
36. Samanlı	179
37. Soğanlı	179
38. Vakıf	184
39. Yalakâbad	742

B. Mahalle adları indeksi

<u>Mahalle İsmi</u>	<u>Belge Numarası</u>
1. 'Alipaşa Mah.	94
2. 'Azebbey Mahallesi	87
3. 'İsâbey Mahallesi	127
4. Abdal Mehmet Mah.	132
5. Ahmed Dâ'î Mah.	15, 35, 54
6. Altıparmak Mah.	153
7. Baba Sultân Mah.	25
8. Baba Zâkir Mah.	123
9. Bâb-ı Zemin Mah.	131
10. Başçı İbrahim Mah.	6, 47, 146
11. Bayezid Mah.	24
12. Bedreddin Mah.	5
13. Boyahane Mah.	150
14. Ca'fer Hoca Mah.	12
15. Camii Kala Mah.	76
16. Çekirge Mah.	139
17. Çelebi Mehmet Mah.	45, 73, 75, 121, 129
18. Çerağ Bey Mahallesi	65
19. Çıkırıkçıyan Mah.	46
20. Çukur Mah.	17
21. Darphane Mah.	34
22. Davutkadı Mah.	97, 136
23. Dâye Hâtun Mah.	22, 60, 62, 109, 112
24. Ebû İshâk Mahallesi	13
25. Elmas Mahallesi	184
26. Emir Sultân Mah.	117
27. Eşrefiler Mah.	9
28. Filibos Mah.	27, 28, 49, 70
29. Gazi Hüdâvendigâr Mah.	86
30. Hacı 'İvaz Mah.	37
31. Hacı Baba Mah.	56
32. Hacı İlyas Mah.	124
33. Hacı İskender Mah.	32
34. Hamzabey Mah.	148
35. Hasan Paşa Mah.	107
36. Hayrettin Paşa Mah.	154
37. Hoca 'Alizâde Mah.	1, 64, 119
38. Hoş kadem Mah	111, 115
39. Hoşkadem Makramavî Mah.	122
40. İkinci Murat Mah.	3, 63
41. İmareti 'İsâbey Mah.	127
42. İncirlice Mahallesi	79

43. İnebey Mahallesi	180
44. İshakşah Mah.	116
45. Kanberler Mahallesi	138
46. Karakadı Mah.	110
47. Kasap Hüseyin Mah.	6, 7
48. Kavaklı Mah.	23, 140
49. Kayabaşı Mah.	8, 44, 126
50. Kayhan Mah.	85
51. Kirazlı Mahallesi	165
52. Kocanâib Mah.	66
53. Köseciler Mah.	61
54. Kuruçay Mah.	106
55. Mecnun Dede Mah.	108
56. Meydancık Mahallesi	100
57. Murâd Han-ı Sâni Mah.	3
58. Murâdpaşa Mahallesi	186
59. Murâdiye Mah.	118
60. Namazgah Mah.	81, 105
61. Pazar-ı Mâhi Mah.	141
62. Pınarbaşı Mah.	67
63. Reyhân Paşa Mahallesi	96
64. Sa'dû Fakih Mahallesi	32
65. Selçuk Gâzi Mah.	33
66. Selçuk Hâtûn Mah.	10, 18, 144, 145
67. Selimoğlu Mah.	91
68. Simitçi Mah.	65
69. Sivâsiler Mah.	82
70. Şahabeddin Paşa Mah.	92
71. Şehreküstü Mah.	103
72. Şeker Hoca Mah.	57, 151
73. Şeyh Mah.	11
74. Şeyh Paşa Mah.	98
75. Tekye Mah.	29
76. Timurtaş Mah.	101, 113
77. Umurbey Mah.	104, 155
78. Üçkozlar Mahallesi	21
79. Üftâde Mah.	16
80. Veled-i Enbiya Mah.	125
81. Veled-i Harrat Mah.	55, 120
82. Veled-i Kazzaz Mah.	20, 128
83. Veled-i Kurd Mah.	36
84. Veled-i Na'lband Mah.	30, 77
85. Yağcılarpınarı mahallesi	154
86. Yenice Mah.	84
87. Zeyniler Mah.	135

III. Konu indeksi

- 1. A'yanların yetkileri** : 165. belgede.
- 2. Cârîye satışı** : 50. belge.
- 3. Enfiye satışı** : 169 ve 170. belgeler.
- 4. Hırsızlık** : 166 ve 175. belgeler.
- 5. Kan diyeti** : 157. belge.
- 6. Kıptilerin birbirlerine kefil olmaları:** 162. belge.
- 7. Koyun nakli** : 161. belge.
- 8. Muhâla'a** : 2, 11, 16, 17, 26, 27, 34, 36, 38, 70, 86, 97, 107, 108, 118, 122, 125, 139, 145, 151. belgeler
- 9. Mülk satışları** : 3, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 23, 24, 25, 28, 29, 31, 33, 37, 39, 48, 56, 61, 63, 66, 74, 75, 79, 81, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 91, 98, 105, 112, 113, 115, 117, 120, 121, 124, 126, 127, 129, 131, 132, 135, 136, 144, 148, 154, 155. belgeler.
- 10. Nafaka** : 18, 30, 32, 35, 49, 64, 99, 123. belgeler.
- 11. Tecavüz** : 100. belge.
- 12. Sulh** : 5, 6, 20, 47, 57, 60, 62, 67, 76, 83, 92, 101, 111, 140. belgeler.
- 13. Üç kadının Bursa'ya sürgün edilmeleri** :158, 175. belgeler.
- 14. Verâset** : 1, 4, 12, 22, 44, 45, 46, 54, 55, 65, 69, 71, 73, 77, 94, 103, 104, 109, 110, 116, 119, 128, 146, 150, 153. belgeler
- 15. Vergi kaçaklığı** : 159. belge
- 16. Yaralama olayı** : 106. belge.

IV. Meslekler İndeksi

A. Sâhitler Bölümünde Yer Alan Meslekler

1. 'Attar
2. Asesbaşı
3. Ayakkabıcı
4. Bakkal
5. Berber
6. Doğramacı
7. Eskici
8. Fahrü'l-küttâb
9. Fahrü'l-müderresin
10. İmam
11. Kahveci
12. Kayyım
13. Kethüdâ
14. Kurşuncu
15. Kutuncu
16. Kuyumcu
17. Mi'mar
18. Muhzır
19. Muhzırbaşı
20. Pazarcı
21. Reisü'l-küttâb
22. Sarıkçı
23. Ser-muhzırân
24. Simsar
25. Terzi
26. Yorgancı
27. Zerdecî

B. Metin İçinde Yer Alan Meslekler

1.	Tülbendci	37
2.	Usta	54
3.	Boyacı	72, 152
4.	İmam	73, 80
5.	Kalyoncu	76
6.	Çoban	88
7.	Mandıracı	88
8.	Cerrah	91
9.	Kaşıkçı	94
10.	Na'l-çeci	98
11.	Çukacı	102, 146, 179
12.	Bakkal	110, 132
13.	Na'l-band	113
14.	Çorbacı	116
15.	Basmacı	116
16.	Hammal	120
17.	Kurşuncu	143
18.	Sıvacı	143
19.	Çerçevci	143
20.	Tahta Döşemeci	143
21.	Tamirci	143
22.	Buzcu	203
23.	Zindancı	146
24.	Kutuncu	163
25.	Kahveci	175
26.	Dokumacı	179
27.	İpekçi	179
28.	Terzi	179
29.	Eskici	179
30.	Berber	179
31.	Semerci	179
32.	'Attar	179
33.	Mumcu	179
34.	Pamukçu	179
35.	Kasap	179
36.	Canbaz	179
37.	Ayakkabıcı	179

B 176/393 NUNAMARALI DEFTERİN

METNİ

(1-b)**1. Belge:**

Medîne-i Bursa'da Hoca 'Ali-zâde Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan el-Hâc İbrâhîm bin el-Hâc Ahmed bin 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Ümmühâni bint-i Ahmed nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğlu Ahmed ve sulbî sağır oğlu 'Abbâs ve sulbiye kebîre kızları Selîme ve Hadîce ve sağıre kızı Nâ'ile'ye münhasıra olub ve tashîhi mes'elesi sekiz sihâmıdan i'tibâr olunub sihâm-ı mezkûreden bir sehmi zevce-i mezbûre Ümmühâni Hâtûn'a ve ikişer sehmi mezbûrân 'Abbâs ve Ahmed'den her birine ve birer sehmi mezbûrât Selîme ve Hadîce ve Nâ'ile'den her birine isâbet ve intikâl eylediği lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra zevce-i mezbûre Ümmühânî ve Hadîce taraflarından bey'-ı âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûretân ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârîfân olan Halîl Efendi ibn-i Ahmed ve İdris Ağa ibn-i Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhik olan el-Hâc Mehmed bin el-Hâc 'Abdullah nâm kimesne vekâleten ve mezbûre Selîme Hâtûn'un zevci ve tarafından kezâlik bey'-ı âti'z-zikri ikrâra vekîl olunub zât-ı mezbûru ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârîfân olan şâhidan-ı mezbûrân şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhik olan Molla İsmâ'îl bin Halîl nâm kimesne dahî vekâleten ve mezbûr Ahmed dahî asâleten meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Hasan bin el-Hâc Sâlih nâm kimesne mahzarında her biri bi'l-asâle ve bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Mehmed Efendi ve Hacı 'Abdullah ve es-Seyyid Mehmed Ağa menzilleri ve tarik-i 'âmm ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süffi ve bir âhûr ve iki mâ'-i câri ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzili mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûrun ile'l-vefât mülkü olub ba'de vefâtihi terekesinden bizlere bi-husâbi'l-irsi's-şer' isâbet ve intikâl itmekle biz dahî menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan sekiz sehinden beş sehmi husse-i irsiyye-i şâyi'amızı bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer' ile 'ale'l-istîrâk üç yüz seksen guruşa mezbûr el-Hâc Hasan'a bey' u temlîk u teslim eylediğimizde ol dahî ber minvâl-i muharrer istîrâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr üç yüz seksen

(2-a)

guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz ve beynimizde bi-kaderi'l-hises iktisâm eyledik fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan beş sehmi husse-i irsiyye-i şâyi'amız mezbûr el-Hâc Hasan'ın mülkü müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde gibbe't-tasdîkı's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-işrin min şa'bâni'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

2. Belge:

Fi'l-asl Bilecik Kazâsına tâbi' Küblü Karyesi mütemekkinlerinden şahsı ta'rif-i şer'î ile ma'rife olan Elisote(?) bint-i Kostantin nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevce-i muhâli'i işbu hâmilu'r-rakîm Yani veled-i Dimitri nâm zimmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb merkûm Yani târih-i kitâbdan benümle muhâla'a olmuş idi lâkin kendi mâlımdan merkûm Yani zimmetinde yigirmi beş yaldız altunu ve be-her vakıyyesi on guruş kıymetli dört vakıyye harîr-i şehri ve yedi guruş kıymetli bir kumaş yorgan ve üç guruş kıymetli on iki gömlek ve bir zolta kıymetli altı uçkur ve

yedi guruş kıymetli iki ... meşdud ve on guruş kıymetli bir sim kuşak ve elli beş guruş kıymetli yedi 'aded şalı ve çiçekli meşdud ve kutnî 'anterimi ahz u kabz itmekle eşyâ-i mezkûrenin 'aynları mevcûde ise 'aynlarını müstehleke ise kıymet-i şer'iyyeleri ile yigirmibeş 'aded yıldız altunların alvirilmek matlûbumdur deyu bundan akdem taleb ve da'vâ ile mahkeme olduk cevâbında târîh-i mezbûrda benimle muhâla'a olduğunda âdeten da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât itmişidi deyu müvâcehemde isbât esnâsında iken beynimize muslihûn tavassut idüb merkûm Yani ile elli guruş üzerine sulh eyledikleri ber minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr elli guruşu merkûm Yani yedinden tamâmen ahz u kabz idüb eşyâ-i muharrer-i mezkûreye ve yigirmi yıldız altunların ve merkûmun firâşından hâsil ve benden mütevellid bi-hakkı'l-hidâne hucr u terbiyemde olan sağîre kızım Zafşine'nin(?) altı aylık müctema'a olan dokuz guruş nafakasına ve târîh-i kitâba gelince beynimizde câri olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâya müte'allika 'âmme-i da'vâdan ben merkûm Yani'nin zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bana medfu' olan bedel-i sulh-ı mezkûr elli guruşu müte'allika da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-ışrîn min şa'bâni'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

3. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Murâd Han-ı Sâni Mahallesinde sâkin Mustafâ bin Sâlih nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâisü'l-kitâb Hasan bin 'İsâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Derviş Ahmed ve İsmâ'il Ağa menzilleri ve dolabcı odaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i süffi ve bir sofa ve bir mâ'-i câri ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'i ile mezbûr Hasan'a elli guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm elli guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd

(2-b)

menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Hasan'ın mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrif olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâni ve'l-ışrîn min şa'bâni'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

4. Belge:

Fi'l-asl Isparta Kazasına tâbi' Ağlaşan nâm karyede sâkine iken bundan akdem vefât iden 'Ayşe bint-i Velî bin 'Abdullah nâm Hâtûn'un verâsetini zevc-i metrûkü 'Ömer bin 'Osmân ile sadrî kebîr oğulları Velî ve İbrâhîm ve kızı Havva'ya münhasıra ve tashîhi mes'alesi yigirmi sehmden i'tibâr olunub sihâm-ı mezkûrdan beş sehmi mezbûr 'Ömer ve altışar sehmi mezbûrân Velî ve İbrâhîm'den her birine ve üç sehmi mezbûre Havvâ'ya isâbet eylediği lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra mezbûrân Velî ve İbrâhîm meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimu't-tevkîrde tereke-i müteveffât-ı mezkûreye vâzi'u'l-yed olan işbu bâ'isü'l-kitâb mezbûr 'Ömer mahzarında her biri bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb tereke-i müteveffât-ı mezbûreden bi-hisâbi'l irsi's-şer' bizlere isâbet iden yüz para hisselerimizi mezbûr 'Ömer yedinden tamâmen ahz u kabz idüb vâlidemiz müteveffât-ı mezbûrenin cemi'-i terekesine müte'allika 'âmme-i

da'vâdan babamız mezbûr 'Ömer'in zimmetini ibrâ ve iskât eyledik didiklerinde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbî ve'l-ışrîn min şa'bânî'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

5. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Basmacı tâifesinden Bedreddin Mahallesi mütemekkinlerinden Ananya(?) veled-i Doplenk(?) nâm zimmî meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimu't-tevkîrde işbu eshâbu'l-kitâb el-Hâc Süleymân bin Ramazân nâm kimesne ile millet-i nasârdan Erotin(?) veled-i Kirkor(?) ve Yanos(?) veled-i nâm zimmîler müvâcehelerinde ikrâr-ı tâm idüb bundan akdem basmacılık san'atında mezbûrdan Hacı Süleymân ve Erotin ve Yanos ile şerîkleri olub sermâye mezbûrun ve 'âmel benüm her ne fâiz olur ise beynimizde beraber tevzi' u taksîm itmek üzere lâkin bundan akdem ben hasta olmağa hâl-i sıhhatimde yigirmi altı nevbet boya işledik be-her nevbeti on ikişer guruşdan cem'an üç yüz on iki guruşdan benüm hakkım yetmiş sekiz guruş ile dört haftada ikişer guruşdan sekiz guruş dahî haysü'l-mecmu' seksen altı guruş hakkım olub meblâğ-ı mezbûrdan ancak elli guruş ahz u kabz idüb bâkî otuz altı guruş hakkım talep eylediğimde beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuşdur ben el-hâletü hâzihî vesâtat-i muslihîn ile bi-tarîkî's-sulh mezbûrun yedlerinden on guruş ahz u kabz idüb târîh-i kitâba gelince beynimizde câri olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâya müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-ışrîn min şa'bânî'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(3-a)

6. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kassâb Hüseyin Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife Sâtı bint-i Hüseyin nâm Hâtûn'dan meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ûlâ oğlu işbu bâ'sü'l-kitâb Mehmed bin 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub emvâlîmden bir beledî döşek ve bir semiz yorgan ve iki beledî yasdık ve bir kilim ve bir bakraç ve bir tâsımı bi-sıfatihî ve aslihi mezbûr Mehmed'e on guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr on guruşa müte'allika da'vâdan mezbûr Mehmed'in zimmetini ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l 'âşîr min ramazânî'l-mübârek li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

7. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kayabaşı Mahallesinde mütemekkin Enuştaş(?) veled-i Apostol nâm zimmî meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sulbî kebîr oğlu işbu hâmilu'r-rakîm Kostantin nâm zimmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâkî etrâf-ı erba'adan kendi âhar menzîlim ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd hâlâ mütemekkin olduğum menzîlimin zukâk kapusundan me'an mürûr ve 'ubûr itmek üzere bir bâb kutuncu kâr-hânemi bi-cümleti'tevâbî ve'l-levâhık ve kâffeti'l menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'î ile oğlum merkûm Kostantin'e kırk guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm kırk guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ

ba'd kâr-hane-i mahdûd mezkûr oğlum merkûm Kostantin zımmînin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' min ramazânî'l-mübârek li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

8. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kayabaşı Mahallesinde mütemekkin Enuştaş veled-i Apostol nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sulbî kebîr oğlu işbu hâmilu'r-rakîm Todori nâm zımmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deĝin mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan kendi âhar menzîlim ve Enuştaş ve Sükri(?) menzîlleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir sâyelik ve bir firm ve bir mikdâr havluyu müştemil olub hâlâ mütemekkin olduğum menzîlimin zukâk kapusından me'an mürûr ve 'ubûr itmek üzere bir bâb mülk menzîlimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-i şer'î ile oğlum merkûm Todori'ye kırk guruşa bey' u temlîk u teslîm eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâĝ-ı merkûm kırk guruşu oğlum merkûm yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzîl-i mahdûd-ı mezkûr oğlum merkûm Todori'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' min ramazânî'l-mübârek li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(3-b)

9. Belge:

Medîne-i Bursa'da Eşrefiler Mahallesinde sâkine Kerîme bin-i 'Abdullah bin 'Abdurrahmân nâm Hâtûn tarafından bey'-i âti'z-zikri ikrâra vekîl olunub zât-i mezbûreyi ma'rifet-i şer' ile 'ârifân olan Seyyid Mehmed bin Seyyid İbrâhîm ve Mehmed bin 'Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhik olan Molla İsmâ'îl bin Velî nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid Mehmed bin Hacı Mustafâ nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre akd-i âti'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkümde olup mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Hacı Şeyhzade Efendi ve Şa'bân Dede ve Seyyid Hacı Mustafâ ve es-Seyyid Mes'ûd menzîlleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir sofâ ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzîlimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer' ile mezbûr es-Seyyid Mehmed'e iki yüz guruşa bey' u temlîk u teslîm eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâĝ-ı mezbûr iki yüz guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzîl-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr es-Seyyid Mehmed'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didi didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis 'aşer min ramazânî'l-mübârek li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

10. Belge:

Medîne-i Bursa'da Selçuk Hâtûn Mahallesinde sâkine Hanîfe bint-i İbrâhîm nâm Hâtûn'un zevci ve tarafından bey'î âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zâtı mezbûreyi ma'rifet-i şer' ile 'ârifân olan Mustafâ Beşe İbn-i Ebu Bekir ve Mehmet Beşe İbn-i 'Ali

nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhık olan es-Seyyid 'Ali bin İsmâ'il nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'ü'l-vesika es-Seyyid Hasan bin el-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre 'akdi âti'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülkümde münselik olub Medîne-i mezbûre zeylinde Yıldırım Seddi Kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan Haymeci Yûsuf ve Ebû Bekir Efendi ve Sarı Ahmed hadîkaları ile mahdûd bir buçuk dönüm mikdarı bir kıt'a mülk-i dut hadîkası tarafından icâb ve kabûlü hâvi bey'i bât-ı sahîh-i şer'i ile mezbûr es-Seyyid Hasan'a doksan beş guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâli muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâġ-ı merkûm doksan beş guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i hadîka-i mahdûde-i mezkûre mezbûr es-Seyyid Hasan Çelebi'nin mülk-i meşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didi didikde gıbbe't-tasdîkı'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb

(4-a)

ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' 'aşer min ramazâni'l-mübârek li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

11. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şeyh Mahallesinde sâkine zâtı şer'an mârife olan Hadice bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn meclis-i şer'i hatîr-i lâzımu't-tevkîrde zevc-i muhâli'i işbu bâ'isü'l-vesika 'Ali bin 'Abdullah nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü mu'âşeret olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râġibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarir ve ma'kûdun 'aleyh olan üç bin akça mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzre zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l kabûl hukûk-ı zevciyete ve târîh-i kitâba gelince 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâz-ı 'âmm râfi'ü'l-hısâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîkı'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-erba'a min şevvâli'l mükerrerem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

12. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ca'fer Hoca Mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem mâlik olan Karti(?) veled-i Dimitri nâm zımmînin verâseti sulbiye kebîre kızı Anorkaye'ye ve li-ebeveyn er karındaşı Kostantin'e münhasır ba'dehû merkûm Kostantin dahî mâlik-i ehl-i verâset zevce-i metrûkesi Parsoz(?) bint-i Hudavirdi(?) nâm nasrâniyye ile sulb-i saġîr oġulları Apostol ve İstirati(?) ve sulbiye kebîre kızları Elini ve Eriri(?) nâm nasrâniyyelere münhasıra olduğu lede'ş-şer' hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde işbu eshâbu'r-rakîm Elini ve Eriri ve Apostol ve İstirati ve Yani nâm saġîrlerin anası ve kalb-i şer'iyyesi musavver ve vasîleri merkûme Parsos(?) muvâcehelerinde üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahelle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan kuyumcu Banayot(?) ve Yani ve Nikoz(?) ve Zahriye ve Hristola zımmîler menzîlleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd ve lede'l-ehâli ve'l-cirân ma'lûmu'l-müştemilât bir bâb mülk menzil babam hâlik-i merkûm Karti'nin ile'l-helâk mülkü olub ba'de helâkihî nısfî bana ve nısfî âharı 'âmmim hâlik mahdûd-ı mezkûrun mecmû'una fuzûlî vaz'-ı yed iderek su'âl olunub menzil-i mezkûrun nısfından kasîr yedlerine tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl merkûmât cevablarında fi'l-hakîka menzil-i mahdûd-ı mezkûrun mecmû'una mûrisimiz hâlik-i menfûr Kostantin merkûme Anorkaye muvâcehesinde bi-

lâ nizâ' kırk iki sene müstakillen mülkü olmak üzere mutasarrıf olub ba'de helâkihi bize isâbet ve intikâl itmekle binâen 'aleyh vaz'-ı yed ider deyu def ile mukâbele idicek eserü'l-istintâk merkûme Anorkaye cevâblarında fi'l-vâki' kazıyye merkûmâtın takrîr-i meşru'ları üzere kırk iki sene bi-lâ 'özl sükûnunu ikrâr ve i'tirâf itmeğın merkûmenin ikrâr ve i'tirâfi üzere kırk iki sene bilâ 'özl terk olunan da'vânın istimâ'ı câiz olmamağla merkûme Anorkaye bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-işrîn min şa'bâni'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(4-b)

13. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ahmed Dâ'i Mahallesinde sâkin Mehmed Çelebi ibn-i 'Abdullah nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i enverde işbu bâ'isü'l kitâb Molla Hüseyin bin İbrâhîm nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûre mahallâtından Ebû İshâk Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Ümühânî Hâtûn ve İsmâ'îl ve Türkmân 'Ali menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir âhûr ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevabi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer' ile mezbûr Molla Hüseyin'e yüz otuz guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâli muharrer iştirâ temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yüz otuz guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr Molla Hüseyin'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi'a 'aşer min şevvâl li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

14. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Barâk Fakîh nâm Karye sükkânından 'Ali bin Velî nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i enverde hadîka-i âti'z-zikre vâzı'u'l-yed olan işbu bâ'isü'l-kitâb Hasan bin 'Osmân nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb Karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Hareket(?) oğlu 'Ömer ve Hacı 'Ömer oğlu Mustafâ ve 'Âşık Hüsnî hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd tahmînen altı dönüm mülk-i dut hadîkayı târîh-i kitâbdan iki sene mukaddem mezbûr Hasan yedinden istikrâz eylediğim yüz yiğirmi yedi guruş mukâbelesinde bey' itmiş idim meblâğ-ı mezbûru alub hadîkayı bana teslimine tenbîh olunmak matlûbumdur deyu da'vâ eyledikde gıbbe'l-istintâk mezbûr Hasan cevâbında sen hadîka-i mezbûreyi meblâğ-ı mezbûr mukâbelesinde bana mezbûr Hasan'a sâbiten bey' itmişidim lâkin nâdim oldum deyu ikrâr dahî itmişdin deyu def ile mukâbele idicek gıbbe's-su'âl ve 'akîbe'l-ibrâz dâfi'-i mezbûrdan def-i meşrû'mı beyyinesine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub medîne-i mezbûre sükkânından Feyzullah Efendi ibn-i Ahmed ve Ahmed ibn-i İsmâ'îl ve Dervîş Mehmet bin Murâd ve Dervîş Mustafâ bin İbrâhîm nâm kimesneler li-ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzîrûn olup eserü'l istişhâd fi'l-hakîka müdde'-i mezbûr 'Ali sâbiku'z-zikr hadîka-i mahdûde-i mezkûreyi târîh-i kitâbdan iki gün mukaddem yüz yiğirmi yedi guruş semen-i makbûza mezbûr Hasan'a bey'i bāt-ı sahîh-i şer' ile bey' itmişdim lâkin nâdim oldum deyu bizim huzûrumuzda ikrâr-ı i'tirâf itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzere şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri

edây-ı şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle müdde'î-i mezbûr 'Ali mu'ârazadan

(5-a)

men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer min şevvâl'il mükerrerem sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

15. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ahmed Dâ'i Mahallesinde sâkin Mehmed Çelebi ibnü'l-Hâc Hüseyin nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed Ağa ibn-i Hasan nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâfen kendi âhar menzirim ve müşteri-yi mezbûr menzili ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir âhûru müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yüz on guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mehmed Ağa'nın mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-erba'a ve'l-'işrîn min şevvâli'l-mükerrerem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

16. Belge:

Medîne-i Bursa'da Üftâde Efendi Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Fâtıma bint-i Mustafâ nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerif-i enverde zevc-i muhâli'i işbu bâ'isü'l-kitâb Mustafâ bin Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râğibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan on iki bin akça mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olduktan sonra bedelen 'ani'l-hul' zevcim mezbûra emvâlimden bürümcüklü şâli 'anterî ve bir kılâbdân şeridli bir şâli cübbe ve bir şâm alacası ... ile nakid yiğirmi guruşu def' u teslim idüb zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahiha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâz-ı 'âmm râfi'u'l-husâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî ve'l-'işrîn min şevvâli'l-mükerrerem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(5-b)

17. Belge:

Medîne-i Bursa'da Çukur Mahallede sâkine zâtı şer'an ma'rife Zeynep bint-i 'Osmân nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerif-i enverde bâ'isetü'l-vesika Mehmed bin Ahmed ve Mustafâ bin 'Osmân nâm kimesneler taraflarından tasdika vekil olan mezbûr Mustafâ'nın babası mezbûr 'Osmân ile Ahmed bin İsmâ'il nâm kimesneler muvâcehelerinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb bu gelân mezbûrân Mehmed ve Mustafâ bundan akdem oğlum Sâlih nâm emrede fi'l-i şerîf kasdıyle ahz itmeleriyle 'âr lâhık olub târîh-i kitâbdan altı gün mukaddem kendüyi ihtilak itmekle oğlum müteveffâ-yı mezbûr Sâlih'in diyetini mezbûrândan talep ve da'vâ sadedinde olduğumda beynimizde münâza'ât-ı kesire vâki' olmuş idi el-hâletü hâzihi beynimizde muslihün

tavassut idüb da'vâ-yı mezbûrumdan mezbûrân Mehmed ve Mustafâ'nın zimmetlerini ibrâ-i 'âmm ile ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l hâmis 'aşer min şevvâli'l-mükerrem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

18. Belge:

Medîne-i Bursa'da Selçuk Hâtûn Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan işbu bâ'isetü'l-vesîka 'Ayşe bint-i Hüseyin nâm Hâtûn meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde zevc-i sâbıkı 'Ömer bin el-Hâc Sâlih nâm kimesne mahzarında takrîr-i kelâm vasît 'ani'l-merâm idüb mezbûrun firâşından hâsıl ve bundan mütevellid hâlâ bi-hakkı'l-hudâne huçr u terbiyemde olan Mehmed nâm sağır ile batnında zâhir hamlimi vaz' idinceye değın kendim içün dahî kadr-i ma'rûf nafaka-i 'iddet farz u ta'yîn olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i sadr-ı kitâb tûbâ Ahmed ve Hasan Nâyî Efendi Hazretleri ma'an târîh-i kitâbdan külli yevm ikişer para sağır-i mezbûr Mehmed 'Alî ve ikişer para dahî batnında zâhir hamli zuhûr idinceye değın mezbûre 'Ayşe Hâtûn'a mezbûr Mehmed'in rızâsiyle nafaka farz ve takdîr buyurub meblâğ-ı mefrûza-i mezkûru harc u sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde mezbûr Mehmed üzerine rücû'a mezbûr 'Ayşe Hâtûn'a izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî ve'l-'işrîn min şevvâli'l-mükerrem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

19. Belge:

Medîne-i Bursa'da Başçı İbrâhîm Mahallesinde sâkin es-Seyyid İbrâhîm bin es-Seyyid İsmâ'îl nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid 'Abdullah bin 'Alî nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem mezbûr es-Seyyid İbrâhîm beni bi-gayri hakkın kakıvirüb sol tarafım üzerine düşürmekle sol kolum çıkub 'âmel-mânde olmuşıdi deyu

(6-a)

bundan akdem mûcib-i şer'isini mezbûr es-Seyyid 'Abdullah'dan taleb u da'vâ sadedinde olduğumda beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî beynimizde muslihûn tavassut idüb da'vâ-yı mezkûrumdan mezbûr es-Seyyid 'Abdullah ile beni 'an inkâr yığirmi beş guruş üzerine sulh eylediklerinde ben dahî ber-minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı merkûm yığirmi beş guruş mezbûr es-Seyyid 'Abdullah yedinden tamâmen ahz u kabz idüb husûs-ı mezkûra müte'allika 'âmm-e-i da'vâdan ben mezbûr es-Seyyid 'Abdullah'ın zimmetini ibrâz-ı 'âmm râfi'u'l-husâm ile ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bâna medfû'u olan bedel-i sulh-ı mezkûr yığirmi beş guruşa müte'allik da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-'işrîn min şevvâl li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

20. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Kazzaz Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Râbi'a bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka Ahmed Çelebi ibnü'l-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb ben mezbûr Ahmet Çelebiye menziline ücret-i kavilsiz on sene hizmet idüb ba'dehû ücretimin talebinde olduğumda beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i müslimîn ile mezbûr Ahmet Çelebi yedinden bir minder ve bir kilim ve bir semiz yorgan ile nakid beş guruş ahz u kabz idüb fi-mâ ba'd on senelik ücretime ve târîh-i kitâba gelince ben mezbûr Ahmet Çelebi'nin zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bâna medfu' olan eşyâ-i mukarrer-i mezkûreye ve

meblâğ-ı mezbûr beş guruşa müte'allik da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' aşer min şevvâli'l-mükerrrem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

21. Belge:

Medîne-i Bursa'da Üçkozlar Mahallesinde sâkin ba'isü hâze'l-kitâb eş-Şeyh Mehmed Efendi ibn-i's-Şeyh Abdurrahmân Efendi'nin sulbî kebîr oğlu ve tarafından Husûs-ı âti'z-zikri taleb ve da'vâya vekil olduğu Molla Ahmed bin Mustafâ ve Mehmed bin Mustafâ şehâdetleriyle vekâleti sâbit olan Molla İbrâhîm nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde menzil-i âti'z-zikre vâzı'u'l-yed olan Kestelli-zâde es-Seyyid el-Hâc 'Ali Ağâ ibnû's-Seyyid el-Hâc Mehmed Ağâ nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb medîne-i mezbûrede Kara Ağaç Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Çihârşenbe Zâviyesi ve Molla Veli menzili ve Kasîr Vasodor(?) menzilleri ve tarîk-i hâss ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî

(6-b)

ve bir mağaza ve bir fırın ve mîkdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilin mutasarrıfları olan âşiyân fi'l-belde Şağvât(?) ve Losik(?) nâm zimmîler menzil-i mezkûru bin yüz altmış sekiz senesinde babam mezbûr Şeyh Mehmed Efendi'ye semen-i ma'lûma bey' u temlik u teslim ve kabz-ı semen eylediklerinde menzil-i mezkûr babam mezbûrun mülk-i müşterâsı olmuş iken mezbûr es-Seyyid el-Hâc 'Ali Ağâ menzil-i mezkûru fuzûlî zabt u tasarruf ider su'âl olunub menzil-i mezkûrdan kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr es-Seyyid el-Hâc 'Ali cevâbında fi'l-hakîka menzil-i mezkûra vaz'-ı yedine ikrâr lâkin merkûmân Şağvât ve Losik menzil-i mezkûru bin yüz altmış iki senesinde karındaşım es-Seyyid el-Hâc Mustafâ'ya iki yüz otuz altı guruş semen-i mabûza bey' u temlik u teslim idüb karındaşım mezbûr es-Seyyid el-Hâc Mustafâ dahî bundan akdem fevt oldukda verâseti ancak bana münhasıra olmağla menzil-i mezkûr bi'l-irsi's-şer' bana isâbet ve intikâl itmeğın binâen 'aleyh vaz'-ı yed iderim deyu def ile mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akibe'l-inkâr dâfi'-i mezkûr es-Seyyid el-Hâc 'Ali'den def-i mezkûruna mutâba'a-i beyyine taleb oldukda imhâl olunub mehl-i şer'i vurûdunda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'acz idüb tahmîle dahî tâlib olmamağla mezbûr es-Seyyid el-Hâc 'Ali Ağâ menzil-i mezkûra bi'vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu min yevmi's-sâmin min şa'bâni'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

22. Belge:

Medîne-i Bursa'da Dâye Hâtûn Mahallesinde sâkine iken bundan akdem fevt olan el-Hâc Mehmed bin Ahmed bin 'Abdullah'm verâseti sulbî kebîr oğulları el-Hâc Mustafâ ve el-Hâc Süleymân'a münhasır olub ba'dehû mezbûr Süleymân fevt olub verâseti sulbiye kebîre kızı diğêr Râbiş'e ve li-ebeveyn karındaşı Hacı Mustafâ'ya münhasıra olub ba'dehû mezbûr Hacı Mustafâ fevt olub verâseti sulbî kebîr oğlu Mehmed Emin ve sulbiye kebîre kızı Râbiş'e münhasır olub tashîh-i mes'eleleri bi-tarîki'l münâsahati's-şer'iyye dört sehmden i'tibâr olunub sihâm-ı mezbûreden iki sehmi mezbûr Mehmed Emin'e ve birer sehmi merkûme Râbiş ile diğêr Râbiş'den her birine isâbet ve intikâl eylediği lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûrân Mehmet Emin ve diğêr Râbiş meclis-i şer'-i şerîf-i enverde menzil-i âti'z-zikre vâzı'atü'l-yed olan işbu bâ'isetü'l-kitâb mezbûr Râbiş bintü'l-Hâc Süleymân muvâcehesinde her biri bi'l-verâse üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i

mezbûrede vâkı' etrâfi erba'adan Halvâcı Hasan ve kayyım vakıfları menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd ma'lûmü'l-müştemilât bir bâb mülk menzil ceddimiz müteveffâ-yı evvel el-Hâc Mehmed'in mülkü ve terekesinden olub ba'de vefâtihî babamız mezbûr el-Hâc Mustafâ ile karındaşı mezbûr el-Hâc Süleymân'a ba'de'l-intikâl mezbûr Hacı Süleymân dahî fevt olub verâseti kızı mezbûre Râbiş ile babam mezbûr Hacı Mustafâ'ya isâbet ve intikâl idüb menzil-i mezkûrun bi'l-irsi's-şer'î dört sehinden üç sehmi bizlere isâbet itmiş iken menzil-i mahdûd-ı mezkûrun bi'l-irs's-şer' dört sehinden üç sehmi bizlere isâbet ve intikal idüb menzil-i mahdûd-ı mezkûrun mecmû'unu mezbûre Râbiş fuzûlî zabt ve tasarruf ider su'âl olunub menzil-i mezkûrun dört sehinden üç sehinden

(7-a)

kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gibbe's-su'âl fi'l-vâkı' menzil-i mezkûrun mecmû'unu zabt u tasarruf eylediğini ikrâr lâkin ceddimiz müteveffâ-yı evvel mezbûr Hacı Mehmed'in hîn-i fevtinde müdde'iyânı mezbûrânın babaları mezbûr el-Hâc Mustafâ kendi hüsn u rızâsıyla Medîne-i mezbûre zeylinde Leylekli Pınar kurbünde vâkı' ma'lûmü'l hudûd bir kıt'a hadîka müteveffâ-yı evvel mezbûr el-Hâc Mehmed'in terekesinden olmağla mezbûr el-Hâc Mustafâ hâl-i hayâtında ve kemâl-i 'akl u sıhhatinde hisse-i irsiyyesi için bir kıt'a eşcârı mülk-i dut hadîkasını ahz u kabz idüb mahzar-ı müsliminde gerek menzil-i mezkûrda olan hisse-i irsiyyesine ve gerek sâyir cemî'-i terekesine müte'allika 'âmme-i da'vâdan babamız mezbûr el-Hâc Süleymân'ın ve bizim zimmetimizi ibrâ-i 'âmm ile ibrâ ve iskât itmiş idi deyu def ile mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akıbe'l-inkâr dafi'-i mezbûreden def-i mezkûruna mutâbakasına taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub mahalle-i mezbûre sükkânından Ağazâde el-Hâc Süleymân bin Mustafâ ve el-Hâc Mehmed bin el-Hâc 'Osmân nâm kimesneler li-eclî's-şehâde meslis-i şer'a hâzırân olub istişhâd olunduklarında fi'l hakîka müdde'iyân-ı mezbûrân Mehmed Emin ve diğer Râbiş nâm Hâtûn'un babaları hâl-i hayâtında ve kemâl-i 'akl-u fehminde babası müteveffâ-yı mezbûr el-Hâc Mehmed'in terekesinden olub Medîne-i mezbûre zeylinde Leylekli Pınar Kurbünde vâkı' ma'lûmu'l-hudûd bir kıt'a dut hadîkasını hisse-i ... mukabelesinde ahz u kabz idüb menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan hisse-i irsiyyesine ve babası müteveffâ-yı mezbûrun cemî'-i terekesine müte'allika 'âmme-i da'vâdan gerek karındaşı Hacı Süleymân'ın gerek kızı mezbûr Râbiş Hâtûn'un zimmetlerini bizim huzûrumuzda ibrâ ve iskât itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzere şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dil ve tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcibiyle müdde'iyânı mezbûrân Mehmed Emin ve Râbiş bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi-t taleb ketb olundu fi şevvâl Şuhûdu'l-hâl:

23. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kavvaklı Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife Şerîfe Hâtun bint-i Seyyid Oruç nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isul kitâb 'Osmân bin Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn sülk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâkı' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Ahmed menzili ve kal'a cidârı ve tarîk-ı hâs ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süflî ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menziliimin üç sehinden bir sehmi hisse-i şâyi'âmı mezbûr 'Osmân'a bi cümleti't-t-evâbi' ve'l-levâhuk ve kâffetil menâfi' ve'l merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü havî

bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr 'Osmân'a kırk guruş'a bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm kırk guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr 'Osmân'ın mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi'l-hâmis zi'l-ka'de

(7-b)

li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

24. Belge:

Medîne-i Bursa'da Bâyezid Paşa Mahallesinde sâkin Ahmed bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu hâmilü'r-rakîm Ağya(?) veled-i Mikâil nâm zımmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub Medîne-i mezbûre hâricinde Kaplukaya dimekle ma'rûf mevzi'de vâki' etrâf-ı erba'adan Ahmed Efendi Bağı ve Çaylak Zımmî Bağı ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd ve üç evlek mikdârî kürümü mülk bağçemi tarafından icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-i sahîh-i şer'î ile merkûm Mikâil zımmîye yiğirmi sekiz guruşu bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yiğirmi sekiz guruşu müşteri-yi merkûm yedinden ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd bağ mahdûd-ı mezkûr merkûm Mikâil zımmînin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-işrin min şevvâli'l-mükerrrem sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

25. Belge:

Medîne-i Bursa Kazasına tâbi' Bâba Sultân nâm Karye'de sâkine Fâtıma bint-i 'Ali nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ba'isü'l kitâb Mustafâ bin 'Abdullah nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb Karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan kendi menzirim ve es-seyyid Mehmed menzili ve es-Seyyid Halîl mülkü ile mahdûd iki âhûr ve bir mikdâr havluyu müstemil 'arsasının merkûm Baba Sultân vakfına otuz akça mukâta'a-i kadimesi olan bir bâb menzile ben şefi' iken mezbûr Mustafâ menzil-i mezkûru benim gıyâbımda tasarrufundan altmış guruş semen-i makbûza iştirâ eylemiş ben bey'-i mezkûra âlim olduğumda şuf'a taleb ederim deyu ol ânda işhâd dahî itmiş idim su'âl olunub şuf'a ile alıvirilmek matlûbumdur didikde müdde'îye-i mezkûrenin takrîr-i meşru-ı üzerine 'arsası vakf olan menzilde şuf'a cârî olmadığı kütüb-i mu'teberâtda musarrâh olmağın müdde'îye-i mezbûre bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi'r-rabi' min şevvâli'l-mükerrrem sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(8-a)

26. Belge:

Medîne-i Bursa sükkânından el-Hâc Hüseyin bin 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde bâ'isetü'l-vesîka Hâfize bint-i Lütfullah nâm Hâtûn muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Hâfize hâlen on iki bin akça mehr-i mü'eccel tesmiyesiyle zevcem olub bânâ inkiyadı olmayub kendüyi bana teslimden imtina' ider su'âl olunub bâna teslimde tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûre Hâfize cevâbında fi'l-hakîka on iki bin akça mehr-i müeccel tesmiyesiyle mukaddemâ zevcesi olduğunu ikrâr lâkin bin yüz yetmiş üç senesi zi'l hiccesinin on sekizinci günü mahzar-ı müsliminde ben zikri mürûr iden on iki bin akça

mehrimden fâriga olub nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere mezbûr Hacı Hüseyin ile muhâla'a olub ve her birince hul'-ı mezkûru kabûl ve hukûk-ı zevciyete ve târîh-i mezbûra gelince beynimizde cârî olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'allika 'âmme-i da'vâdan ibrâ ve iskât itmişdik deyu def ile mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akıbe'l işhâd dâfi'â-i mezkûre Hâfize'den def-i mezkûruna mutâbika beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub medîne-i mezbûre sükkânından es-Seyyid 'Ömer bin Halîl ve es-Seyyid Sâlih bin Halîl nâm kimesneler li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hazirân olub eserü'l-istishâd fi'l-hakika mezbûr el-Hâc Hüseyin bin yüz yetmiş üç senesi zi'l-hiccesinin on sekizinci günü zevcesi mezbûre Hâtûn on iki bin akça mehr-i müecceli ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyeleri üzerlerine ve me'ûnet-i süknâsı dahî kendi üzerine olmak üzere bizim huzûrumuzda muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğunda mezbûr Hacı Hüseyin dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru kabûl ve hukûk-ı zevciyete ve târîh-i mezkûra gelince 'âmme-i da'vâdan her biri âharın zimmetini ibrâ ve iskât eylediler biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle mezbûr el-Hâc Hüseyin bi-vech mu'ârazaran men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-işrîn fi şevvâli'l-mükerrerrem sene selâse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

27. Belge:

Medîne-i Bursa'da Filbos Mahallesiinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Halîme binti'l-Hâc 'Ali nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâlî'i işbu râfi'u'l-vesîka es-Seyyid 'Osmân Ağa ibnü's-Seyyid 'Abdullah nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü mu'âşeret olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râğibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrir ma'kûdunun 'aleyh olan yigirmi gurus mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete ve târîh-i

(8-b)

kitâba gelince beynimizde cârî olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l hisâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdikîş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sâlis min zi'l-ka'detiş-şerîfe sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

28. Belge:

Medîne-i Bursa'da Filbos Mahallesiinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Halîme binti'l-Hâc 'Ali nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sadrî oğulları bâiseyi'l-kitâb es-Seyyid Mehmed ve es-Seyyid 'Abdullah ibni's-seyyid 'Osmân Ağa ibni's-Seyyid Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb akd-i âti'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Sarıkçı zâde Ahmed Ağa menzili ve 'Abdurrahmân Efendi odaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve iki sundurma ve üç beyt-i süflî ve bir mâ'-i cârî ve üç evlek mikdârı dut hadîkası ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilin üç sehmden bir sehmi mülk-i müşterâm olmağla bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî şurût-ı fazladan 'ârî bey'-

i bâ-t-ı sahîh-i şer'î ile oğullarım mezbûrân es-Seyyid Mehmed ve's-Seyyid 'Abdullah nâm sağırlere semen-i misli olan on guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde babaları mezkûr es-Seyyid 'Osmân Ağa dahî vürrâs ahz u kabz eyledikten iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr beş yüz guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd zikri mürûr iden tuzlanın sekiz sehmden yedi sehm husse-i şâyi'âm mezbûr el-Hâc Nizâmeddîn Efendi'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdikî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu min yevmi's-sâlis min zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

29. Belge:

Medîne-i Bursa'da Tekye Mahallesinde sâkin Sâlih Beşe ibnü'l-Hâc Ahmed nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımü't-tevkîrde işbu râfi'u'l-vesika el-Hâc Nizameddîn Efendi ibn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb silk-i mülkümde münselik olub Gemlik Kazâsına tâbi' Gencâli nâm Karye kurbünde etrâf-ı erba'adan es-Seyyid el-Hâc Lütfullah Ağa ve 'İvaz tuzlaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd senede ... sinin Hazret-i Emir vakfına yüz yigirmi akça mukâta'a-i kadimesi olan bir beyt-i süffi ve üç sıralı ta'bir olunur denizden sulanur bir bâb mülk tuzlanın sekiz sehmden yedi sehmî benim mülküm olmağla bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhuk ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvi ve şurût-ı müfsideden 'ârî bey'-i bâ-t-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr el-Hâc Nizameddîn Efendi beş yüz guruşa bey' u temlik ve mahallinde kabz u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer

(9-a)

iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr beşyüz guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd zikri mürûr iden tuzla'nın sekiz sehmden yedi sehm hisse-i şâyi'am mezbûr el Hâc Nizameddîn Efendi'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdikî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min zi'l-ka'deti's-şerîfe li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

30. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Na'lband Mahallesinde sâkin işbu bâ'isu'l-kitâb es-Seyyid el-Hâc Hüseyin bin Mustafâ meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idüb li-ecli't-terbiye yedimde olan işbu Zeyneb bint-i 'Abdullah nâm sağır için men lehü't-taleb üzerine min kibelî's-şer' kadr-i ma'rûf nafaka takdîr olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i mevkî'-i sadr-ı küttâb tûbâ leh ve hasüne meâb efendi hazretleri dahî sağıre-i mezbûre için men lehü't-taleb üzerine târîh-i kitâbdan beher yevm ikişer para nafaka farz u takdîr buyurub meblâğ-ı mefrûzu mezkûr sağıre-i mezbûreye harc u sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde men lehü't-taleb üzerine ... ezbu'r es-Seyyid el-Hâc Hüseyin'e izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

31. Belge:

Medîne-i Bursa'da Sa'dû Fakih Mahallesinde sâkin Hâlid ibn-i İbrâhîm nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikr-i âti menzili vâzı'u'l-yed olan damâdı işbu bâ'isü'l-kitâb İbrâhîm bin Ahmed nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan mu'id-zade Mehmed Ağa ve 'Osmân Çelebi menzilleri ve tarîk-i 'âmm ve tarîk-i hâs ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süffiye müştemil bir bâb Nişancı Paşa evkâfından vakf menzilimi fuzûlî zabt u

tasarruf ider su'âl olunub kasr-ı yedine ve bana teslimde tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr İbrâhîm yedinden menzil-i mahdûd-ı mezkûru kendi hüsn-ü kaydı ile târîh-i kitâbdan altı ay mukaddem mahzar-ı müsliminde yüz yigirmi gurus bedel-i makbûza bâ-izn-i şer'î teslim u tefvîz itdikde ben dahî ber-minvâl-i muharrer tefevvûz ve kabûl idüb hatta tarîk-i mezbûrda zabt u tasarrufuma taraf-ı vakıfdan kıt'a temessük i'ta olunmuş idi deyu bir kıt'a temessük ibrâ eyledik de ba'de'l-feth ve'l-kirâ'at ve'l-istintâk mezbûr mülkden ferâğ-ı mezkûru izhâr idicek dâfi'-i mezkûrdan vakf-ı mezkûruna mutâbika 'udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olub medîne-i mezbûr sükkânından Mehmed Çelebi bin 'Abdullah ve el-Hâc Hüseyin bin Hasan nâm kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzirân olub eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka müdde'î-i mezbûr Halîl târîh-i kitâbdan altı ay mukaddem menzil-i mahdûd-ı mezkûru bâ izn-i mütevellî bizim huzûrumuzda dâmâdı mezbûr İbrâhîm'e yüz yigirmi gurus bedel ... ve tefvîz eyledikde ol dahî ber-minvâl-i muharrer tefevvûz ve kabûl eyledi biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ... şehâdetleri makbûl olmağın müdde'î-i mezbûr menzil-i mahdûd-ı mezkûr-ı ma'rûfa müdâhâleden men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l 'ısrîn fi şevvâli'l-mükerrem li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(9-b)

32. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hacı İskender Mahallesinde sâkin işbu râfiu'l-vesîka Ahmed Çelebi ibn-i 'Abdullah nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'anî'l-merâm idüb li ecli't-tebennî yedimde olan üç aylık es-Seyyid İsmâ'îl bin es-Seyyid Hüseyin nâm sağîr için men lehü't-taleb üzerine min kıbeli's-şer' kader-i ma'rûf nafaka farz u takdîr olunmak matlûbumdur didik te hâkim-i mevki' sadr-ı küttâb tûbâ leh ve hasüne me'âb efendi hazretleri dahî sağîr-i mezbûr için men lehü't-taleb üzerine târîh-i kitâbdan be-her yevmi ikişer para nafaka farz u takdîr buyurup meblâğ-ı mefrûz-ı mezkûr-ı sağîr-i mezbûr harc u sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde men lehü't-taleb üzerine rücû'a mezbûr Ahmed Çelebi'ye izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî 'aşer min zi'l-kâde li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

33. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tabi' Selçuk Gâzî nâm Karye sükkânından bâ'isü'l-kitâb 'Abdurrahmân bin Hasan bin 'Abdullah nâm kimesne tarafından husûs-ı âti'z-zikri taleb u da'vâya vekîl olduğı Ahmed bin 'Osmân ve es-Seyyid 'Abdullah bin Mehmed şehâdetleriyle sâbit ve subût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhuk olan es-Seyyid Ahmed Efendi ibnü'l-Hâc 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zikr-i âti tarlaya vâzi'u'l-yed olan Mustafâ ve Mehmed ibn-i Mustafâ nâm karındaşlar ve mütevellî kâim-makâm mahzarlarında üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb Karye-i mezbûr kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan Süleymân karısı ve Molla Hasan tarlası ve müdde'î-i mezbûr 'Abdurrahmân tarlası ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd merkûme Gülçiçek Hâtûn vakfından on sekiz kile tohum isti'âb ider bir kıt'a tarlalarını târîh-i kitâbdan on dört sene mukaddem mahzar-ı müsliminde bâ izn-i mütevellî beş gurus bedel makbuzunda mezbûrân Mustafâ ve Mehmed ale'l-ıştirâk müvekkilim mezbûr 'Abdurrahmân'a ferâğ ve tefvîz eylediklerinde ol dahî tefevvûz ve kabûl idüb tasarrufuna mütevellî-yi vakf tarafından bir kıt'a temessük dahî i'tâ olunmuş iken mezbûrân Mustafâ ve Mehmed

tarlay-ı mezkûru fuzûli zabt ider su'âl olunub kasr-ı yedlerine tenbîh olunmak matlûbundur deyu bir kıt'a temessük ibrâz eyledik de ba'de'l-feth ve'l-krâet ve'l-istintâk mezbûrân Mustafâ ve Mehmed bi'l-küllîye inkâr idicek vekil-i mezbûr es-Seyyid Ahmed Efendi'den müdde'âsına mutâbika beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub karye-i mezbûre sükkânından 'Ömer bin Himmet ve Sâlih bin Mustafâ ve Ebû Bekir bin Himmet nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzirün olub eserü'l istîshâd fi'l-hakika müdde'iyân-ı mezbûrân Mehmed ve Mustafâ karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Süleymân karısı

(10-a)

ve Molla Hasan tarlası ve müdde'î-i mezbûr 'Abdurrahmân tarlası ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd Gülçiçek Hâtûn ve vakfesinden on sekiz kile tohum isti'âb ider bir kıt'a tarlayı biz târîh-i kitâbdan on dört sene mukaddem müvekkil mezbûr 'Abdurrahman'a bâ izn-i müteveli beş gurus bedel makbuzuna ale'l-ıştirâk bizim huzûrumuzda ferâğ-ı tefvîz eylediklerinde ol dahî tefevvûz ve kabûl idüb müteveli-yi vakf tarafından tasarrufuna izin virilüb târîh-i mezbûrdan berû târlâ-yı mezkûra mezbûr 'Abdurrahmân mutasarrıfıdır bu husûsa bu vech üze şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle tarla-yı mezkûrdan mezbûrân Mustafâ ve Mehmed'in kasr-ı yedlerine tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-ışrîn min Şevvâli'l-mükerrrem li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

34. Belge:

Medîne-i Bursa'da Darbhâne Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Âmine bint-i Hüseyin nâm Hâtûn meclis-i şer'-i hatîr-i lâzümü't-tevkîrde zevc-i muhâli'ı işbu râfi'ul-vesika Seyyid Hasan bin İbrâhîm nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan kırk gurus mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üze zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru kabûl ve hukûk-ı zevciyete ve târîh-i kitâba gelince beynimizde cârî olan ahz u itâ ve mu'âmelât-i şettâyâ müte'allika 'âmm-i da'vâdan her birimiz âharım zimmetini edâ-i 'âmm râfi'ul-hisâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' min zi'l-ka'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

35. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ahmed Dâ'i Mahallesinde sâkine işbu bâ'isetü'l-vesika 'Ayşe bint-i Ahmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde takrîr-i kelâm ve bast 'ani'l-merâm idüb işbu Âmine bint-i 'Abdullah nâm sağıre li-ecli't-terbiye hâlâ mücerred yedimde olmağla men lehü't-taleb üzerine kadr-i mefrûz nafaka baha farz u takdîr olunmak matlûbundur didikde hâkim-i mevki' sadr-i küttâb tûbâ leh ve hasüne me'âb efendi hazretleri dahî sağıre-i mezbûre için men lehü't-taleb üzerine târîh-i kitâbdan beher yevm ikişer para nafaka farz u takdîr buyurub meblâğ-ı mefrûz-ı mezkûru sağıre-i mezbûreye harc u sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde men lehü't-taleb üzerine rücu'a mezbûre 'Ayşe Hâtûn'a izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-ışrîn min zi'l-ka'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(10-b)

36. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Kurd Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Âmine bint-i Hasan nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'î işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed Emin bin Ahmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmamağla hul'a tâlibe ve mufarakata râğibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan altı bin akça mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'UNET-i süknâm dahî kendi üzerine olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahiha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl ve zevcim mezbûr yedinden bir beledî döşek ve bir beledî yasdık ve bir semiz yorgan ve bir 'antari ve bir pâzen basma ve bir sîm serîremi dahî ahz u kabz idüb hukûk-ı zevciyete ve târîh-i kitâba gelince beynimizde cârî olan ahz u i'tâ ve mu'âmelat-ı şettâyâ müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l-hısâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîkı'ş-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis 'aşer min zi'l-ka'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

37. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrir ve taksîmi iltimâs olunmağın savb-ı şer'-i enverden me'zûnen Mevlânâ İshâk Efendi irsâl olunub ol dahî Medîne-i Bursa'da Hâssa Mi'marı Kâim mâkamı hulefâsından Üstâd Mehmed ve sâir bi-garaz müslimîn ile Medîne-i mezbûre Kazâsına tâbi Hacı 'İvaz Karyesi kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan Tülbendci İbrâhîm ve İdris Ağa ve hammal eytâmı hadîkaları ve tarîk-ı 'âmm ile mahdûd dört dönüm mikdârı bir kıt'a mülk dut hadîkası üzerine varûb zeyl-i vesîkada muharreru'l-esâmî müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'-i 'âlî eyledikten sonra medîne-i mezbûre mahallatında Çelebi Sultân Mehmed Hân Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan Mehmed Beşe ibn-i Oruç bin Hüseyin verâseti zevce-i metrûkesi Havvâ bint-i Halîl nâm Hâtûn ile sulbî sağır oğulları Mehmed Emin ve 'Ali'ye münhasır olduğu lede'ş-şer' zâhir ve münif olduktan sonra bâ'ise-i kitâb sağırân-ı mezbûrân Mehmed Emin ve 'Ali'nin tesviye-i emirlerine kîbeli'ş-şer'den mansûbe vasîleri olan vâlideleri mezbûre Havva'nın hâlâ zevci ve tarafından hadîka-i âti'z-zikri taleb u da'vâ ve ahz u kabza vekîl-i müsecceli olan Mehmed nâm kimesne meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda hadîka-i mezkûrenin iki dönümüne şirâen mutasarrifân olan sağırân-ı mezbûrânın 'âmileri 'Ali bin mezbûr Oruç nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle üzerine davâ ve takrîr-i kelâm idüb işbu mu'ayene olunan hadîka-ı

(11-a)

mahdûde-i mezkûra müteveffâ-yı mezkûr Mehmed Beşe'nin ile'l-vefât mülkü olub ba'de vefâtihî terekesinden sağırân-ı mezbûrân ile müvekkile-i mezbûreme isâbet ve intikâl itmiş iken mezbûr 'Ali hadîka-i mezkûrenin nısfî olmak üzere iki dönümüne fuzûlî zabt ider deyu bundan akdem hadîka-i mezbûrede kıyam-ı askerî olan Mevlânâ Derviş Mustafâ Efendi huzûrunda da'vâ eylediğimde ol dahî cevâbında karındaşım müteveffâ-yı mezbûrun sıhhatinde târîh-i vefâtından yigirmi sene mukaddem hadîka-i mahdûde-i mezkûrenin nısfî olmak üzere iki dönümünü ba'de'l-ifrâz 'alâmet-i fâsıla vaz' u ta'yîn idüb müfreze-i mezkûru mahzar-ı müsliminde bana doksan beş gurusş semen-i makbûza bey' u temlik u teslim itmiş idi deyu def' ile mukâbele ve def'-ı mezkûrunu muvâcehemde şuhûd-ı 'udûl ile ba'de'l-ısbât hadîka-i mezkûrenin iki

dönümüne müdâhale itmemek üzere müvekkilem zevcem mezbûre Havvâ'ya temlik olunmuş idi lâkin mezbûr 'Ali Çelebi'nin mukaddemâ iki dönüm olmak üzere kabz eylediği müfreze hadîka iki dönümden ziyâde olmağla hisse-i müfreze-i mezkûra müceddeden kasâme ve ziyâdesi aliverilmek matlûbumdur didikde halife-i mezbûre Mehmed hadîka-i müfreze-i mezkûru yine zirâ'ıyla müceddeden kasâme eylediğinde iki dönümden mâ'adâ teberru'ân yedi zirâ' ziyâde olduğu zâhir olmağla mezbûr 'Ali Çelebi'nin hadîka-ı mezbûrenin altı dönümden ziyâdesinden kasr-ı yedine tenbîh eylediğini mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u telkîn idüb ba'de mutâbakât olunan izâ-i şer'le meclis-i şer'a gelüb 'alâ vuku'ihî inhâ ve tefhîm itmekle gibbe't-tasdîkî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-ışrîn min zi'l-ka'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

38. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbî Depecik nâm Karye'de sâkine zâtı şer'an mârife Sâlihâ bint-i Halîl nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'i işbu râfi'u'l-vesikâ Halîl bin Hasan nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî mümkün olmayıb ben hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun aleyh olan onbeş bin akça mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-ı sâhiha-ı şer'iyye ile muhâla'a eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyye ve sair târih-i kitâba gelince beynimizde câri olan ahz u i'tâ ve mu'âmelat-ı şettâya müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âmm râfi'ül-husâm ile ibrâ ve iskât eyledik didik te gibbe't-tasdîkî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-ışrîn li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(11-b)

39. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbî Kozlu Virân nâm Karyede sâkin Ahmed bin Ma'den nâm kimesne meclisi şer'-i şerîf-i enverde yine karye-i mezbûre sükkânından işbu bâ'isü'l-kitâb 'âmmileri 'Ömer Beşe ibn-i Mehmed nâm kimesne ve sâhib-i er mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb karye-i mezbûre hudûdu dâhilinde vâki' etrâf-ı erba'adan sağîr Mustafâ ve Akça oğlu Mehmed ve Koca oğlu tarlaları ve İnegöl tarîki ile mahdûd ve tahminen yiğirmi beş kile tohum isti'ab ider bir kıt'â tarlamı ondört seneden berü fuzûlî zabt ve zirâ'at ider tarlam ile be-her sene icâb iden noksân-ı arzı taleb iderim su'âl olunub aliverilmek matlûbumdur didik te gibbe's-su'âl mezbûr 'Ömer Beşe cevâbında tarla-yı mezkûra vaz'-ı yedini ikrâr lâkin târih-i kitâbdan ön dört sene mukaddem tarla-yı mahdûd-ı mezkûru mahzar-ı müsliminde bâ izn-i sâhib-i arz on guruş bedel-i makbûza bana ferâğ u tefvîz eylediğinde ben dahî tefevvûz ve kabûl idüb tasarrufum için sâhib-i arzdan yedime bir kıt'â memhûr temessük i'tâ olunmuş idi deyu bir kıt'â temessük ibrâz idicek ba'de'l-feth ve'l-kıra'at ve'l-istintâk ve 'akıbe'l-inkâr dâfi'-i mezkûrdan def'-i mezkûruna mutâbika beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub karye-i mezbûre sükkânından Hasan Beşe ibn-i Mustafâ ve Mahmûd beşe ibn-i Bektaş nâm kimesneler li ecli'ş-şehâde meclis-i şer'a hâzirân olub eserü'l-istishâd fi'l-hakîka mezbûr Ahmed târih-i kitâban on dört sene mukaddem sâbiku'z-zikr karye-i mezbûre hudûdu dâhilinde vâki' etrâf-ı erba'adan sağîr Mustafâ ve Akça oğlu Mehmed ve kocaoğlu tarlaları ve İnegöl tarîki ile mahdûd tahminen yiğirmi

beş kile tohum isti'âb ider bir kıt'â tarlasını bizim huzûrumuzda bâ izn-i sâhib-i arz mezmûr 'Ömer Beşe'ye on guruş bedel-i makbûza ferâğ u tefvîz eylediğinde ol dahî ber-minvâl-i muharrer tefevvûz ve kabûl idüb tasarrufu için sâhib-i arz işbu temessükü mezbûr 'Ömer Beşe yedine def'u i'tâ eyledi biz bu husûsa bu vech üzre şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-yı şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mu'cibiyle müdde'i-i merkûm Ahmed'i bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-ışrîn min zi'l-kâ'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

40. Belge:

Fi'l-asl İnegöl Kasabası sükkânından olub hâlâ Medîne-i Bursa'da Birinc Hânı dimekle ma'rûf hânda müsâfîren sâkin Ebû Bekir Çelebi ibn-i İbrâhîm nâm kimesne meclis-i şer'i hatîr-ı lâzîmü't-tevkîrde bâ'isü'l-kitâb Mehmed bin Ahmed nâm kimesne tarafından husûs-ı âti'z-zikri tasdîke vekîl olan

(12-a)

Hasan Efendi ibn-i 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem mezbûr Mehmed babam mezbûr İbrâhîm'in 'abd-i memlûki olub babam fevt olduk da ben ... vârisi olmağın mezbûr Mehmed'i gulâm olmak üzere rakabesine vaz'-ı yed iderim deyu taleb u da'vâ eylediğimde ol dahî ben hürrü'l-aslım deyu inkâr idüb bu vecihle beynimizde münâza'a cereyân itmiş idi el-hâletü hâzihî ben dahî Mezbûr Mehmed'in zimmetini ibrâ ve iskât eyledim didik te gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-ışrîn min zi'l-kâ'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

41. Belge:

Fi'l-asl İnegöl Kasabası sükkânından olub hâlâ Medîne-i Bursa'da vâki' Birinç Hânı dimekle ma'rûf hânda müsâfîren sâkin Ebu Bekir Çelebi ibn-i İbrâhîm nâm kimesne meclis-i şer'i-i şerîf-i enverde bâ'isü hâze'l-kitâb Çukadar zâde Mehmed Ağa ibn-i Ahmed Ağa tarafından husûs-ı âti'z-zikri tasdîke vekîl olan fahrü'l-müderresin el-kirâm Hasan Efendi ibn-i 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb kasaba-i mezbûrede sâkin iken fevt olan babam mezbûr İbrâhîm'in terekesinden ma'lûmu'l-mikdâr eşyâsını hâl-i sağrimde mezbûr Mehmed Ağa ahz u kabz itmiş idi deyu bundan 'akdem taleb u da'vâ sadedinde olmuş idim el-hâletü hâzihî da'vâ-yı mezkûrumdan fâriğ olub husûs-ı mezkûra ve târîh-i kitâba gelince 'âmme-i da'vâdan mezbûr Mehmed Ağa'nın zimmetini ibrâ-i 'âmm ile ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-ışrîn min zi'l-kâ'de li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

42. Belge:

Medîne-i Bursa Kazasına tâbi' Kuledar nâm Karye'de sâkin iken bundan akdem cerihân fevt olan Süleymân bin Mustafâ bin Süleymân'm verâseti li ebeveyn er karındaşları 'Ali ve İlyas ve kız karındaşı Hanife ve vâlidesi Ümmü Hânî bint-i İlyas nâm Hâtûn'a münhasır olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra mezbûrân 'Ali ve İlyâs ve mezbûretân Hanife ve Ümmü Hânî taraflarından husûs-ı âti'z-zikri taleb ü da'vâ ve sulhu ibrâ ve mütevakıf olduğu umûrun küllisine vekîl olan İsmâ'îl Beşe ibn-i Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'i-i hatîr-ı lâzîmü't-tevkîrde yine karye-i mezbûre mütemekkinlerinden işbu eshabü'r-rakîm Apostol veled-i Aya ve Kostantin Dimitri ve Yanoki veled-i Nihal ve diğeri Apostol veled-i Zafri ve Yorgaki veled-i Hristolaki nâm zimmîler ve sâirleri muvâcehelerinde bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i

kelâm idüb mûrisimiz mezbûr Süleymân târîh-i kitâbdan altı gün mukaddem gice ile karye-i mezbûre kurbünde karye-i mezbûreye savt-ı istima' olunan hâli yerde

(12-b)

at ra'y iderken kebîr bıçak ve nacak ile başında ve omuzunda ve sâir âzâsında darb u cerh u katl olunub maktul-i mezbûrun kâtîli ma'lûmumuz olmağla mûcib-i Süleymân'ın kâtîli âhâr karyeden olduğunu isbât esnâsında iken beynimizde muslihûn tavassut idüb 'an inkâr âhali-i karye ile bizi beş yüz gurus üzerine sulh eylediklerinde biz dahî ber-minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûr-ı kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr beş yüz gurusu âhâli-i karye yedlerinden ahz u kabz ve beynimizde ba'de'l-hısâs iktisâm eyledik fi-mâ ba'd mûrisimiz maktûl-i mezbûr Süleymân'ın dem u diyetine müte'allika 'âmme-i da'vâdan bi'l-cümle âhâl-i karyenin zimmetlerini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l-hısâm ile ibrâ ve iskât eylediğimizde onlar dahî bize medfû'ları olan bedel-i sulh-ı mezkûr beş yüz gurusu müte'allika da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eylediler didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min zi'l-kâ'deti's-şerîfe li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

43. Belge:

Medîne-i Bursa'da Dâye Hâtûn Mahallesinde sâkin iken bundan akdem cerihan fevt olan Hüseyin bin Hasan bin 'Abdullah'ın verâseti li-ebeveyn er karındaşı Ahmed ve kız karındaşı 'Ayşe ve vâlidesi Kerîme bint-i Ahmet nâm Hâtûna münhasır olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra zâtları şer'an ma'rifetân olan mezbûretân 'Ayşe ve Kerîme nâm Hâtûnlar ile mezbûr Ahmed meclis-i şer'-i şerif-i enverde bâ'isü'l-kitâb Balcı Dâmâdı İbrâhîm bin 'Abdullah nâm kimesne tarafından sulh-ı âti'z-zikri tasdîka vekîl olan Mehmed Ağa ibn-i Mustafâ nâm kimesne mahzarında her biri bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz mezbûr Hüseyin târîh-i kitâbdan yigirmi beş gün mukaddem mezbûr İbrâhîm rufekâları kör 'Ali ve Benli Mehmed ve 'Abdullah nâm kimesneler ile ma'an Medîne-i mezbûre hâricinde Çakal Ormanı kurbünde gice ile bi gayr-ı hakkın darb u cerh u katl itmekle mezbûr İbrâhîm'den bundan akdem mu'cibini taleb ve da'vâ sadedinde olduğumuzda ol dahî husûs-ı mezkûrda benim kat'â 'alâka ve medhâlim yoktur deyu inkâr idüb bu vecihle beynimizde münâza'ât-ı kesire vuku'undan sonra vesâtat-ı müslihîn ile 'an inkâr bi-tarîkî'sulh vekîl-i mezbûr yedinden almış gurus ahz u kabz idüb beynimizde bi kaderi'l-hısâm iktisâm eyledik fi-mâ ba'd mûrisimiz maktûl-i mezbûr Hüseyin'in dem u diyetine müte'allika 'âmme-i da'vâdan biz mezbûr İbrâhîm'in bi'l-verâse zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimizde ol dahî bize medfû' olan bedel-i sulh-ı mezkûr almış gurusu müte'allika da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min zi'l-kâ'de li-sene

(13-a)

erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

44. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kayabaşı Mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Yanaki veled-i Yorgi veled-i Yani nâm zimmînin verâseti zevce-i metrukesi Esne(?) bint-i İstirati nâm nasraniyye ile sulbî kebîr oğlu Peter ve sulbiye kebîre kızları Fotni(?) Davîki(?) ve Panayota'ya(?) münhasır olduğu lede's-şer' zahir u müte'ayyen olduktan sonra şahısları şer'an ma'rife olan merkûmân Eviki ve Panoyata nâm nasraniyeler meclis-i şer'-i şerif-i enverde kız karındaşları işbu hâmiletu'r-rakîm merkûme Fotni muvâcehesinde herbiri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i

mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Histori(?) ve İstirati(?) menzilleri ve vâdi ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir bâb mülk menzil babamız hâlik-i merkûmun ile'l-helâk mülkü olub ba'de helâkihi terekesinden bizlere isâbet ve intikâl itmiş idi lâkin menzil-i mezkûrda olan hisse-i şâyi'âmızı bundan akdem yüz onar guruşa mezbûre Fotniye bey' u temlik u kabz-ı semen idüb mülk-i müşterâsı olduktan sonra mezbûre Fotni mukaddemâ bizi ta'zir idüb noksan-ı semen ile iştirâ eyledün deyu taleb u da'vâ sadedinde olduğumuzda beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâki'a olmuş idi el-hâletü hâzihi vesâtati muslihîn ile da'vâımızdan bizi merkûme Fotni ile yigirmi guruş üzerine sulh eylediklerinde biz dahî ber-minvâl-i muharrer sulh-i mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr yigirmi guruşu yedinden tamâmen ahz u kabz idüb gerek menzil-i mezbûra ve gerek ... ve babamız hâlik-i mesfûrun cemi'-i terekesine müte'allika 'âmm-i da'vâdan merkûme Fotni nasraniyenin zimmetini bi'l-verâse ibrâ ve iskât eylediğimizde ol dahî bize medfû'u olan bedel-i sulh mezkûr yigirmi guruşa müte'allika da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eyledi didikde gıbbe't-tasdikî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis min zi'l-hicce li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

45. Belge:

Medîne-i Bursa'da Çelebi Sultân Mehmed Hân Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan Mehmed bin Oruç bin 'Abdullah'm verâseti zevce-i metrûkesi olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra sağîrân-ı mezbûrân vâlideleri ve min kibelî's-şer' mansûbe vasîleri zevce-i mezbûre Havvâ Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müteveffâ-yı mezbûrun karındaşı işbu râfi'u'l-vesîka 'Ali nâm kimesne mahzarında hâla bi'l-asâle ve bi'l-vesâye üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûrun hadîka semenî olan mezbûr 'Ali zimmetinde doksan beş guruş hakkı olub kable'l-ahz fevt olmağla su'âl olunub alıvirilmek matlûbumuzdur didikde gıbbe's-suâl mezbûr 'Ali cevâbında fi'l-hakîka bundan akdem karındaşı müteveffâ-yı mezbûrdan sıhhatinde doksanbeş guruşa bir kıt'â hadîka iştirâ eylediğini ikrâr lâkin meblâğ-ı mezbûr doksan beş guruşu mahzâr-ı müsliminde tamâmen girüye def' u teslîm itmişdim deyu def' ile mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akîbe'l-inkâr dâfi'-i mezkûrdan def'-i mezkûruna mutâbîka beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i

(13-b)

müsliminden olub Medîne-i mezbûre sükkânından İdris Ağa ibn-i Mehmed ve es-Seyyid Mehmed Çelebi ibn-i Halîl nâm kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzirân olub eserü'l-istîşâd fi'l-hakîka mezbûr 'Ali müteveffâ-yı mezbûr Mehmed bin Oruç bin 'Abdullah nâm kimesne hadîka semeninden zimmetinde vâcibü'l edâ diyeti olan doksan beş guruşu bizim huzûrumazda tamâmen edâ' ve teslîm itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ'-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mûcibiyle mezbûre Havvâ Hâtûn bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-'işrîn min şevvâli'l-mükerrerem li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

46. Belge:

Medîne-i Bursa'da vâki' Çıkrıkçıyân tâifesinden işbu eshâbü'l-kitâb Mustafâ bin Şa'bân ve es-Seyyid Ahmed bin Halîl ve Dervîş Mustafâ bin el-Hâc 'Ali ve İbrâhîm bin Mehmed ve İsmâ'îl bin 'Abdullah nâm kimesneler ve sâirleri meclis-i şer'-i şerîf-i enverde yine medîne-i mezbûrede kundakçıyân ve tabancacıyân tâifesinden Halîl bin

dânâ ve es-Seyyid Ahmed bin Hüseyin ve el-Hâc Mehmed bin Çapur ve el-Hâc Şa'ban bin Mehmed ve es-Seyyid el-Hâc Hüseyin bin Halîl ve Halîl bin 'Abdullah ve Molla Mehmed bin Hasan nâm kimesneler ve sâirleri mahzarlarında üzerlerine takrîr-i da'vâ idüb zikr olunan kundakçı(?) ve tabancacı(?) kâdimü'l-eyyamdan bizlere yamak olub bu ânâ gelince Medîne-i mezbûrede ma'rifet-i şer' ile zuhûr iden tekâlifden hissemize isâbet iden meblâğın beşde birini bize edâ' ile i'ânet ide gelmişler idi lâkin bizlere hâlâ za'f târî olub ânlarda kuvvet-i hâsıla olmağla tekâlifin sülûsânını edâ' ile bizlere i'ânet eylesünler deyüb bu vecihle beynimizde münâza'at vâki' olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i muslihîn ile taraf-ı şer'den zuhûr iden gerek menziller ücretleri ve gerek sâir evâmîr-i şerife ile gelen tekâlifin nısfı edâ' ile imdâda biz râzı olduk deyüb tâife-i kundakçıyan ve tabancacıyan dahî tekâlif-i mezbûrenin nısfı edâ' ile imdâda taahhüs eylediklerinde hıfzân li'l-makâl mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olıdu fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-ışrîn min zi'l-ka'de li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

47. Belge:

Medîne-i Bursa'da Başcı İbrâhîm Mahallesinde sâkin Sâlih bin Mahmûd nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Veli Beşe ibn-i İbrâhîm nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Veli Beşe târîh-i kitâbdan bir sene mukaddem medîne-i mezbûre hâricinde Yoncalık ta'bir olunan hadîka içinde kebîr tûfeng kurşunuyla sağ kolundan bi-gayr-ı hakkın

(14-a)

darb u cerh itmiş idi deyu bundan akdem mûcib-i şer'isini taleb u da'vâ sadedinde olduğunda beynimizde münâza'ât-ı kesire vâki'â olmuş idi el-hâletü hâzihî beynimizde muslihîn tavassût idüb da'vâ-yı mezkûrumdan beni mezbûr Veli Beşe 'an inkâr yigirmi gurusu üzerine sulh eylediklerinde ben dahî sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr yigirmi gurusu mezbûr Veli Beşe yedinden tamâmen ahz u kabz idüb cerâhât-i mezkûreme vemâ yahdisü 'anhâya müte'allika 'âmme-i da'vâdan ben mezbûr Veli Beşe'nin zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bana medfû'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr yigirmi gurusu müte'allika da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olıdu fi'l-yevmi'sânî' min zi'l-hicce li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

48. Belge:

Medîne-i Bursa Kazasına tâbi' Değirmenli Kızık nâm Karye'de sâkin iken bundan akdem fevt olan Mansûr Hüseyin Beşe ibnü'l-Hâc Mustafâ'nın verâseti zevce-i metrûkesi Ümmühâni bint-i nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğlu Mustafâ'ya münhasır olduğu lede's-şer' zâhir ü müte'ayyen olduktan sonra zâtı şer'an ma'rifet olan mezbûre Ümmühâni Hâtûn ve mezbûr Mustafâ meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'ü'l-vesîka Molla Mehmed bin el-Hâc Ahmed nâm kimesne mahzarında her biri bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Köçek zâde Hacı Mehmed ve el-Hâc Halîl verâsesi hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd senede 'arsasının Molla Fenâri vakfına altmış akça mukâta'ası olan iki göz bir bâb-ı âsiyâb mûrisimiz müteveffâ-yı mezbûr Mansur Hüseyin'in ile'l-vefât mülkü ve terekesinden olub ba'de vefâtihi bizlere isâbet ve intikâl itmekle biz dahî âsiyyab-ı mezkûru bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menafi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazlada 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Molla Mehmed'e 'ale'l-iştirâk dörtyüz doksan gurusu bey' u temlik u teslim eylediğimizde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ' ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan

meblâğ-ı mezbûr dörtyüz doksan guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz idüb beynimizde bi kaderi'l-huses iktisâm eyledik fi-mâ ba'd âsiyâb-ı mahdûd-ı mezkûr mezbûr Molla Mehmed'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min zi'l-hicce'ti's-şerîfe li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(14-b)

49. Belge:

Medîne-i Bursa'da Filibos Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan işbu bâ'isetü'l-kitâb Neslihân bint-i Ahmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde dâmâdı el-Hâc 'Ali bin Hüseyin nâm kimesne hâzır olduğu halde takrîr-i kelâm ve bast 'anil-merâm idüb bundan akdem mezbûr Hacı 'Ali'nin zevcesi olub ve benim sadriyye kızım Lübâbe bint-i Hüseyin nâm Hâtûn vefât idüb mezbûr Hacı 'Ali'nin firâşından hasılan ve kızım müteveffât-ı mezbûrede mütevellidân hâlâ bi hakkı'l-hidâne huçr u terbiyemde olan Sâdık ve Âmine nâm sağırâna vâlideleri müteveffât-ı mezbûreden müntakıl mâl-i mevruslarından kader-i ma'rûf nafaka bahâ farz u takdîr olunmak matlûbumdur didikde hakim-i mevki' sadr-ı küttab tûbâ leh ve hasüne me'âb efendi hazretleri dahî târih-i kitâbdan be-her yevm herbirine dörder ... para nafaka farz u takdîr buyurub meblâğ-ı mefrûz-ı mezkûr-ı sağıran-ı mezbûrâna harc u sarfa ve lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde sağıran-ı mezbûrânın babaları mezbûr Hacı 'Ali yedinde olan mal-ı mevruslarına rücû'a mezbûre Neslihan'a izin birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

50. Belge:

Medîne-i Bursa'da Esirci tâifesinden işbu râfîu'l-vesikâ Çalık Mehmed Emin nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde yine esirci tâifesinden 'Ali bin 'Abdullah nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan on altı ay mukaddem orta boylu elâ gözlü ve kara kaşlı Zeliha bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn'u câriye olmak üzre mahzar-ı müsliminde gâib 'ani'l-meclis Osmân Efendi'ye iki yüz doksan guruşa bey' eylediğinde mezbûr 'Ali Beşe'nin emriyle ben derkine kefil olub târih-i kitâbdan yedi ay mukaddem mezbûre Zeliha meclis-i şer'de mezbûr es-Seyyid Osmân Efendi muvâcehesinde vech-i şer' üzre şuhûd-ı 'udulle hürriyetini isbât ve hukm-i şer'i lâhik olub sebîli tahliye olunduktan sonra mezbûr es-Seyyid Osmân Efendi beni meclis-i şer'a ihzâr ve kefâletime binâ'en meblâğ-ı mezbûr iki yüz doksan guruşu bi'l-hükmi's-şer' benden ahz u kabz itmekle ben dahî emriyle kefil olduğuma binâen meblâğ-ı mezkûr iki yüz doksan guruşu mezbûr 'Ali Beşe'den taleb iderim su'âl olunub aliverilmek matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr 'Ali Beşe cevâbında fi'l-hakîka mezbûr es-Seyyid Osmân Efendi'ye iki yüz doksan guruşa bir re's câriye bey' eylediğini ikrâr lakin hürriyet isbât iden câriye benim bey' eylediğim câriye olduğunu ve mezbûr Çalık Mehmed Beşe'nin emriyle tahsil ve zâmin olduğunu inkâr idicek müdde'i-i mezbûr Çalık Mehmed Beşe'den müdde'âsına mutâbika beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olub Medîne-i mezbûre sükkânından es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i 'Ali ve Molla Mehmed bin Halil nâm kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzıran olub eserü'l-istişâd

(15-a)

fi'l hakika târîh-i kitâbdan on altı ay mukaddem mezbûr 'Ali Beşe mezbûr es-Seyyid Osmân Efendi'ye orta boylu elâ gözlü ve kara kaşlı Zeliha bint-i 'Abdullah nâm Hâtûnu câriye olmak üzere ikiyüz doksan guruşa bey' eylediğinde mezbûr Çalık Mehmed Beşe mezbûr 'Ali Beşe'nin emriyle derkine kefil olub ba'dehû yedi ay mukaddem mezbûre Zeliha hürriyet isbât idüb sebîl-i tahliye olunan mevsûfe-i mezbûredir biz bu husûsa bu vech üzre şahidlerimiz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehadet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mucibiyle meblâğ-ı mezbûr iki yüz doksan guruş müdde'i-i mezbûr Çalık Mehmed Beşe'ye edâ ve teslîme mezbûr 'Ali Beşe'ye tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min zi'l-hiceti'ş-şerîfe li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

51. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîri iltimas olunmağın savb-ı şer'i enverden Mevlâna Mehmed Selim Efendi irsâl olunub ol dahî Medîne-i Bursa'da Üstad Mehmed bin 'Abdullah ve sâir bi-garaz müslimin ile medîne-i mezbûrede 'Arab Mehmed Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Receb-zâde ve Emetu'llah Hâtûn menzilleri ve tarîk-i hâs ile mahdûd bir bâb mülk menzile varub zeyl-i vesîkada muharreru'l-esâmi müslimin huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'i 'âlî eyledikten sonra menzil-i mezkûrun mutasarrıfı işbu bâ'isetü'l-kitâb es-Seyyid el-Hâc İsmâ'il Ağa ibn-i Süleymân nâm kimesne meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda câri Molla Hanefî mezbûre Emetu'llah Hâtûn mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûre Emetu'llah Hâtûn'un menzili ile benim menzirim beyninde vâki' halife-i mersûmun binâ zirâ'îyle mesâhâ eylediği işbu mu'âyene olunan kırk dokuz zira' mikdâr 'arsayı benim mülküm iken mezbûre Emetu'llah 'arsa-yı mezkûreyi fuzûlî vaz'-ı yed ider su'âl olunub kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr Emetullah Hâtûn cevâbında fi'l-hakîka ol mikdâr zirâ' 'arsa müdde'i-i mezbûr el-Hâc İsmâ'il Ağa'nın mülkü olub kendinin kat'a 'alâka ve medhâli olmadığımı ikrâr ve i'tirâf itmekle mucibiyle mezbûre Emetu'llah Hâtûn'un 'arsa-i mezkûreden kasr-ı yedine tenbîh eylediğini Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u terkîm ba'dehû mutaba'at olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelüb 'âlâ vukû'ihî inhâ ve tefhim itmeyin gibbe't-tasdikî'ş-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' 'aşer min zi'l-hiceti'ş-şerîfe li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

52. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Kazzaz Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan es-Seyyid Ahmed bin 'Abdullah bin 'Abdurrahman'nın verâsetini zevce-i metrûkesi İsmihân bint-i (boş bırakılmış) nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğlu es-Seyyid Halîl ve sulbiye kebîre kızı Şerîfe Zeyneb'e münhasıra

(15-b)

olduğu lede'ş-şer' zahir u müte'ayyen olduktan sonra zâtî şer'an ma'rife olan mezbûre Şerîfe Zeyneb meclis-i şer'-i şerîf-i enverde tereke-i müteveffâ-yı mezbûre vâzî'a-yı yed olan işbu bâ'iseyi'l-kitâb mezbûre İsmihân Hâtûn ve mezbûr Seyyid Halîl mahzarlarında bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb babam mezbûr târîh-i kitâbdan üç sene mukaddem fevt oldukda ben sağîr olmağla gerek ber-mûcib-i defter-i kassam hissemme isabet iden husse-i irsiyyemi ve târîh-i mezbûrdan berû medîne-i mezbûre hâricinde el-hâne kurbünde vâki' dört dönüm hadîkadan hissemde hâsil olan

mahsûlatı ve Çekirge nâm mahalle Karaağaç bağları demekle ma'rûf mahalde vâki' bir buçuk dönem bağda olan hissemın mahsûlünü ve Çatal Fırın'da vaki' dükkanlarda olan hissemın icâratını bana virmediklerinde mâ'ada sekiz ay mukaddem beş para virir iken mezbûre İsmihân ve es-Seyyid Halîl hılâf-ı inhâ iki yüz guruş kendülere deyn ikrâr itdirüb bana gadr-ı külli itmişler idi deyû bundan akdem taleb ü da'vâ sadedinde olduğunda beynimizde münâza'at-ı kesîre vâki'a olmuş idi hâla vesâtat-i muslihîn ile anlar meblâğ-ı mezbûr iki yüz guruşa müte'allika da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eylediklerinde ben dahî üç senelik bağ u bağçe mahsûlü ve dekâkîn icâratından ve gerek ber-mûcib-i defter-i kassam hisse-i irsiyyemden ferâğat itmek üzre mezbûrân yedlerinden bi-tarîki's-sulh kırk vakıyye kozak virgimiz te'dîsi ahz u kabz idüb târîh-i kitâba gelince hadîka-ı mezkûrda olan iki dönüm hadîka hissem ve bağ-ı mezkûrda olan nisf dönüm bağdan hissemi ve kuyumcu dükkanından olan hissemden gayri 'âmme-i da'vâdan herbirimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l-husâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî aşer min zi'l-hicce li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

53. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şekerhoca Mahallesinde sâkin fahrü'l-mülâzimine'l-kirâm işbu bâ'isü'l-kitâb 'Abdal zâde Mehmed Efendi ibnü'l- merhûm Mahmûd Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde es-Seyyid el-Hâc Hüseyin bin nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb târîh-i kitâbdan on iki gün mukaddem mezbûr es-Seyyid el-Hâc Hüseyin Ağa yedinden müşterâ ve makbûz üç 'aded pandol sa'at behâsından yüz elli guruş hakkım olub hâlâ taleb eylediğimde meblâğ-ı mezbûru bâna edâden imtinâ' ider su'âl olunub alvirilmek matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl ve akibe'l-inkâr müdde'-i mezbûrdan müdde'âsına mutâbîka beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'aciz idüb istihlâf itmeyin mezbûr es-Seyyid el-Hâc Hüseyin Ağa'ya yemin teklif olundukda ol dahî yeminden nukûl itmekle meblâğ-ı mezbûr yüz elli guruş müdde'-i mezbûr

(16-a)

Mehmed Efendi'ye edâ ve teslîme mezbûr es-Seyyid el-Hâc Hüseyin Ağa'ya tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' 'aşer min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

54. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ahmed Dâ'i Mahallesinde sâkine iken bundan akdem vefât iden Tayyar Usta bint-i 'Abdurrahmân nâm Hâtûn'un hasren vârisi Hacı Mehmed bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Hadîce bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn muvâcehesinde bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisem müteveffâ-tı mezbûrenin mezbûre Hadîce Hâtûn zimmetinde menzil-i semeninden otuz beş guruş ve bir tab kutun bahâsından beş guruş ve cihet-i karz-ı şer'iyeden dahî beş guruş ve bir koyun kıymetinden dört guruşun cem'an kırk dokuz guruş hakkı olub ba'de vefâtihî bana isâbet ve intikâl itmekle meblâğ-ı mezbûru bundan akdem mezbûre Hatice Hâtûn'dan taleb eylediğimde ol dahî bi'l-küllîye inkâr itmekle beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâki'a olmuş idi el-hâletü hâzihî meblâğ-ı mezbûr kırk dokuz guruşa müte'allika 'âmme-i da'vâdan bi'l-verâse mezbûre Hadîce Hâtûn'un zimmetini ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîk-i's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi'a 'aşer min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

55. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Harrat Mahallesinde sâkin iken bundan akdem cerihan fevt olan Süleymân bin Mûsâ bin 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Neslihan bint-i Yûsuf nâm Hâtûn ile sulbiye kızı Fâtîma nâm sağıre ve li ebeveyn kız karındaşları diğeri Fâtîma ve Kezbân nâm Hâtûnlara münhasır olduğı lede'sş-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra zâtı şer'an ma'rife olan mezbûre Neslihân kendi 'asâleten ve sağıre-i mezbûre Fatimâ'nın min kîbeli'sş-şer' mansûbe vasîsi olmağıla vesâyeten kezâlik? zâtı ta'rif-i şer' ile ma'rifetân olan mezbûretân diğeri Fâtîma ve Kezbân nâm Hâtûnlar dahî asâleten meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Velî bin İbrâhîm nâm kimesne mahzarında her biri bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Velî refik-i gâib 'ani'l-mahal Kızıklı es-Seyyid Mehmed Emin nâm kimesnenin o da es-Seyyid İbrâhîm ile ma'an mûrisimiz mezbûr Süleymân'ı târîh-i kitâbdan on dört ay mukaddem medîne-i mezbûre kazâsına tâbi' Aksu Karyesi'ne giderken esnâ-yı tarîkda Darı Alanı demekle ma'rûf mahalde mezbûrân Velî ve es-Seyyid İbrâhîm nâm kimesneler kurşun ile belinden darb u cerh idüb birkaç gün mürûrunda bi emri'llâhi te'âla müteessiren fevt olmağıla bundan akdem mûcibini taleb eylediğimizde ânlar dahî bi'l-küllîye inkâr idüb biz müdde'âmmızı bir vecihle beyâna kâdire olmayub sulh-i sağır hakkında her vecihle evlâ ve enfa' olmağın beynimizde muslihûn

(16-b)

tavassut idüb 'an inkâr mezbûrân Velî ve es-Seyyid İbrâhîm ile bizi doksan guruş üzerine sulh eylediklerinde biz dahî sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr doksan guruşu mezbûr Velî yedinden tamâmen ahz u kabz ve beynimizde bi kaderi'l-hisâs iktisâm eyledik fi-mâ ba'd mûrisimiz maktûl-i mezbûr Süleymân'ın dem u diyetine müte'allıka 'âmme-i da'vâdan mezbûr Velî'nin ve gâib-i mezbûr es-Seyyid İbrâhîm'in zimmetlerini bi'l-verâse ibrâ ve iskât eyledik didiklerinde gıbbe't-tasdik-i'sş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

56. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hacı Bâba Mahallesinde mütemekkin Agob veled-i İrekil nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'r-rakîm Erotin veled-i İrham nâm zimmi muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âzi'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan 'Acem Murad ve Oliš(?) menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir sofa ve bir mağaza ve bir kargîr şirahane ve bir ... ve bir mâ'-i câri ve bir firun ve bir bâb ocağı ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûl-i hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûm Erotin zimmiye altıyüz elli guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm altı yüz elli guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr merkûm Erotin zimminin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdik-i'sş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi'a 'aşer min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

57. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şeker Hoca Mahallesinde sâkin fahrü'l-müderrişin el-kirâm İbrâhîm Efendi ibnü'l-Hâc Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb idüb bundan akdem mezbûr 'Ali Beşe zimmetinde kutun behâsından bâ-temessük yüz otuz guruş hakkı olup meblâğ-ı mezbûrun kırk guruşunu yedinden ahz-u kabz idüb bâkî zimmetinde doksan guruş hakkı taleb u da'vâ sadedinde olduğumda ol dahî baban müteveffâ-yı mezbûrdan istikrâz eylediğim yüz guruş deynim için senede yiğirmişer guruş bilâ devr def' u teslim eylediğim cem'an

(17-a)

dokuz yüz guruş murâbahayı benden taleb eylediğinde bin yüz altmış târîhinde mahzar-ı müsliminde hisâb gördüğümüzde babam müteveffâ-yı mezbûr ile ve gerek benimle beynerimizde cereyân iden hukûk-ı ma'lûme ve mechûleye müte'allika birbirimizin zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimizden sonra müceddeden yedimden müşterâ ve makbuz kutun behâsından yüz otuz guruş hakkım kalmuş idi deyu taleb u da'vâ eylediğimide mezkûru ve meblâğ-ı bâkî doksan guruşu isbât esnâsında iken beynerimizde muslihûn tavassut idüb ben mezbûr 'Ali Beşe'nin meblâğ-ı bâkî mezkûr doksan guruşa müte'allika da'vâdan zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimide ol dahî müdde'âsı olan dokuz yüz guruş murâbahaya ve târîh-i kitâba gelince 'âmme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdik-i's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' ve'l-işrîn min zi'l-ka'de li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

58. Belge:

Medîne-i Bursa Ahmed Da'i Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Mahbûbe bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîfi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Mahmûd bin Mehmed nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kitâb el-Hâc Mahmûd bin Mehmed nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb ben bundan akdem vefât iden Tayyar Usta bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn'a hayatında on sene hizmet itmiş idim mezbûr el-Hâc Mahmûd bi'l-verâse terekesin vâzî'u'l-yed olmağla ücretimi taleb iderim su'âl olunub alivirilmek matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr el-Hâc Mahmûd cevâbında müteveffât-ı mezbûr Tayyâr ustanın hîn-i vefâtında terekesi ma'rifet-i şer'le tahrir oldukda müdde'ie-i mezbûre Mahbûbe Hâtûn gerek ücretine ve gerek sâ'yine müte'allika da'vâdan mahzar-ı müsliminde benim zimmetimi ibrâ-i 'âmm ile ibrâ ve iskât itmişidi deyu def'le mukkâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akıbe'l-inkâr dâfi'-i mezkûrdan def'-i mezkûruna mutabıka beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olup Medîne-i mezbûrede sâkin 'umdetü'l-müderrişine'l-kirâm 'Abdurrahim Efendi ve 'Ali Çelebi ibn-i Murtazâ nâm kimesneler li-ecliş-şehâde meclis-i şer'a hazırân olup eserü'l-istişhâd fi'l-hakîka bundan akdem müteveffât-ı mezbûre Tayyar Usta'nın terekesi hîn-i tahrirde mezbûre Mahbûbe Hâtûn gerek ücretine ve gerek sâ'ine müte'allika 'âmme-i da'vâdan mezbûr el-Hâc Mahmûd'un zimmetini bizim huzurumuzda ibrâ ve iskât itmişidi biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehadet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dil ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın müdde'ie-i mezbûre Mahbûbe Hâtûn bi'vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin 'aşer min zi'l-hicce li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(17-b)

59. Belge:

Medîne-i Bursa'da Câmii Kal'a Mahallesinde sâkin Hüseyin Çelebi ibn-i Ahmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'ul vesîka el-Hâc 'Abdi bin el-Hâc İsmâ'il nam kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr el-Hâc 'Abdi işbu bin yüz yetmiş dört sene Ramazan-ı Şerîfi'nin on dokuzuncu günü yedimden müşterâ ve makbuz on altı top göz ve seksen dört top çubuklu cem'an yüz top kutun behâsından zimmetinde altı yüz seksen sekiz buçuk gurus hakkım olub taleb eylediğimde virmeye ta'allul ider su'âl olunub alvirilmek matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl ve 'akıbe'l-inkâr müdde'i-i ve mezbûrdan müdde'asına mutâbika beyyine taleb olundukda imhâl olunub mehl-i şer'i mürûrunda ityân-ı beyyineden ızhâr-ı acz idüb istihlâf itmeğın mezbûr el-Hâc 'Abdi'ye yemin teklîf olundukda ol dahî 'alâ vefki's-su'âl yemin billâhi'l-'aliyyi'l-a'lâ itmeğın mûcibiyle müdde'i-i mezbûr Hüseyin bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî 'aşer min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

60. Belge:

Medîne-i Bursa'da Dâye Hâtûn Mahallesinde sâkin iken bundan akdem cerihan fevt olan Hüseyin bin Hasan bin 'Abdullah'ın verâseti li-ebeveyn er karındaşı Ahmed ve kız karındaşı 'Ayşe ve vâlidesi Kerîme bint-i Ahmet nâm Hâtûn münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen oldukdan sonra mezbûr Ahmed ile zâtları şer'an ma'rifetân olan mezbûretân 'Ayşe ve Kerîme meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isü'l-kitâb 'Abdullah bin İbrâhîm nâm kimesne mahzarında her biri bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz mezkûr Hüseyin târih-i kitâbdan yigirmi beş gün mukaddem rûfe kalan Köle 'Ali ve rufekâları Mehmed ve Kızıklı İbrâhîm nâm kimesneler ile Çakal Ormanı nâm mevzi'de ba'de'l-işbu kebîr tüfenk kurşuniyle bi-gayri hakkın 'âmmden darb u cerh u katl itmeleriyle bundan akdem mezbûr 'Abdullah'dan mûcib-i şer'ini taleb eylediğimizde ol dahî inkâr itmekle beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i muslihîn ile 'an inkâr bi-tarîki's-sulh bizi mezbûr 'Abdullah ile yigirmi gurus ile bir defe harir-i şehri üzerine sulh eylediklerinde biz dahî ber minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr yigirmi gurus ile bir defe harir-i şehriyi yedinden ahz u kabz idüb mûrisimiz maktûl-i mezbûr Hüseyin dem u diyetine müte'allika 'âmme-i da'vâdan mezbûr 'Abdullah'ın zimmetini bi'l-verâse ibrâ ve iskât eylediğimizde ol dahî bize medfu' olan bedel-i sulh-ı mezkûr yigirmi gurus ve bir defe harîre müte'allika 'âmme-i da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdik-i ş-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi sâni

(18-a)

min zi'l-ka'deti's-şerîfe li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

61. Belge:

Medîne-i Bursa'da Köstereciler Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan 'Ayşe bint-i Hüseyin nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sadri kebîr oğlu işbu râfi'u'l-vesîka el-Hâc Sâlih bin Murâd nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Cânsız Mehmed ve Ahmed menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir fırın ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevabi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvi bey'i bât-ı

sahîh-i şer'î ile oğlum mezbûr el-Hâc Sâlih'e elli guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabul itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr elli guruşu oğlum mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr oğlum mezbûr el-Hâc Sâlih'in mülk-i müşterâsı olup gerek menzil-i mahdûd-ı mezkûr ve gerek semenine ve târîh-i kitâba gelince sâire müte'allika 'âmme-i da'vâdan oğlum mezbûr el-Hâc Sâlih'in zimmetini ibrâ'-i 'âmm ile ibrâ ve iskât eyledim didikde gıbbe't-tasdik-i'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrîn min zi'l-hicce'ti'ş-şerife li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

62. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Dâye Hâtûn Mahallesi'nde sâkin 'Ali Çelebi ibn-i 'Ömer nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde işbu bâisü'l-kitâb Kara Ahmed bin 'Abdullah ve Ömer bin İsmâ'il nâm kimesneler taraflarından husûs-ı âti'z-zikri tasdîka vekîl olan Seyyid Mehmed Çelebi ibni's-Seyyid Mustafâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mezbûrân Kara Ahmed ve 'Ömer ve mezbûr es-Seyyid Mehmed târîh-i kitâbdan on gün mukaddem bıçak ile sol elimin iki parmağını bi-gayri hakkın darb u cerh itmişler idi deyu bundan akdem mûcib-i şer'isini taleb u da'vâ eylediğimde anlar dahî bi'l-küllîye inkâr itmeleriyle beynimizde münâza'ât-ı kesire vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i muslihîn ile ben da'vâ-yı mezkûrumdan fâriğ olup cerâhat-i mezkûreme ve mâ yahdisü 'anhâya müte'allika 'âmme-i da'vâdan mezbûrân Kara Ahmed ve 'Ömer ve mezkûr es-Seyyid Mehmed'in zimmetlerini ibrâ ve iskât eyledim didikde didikde gıbbe't-tasdik-i'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-işrîn min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(18-b)

63. Belge:

Medîne-i Bursa'da Sultân Murâd-ı Sâni Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife Âmine bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn meclisi şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'iseyi'l vesika Râbi'a ve 'Ayşe bint-i Ahmed nâm sağıretânın vâlideleri ve vasiyyi mansûbeleri Fâtıma bint-i Ahmed nâm Hâtûn muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Seyyid 'Ali ve Şerife Hâtûn menzilleri ve tarîk-i hâs ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd Haremeyn-i Şerifeyn evkâfından olup taht-ı tasarrufumda olan bir bâb vakıf menzîlimin nısfı ile medîne-i mezbûre mülhakâtından Çekirge nâm mahalde vâki' 'inde'l-ehâlî ve'l-cîrân ma'lûmu'l-hudûd bir buçuk dönüm mikdârı bir kıt'a bağımu mezbûre Fâtıma sağıretân-ı mezbûretânın olmak üzere vesâyete fuzûlî zabt u tasarruf ider su'âl olunub kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl vasiyye-i mezbûre cevâbında zikri mürûr iden menzil ve bağ mukaddemâ müdde'îye-i mezbûre Âmine Hâtûn'un taht-ı tasarrufunda olduğunu ikrâr lâkin târîh-i kitâbdan beş ay mukaddem mezbûre Âmine menzil-i mezkûrun nısfını ... idüb sağıretân-ı mezbûretânın babaları müteveffâ-yı mezbûr Ahmed'e seksen guruş bedel-i ferâğ mukâbelesinde bâ izn-i mütevellî ferâğ ve tefvîz idüb zikrolunan bağ dahî elli guruş bedel mukâbelesinde bâ izn-i mütevellî ferâğ u tefvîz eylediğinde ol dahî tefevvüz ve kabûl idüb zabtı için taraf-ı vakfdan işbu ibrâz eylediğim iki kıt'a temessük def' u i'tâ olunduktan sonra mezbûr Ahmed fevt olup zikr olunan nısf-ı menzil ile bağ intikâl-i 'âdi ile sağıretân-ı mezbûretâna intikâl itmeğin binâen 'aleyh bi'l-vesâye zabt u tasarruf iderim deyu def' ile mukâbele ve mazmunları takrîrine mutâbık iki kıt'a

temessük ibrâz idicek ba'de'l-feth ve'l-kırâet ve'l-istintâk müdde'ye-i mezbûre Âmine Hâtûn hâl-i dâfi'a-i vasiyye-i mezbûre Fâtıma'nın takrîr-i meşru'ı üzre olduğunu ikrâr ve i'tirâf itmeğin 'alâ mûcib-i i'tirâf minhâ müdde'ye-i mezbûre Âmine Hâtûn bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min zi'l-hiceti's-şerife li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

64. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hoca 'Ali zâde Mahallesinde sâkine bâ'isetü'l-kitâb Hadice bintü'l-Hâc İbrâhîm nâm Hâtûn'un vâlidesi ve tarafından bi-hakki'l-hıdâne huçr u terbiyesinde olan Mehmed Emin nâm sağır için babası Ahmed bin Hüseyin nâm kimesne üzerine kadr-i ma'rûf nafaka takdîri için ber- ... şer'-i vekil olan Ümmühâni bint-i Ahmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerif-i enverde kızı mezbûre Hadice Hâtûn'un bundan akdem zevc-i sâbık-ı mezbûr Ahmed hâzır olduğu halde takrîr-i kelâm ve bast-ı merâm idüb mezbûr Ahmed'in firâşından hâsil ve müvekkilem kızım mezbûre Hadice'den mütevellid bi-hakki'l-hıdâne huçr u terbiyesinde olan oğlu sağır mezkûr Mehmed Emin için babası mezbûr üzerine kadr-i ma'rûf

(19-a)

nafaka bihâ farz u takdîr olunacak matlûbumdur didikde hâkim-i mevki' sadr-ı küttâb tûbâ leh ve hasüne me'âb efendi târih-i kitâbdan bi-küllü yevmin on akça nafaka farz u takdîr buyurub meblâğ-ı mefrûz-ı mezkûru sağır-i mezbûra harc u sarfa lede'l-hâce istidâneye ve vakt-i zaferde mezbûr Ahmed üzerine rucû'a mezbûre Hadice Hâtûn'a izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-ışrîn min zi'l-hicce li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

65. Belge:

Medîne-i Bursa'da Simidçi Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan Hasan bin 'Ivaz bin 'Abdullah verâseti zevce-i metrûkesi Emetullah bint-i Nasûh nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğlu İsmâ'il ve sulbiye kebîre kızı Fâtıma'ya münhasıra olub kable'l-kismet mezbûr İsmâ'il dahî fevt olub verâseti zevce-i metrûkesi Sâliha bint-i Yûsuf nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğlu Süleymân ve kızı Hadice'ye münhasıra ve tashîh-i mes'elesi bi tarîkı's-şer'iyye iki yüz seksen sekiz sehinden i'tibâr olunub sihâm-ı mezbûreden otuz altı sehmi mezbûr Emetullah ve seksen dört sehmi mezbûre Fâtıma'ya ve yigirmi bir sehmi mezbûre Sâliha'ya ve doksan sekiz sehmi mezbûr Süleymân'a ve kırk dokuz sehmi mezbûre hadîkaya isâbet ve intikâl eylediği lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra mezbûre Fâtıma'nın zevci ve tarafından menzil-i âti'z-zikrde olan seksen dört sehm hissenin taleb ü da'vâya vekil olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân olan 'Ali bin Mehmed ve 'Osmân bin Halil şehâdetleriyle sâbit ve subût-ı vekâletine hükm-i şer'i lâhık olan Mustafâ bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerif-i enverde menzil-i âti'z-zikre vâzı'u'l-yed olan işbu bâ'isü'l-kitâb mezbûre Emetullah ve Süleymân ve mezbûre Hadice'nin zevci ve tarafından kezâlik husûmet ve reddü cevâba vekil olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifeti şer'iyye ile 'ârifân olan Sâlih bin Hacı Süleymân ve Mûsâ bin Himmet şehâdetleriyle sâbit ve subut-i vekâletine hükm-i şer'-i lâhık olan 'Osmân bin Halil nâm kimesne mahzarlarında üzerlerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb Medîne-i mezbûrede Çerağ Bey Mahallesinde vâkı' etrâf-ı erba'adan İmam-ı vakf ve 'Abdi ve Mehmed Ağa ve Hasan Beşe menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir bâb mülk menzil müteveffâ-yı evvel Hüseyin'in ile'l-vefât mülkü olub ba'de'l-vefatihî terekesinden bizlere isâbet ve intikâl itmiş iken mezbûrun Süleymân ve Emetullah ve Hadice menzili mahdûd-ı mezkûrda olan tashîh-i mezkûr üzre seksen dört

sehm husse-i irsiyyemi bana teslimden imtina' ider su'âl olunub alivirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûrun Süleymân ve Emetullah ve vekil-i mezbûr cevablarında fi'l-hakîka menzil-i mahdûd-ı mezkûra vâzi'u'l-yed olduklarını ikrâr lâkin mûrisimiz müteveffâ-yı mezkûr Hüseyin târih-i kitâbdan yigirmi sene mukaddem fevt oldukda mezbûre Fâtıma babası müteveffâ-yı mezbûrun hîn-i fevtinde âhar terekesinden hissesin ... idüb menzil-i mezkûra müstakillen bizim hissemize tahsis olunub menzil-i mezbûrda 'alâkası yokdur cevâbında ve yigirmi senedir bilâ nizâ' zabt ideriz deyu vekil-i mezbûr istintâk olunduğu

(19-b)

fi'l-hakîka mezbûr Hüseyin'in fevti yigirmi seneden mütecâviz olduğunu ve ... merkûmeden berû müvekkilesi mezbûre Fâtıma ile bir beldede sâkinler olub bilâ 'özü-i şer' sükût eylediler ikrâr ve i'tirâf itmeğin yigirmi sene bilâ 'özü-i terk olunân da'vânın bilâ emr istimâ'ı memnû' olmağın alâ mûcibi i'tirâfa vekil mezbûr Mustafâ bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-ışrîn fi zi'l-hiceti'ş-şerîfe li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

66. Belge:

Medîne-i Bursa'da Koca Nâib Mahallesinde mütemekkine şahsı ta'rife-i şer' ile ma'rife olan Debesne? Bint-i Banayot(?) nâm nasraniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb fahrü'l-müderresin el-Hâc 'Osmân Efendi ibn-i Hasan Efendi mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Sava ve Kara Molla ve Kara oğlan menzilleri ve târik-i 'âmm ile mahdûd bir bâb mülk menzil mûmâ ileyh 'Osmân Efendi'nin mülkü olub bundan akdem menzil-i mahdûd-ı mezkûru üç yüz altmış guruşa bana bey' u temlik eylediğinde ben dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temlik u tesellüm ve kabûl idüb mülk-i müşterâm oldukdan sonra meblâğ-ı mezbûrun altmış gurusunu kendüye def' u teslim itmiş idim lâkin deyn-i mezkûru bir vecihle edâya iktidârım olmamağla meblâğ-ı mezbûr altmış gurusun yigirmi gurusunu mûmâ ileyh 'Osmân Efendi'ye yedinden ahz u kabz idüb meblâğ-ı mezkûru ikâle eylediğimde mûmâ ileyh el-Hâc 'Osmân Efendi dahî ikâleyi kabûl eyledi fi-mâ ba'd mûmâ ileyh el-Hâc 'Osmân Efendi'nin meblağ-ı mezbûr kırk guruşa târih-i kitâba gelince beynimizde câri olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'allika 'âmm-i da'vâdan ve oğlu Lütfullah Efendi'nin ve dâmâdı el-Hâc 'Abdülkadîr Efendi'nin zimmetlerini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l-hisâm ile ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî 'âmm-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gıbbe't-tasdik-i-ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-ışrîn min şa'bâni'l-mu'azzam li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

67. Belge:

Medîne-i Bursa'da Emrudalanı odalarında sâkin 'Osmân bin Şa'bân nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâiseyi'l-kitâb İsmâ'il bin 'Abdünnebi ve 'Ömer bin Derviş Mehmed nâm kimesneler taraflarından sulh-ı âti'zikri tasdîka vekil olan 'Osmân bin Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb târih-i kitâbdan beş sene mukaddem medîne-i mezbûrede Pınarbaşı dimekle ma'rûf mahalde mezbûr İsmâ'il bıçak ile

(20-a)

sol küreğim tahtından darb u cerh idüb mezbûr 'Ömer dahî yumruk ile başıma ve arkama darb itmişdi deyu bundan akdem mucib-i şer'ini taleb u da'vâ sadedinde olduğumda onlar dahî inkâr itmeleriyle beynimizde münâza'ât-ı kesire vâkı'a olmuş idi

el-hâletü hâzihi vesâtat-i muslihîn ile 'an inkâr bi-tarîki's-sulh vekîl-i mezbûr 'Osmân Beşe yedinden beş guruş ahz u kabz idüb cerâhat-i mezkûreme ve mâ yahdisü 'anhâya ve târih-i kitâba gelince beynimizde cereyân iden ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'allika davâdan ben mezbûrân İsmâil ve Mehmed'in zimmetlerini ibrâ-i 'âmm ile ibrâ ve iskât eylediğimde vekîl-i mezbûr 'Osmân Beşe dahî bâna medfu'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr beş guruşa müte'allika da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdik-i'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrin min zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

68. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîr-i iltimas olunmağın savb-ı şer'-i enverden Mevlânâ İshak Efendi irsâl olunub ol dahî Medîne-i Bursa'da Hoca 'Ali zâde Mahallesi kurbünde Gökdere'de vaki' etrâf-ı erba'adan Hasan menzili ile Bedik ve Bedros mülkleri ve nehr-i Gökdere ve tarîk-i'âmm ile mahdûd zâviye-i cedîde-i Nakşibendiyye vakfından bir kıt'a ve ittisâlinde vâki' ... mahalle-i mezbûre câmi'-i şerîfnde İmam olanlara meşrûta bir kıt'a ki cem'an iki kıt'a vakf dut hadîkas ile yine ittisâlinde vaki' bir bâb mülk değirmâna varub zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmi müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'-i âli eyledik de Değirmân-ı mezkûra mülküyet üzre ve hadîkateyn-i mezkûreteyne bâ izn-i mütevellî mutasarrıf olan bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Hüseyin Ağa ibnü'l-Hâc Süleymân Ağa nâm kimesne tarafından husus-ı âti'z-zikr zâviye-i mezbûre vakfi mütevellîsinin kâim-makâmı Molla Hasan bin Abdullah nâm kimesne ile câmi'-i şerîf evkâfının mütevellîsi Halil Efendi ibn-i 'Abdullah hâzırân oldukları halde mahalle-i mezbûre sükkânından Hasan Ağa ve el-Hâc Mustafâ ve sâir eshab-ı menâzil muvâcehelerinde takrîr-i kelâm idüb müvekkilim Nûrullah ile işbu hâzır-ı bi'l-meclis Tosunoğlu Bedros veled-i Osîb nâm zimmîden iştirâ eylediğim işbu mülk-i hadîkam derûnuna mücedded bir değirmân binâ ve ihdâs itmiş idim değirmân-ı mezkûre cereyân eyleyecek suyun hâlâ taht-ı tasarrufumda olan işbu hadîkaların vasatından harf-i ihdâsi için nef'an li'l-vakf zâviye-i mezbûre vakfına beher câh on akça ve cami'-i şerîf vakfına dahî be-her câh beş akça icâre takdîriyle vakfeyn-i mezbûreyn mütevellîleri bana izin ve yedine temessük virmeleriyle ben dahî ber-minvâl-i muharrer icâreteyn-i mezkûreteyni kabûl itmişdim hâlâ mâ'-i mezkûru işbu hadîkaların vasatlarından icrâda gerek eshâb-ı menâzile ve gerek âhar kimesneye zarârı olmadığım işbu meclis-i ma'kûd-ı

(20-b)

mezkûra hâzırûn olan mezbûr Hasan Ağa ve el-Hâc Mustafâ ve merkûm Bedros ve sâir bi garaz müslimîn su'âl olunub haberleri ketb u terkîm ve suret-i ... yedime ref' u i'tâ olunmak matlûbumdur didikde her biri cevablarında fi'l-hakîka Gökdere nâm nehirden işbu değirmân-ı mezkûre hadîkateyn-i mezkûreteynin tabanları vasatından hâr ile cereyân idicek suyun gerek eshâb-ı menâzil ve gerek sâir 'ibadullaha asla zararı yoktur deyu haber virdiklerinde sonra mütevellîyân-ı mezbûrân ve mezbûrân Hasan Ağa ve Hacı Mustafâ ve merkûm Bedros vekîl-i mezbûruna kelimât-ı meşrûhasını bi'l-muvâcehe tasdik eylediğini Mevlânâ-yı mezbûr meclisinde ketb u terkîm ba'dehû mu'an ba's olunan ... şer'le meclis-i şer'a gelüb 'alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm itmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-işrin min şevvâli'l-mükerrerem li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

69. Belge:

Medîne-i Pazar Köy Kazâsına tâbi' Görele nâm Karye'de sâkin iken bundan akdem fevt olan es-Seyyid İbrâhîm bin es-Seyyid 'Ali bin 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi 'Ayşe bint-i Ahmed nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğulları es-Seyyid Sâlih ve Seyyid Halîl ve sulbiyye kebîre kızı şerîfe 'Ayşe'ye münhasır ve tashîh-i mes'elesi kırk sehmden i'tibâr olunub sihâm-ı mezkûreden beş sehmi zevce-i mezbûre 'Ayşe Hâtûn'a ve on dörder sehmi mezbûrân es-Seyyid Sâlih ve Seyyid Halîl'den her birine ve yedi sehmi mezbûre Şerîfe 'Ayşe Hâtûn'a isâbet ve intikâl eylediği lede's-şer' zâhir u mûte'ayyen olduktan sonra mezbûre şerîfe 'Ayşe Hâtûn tarafından husûs-ı âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân olan Ebu Bekir Beşe ibn-i Mehmed ve Dervîş Mehmed bin Ahmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hüküm-i şer'-i lâhık olan es-Seyyid Mehmed Ağa ibn-i Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'i şerîf-i enverde tereke-i müteveffâ-yı mezbûr vâzî'u'l-yed olan işbu bâ'isü'l-kitâb mezbûr es-Seyyid Sâlih mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre karye-i mezkûrede vâki' ma'lûmu'l-hudûd ve'l-müştemilât bir bâb mülk menzil ve yine karye-i mezbûre hudûdu dahîlinde ma'lûmu'l-hudûd iki kıt'a mülk bağ ve yine karye-i mezbûrede vâki' ma'lûmu'l-hudûd iki kıt'a mülk hadîka bi-eyyâm-ı müteveffâ-yı mezbûrun ile'l-vefât mülkü olub ba'de vefâtihi terekesinden bizlere isâbet ve intikâl itmekle ben dahî sâlifü'z-zikr menzil ve bağ ve bağçelerde tashîh-i mezkûr üzre kırk sehmden yedi sehm hisse-i şayi'âmı bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'i ile karındaşım mezbûr es-Seyyid Sâlih'e üç yüz guruşa bey' u temlîk u hâlinde kabza taslît eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i

(21-a)

muarrer iştirâ ve temellük ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr üç yüz guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd zikirleri mürûr iden menzil u bağ u bağçelerde olan yedi sehm husse-i şayi'âm karındaşım mezbûr es-Seyyid Sâlih'in mülk-i müşterâsıdır gerek babam müteveffâ-yı mezbûrun ve gerek mukaddemâ vefât iden vâlidem Hadîce bint-i Mustafâ'nın cemî'-i terekelerine mûte'allika 'âmme-i da'vâdan karındaşım mezbûr es-Seyyid Sâlih'in bi'l-verâse zimmetini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l-hisâm ile ibrâ ve iskât eyledim didi didikde gibbe't-tasdîk-i's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî min muharremi'l-harâm li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

70. Belge:

Medîne-i Bursa'da Filbos Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'riefe olan Fâtıma bint-i Mehmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde muhâli'ı işbu râfi'u'l-vesîka es-Seyyid Hasan bin İsmâ'îl nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan yiğirmi guruş mehr-i müeccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem üzerlerine ve me'ûnet-i sükânâm dahî kendi üzerime olub ve mezbûrun firâşından hâsıl batnımda zâhir hamlim dahî zuhûr itdik de erkek olur ise yedi yaşını kız olur ise dokuz yaşını tekml idinceye değin kendi malımdan infâk ve iksâ' itmek üzre zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muarrer hul'-ı mezkûru kabûl ve hukûk-ı zevciyete ve târîh-i kitâba gelince beynimizde cârî olan ahz u i'ta ve mu'âmelât-ı şettâya mûte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve iskât eyledik

didikde gibbe't-tasdik-i's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi silhi zi'l-hicce li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

71. Belge:

Medîne-i Bursa Kazasına tâbi' Dere Kızık nâm Karye'de sâkin iken bundan akdem fevt olan Halîl bin Mustafâ bin 'Abdullah nâm kimesnenin verâseti zevce-i metrûkesi Sâliha bint-i Ahmet nâm Hâtûn ile sulbiyşe kebîr oğlu Mustafâ'ya münhasır olduğu lede's-şer' zahir ve müte'ayyen oldukdan sonra mezbûr Mustafâ meclis-i şer'-i şerîf-i hatîr-i lâzimu't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb 'Abbâs bin Sâlih nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Mehmed ve Hacı Zeyne'l-âbidin mülkleri ve mezbûr 'Abbâs'ın kendi âhar mülkü ile mahdûd tahmînen bir buçuk dönüm kestâne hadîkası mezbûr 'Abbâs'ın mülkü olub lâkin babam müteveffâ-yı mezbûrun hayatında hadîka-i mezkûreyi kırk guruşa bey' u temlik itmekle mezbûr Halîl'in mülkü olub ba'de vefâtihî ile vâlidem mezbûre Sâliha Hâtûn'a isâbet ve intikal itmiş idi deyu bundan akdem hadîka-i mezkûreyi da'vâ

(21-b)

sadedinde olduğundan ol dahî hadîka-i mezkûreyi kırk guruş mukâbelesinde bey'-i bi'l-vefâ ile bey' idüb yine baban mezbûr Halîl'e hayâtında meblâğ-ı mezbûr kırk guruşu tamâmen kendüye mahzar-ı müslimîne ref' u teslim idüb hadîka-i mezkûreyi almış idim deyu def'le mukâbele ve def'-i mezkûrunu muvâcehesinde şühûd-ı 'udülle isbât esnâsında iken beynimizde muslihûn tavassut idüb gerek hadîka-i mezkûreye ve gerek meblâğ-ı mezkûr kırk guruşa müte'allika 'âmme-i da'vâdan mezbûr 'Abbâs'ın zimmetini ibrâ' ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdik-i's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis min muharremi'l-harâm li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

72. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Dürdâne nâm Karye sükkânından pîr-i ma'tûh olan el-Hâc Halîl bin Hasan nâm kimesnenin umûr ve husûsını rü'yeten bâ huccet-i şer'iyye vasîsi olan Boyacı Mustafâ bin nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde İşbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Hasan nâm kimesne mahzarında bi'l-vesâye üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb orta boylu çatık kaşlı gürciyetü'l-asl müslimetü'l-mille Gonca bint-i 'Abdullah nâm câriye hâlâ vasîsi olduğum ma'tûhun mülkü olub mezbûr el-Hâc Hasan fuzûlî vaz'-ı yed ider su'âl olunub kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-suâl mezbûr el-Hâc Hasan cevâbından câriye-i mezbûreye vaz'-ı yedini ikrâr idüb lâkin mülk-i müşterâm olmağla binâen 'aleyh vaz'-ı yed iderim ma'tûh-ı mezbûrun mülkü olduğu ma'lûmum değildir deyu inkâr idüb ma'tûh-ı mezkûrun mülkü olduğu bir vecihle sâbit olmamağla câriye-i mezbûreye müdâhale itmek üzere vasiy-yi mezbûra tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer min şa'bâni'l-mu'azzam li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

73. Belge:

Medîne-i Bursa'da Çelebi Sultân Mehmed Hân Mahallesinde sâkin iken bundan akdem vefât iden Metehşâh (?) bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn'un verâseti zevc-i metrûkesi 'Abdullah bin Abdu'l-vehhâb nâm kimesne ile sadrî kebîr oğlu Ahmed ve sadriye kebîre kızı Âmine'ye münhasır olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen oldukdan sonra mezbûr 'Abdullah asâleten ve kızı mezbûre Âmine tarafından menzil-i âti'z-zikri taleb u da'vâya vekîl olduğu zât-ı mezkûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân olan Ahmed bin

'Abdullah ve Hacı Ahmed bin Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût-ı vekâletine hükm-i şer'î lâhık olmağla vekâleten ve mezbûr Ahmed

(22-a)

asâleten meclis-i şer'-i şerif-i enverde menzil-i âti'z-zikre mülküyet üzre mutasarrıf olan işbu râfi'u'l-vesîka fahru'l-müderrişine'l-kirâm Mustafâ Efendi ibnü'l-merhûm Nizâmeddin Efendi mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan mezbûr Mustafâ Efendi ve kendi menzillerini ve hamam külhâmı ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir bâb mülk menzil mukaddemâ vefât iden Fâtıma binti'l-Hâc 'Ali nâm Hâtûn'un mülkü olub târîh-i kitâbdan beş sene mukaddem sıhhatinde mürisemiz mezkûre Tahşâh'a (?) iki yüz guruş semen-i makbuzu mahzar-ı müsliminde bey' u temlik u teslim eylediğinde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabz idüb mutasarrıfe iken târîh-i kitâbdan bir sene mukaddem vefât eylediğinde menzil-i mezkûr bi'l-irsi's-şer' bizlere isâbet ve intikâl itmiş iken mezbûr Mustafâ Efendi menzil-i mahdûd-ı mezkûru fuzûlî zabt ider su'âl olunub kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur didiklerinde gıbbe's-su'âl mezbûr Mustafâ Efendi cevâbında fi'l-vâki' menzil-i mahdûd-ı mezkûra vaz'-ı yedini ikrâr lâkin menzil-i mahdûd-ı mezkûra müteveffât-ı mezbûre Fâtıma Hâtûn'un mülkü olub ba'de vefâtihî hasren verâseti er karındaşı oğlu Mustafâ'ya ba'de'l-intikâl mezbûr Mustafâ târîh-i kitâbdan bir sene mukaddem bana bey' murâd ettik de mezbûre Metehşâh ve zevci mezbûr 'Abdullah menzil-i mezkûrda bizim kat'â 'alâkamız yokdur mezkûr Mustafâ'nın mülk-i mevrûsıdır deyu mahzar-ı müsliminde her biri ikrâr ve i'tirâf itdiklerinden sonra mezbûr Mustafâ dahî menzil-i mahdûd-ı mezkûru bana üç yüz guruş semen-i makbûza bey' u temlik u teslim eylediğinde ben dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm idüb mülk-i müşterâm olmağla binâen aleyh vaz'-ı yed iderim deyu def'le mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akîbe'l-inkâr dâfi'-i mezbûr Mustafâ Efendi'den def'-i mezkûruna mutâbakasına taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub medîne-i mezbûr sükkânından müderrişine'l-kirâmdan es-seyyid 'Osmân Efendi ibni's-seyyid Mustafâ Efendi ve İmâm Ahmed Efendi ibni'l-Hâc Hasan ve Hüseyin Ağa ibni 'Abdullah ve 'Ali bin İsmâ'il nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırûn olub eserü'l-istişhâd fi'-hakîka müdde'iyân-ı mezbûrânın müriseleri müteveffât-ı mezbûre Metehşâh binti 'Abdullah bin 'Abdurrahmân sıhhatinde târîh-i fevtinden bir sene mukaddem menzil-i mahdûd-ı mezkûru mezbûr Mustafâ bizim huzûrumuzda mezbûr Mustafâ Efendi üç yüz guruş semen-i makbûza bey' u temlik murâd eyledikde mezbûre Metahşâh ve zevc-i 'Abdullah bizim menzil-i mezkûrda 'alâka ve medhâlimiz yokdur mezbûr Mustafâ ... müteveffât-ı mezkûre Fâtıma Hâtûn'dan bi'l-irsi's-şer' isâbet ve intikâl eyledi mezbûr Mustafâ'nın mülk-i mevrûsudur deyu bizim huzûrumuzda ikrâr ve i'tirâf itmişler idi biz bu husûsa bu vech üzre şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ'-i şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle mezbûrân 'Abdullah ve Ahmed bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min zi'-hicce li-sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(22-b)

74. Belge:

Kasaba-i Yalak âbâd sükkânından işbu bâ'isü'l-kitâb Velî bin Yûsuf bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde es-Seyyid Memiş bin es-Seyyid İbrâhîm ve Seyyid Mustafâ bin Mehmed nâm kimesneler mahzarlarında üzerlerine

da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb işbu mu'ayene olunan bir re's dorı erkek ve bir re's boz kancık katırlar benim mülküm olub târîh-i kitâbdan evvel altı gün mukaddem mülkümden zâyi' olmuş idi hâlâ mezbûr es-Seyyid Memiş ve seygid Mustafâ ... zafer buldum su'âl olunub aliverilmek matlûbumdur didikte gibbe's-su'âl mezbûrân es-Seyyid Memiş ve Seyyid Mustafâ işbu mu'ayene olunan iki re's katırları târîh-i kitâbdan evvel beş gün mukaddem Pazar köy kasabasına tâbi' Karlık nâm Karye sükkânından sâib 'ani'l-meclis Ahmed Beşe nâm kimesneden kendi mülkü olmak üzere otuz altı guruşa iştirâ' eyledik mezbûr Velî bin Yûsuf'un mülkü olduğu ma'lûmumuz değildir deyu inkâr itmeleriyle müdde'î-i mezbûrdan müdde'âsına mutâbika beyyine talep olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olub sâbiku'z- zikr kasaba-i mezbûr sükkânında Hasan bin Mehmed İsmâ'il bin 'Ali nâm kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olub eserü'l-istishâd fi'l-hakîka işbu mu'ayene olunan iki re's katırlar müdda'î-i mezbûr Velî bin Yusûf'ın mülkü olub târîh-i kitâbdan on altı gün mukaddem mülkünden zayı' olmuş idi biz bu husûsa bu vech üzere şahidleriz şehâdet dahî iderüz deyu her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûl olduktan sonra mezbûr Velî bin Yûsuf'ın zikr olunan katırları âhara bey' veya hibe veyahut tarîk-ı şer'iyyeden bir tarîk ile mülkünden ihrâc etmediğine ba'de't-tahlîfi's-şer' mûcibiyle zikr olunan katırları müdde'î-i mezbûr Velî bin Yûsuf'a teslîme mezbûrân es-seyyid Memiş ve Seyyid Mustafâ'ya tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmîs min muharrem li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

75. Belge:

Medîne-i Bursa'da Çelebi Sultân Mehmed Hân Mahallesi sâkinânından zâtı şer'an ma'rife olan Âmine bint-i Halîl nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid Halîl Çelebi ibnü's-Seyyid Mahmûd nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i 'âtî'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan kendi âhar menzîlim ve el-Hâc Ahmed menzîli ve tarîk-i hâs ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir beyt-i süflîyi müştemil bir bağ mülk menzîlimi bi cümleti't-tevâbî' ve levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve murâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sâhîh-i şer'î ile mezbûr es-Seyyid Halîl Çelebi'ye kırk guruşa bey' ü temlik ü teslîm eylediğimde ol dahî

(23-a)

ber-minvâl-i muharrem iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl ittikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm kırk guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzîl-i mahdûd-ı mezbûr es-Seyyid Halîl'in mülkü müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yehtâr mutasarrıf olsun didikte gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi yevmi's-sâbi' muharremü'l-harâm lî sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

76. Belge:

Medîne-i Bursa'da Câmîi Kal'a Mahallesinde sâkin Kalyoncu Ahmed Beşe ibn-i Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka el-Hâc Mehmed bin Ahmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb târîh-i kitâbdan bir ay mukaddem Murâdiye Mahallesi'nden ba'de'l-'işâ menzîlime gider iken mezbûr el-Hâc Mehmed hizmetkârı işbu hâzır bi'l-meclis 'Ali ibn-i İbrâhîm ile gâib 'ani'l-meclis Gavaklı Mehmed nâm kimesneyi sevk u tahrik idüb ve sol omuzumdan beni bi-gayr-i hakkın darb u cerh itdirmiş idi deyu bundan akdem mûcib-i şer'ini mezbûr el-Hâc

Mehmed'den taleb u da'vâ sadedinde olduğumda ol dahî husûs-ı mezkûru bi'l-külliye inkâr itmekle beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i müslihîn ile da'vâ-yı mezkûrumdan mezbûr el-Hâc Mehmed ile beni on bir gurusu üzerine sulh eylediklerinde ben dahî sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezkûr on bir gurusu mezbûr el-Hâc Mehmed yedinden tamâmen ahz u kabz idüb fi-mâ ba'd husûs-ı mezbûra müte'allika 'âmme-i da'vâdan ben mezbûr el-Hâc Mehmed'in zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bana medfû'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr olan on bir gurusu müte'allika da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer fi şevvâli'l-mükerrem sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

77. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Na'l-band Mahallesinde sâkin iken bundan akdem cerîhan fevt olan Mustafâ bin Ahmed bin 'Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Râbi'a bint-i Mehmed nâm Hâtûn ile sulbiyye kızı Şerife Zeyneb nâm sağîreye munhasıra olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen oldukdan sonra zâtı şer'an ma'rife olan zevce-i mezbûre Râbi'a Hâtûn kendi asâleten sağîre-i mezbûrenin min kibeli's-şer' vasiyyi olmağla vesâyeten meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimu't-tevkîrde bâ'isü'l-kitâb Lütfullah bin Mustafâ nâm kimesne tarafından sulh-ı âti'z-zikri tasdîka vekîl olan el-Hâc Mehmed 'Ali bin Hüseyin nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz mezbûr Mustafâ'yı târîh-i kitâbdan dört ay mukaddem mezbûr Lütfullah mahalle-i mezbûrede kable'l-mağrib tüfeng kurşunuyla sol böğründen bi-gayri hakkın darb u cerh u katl itmiş idi deyu bundan akdem mücib-i şer'ini taleb u da'vâ

(23-b)

sadedinde olduğumda ol dahî bi'l-külliye inkâr itmekle ben müdde'âmnu bir vecihle beyâna kâdire olmadığım ecilden suh sağîre-i mezbûre hakkında her vecihle evlâ ve enfâ' olmağın vesâtat-i muslihîn ile 'an inkâr beni mezbûr Lütfullah ile otuz bir gurusu üzerine sulh eylediklerinde ben dahî ber-minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr otuz bir gurusu vekîl-i mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz idüb mûrisim maktûl-i mezbûr Mustafâ'nın dem u diyetine müte'allika da'vâdan ben bi'l-asâle ve bi'l-vesâye mezbûr Lütfullah'ın zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde vekîl-i mezbûr Hacı Mehmed 'Ali dahî bana medfû'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr otuz bir gurusu müte'allika da'vâdan benim ve sağîre-i mezbûre Zeyni Şerife'nin zimmetlerimizi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min muharremi'l-harâm lî sene hamse ve seb'in ve mie ve elf.

78. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Fidyeye Kızık nâm Karye sükkânından 'Osmân bin 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Süleymân bin Mustafâ nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr el-Hâc Süleymân târîh-i kitâbdan iki sene mukaddem vefât iden büyük vâlidem 'Azîze bint-i Hüseyin nâm Hâtûn senin bana yüz gurusu deynin edâsına emrinle kefil olması idi deyu târîh-i mezbûrda hısrân vârisi olan İbrâhîm nâm kimesne muvâcehesinde üzerine isbât idüb cihet-i kefâletden harîr bahâsından deyni olmak üzre bi'l-hükmi's-şer'î ahz u kabz idüb ba'dehû mezbûr İbrâhîm dahî meblâğ-ı mezbûru yine bi'l-hükmi's-şer' benden ahz u kabz itmekle mezbûr el-Hâc Süleymân Ağa'dan meblâğ-ı mezbûr alıvrılmek matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr el-Hâc Süleymân Ağa cevâbında bin yüz

altmış iki senesi şevvâlinde mezbûr 'Osmânın yedinden müşterâ yedi def'a harîr bahâsından bi't-temessük yüz kırk guruş deyni olup mukaddemâ âhara kırk guruşa ma'lûmu'l-mikdâr bir bağını bey' idüb deyn-i mezbûrun kırk guruşunu bağ semeninden edâ itdikden sonra bâkî kalan yüz guruşun edâsına müteveffât-ı mezbûre 'Azîze Hâtûn kefil ve zâmin olmağla ba'de vefâtihâ târîh-i kitâbdan üç buçuk sene mukaddem meblâğ-ı mezbûr yüz guruşu terekesinden kefâletine binâen bi'-hükmi's-şer'î ahz u kabz itmişdi lâkin târîh-i kitâbdan bir sene mukaddem mahzar-ı müsliminde mezbûr 'Osmân meblâğ-ı mezbûru bi gayri hakkın ahz u kabz itmiş idi deyu da'vâ idüb bu vecihle münâza'ât-ı kesîre vukû'undan sonra yedimden beş guruş ahz u kabz idüb târîh-i kitâba gelince beynimizde cârî olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'allika 'âmme-i da'vâdan zimmetimi ibrâ ve iskât itmiş idi deyu def'le mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akîbe'l-inkâr dâfi'-i mezbûr el-Hâc Süleymân'dan def'-i mezkûrına mutâbika beyyine talep olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olup

(24-a)

medîne-i mezkûre sükkânından el-Hâc İsmâ'îl bin el-Hâc Mehmed ve Molla İbrâhîm bin Ahmed nâm kimesneler li-eclî's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olup eserü'l-istîşâd fi'l-hakîka müdde'î mezbûr 'Osmân târîh-i kitâbdan üç buçuk sene mukaddem mezbûr el-Hâc Süleymân ile beynlerinde münâza'ât-ı kesîre vukû'unda mezbûr el-Hâc Süleymân yedinden beş guruş ahz u kabz idüb târîh-i kitâba gelince beynlerinde cârî olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'alika 'âmme-i da'vâdan bizim huzûrumuzda mezbûr el-Hâc Süleymân'ın zimmetini ibrâ ve iskât itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzre şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ'-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle müdde'î-i mezbûr bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

79. Belge:

Medîne-i Bursada İncirlice Mahallesinde sâkin Mehmed Beşe ibn-i 'Ömer nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Sâlih Beşe ibn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Hacı Hasan ibn-i 'Ali ... ve müşterî mezbûr menzilleri ve târîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i süflî ve bir sofa ve bir sâyelik ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Sâlih Beşe'ye yüz on guruşa bey' u temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrem iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yüz on guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr Sâlih Beşe'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi't-tâsi' min muharremi'l-harâm li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

80. Belge:

Medîne-i Bursada Hacı Ya'kûb Mahallesinde sâkin işbu râfi'u'l-vesîka İmâm Mustafâ Efendi ibn-i Ahmed Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde el-Hâc 'Abdurrahmân bin el-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr el-Hâc 'Abdurrahmân zimmetinde bin yüz yetmiş iki senesinde

yedimden müşterâ ve makbûz bir çift endîşe bahâsından seksen guruş ve cihet-i karzdan kırk guruşun cem'an yüz yigirmi guruş hakkım olub ... ikrâr idüb yedime temessük dahî virmiş idi su'âl olub alıvirmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr el-Hâc 'Abdurrahmân cevâbında târîh-i mezbûrda bir çift endîşe bahâsından ve cihet-i karz-ı şer'iden cem'an yüz yigirmi guruş kendü deyn ikrâr idüb lâkin kâziben ikrâr itmişdim deyüb ikrârında kâzib olmadığına mezbûr Mustafâ Efendiye ... tahlîf

(24-b)

eylediğinde mezbûr Mustafâ Efendi ba'de't-tahlîfi'ş-şer' mûcibiyle meblâğ-ı mezbûr yüz yigirmi guruşu müdde'î-i mezbûr Mustafâ Efendi'ye edâ ve teslîme mezbûr el-Hâc 'Abdurrahmân'a tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

81. Belge:

Medîne-i Bursa'da Namazgâh Mahallesinde mütemekkin Ohanes(?) veled-i Norsiz(?) nâm zimmî meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu hâmiletü'r-rakîm İhayet(?) bint-i David nâm nasrâniyye muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkünde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Mazon(?) oğlu Agop ve diğêr zimmî bir bâb menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i süflî ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile merkûme İhayet nasrâniyyeye yetmiş guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yetmiş guruşu müşteriye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr merkûme İhayet'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-âşir min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

82. Belge:

Medîne-i Bursa'da Sivâsiler Mahallesinde sâkin es-seyyid el-Hâc Halîl bin es-seyyid Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Lütfullah Ağa ibn-i Mustafâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkünde münselik olup medîne-i mezbûrede Veled-i Kurd Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Hacı İbrâhîm ve İsmâ'îl ve Seyyid 'Ali menzilleri zimmî menzili ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve üç beyt-i süflî ve bir sofa ve bir fırın ve bir zir-i zemîn ve bir âhûr ve iki mâ'-i cârî ve bir ... mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Lütfullah Ağa'ya beş yüz guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm beş yüz guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Lütfullah

(25-a)

Ağa'nın mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâdi 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

83. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsma tâbi' Ahî nâm Karyede sâkin iken bundan akdem fevt olan Mehmed bin Ahmed bin Abdullah'ın verâseti zevce-i metrûkesi Hadîce bint-i 'Osmân nâm Hâtûn ile sulbî kebîr oğlu İbrâhîm sulbiye sağıre kızı 'Ayşe'ye münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra zâtı şer'an ma'rife olan mezbûre 'Ayşe meclis-i şer'-i hatîr-i lazîmü't-tevkîrde hadîka-i ati'z-zikre vazî'atü'l-yed olan işbu bâisetü'l-kitâb Haniyye binti'l-Hâc Mehmed Hâtûn muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb karye-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Topal İsmâ'îl ve Gülbun Hâtûn ve mezbûre Haniyye menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd tahmînen on dönüm mülk dut hadîkası babam müteveffâ-yı mezbûrun ile'l-vefât mülkü olup ba'de vefâtihi terekesinden bizlere isabet ve intikal itmekle ben babam müteveffâ-yı mezbûrun hîn-i fevtinde sağıre bulunmağla hadîka-i mezkûreyi mezbûre Haniyye Hâtûn fuzûlî zabt ider ben hâlâ 'akile ve bâliğa olmamla hadîka-i mezkûrede olan hisse-i irsîyye-i şâyi'âmı bundan akdem taleb ve da'vâ sadedinde olduğumda mezbûre Haniyye Hâtûn cevâbında hadîka-i mezkûreye vaz'-ı yedini ikrâr lâkin babam müteveffâ-yı mezbûrun medîne-i mezbûrede vâki' ve İmam Şemseddîn Mahallesi Mescid-i Şerîf nükûdundan zimmetinde almış gurus deyn mukabelesinde hadîka-i mezkûre vakf-ı mezbûr mütevellisi es-Seyyid Mustafâ Efendi yedine bi tarîki'l-istiğlâl rehin olmağla müteveffâ-yı mezbûrun hîn-i fevtinde nukûdatı deynine vefa itmedüğinden bi'l-izni's-şer' hadîka-i mezkûreyi zevce-i mezbûre Hadîce asâleten ve vesâyeten almış gurus deyn için mütevellî-yi mezbûr es-Seyyid Mustafâ Efendi'ye bey' ve temlik ol dahî ber-minvâl-i muharrer temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra mezbûr es-seyyid Mustafâ Efendi dahî hadîka-i mezkûreyi bana semen-i ma'lûma bey' ve temlik eyledikde ben dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl idüp mülk-i müşterâm olmak üzere tasarruf iderim deyu def'le mukâbele def'-i mezkûrunu muvâcehemde isbât esnâsında iken beynimizde muslihûn tavassut idüp biz mezbûre Haniyye Hâtûn ile yigirmi gurus üzerine sulh eylediklerinde ben dahî ber-minvâl-i muharrer sulh-ı mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr yigirmi gurusu mezbûre Haniyye Hâtûn yedinden tamâmen ahz u kabz idüp gerek hadîka-i mezbûrede olan hisse-i irsîyyeme ve gerek hâsıl olan mahsûlâtına müte'allika 'âmm-e-i da'vâdan târîh-i kitâba gelince mezbûre Haniyye Hâtûn'un zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bana medfu'u olan bedel-i sulh-ı mezkûr yigirmi gurusu müte'allika 'âmm-e-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi dedikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâvaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-'ışrîn min şa'bani'l-mu'azzam sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(25-b)**84. Belge:**

İnegöl Kasabasında vâki' Yenice Mahallesinde sâkin Mustafâ bin 'Ali kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb 'Osmân bin 'Ömer kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp 'akd-i ati'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan ... oğlu veresei ve müşteri-yi mezbûr mülkleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir âhûr ve bir samanlık ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr 'Osmân'a yetmiş beş gurusu bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-

minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yetmiş beş guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr 'Osmânın mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe'-tasdiki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi'l-hâmis 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

85. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kayhan Mahallesinde mütemekkin İsodor(?) veled-i ... nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesika Mehmed Beşe ibn-i 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp 'akd-i ati'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olup medîne-i mezbûre kazâsına tâbi' İğdir nâm Karyede vâki' etrâf-ı erba'adan Tatar 'Ali ve 'Abdi ve 'Ali mülkleri ve sikkemele ta'bir olunur bir bayır ile mahdûd senede 'arsasının İshak Paşa vakfına otuz akça mukâta'ası olan tahminen iki dönüm kürüm mülk harab bağ ve ittisâlinde vâki' üç dönüm mikdârı orman ile me'an bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mehmed Beşe'ye yigirmi guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm yigirmi guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd bağ-ı mahdûd-ı mezkûr ve orman-ı mezkûr mezbûr Mehmed Beşe'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdiki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sâmin min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(26-a)

86. Belge:

Medîne-i Bursa haricinde Çekirge mahallâtından Gazî Hüdavendigâr Mahallesinde sâkine Şerife Fâtıma bint-i es-Seyyid Hüseyin Efendi ibn-i İbrâhîm nâm Hâtûn tarafından hul'-ı ati'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyeye ile ârifan olan 'Abdullah Efendi ibn-i İbrâhîm ve Molla 'Abdül'aziz bin Mehmed nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhık olan Ya'kub Efendi ibn-i 'Abdurrahîm nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müvekkile-i mezbûre Şerife Fâtıma nâm Hâtûn'un zevc-i muhâli'i işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed Beşe ibn-i 'Abdülkadir nâm kimesne mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüp müvekkilem mezbûre zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü mu'âşeret olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râğibe olduğum ecilden zimmetimde mütekarir ve ma'kûdun 'aleyh olan sekiz bin akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olub ve mezbûrun zâtından hasıl olan ve benden mütevellid bi hakkı'l-hidâne hucr-u terbiyemde olan İsmâ'îl nâm sağîri dahî yedi yaşını tekmi edinceye değîn kendi hâlimden infâk ol dahî itmek üzre zevcim mezbûr ile muhâla'a-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru kabûl hukûk-ı zevciyyete ve târih-i kitâba gelince beynimizde cari olan ahz u ita ve mu'âmelat-ı şettâyâ müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ'-i 'âmm râfi'u'l-hisâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdiki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

87. Belge:

Medîne-i Bursa'da 'Azeb Bey Mahallesinde mütemekkin Kostantin veled-i Kılorni (?) nâm zımmî meclis-i şer'-i şerif-i enverde bâ'isetü'r-rakim Parsona bint-i Tanaş(?) nâm nasrâniyyenin zevci ve tarafından bey'-i ati'z-zikri tasdika vekili olan Elya(?) veled-i Yorgi nâm zımmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkümde münselik olup mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Piratkon(?) ve Suva(?) ve Todori(?) menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süffî ve bir bâb ocağı ve bir sâyelik ve bir mîkdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzili bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre Parsona nasrâniyyeye yüz yigirmi guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâĝ-ı merkûm yüz yigirmi guruşu müşterîye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Parsona nasrâniyyenin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrif olsun didikde ĝebbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(26-b)**88. Belge:**

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Filedar nâm Karye mütemekkinlerinden olup medîne-i mezbûre kazâsına tâbi' Hamidler Karyesi hudûdu dâhilinde Ca'fer Ağa'nın koyun mandirasında mütemekkin iken bundan akdem cerihan hâlik olan Yorgi veled-i Dimit veled-i Yani nâm zımmînin verâseti zevce-i metrûkesi Kali bint-i Nikola nâm nasrâniyye ile sulbî kebir oğulları Todori ve Yanaki ve sulbiyye kızı Şafna(?) ve batnında zâhir hamle münhasıra olduğu led'eş-şer' zâhir ve müte'ayyen oldukdan sonra zâtı ta'rîf-i şer' ile ma'rife olan zevce-i mezkûre Kali nasrâniyye ile merkûmun Todori ve Yanaki nâm zımmîler ve kezâlik zâtı ta'rîf-i şer' ile ma'rife olan merkûme Şafna meclis-i şer'-i şerif-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Ca'fer Ağa ibn-i Hüseyin nâm kimesne mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz hâlik-i merkûm Yorgi mezbûr Ca'fer Ağa'nın mandirasında koyun kethudâsı iken târîh-i kitâbdan üç gice mukaddem Mudanya Kazâsı'na tâbi' Dere nâm Karye mütemekkinlerinden ĝâ'ib 'ani'l-meclis çoban Yufca nâm zımmî zikr olunan mandırada ba'de'l-ışâ tüfenk kurşunu ile boynundan bi-gayr-i hakkın darb u cerh idüb te'sirinden ol anda hâlik olmuş idi mûrisimiz merkûm Yorgi'nin kâtili ancak merkûm çoban Yufca zımmîdir mezbûr Ca'fer Ağa'nın mandirasında mûrisimiz hâlik-i merkûmun mevcûd bulunan yüz kırk 'aded koyunlarını mezbûr Ca'fer Ağa yedinden tamâmen ahz u kabz idüb mûrisimiz merkûm Yorgi'nin dem u diyetine müte'allika 'âmme-i da'vâdan gerek mezbûr Ca'fer Ağa'nın ve gerek zikr olunan Hamidler Karyesi ehâlisinin bi'l-cümle zimmetlerini bi'l-verâse her birimiz ibrâ ve iskât eyledik didiklerinde ĝebbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis 'aşer min muharrem sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

89. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Deĝirmenlikızık nâm Karye'de sâkine 'Ayşe bint-i Hüseyin bin 'Abdullah nâm Hâtûn tarafından bey'-i ati'z-zikri ikrâra vekil olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rîfet-i şer'yye ile 'ârifân olan Mehmed bin 'Ali ve İsmâ'il bin 'Abdullah nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût-ı vekâletine hukm-i şer' lâhık olan es-

Seyyid Hüseyin bin Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isetü'l-kitâb Hadîce bintü'l-Hâc Mehmed nâm Hâtûn muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre 'Ayşe medîne-i mezbûre Kazâsı'na tâbi' Canbazlar nâm Karye'de vâki' etrâf-ı erba'adan Molla Halîl ve el-Hâc Mehmed hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve sofadan ve iki âhûr ve bir bi'r-i mâ ve bir mâ'-i cârî ve bir samanlık ittisâlinde vâki' üç dönüm hadîkayı müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menafi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre Hadîce Hâtûn'a üç yüz yigirmi guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ

(27-a)

ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr üç yüz yigirmi guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûre Hadîce Hâtûn'un mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didi didikte gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer min muharrem sene hamse ve seb'in ve mie ve elf

90. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Canbaz nâm Karye'de sâkine zâtı şer'an ma'rife Hadîce bintü'l-Hâc Mehmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isetü'l-kitâb 'Ayşe bint-i Mustafâ nâm Hâtûn mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb medîne-i mezbûre mahallâtından Çelebi Sultân Mehmed Han Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan İsmâ'îl ve Köle Mehmed ve ... kızı menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süffî ve bir ... ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre 'Ayşe Hâtûn'a yüz kırk beş guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra meblâğ-ı merkûm yüz kırk beş guruşu müşterîye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezbûr mezbûre 'Ayşe Hâtûn'un mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikte gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

91. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Selimoğlu Mahallesi sükkânından Sarı Mehmed bin 'Abdullah nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde işbu râfi'ul vesîka Dervîş Mehmed bin Murad nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub Yıldırım Hân câmi'i kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan Cerrah Seyyid Hüseyin Çelebi hadîkası ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd tahminen iki dönüm mikdârı dut hadîkamı tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Dervîş Molla Mehmed'e yüz elli guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yüz elli guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd hadîka-i mahdûde-i mezkûre mezbûr dervîş Mehmed'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikte gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

92. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şihâbüddin Paşa Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife Hadice bint-i 'Abdullah nâm bîkr-i bâliğa meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimu't-tevkîrde işbu bâ'isetü'r-rakîm babası Banayat(?) veled-i Yıradeş ve anası Fotni bint-i Zühriye nâm Zevcan müvâcehelerinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb

(27-b)

bundan akdem anam merkûme Fotni nasrâniyye benim sâkine olduğum menzilime gelüb yedimden otuz dört İstanbul altunu ve bir tılsım altunu ve bir altun gerdanlık ve bir zülüflük ve bir çift incili küpe ve iki sim kuşak ve bir çift altun endişe ve bir çift altun küpe ve bir altun yüzük ve yedi değirme yemeni ve bir fesimi cebren yedimden ahz u kabz itdikden sonra anam merkûm yedinden kendi emvâlimden on beş kile mülk ve on beş zenne donu ve on beş münakkaş abdest makremesi ve bir işleme havlu ve on beş münakkaş yağlık ve on beş münakkaş uçkur ve on erkek donu ve dört 'anteri ve bir şeritli cübbe ve bir işleme bez yasadığımı taleb eylediğimde ol dahî eşyâ'-i muharrere-i mezkûre benim mülkumdür senin kat'a 'alâka ve medhalin yokdur deyu benim mülküm olduğunu inkâr itmekle beynimizde münâza'ât-ı kesire vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihi vesâtat-i muslihîn ile anam merkûme Fotni nasrâniyye yedinden bi-tarîkı's-sulh bir 'anteri ve bir altun yüzük ve bir gerdanlık ve bir sim kuşak ve bir zülüflük ve bir şeritli cübbe ahz u kabz idüb bâkî kalan otuz dört İstanbul zencirlisi ve bir tılsım altunu ve endişe ve sa'ir eşyaya müte'allika da'vâdan gerek anam merkûme Fotni'nin ve gerek babam merkûm Panayot'un zimmetlerini ibrâ ve iskât eyledim didikde gıbbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşere min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

93. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kayabaşı Mahallesinde mütemekkin Foti Veled-i Kiryazi nâm şab-ı emred meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ba'isü'r-rakîm İstirati veled-i Papa Yorgi nâm zımmî müvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem merkûm İstirati bana sermaye virüb çerağ itmek üzre kendüye yedi ay hizmet itmişdim hâlâ yedi aydan zimmetinde müctemi' olan ücretimi taleb eylediğimde bana edâdan imtina' ider su'âl olunub alivirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve 'akîbe'l-inkâr müdde'î-i merkûmdan müdde'âsına mutabika beyyine taleb olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'acz ile istihlaf itmegin merkûm İstirati'ye yemin teklif olundukda ol dahî hılf billâhi'llezi enzele'l-İncîl'e 'alâ 'Îsâ 'aleyhi's-selam itmegin mücibiyle müdde'î-i merkûm Foti bila beyyine bi'vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(28-a)**94. Belge:**

Medîne-i Bursa'dan 'Ali Paşa Mahallesinde sâkin el-Hâc İbrâhîm bin 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûrede Çırapazarı nâm sükda vâki' etrâf-ı erba'adan es-Seyyid Ya'kub Efendi eytâmı ve Kaşıkçı oğulları ve Havva Hâtûn dükkanları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd senede 'arsasının Ahi Mahmûd vakfına doksan altı akça mukâta'a-i kadîmesi olan bir bâb mülk ağaccı dükkanına hayatda oldukca kendim mutasarrıf olam vefâtımdan sonra medîne-i mezbûrede vâki' Gâzî Şeyh Ahmed Efendi zaviyesine vakf olub akarasından ola dükkân-ı mezkûr ta'mîr ve tersîm

olunduktan sonra fazlasından be-her sene zâviye-i mezbûrede bir mevlid-i şerîf tilâvet oluna deyu vasiyet eyledim didikde hıfzan li'l-makâl ketb u imlâ olundu fi'l-yevmi's-sâbi' min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

95. Belge:

Medîne-i Bursa'da vâki' muytâbân tâifesinden kethudâları 'Abdülfeţh bin Mehmed ve Lütfullah bin el-Hâc Mehmed ve el-Hâc Mehmed bin 'Ali ve es-seyyid Mustafâ bin 'Abdullah ve İbrâhîm bin Mehmed ve Mehmed bin 'Abdullah ve Halîl bin Mehmed nâm kimesneler ile çancı tâifesinden Süleymân bin 'Abdullah ve 'Ali bin el-Hâc Mehmed nâm kimesneler meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Hüseyin Ağa ibn-i Süleymân Ağa tarafından tasdîka vekîli olan el-Hâc 'Ömer Efendi ibnü'l-Hâc Mustafâ mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb hâlâ Kütahya ... düstur-ı ekrem müşîr-i müfahham devletlû 'inâyetlû vezîr-i 'âlişân Mehmed Paşa Hazretleri tarafından matlûb olub ta'yîn buyurulan çukadarları Ahmed Ağa'ya bey' eylediğimiz nev'i beynimizde ma'lûm otuz kantar katır takımı kıymetinden bin on yedis ... ve ondan mâ'ada ol mîkdâr katır sağrısı boşları ve etrâflarına tezyîn için ... on dokuz buçuk ve kırk katır boncuğu kıymeti yiğirmi dokuz guruş ve bir rub' ve üç yüz zeyl kıymeti on beş guruşla cem'an bin altmış bir guruş ve bir rub'u mezbûr el-Hâc Hüseyin Ağa yedinden tamâmen ahz u kabz idüb bir akça ve bir habbe hakkımız kalmadı didiklerinde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu Şuhûdu'l-hâl:

96. Belge:

Husûs-ı ati'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîri iltimas olunmağın savb u şer'-i enverden me'zûnen Mevlâ İshak Efendi irsâl olunub ol dahî Medîne-i Bursa'da Bâb-ı Zemîn Mahallesinde vâki' ve etrâf-ı erba'adan İsmâ'il Ağa ve 'İsâ Efendi ve Süleymân Ağa menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile

(28-b)

mahdûd bir bâb mülk menzilimi vâki' Pınarbaşı suyunun üzerine varub onları vesîkada muharrerü'l-esâmi müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'î eyledikten sonra medîne-i mezbûrede Reyhân Paşa Mahallesi ehâlisinden olub mâ'-i mezkûrun eshâb-ı şufasından işbu eshâbu'l-kitâb el-Hâc Süleymân bin Mustafâ ve es-seyyid Mehmed Ağa ibnü'l-Hâc 'Abbâs ve Molla Halîl bin Hüseyin ve es-seyyid Ahmed bin Mustafâ ve 'Ali Beşe ibn-i Mahmûd ve Mustafâ bin Mehmed ve Molla Sâlih bin Mehmed 'Ali nâm kimesneler meclis-i ma'kûd-ı mezkûrda menzil-i mezkûrun mutasarrıfı Mustafâ Ağa ibnü'l-Hâc 'Abdurrahmân nâm kimesne mahzarında her biri üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb Reyhan Paşa nâm sahibi'l-hayr işbu mu'âyene olunan mâ'-i mezkûru Pınarbaşı dimekle ma'rûf mahalde vâki' menba'ından mahsûs ifrâz idüb kadîmu'l-eyyâmdan ilâ yevminâ hâzâ mahalle-i mezbûrede sâkin olduğumuz menzillerimize cereyan idegelüb mâ'-i mezkûrun mecrâsına bu ana gelince âhardan kimesne dahl u ta'arruz itmiş değil iken mezbûr Mustafâ Ağa mâ'-i mezkûru bi-gayr-ı hakkın mecrâ-yı kadîminden ihrâc ve işbu ihdâs eylediği hâbiyeye fuzûli icrâ ile mâ'-i mezkûrun Pınarbaşı'na bu vecihle halel gelüb bizlere zarârı olmağla su'âl olunub mâ'-i mezkûru hâbiye-i mezkûreye icrâdan men' olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gibbe's-su'âl mezbûr Mustafâ Ağa cevâbında fi'l-hakîka ihdâs eylediği hâbiyeye mâ'-i mezkûru icrâ eylediğini ikrâr lâkin ber-minvâl-i muharrer zararını olduğunu inkâr idicek müdde'iyân-ı mezbûrundan müdde'âlarına mutâbîka beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-i ricâl-i müslimînden olub medîne-i mezbûre sükkânından es-Seyyid Mehmed bin el-Hâc Sâlih ve Molla Nasûh bin Mehmed ve Molla Sâlih bin Mehmed 'Ali ve Molla Yûsuf bin 'Abdullah ve

Derviş Mustafâ bin Mehmed ve Mahmûd bin İsmâ'il nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'-i mezkûra hâzırûn olub eseru'l-istişhâd fi'l-hakîka işbu şikâyet olunan mâ'-i mezkûru mezbûr Mustafâ Ağa ihdâs eylediği hâbiye-i mezkûreye icrâ ile mâ'-i mezkûrun cereyânına hâlel dârı olub bu vecihle zarârı olduğu bizim ma'lûmumuzdur biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ'-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mâ'-i mezkûru ihdâs olunan hâbiye-i mezkûrede icrâ itmemek üzre mezkûr Mustafâ Ağa'ya tenbîh eylediğini Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u terkîm ba'dehû ma'an ba's olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'e gelüb 'alâ vukû'ihî inhâ ve tefehhüm itmeğın gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(29-a)

97. Belge:

Medîne-i Bursa'da Davudkadı Mahallesi'nde sâkine zâtı şer'an ma'rife Sâliha bint-i Mehmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'ı işbu râfi'u'l-vesîka Mehmed bin 'Abdullah nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakaya râğibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan iki bin akça mehr-i mü'eccelimin üç yüz altmış akçasını ahz u kabz idüb bâkî kalan bin üç yüz kırk akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem üzerlerine me'ûnet-i süknâm dahî kendî üzerine olmak üzre zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahiha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete müte'allika 'âmme-i da'vâ ve şikayât ve kâffe-i eyman u muhâsamatdan her birimiz aharın zimmetini ibrâ'-i 'âm râfi'u'l-hısâm ibrâ' ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-rabi' ve'l-'işrin min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

98. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şeyh Paşa Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife Fâtıma bint-i Mehmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde bâ'isetü'l-vesîka Hâfize bint-i 'Ömer nâm Hâtûn'un zevci ve tarafından bey'-i âti'z-zikri tasdîka vekil olan Mehmed bin el-Hâc Mustafâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değın silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâkî' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Ahmed ve na'l-çeci el-Hâc Ahmed menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir kiler ve bir mâ'-i câri ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Hâfize Hâtûn'a üç yüz elli guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm üç yüz elli guruşu müştêri-yi mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledi fi mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûre Hâfize Hâtûn'un mülk-i müştêrâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didi didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-'işrin min muharrem sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(29-b)**99. Belge:**

Fi'l-asl Bilecik Kazâsına tâbi' Küplü Deresinde Orta nâm Karyede mütemekkinine olub hâlâ Medîne-i Bursa'da müsafireten sâkine işbu hâmiletü'r-rakîm Essayara(?) bint-i Kostantin nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i sâbıkı Yani veled-i Dimitri nâm zımmî hazır olduğu halde takrîr-i kelâm ve bast 'ani'l-meram idüb merkûm Yani zımmînin firâşından hâsıla ve benden mütevellide bi-hakkı'l-hıdâne hâlâ huçr u terbiyemde olan kızım Zafiri nâm sağîre için babası merkûm üzerine min kibelî's-şer' kadr-i ma'rûf nafaka farz u takdîr olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i mevki'-i sadr-ı küttab tûbâ leh ve hasüne me'âb efendi hazretleri dahî sağîre-i mezbûre için babası merkûm Yani üzerine rızâsıyla târîh-i kitâbdan be-her yevm on akça nafaka farz u takdîr buyurub meblâğ-ı mefrûz-ı mezkûru sağîre-i mezbûreye harc u sarfâ ve lede'l-hace istidâneye ve vakt-i zaferde babası merkûm Yani üzerine rucû'a merkûme Essayara nasrâniyyeye izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-ışrîn min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

100. Belge:

Medîne-i Bursa'da Meydancık Mahallesi'nde sâkine zâtı şer'an ma'rife Şerîfe bint-i es-Seyid Hasan nâm bikri-i bâliga meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Ahmed bin Mehmed 'Ali nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Ahmed târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem mahalle-i mezbûrede kapum önünde leylen kolumdan tutub cebren kendi menziline götürüb bikrimi izâle itmişdir su'âl olunub mûcib-i şer' icrâ olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl ve 'akîbe'l-inkâr müdde'ye-i mezbûreden müdde'asına mutâbıkâ beyyine taleb olundukda imhâl olunub mehl-i şer'i mürûrunda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'acz itmekle müdde'ye-i mezbûre bilâ beyyine bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer min şa'bâni'l-mu'azzam sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

101. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Timurtaş nâm Karye'de mütemekkinine şahsı şer'an ma'rife Selnana(?) bint-i Apostol nâm nasrâniyye meclis-i şer'-i şerîf-i enverde yine Karye-i mezbûrede mütemekkin işbu hâmilü'r-rakîm Sederi veled-i Yani nâm zımmî muvâcehesinde üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb merkûm Sederi târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem nehâren karye-i mezbûrede menzilime duhûl ve hafiyeten dört defe harir-i şehrimî ve nakid dört gurusumu ahz u kabz itmekle su'âl olunub alıvirilmek matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl ve 'akîbe'l-inkâr müdde'ye-i merkûmeden müdde'asına mutâbıkâ beyyine taleb olundukda imhâl olunub mehl-i şer' mürûrundan ityân-ı beyyineden izhar-ı 'acz ile istihlâf itmeğin merkûm Sederi'ye yemin teklîf olundukda ol dahî hulf billâhi'llezi enzele'l-İncil 'alâ 'Îsâ 'aleyhisselam itmeğin mücebiyle müdde'ye-i mezbûre Selnana bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin 'aşer min muharrem sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(30-a)**102. Belge:**

Medîne-i Bursa'da Kalpakcıyân tâifesinden Panayot(?) veled-i Aslan ve ... veled-i Limo ve Apostol veled-i Aristi ve Nikola veled-i Vasil ve Foti veled-i Malakas ve Yaloş(?) veled-i Kiryako(?) nâm zımmîler ve sa'irleri meclis-i şer'-i şerîf-i hatîr-i

lâzimu't-tevkîrde yine medîne-i mezkûrda vâki' Çukacıyan ta'ifesinden işbu eshabü'l-kitâb el-Hâc Süleymân Ağa ibn-i 'Abdullah ve Keçeli zâde el-Hâc 'Ömer Efendi ve es-seyyid el-Hâc Hüseyin Efendi ve el-Hâc 'Ali Ağa ibnü'l-Hâc Süleymân nâm kimesneler ve sâ'irleri mahzarlarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb bizler kadîmden çukacı esnafı yamağı olduğumuzu ve zuhûr iden tekâlifin sekiz guruşda bir gurusunu viregeldiğimizi bundan akdem şuhûd-ı 'udulle muvâcehemizde isbât idüb biz dahî sekiz guruşda bir guruş virmek iktidarımız yokdur deyüb bu vecihle beynimizde münâza'ât vâki'a olmuş idi hâlâ vesâtat-i muslihîn ile bi't-terazi zuhûr iden tekâlifin on iki guruşda bir guruşu edâya her birimiz ta'ahhüd eyledik didiklerinde gibbe't-tasdîki'l-mu'teber hıfzan li'l-makal ketb u imlâ olundu fi'l-yevmi'l-'âşir min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

103. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şehreküsdü Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan 'Osmân bin 'Abdullah bin 'Abdulvehhâbın verâseti zevce-i metrûkesi 'Ayşe bint-i 'Abdi nâm Hâtûn ile sulbî sağır oğlu Mehmed Emin'e münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra sağır-i mezbûrun min kibeli's-şer' vasîsi olan Halîl bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sağır-i mezbûrun bâ hucet-i şerîfe nâzırı olan işbu bâ'isu'l-kitâb diğeri Mehmed Emin Çelebi ibn-i Hacı 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb sağır-i mezbûrun mâl-ı mevrûsundan yedimde makbûzum altı yüz altmış sekiz guruş olub meblâğ-ı mezkûr ancak onu on bir hısâbı üzre nâzır-ı mezbûr yedinden altmış yedi guruşu bir çift endişe iştirâ idüb cem'an yed u zimmetimde sağır-i mezbûr Mehmed Emin'in yedi yüz otuz beş guruş hakkı vardır deyu ikrâr ve i'tirâf itdikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer min cumâde'l-ûla sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

104. Belge:

Medîne-i Bursa'da Umur Beğ Mahallesi'nde mütemekkin iken bundan akdem cerîhan hâlik olan Panos veled-i Ohanes veled-i Seferin verâseti babası merkûm Ohanes ile anası Meyrem bint-i Abraham nâm nasrâniyyeye munhasır olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra merkûm Ohanes meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimu't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid Ahmed bin İsmâ'îl nâm şâb-ı emred mahzarında bi'l-verâse ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mezkûr es-Seyyid Ahmed oğlum merkûm Panos'ı târîh-i kitâbdan üç gün mukaddem

(30-b)

Tuzpazarı sükunda işbu 'Osmân Çelebi dükkânı kurbünde vâki' Tuz hanı kapusunda ba'de'l-'asr hatâ'en kebîr tüfenk kurşunuyla başından darb u cerh u katl itmiş idi deyu bundan akdem mücib-i şer'ini taleb u da'vâ sadedinde olduğumda beynimizde muslihûn tavassut idüb oğlum maktûl-i merkûm Panos'un dem u diyetine müte'allika 'âmme-i da'vâdan mezbûr Seyyid Ahmed'in ve mezbûr 'Osmân Çelebi'nin zimmetlerini bi'l-verâse ibrâ' ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi şehri muharrem sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

105. Belge:

Medîne-i Bursa'da Namazgâh Mahallesinde sâkin Kara Mustafâ bin Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i enverde dâmâdı işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed Beşe İbn-i Hüseyin nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olup medîne-i mezbûre hâricinde Pîr Emir Sultân

kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan sâ'atçı Mehmed ve Seyyid Hasan ve boyacı İsmâ'îl mülkleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd üç dönüm mikdârı bağ ile mahdût dut hadîkası tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mehmed'e yüz elli guruşa bey'-u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr yüz elli guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd bağ-ı mahdûd-ı mezkûr ve hadîka mezbûr Mehmed Beşe'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

106. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbî' Timurtaş nâm Karye'de mütemekkin çoban tâifesinden Panayot veled-i Nikola nâm zımmî meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu hâmilu'r-rakîm Yorgaki Veled-i Hironi ve Aleksî Veled-i Yorgaki ve Zafiri veled-i Panayot ve Apostol veled-i Kosta ve Yorgi veled-i Zafiri ve kral oğlu nâm zımmîler muvâcehelerinde üzerlerine da'vâ takrîr-i kelâm idüb mezbûrûn Yorgaki ve Aleksî ve Zafiri ve Apostol ve Yorgi ve krâl oğlu nâm zımmîler ile refikleri gâ'ib 'ani'l-meclis Pandeyi nâm zımmî târîh-i kitâbdan on dört gün mukaddem mdîne-i mezbûre kazâsına tâbî' Depecik Karyesi mer'âsında ba'de'l-ışâ koyun mandrasında beni kebîr tüfenk kurşunuyla sol kalçamdan ve tigân ta'bir olunur bıçak ile başımdan bi-gayr-ı hakkın 'âmmnden darb u cerh itmişlerdir su'âl olunub mûcib-i şer'î icrâ olunmak matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve 'akîbe'l-inkâr müdde'î-i merkûmdan müdde'âsına mutâbîka taleb olundukda imhâl olunub

(31-a)

mehl-i şer' mürûrunda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'acz idüb tahlife dahî tâlib olmamağla müdde'î-i merkûm bi-lâ beyyine bi vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis 'aşer min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

107. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hasan Paşa Mahallesi'nde sâkine zâtı şer'an ma'rife Âmine bint-i Fadlullah nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'i işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Ahmed bin Hasan nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden zimmetimde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan bin akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerine olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete müte'allika 'âmmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ'-i 'âmm râfi'u'l-hisâm ile ibrâ' ve iskât eyledik didikde gıbbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

108. Belge:

Medîne-i Bursa'da Mecnûndede Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Hadîce bint-i Mustafâ nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâli'i işbu bâ'isü'l-kitâb Mustafâ bin Ahmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-ü zindegânî olmayub ben hul'a tâlibe

ve mufârakata râğibe olduğum ecilden zimmetimde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan dört bin akça mehr-i mü'eccelimin iki bin altı yüz akçasını yedinden ahz idüb bâki kalan bin üçyüz altmış akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-i mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete müte'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharım zimmetini ibrâ' ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(31-b)

109. Belge:

Medîne-i Bursa'da Dâye Hâtûn Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan Penbe oğlu es-Seyyid Ahmed bin es-Seyyid Mehmed Penbe'nin verâseti sulbî sağır oğulları Seyyid Sâlih ve es-Seyyid Mehmed ve Seyyid Mustafâ ve sulbiyye sağîre kızı Şerîfe Fâtîma ve Şerîfe Hadîce'ye münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra sağırûndan ve mezbûrûnun vâlideleri ve min kibeli's-şer' vasileri olan Sâliha bint-i Ahmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde menzil-i âti'z-zikre evlâdiyât ve meşrûtiyyât üzere vâzî'u'l-yed olan işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid 'Ali Çelebi ibnü'l-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında bi'l-vesâye üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb medîne-i mezbûrede Tahtamescid Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Seyyid Mahmûd zâde ve İbrâhîm ve İmâm vakfi menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir bâb menzil sağırûn-ı mezbûrûnun cedleri Penbe Emir Vakfından olub süknâsı yine evlâd ve evlâd-ı evlâdına şart u ta'yîn itmiş iken mezbûr es-Seyyid Ahmed ve cedleri Seyyid Mehmed muvâcehelerinde kırk iki seneden beru zabt u tasarruf ider su'âl olunub kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr es-Seyyid 'Ali Çelebi cevâbında bizim ceddimiz olub mukaddemâ vefât iden Kaya Hâtûn menzil-i mahdûd-ı mezkûru vakf ve süknâsını evlad ve evlad-ı evlâdına şart u ta'yîn idüb kırk iki seneden berû vâkıfa-i mezbûre Sâliha Hâtûn'un takrîr-i meşruhu üzere kırk iki sene babaları ve cedleri muvâcehelerinde tasarruf idüb bilâ 'özü sükût eylediğini ikrâr ve i'tirâf itmeğîn bu makûle kırk iki seneden beru bilâ 'özü şer' terk olunan da'vânın istimâ'ı câ'iz olmamağla vasiyye-i mezbûre Sâliha Hâtûn bi'vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî min muharremi'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

110. Belge:

Medîne-i Bursa'da Karakadî Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan mu'tak 'Arab 'Abdullah bin 'Abdülvehhâb'ın verâseti zevce-i mu'taka-i müteveffâtdan olan sulbî kebîr oğlu Ahmed ve sulbiyye kebîre kızı Havvâ'ya münhasıra olub kable'l-kısme mezbûr Ahmed dahî fevt olub verâseti li-ebeveyn kız karındaşı mezbûre Havvâ ile babasının mu'takî 'Ali Ağa İbn-i Yahyâ'ya münhasır ve tashîh-i mes'eleleri bi-tarîki'l-mukâsemeti's-şer'iyye üç sehimden i'tibâr olunub sihâm-ı mezkûreden iki sehmi mezbûre Havvâ'ya bir sehmi mezbûr 'Ali Ağa'ya tahakkukundan sonra zâtı şer'an ma'rife mezbûre Havvâ ile mezbûr 'Ali Ağa meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Mustafâ Beşe İbn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Bakkal Ahmed ve diğeri Molla Ahmed ve etmekçi 'Ali Çelebi menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süffî ve bir zîr-i zemîn ve bir mâ'i câri ve bir

mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzil mürisimiz müteveffâ-yı evvel 'Arab 'Abdullah'm ile'l-vefât mülkü olub ba'de vefâtihi bizlere isâbet ve intikâl itmiş idi hâlâ biz menzil-i mahdûd-ı mezkûru bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi'

(32-a)

ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mustafâ Beşe'ye 'ale'l-iştirâk ikiyüz yetmiş guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimizde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr iki yüz yetmiş beş guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mustafâ Beşe'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didiklerinde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâni min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

111. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hoşkadem Makramavî Mahallesinde sâkin Musa bin Ahmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc Halîl ibn-i 'Ali nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem mezbûr el-Hâc Halîl'e ücreti kavilsiz on sene hizmet etmişim hâlâ ücretimi talep u da'vâ sadedinde olduğumda beynimizde münaza'ât-ı kesire vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i muslihîn ile da'vâ-yı mezkûremden mezbûr el-Hâc Halîl ile yigirmi üç guruş üzerine inşâ'-i 'ahd-i sulh eylediklerinde ben dahî sulh-ı mezkûru kabûl ve meblâğ-ı merkûm yigirmi üç guruşu mezbûr el-Hâc Halîl yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd gerek on senelik ücret da'vâsına ve gerek târîh-i kitâba gelince beynimizde cârî olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâyâ müte'allika 'âmme-i da'vâdan ben mezbûr el-Hâc Halîl'in zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimide ol dahî bana medfu'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr yigirmi üç guruşa müte'allika da'vâdan benim zimmetimi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

112. Belge:

Medîne-i Bursa'da Dâye Hâtûn Mahallesinde sâkin es-Seyyid Mehmed Emin Çelebi ibnü's-Seyyid el-Hâc İsmâ'îl nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde karındaşı işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid 'Abdülhâdî bin es-Seyyid el-Hâc İsmâ'îl nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan ve es-Seyyid Mehmed ve döşekci Mustafâ Çelebi menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir hamâm ve bir matbah ve bir köşk ve iki mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil 'arsasının mahalle-i mezbûre vakfına senede otuz iki akça mukâta'a-i kadîmesi olan bir bâb mülk menzilin nısfı benim ve nısf-ı ahârı karındaşım mezbûr es-Seyyid 'Abdülhâdî'nin mülkü olmağla ben menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan nısf hisse-i şâyi'âmı bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile karındaşım mezbûr es-Seyyid 'Abdülhâdî Çelebi'ye iki yüz elli guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimide ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl eyledikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm iki yüz elli guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan

(32-b)

nısf hisse-i şâyi'am karındaşım mezbûr 'Abdülhâdî Çelebi'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

113. Belge:

Medîne-i Bursa'da Timurtaş Paşa Mahallesinde sâkin Kara Hızırlı zâde İbrâhîm Ağa İbn-i Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer' şerif-i enverde bâ'isetü'l-kitâb Âmine bint-i 'Abdullah tarafından bey'-i âti'z-zikri tasdîka vekil olan 'Ali Efendi İbn-i Halîl mahzarında İkrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûre zeylinde Elmas nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan Şeyh Mehmed Efendi ve İbrâhîm ve İsmâ'il ve Na'l-band oġlu hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd medîne-i mezbûrede Tatarlar Cisri altında vâki' büyük bend ta'bir olunur bendin cereyân iden Gökdere suyundan be-her Çihârşenbe günü vakt-i 'asırdan vakt-i gurûba deġin hakk-ı sakyi olan yedi dönüm mîkdârı bir kıt'a mülk dut hadîkasını bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'i ile mezbûr Âmine Hâtûn'a yedi yüz kırk guruşa bey' u temlik u teslim eylediġimde ol dahî ber-minvâli-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâġ-ı merkûm yedi yüz kırk guruşu müşterîye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd hadîka-i mahdûde-i mezkûre mezbûre Âmine Hâtûn'un mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

114. Belge:

Medîne-i Bursa'da 'İmâret-i 'İsâ Beġ Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Kezbân bint-i Mustafâ nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerif-i enverde dâmâdı işbu bâ'isü'l-kitâb 'Ali bin Mustafâ nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr 'Ali zevcesi Kazım 'Ayşe bint-i Ahmed nâm Hâtûnu târih-i kitâbdan üç sene mukaddem Kete Kazâsına tâbi' Kayapa nâm Karye'ye götürüb vardıkları gece kızım mezbûre 'Ayşe'ye zehr yidirüb ol gice vefât itmekle mûcib-i şer'ini talep iderim su'âl olunub icrâ-yı hak olunması matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve 'akîbe'l-inkâr müdde'ye-i mezbûreden müdde'âsına mutâbika beyyine talep olundukda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'aciz idüb tahlîfe dahî kâsibe olmamaġla müdde'ye-i mezbûre Kezbân bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu.

(33-a)

fi gurreti saferi'l-hayr lisene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

115. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hoşkadem Makramavî Mahallesi'nde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan 'Ayşe bint-i Mustafâ nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerif-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb 'İsmâ'il bin 'Abdurrahmân nâm kimesne mahzarında İkrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deġin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Halîl Ağa ve Molla Mehmed menzilleri ve tarîk-i 'âmm ve tarîk-i hâs ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir mâ'-i câri ve bir mîkdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilin kırk sehminden beş sehm hisse-i şâyi'amı bi-cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik

tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr İsmâ'îl Beşe'ye on altı guruş yedi paraya bey' ve temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr on altı guruş yedi parayı müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim didikde fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan beş sehm hisse-i şayi'âm mezbûr İsmâ'îl Beşe'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ' yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

116. Belge:

Medîne-i Bursa'da İshak Şâh Mahallesinde sâkin iken bundan akdem fevt olan Molla Mehmed bin 'Abdullah bin 'Abdulvehhab'ın verâseti zevce-i metrûkesi Gevher bint-i 'Abdullah nâm Hâtûn ile sulbiyye kebîre kızı Zeyneb 'Ayşe ve Fâtıma'ya münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra azâtları şer'an ma'rife olan mezbûretân Zeyneb ve 'Ayşe meclis-i şer'-i şerifi enverde zikri 'âti hadîkaya vâzi'u'l-yed olan işbu hâmilu'r-rakîm Manas veled-i Safi nâm zımmî muvâvehesinde herbiri üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb medîne-i mezbûrede Kuruçay nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan Çorbacı Mustafâ ve kasab hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir buçuk dõntüm mikdârı bir kıt'a dut hadîkası babamız müteveffâ-yı mezkûrun ile'l-vefât mülkü olub ba'de vefâtihi terekesinden bizlere isâbet ve intikal itmiş iken babamız müteveffâ-yı mezkûrun hîn-i fevtinde biz sağîre bulunmağla merkûm Manas hadîka-i mezkûreyi fuzûlî zabt u tasarruf ider su'âl olunub hadîka-i mezkûrede olan hisse-i şayi'âmızdan merkûm Manâs'ın kasr-ı yedine tenbîh olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gibbe's-su'âl merkûm Manas cevâbında fi'l-hakîka hadîka-i mezkûre müteveffâ-yı mezbûrun ile'l-vefât mülkü olub ve hâlâ kendinin vaz'-ı yedini ikrâr lâkin hadîka-i mezkûre mezbûr Molla Mehmed'in Medîne-i mezbûrede Çoban Beğ vakfından zimmetinde seksen guruş mâl-i vakf deyni ... vakf-ı mezbûr

(33-b)

mütevellişi gâ'ib 'ani'l-meclis el-Hâc İbrâhîm yedine bi-tarîkı'l-isti'mâl rehn olub müteveffâ-yı mezbûrun hadîka-i mezkûreden gayrı malı olmamağla hadîka-i mezkûre, bi'l-izni's-şer' sûk-ı Sultânî'de müddet-i medîd müzâyede olunub rağbât-ı nâs bi'l-küllîye munkatı'a olduktan sonra işbu hâzır bi'l-meclis el-Hâc Halîl bin Hasan üzerinde yüz altmış guruşda karar idüb ziyâde ile kâsib-i âhar dahî zuhûr itmemele hadîka-i mezkûreyi mezbûretân Gevher bint-i 'Abdullah ve kız karındaşları Fâtıma ile hakk-ı mûrisleri müteveffâ-yı mezbûrun zarûret-i deyni için mezbûr el-Hâc Halîl'e yüz altmış guruşa bâten bey' u temlik u teslim eylediklerinde ol dahî ber minâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra el-Hâc İbrâhîm Ağa'ya mahalliyesi bir meclisde iken hazâle-i sahîha-i şer'iyye ile havâle eylediklerinde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra her biri havâle-i mezkûre-yi ba'de'l-kabûl bâkî kalan seksen guruş dahî mezbûrât Zeyneb ve 'Ayşe ve Fâtıma ve zevce-i mezbûre Gevher ahz u kabz eve beyinlerimizde bi kaderi'l-husâs iktisâm idüb hadîka-i mezkûre mezbûr el-Hâc Halîl'in mülk-i müşterâsı olduktan sonra mezbûr el-Hâc Halîl dahî hadîka-i mezkûreyi gâ'ib 'ani'l-meclis 'Ali nâm kimesneye semen-i ma'lûma bey' mezbûr 'Ali dahî hadîka-i mezkûreyi gâ'ib 'ani'l-meclis 'Ali nâm kimesneye semen-i ma'lûma bey' mezbûr 'Ali dahî hadîka-i mezkûreyi yine gâ'ib 'ani'l-meclis İbrâhîm Beşe'ye semen-i ma'lûma bey' mezbûr İbrâhîm Beşe dahî hadîka-i mezkûre-yi gâ'ib 'ani'l-meclis Basmacı Sahak(?) zımmiye semen-i

ma'lûma bey' merkûm Sahak dahî hadîka-i mezkûreyi semen-i ma'lûma bana bey' u temlik u teslim idüb hadîka-i mezkûre bu vecihle mülk-i müşterâm olmağla binâ'en 'aleyh zabt u tasarruf iderim deyu def ile mukâbele itmeğin eserü'l-istintâk ve 'akıbe'l-inkâr dâfi'-i mezkûrdan def-i mezkûruna mutâbıka beyyine taleb olundukda 'udül-i ahrâr-ı ricâl-i müslimünden olub Medîne-i mezbûre sükkânından el-Hâc Süleymân bin Mustafâ ve el-Hâc 'Ali bin Derviş Mehmed nâm kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olub eserü'l-istishâd fi'l-hakîka müteveffâ-yı mezbûr Molla Mehmed bin 'Abdullah bin 'Abdü'l-vehhâb'ın Kuruçay nâm mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan Yorgancı Mustafâ ve kassab hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir buçuk dönüm mikdârı bir kıt'a dut hadîkası medîne-i mezbûrede Çobanbey cümlesi vakfından zimmetinde deyn olan seksen guruş malı vakf mukâbelesinde vakf-ı mezbûr mütevellisi el-Hâc İbrâhîm yedinde bi-tarîk'l-isti'lâl rehn olub müteveffâ-yı mezbûrun hadîka-i mezkûreden gayrı malı olmamağla zarûret-i deynim için bi'l-izni's-şer' Sûk-ı Sultânide müddet-i medide müzayede ve rağbat-ı nâs bi'l-küllîye munkatı'a olduktan sonra mezbûr el-Hâc Halîl üzerinde yüz altmış guruşda karar ve ziyâde ile tâlib-i âhar zuhûr itmemele işbu müdde'iyân-ı mezbûretân Zeyneb ve 'Ayşe

(34-a)

herbiri 'âkile ve bâliğa oldukları halde vâlideleri Gevher bint-i 'Abdullah ile kız karındaşları Fâtıma nâm Hâtûnlar ile ma'an bizim huzûrumuzda mezbûr el-Hâc Halîl'e yüz altmış guruşa bey' u temlik u teslim eylediklerinde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm yüz altmış guruşun seksen guruşunu mütevellî mezbûr cümlesi bir meclisde iken havâle-i sahiha-i şer'iyeye ile havâle eylediklerinde her biri havâle-i mezkûreyi kabûl idüb bâkî kalan seksen guruş dahî mezbûr el-Hâc Halîl'in yedinden mezbûrât Zeyneb ve 'Ayşe ve Fâtıma ve Gevher tamâmen ahz u kab ve beyinlerinde bi-kaderi'l-hisâs iktisâm idüb hadîka-i mezkûre mezbûr el-Hâc Halîl'in mülk-i müşterâsı olduktan sonra mezbûr el-Hâc Halîl dahî hadîka-i mezkûreyi gâ'ib 'ani'l-meclis 'Ali nâm kimesneye semen-i ma'lûma bey'-i mezkûr 'Ali dahî hadîka-i mezkûreyi yine gâ'ib 'ani'l-meclis İbrâhîm Beşe'ye semen-i ma'lûma bey' merkûm Sahak dahî hadîka-i mezkûreyi işbu merkûm Manas zımmiye semen-i ma'lûma bey' u temlik u teslim idüb hadîka-i mahdûde-i mezkûre hâlâ merkûm Manas zımmînin mülk-i müşterâsı olmuşdur bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ'-i şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle müdde'iyetân-ı mezbûretân Zeyneb ve 'Ayşe bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

117. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hazret-i Emir Sultân kuddise sirruhu'l-'azîzin Mahallesinde sâkin 'Abdi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Mehmed bin Süleymân nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Molla Mustafâ ve Gökmen oğlu menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd altı beyt-i 'ulvî ve bir sundurma iki beyt-i süflî ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil ve Hazret-i muşârûn ileyhîn imâret-i 'âmiresine tabh olunan civâr ta'bir olunur fazladan be-her yevm iki kıt'a fazlası olan bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevâbi' ve levâhik ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü havî

bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mehmed Çelebi'ye iki yüz guruşa bey' u temlîk u teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdiksen sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm ikiyüz guruşu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mehmed Çelebi'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi't-tâsi' sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(34-b)

118. Belge:

Medîne-i Bursa'da Murâdiye Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Sâliha bint-i Hüseyin nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerif-i enverde zevc-i sâbıkı işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid Hüseyin bin Hasan nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr es-Seyyid Hüseyin târîh-i kitâbdan üç ay mukaddem bâyiten beni tatlîk itmekle zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan üç bin akça mehr-i müeccelimi taleb iderim su'âl olunub alıvirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr es-Seyyid Hüseyin cevâbında fi'l-vâkı' müdde'ye-i mezbûre mukaddemâ zevcesi olduğum ikrâr lâkin târîh-i mezbûrda üç bin akça mehr-i müecceli ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyesi üzerlerine ve me'ûnet-i süknâsı dahî kendi üzerine olmak üzere mahzar-ı müsliminde benimle muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğunda ben dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru kabûl idüb târîh-i kitâba gelince 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve iskât itmezdik deyu def'le mukâbele idicek eseru'l-istintâk ve 'akıbe'l-inkâr dâfi'-i mezkûrdan def'-i mezkûruna mutâbıka beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-ı ricâl-i müslimünden olub medîne-i mezbûre sükkânından Hüseyin bin Polat ve İbrâhîm bin Hüseyin nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olub eserü'l-istîşhâd fi'l-hakîka müdde'ye-i mezbûre Sâliha Hâtûn târîh-i kitâbdan üç ay mukaddem üç bin akça mehr-i müeccel nafaka-i 'iddet-i şer'iyyesi üzerlerine ve me'ûnet-i süknâsı dahî kendi üzerine olmak üzere zevci mezbûr es-Seyyid Hüseyin ile bizim huzûrumuzda muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğunda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru kabûl ve hukûk-ı zevciyete ve târîh-i kitâba gelince 'âmme-i da'vâdan her biri âharın zimmetini ibrâ ve iskât itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzere şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ'-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle müdde'ye-i mezbûre Sâliha bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' min saferil'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

119. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hoca 'Ali-zâde Mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Karayis(?) Veled-i Melhun veled-i Haçator'un(?) verâseti zevce-i metrûkesi Sara bint-i Şahin nâm nasrâniyye ile li-ebeveyn er karındaşı Evânis ve kızkarındaşı Sofya'ya münhasıra ba'dehû merkûm Evânis dahî hâlik olub verâseti zevce-i metrûkesi Simmâ bint-i Bedros nâm nasrâniyye ile sulbî kebîr oğlu Melkon ve sulbiyye kızları Nosnion(?) ve Meryem ve Apori ve Var Hâtûna münhasıra olduğu lede's-şer' zâhir ü müte'ayyen olduktan sonra merkûm ... asâleten ve mezbûrât Sara ve Rosmaton ve Meryem ve Apori ve Var Hâtûn taraflarından sulh-ı âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu merkûmâtın şahıslarını ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân olan Abraham veled-i Evayis ve ... veled-i Evayis nâm zimmîler şehâdetleriyle sâbit ve subût-ı vekâletine hükm-i şer'-i

lâhık olan Kirkor veled-i Erotın nâm zımmî vekâleten ve mezbûre Sima dahî asâleten meclis-i şer'-i hatîr-i lâzımı't-tevkîrde

(35-a)

işbu bâ'isetü'r-râkîm ... bint-i Haçator nâm nasrâniyye muvâcehelerinde herbiri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz hâlik-i evvel merkûm Karayis zımmînin mezbûre ... nasrâniyyeye zimmetinde cihet-i karz-ı şer'iden ... ikiyüz yetmiş guruş hakkı olub bundan akdem meblâğ-ı mezbûrun yüz on gurusunu mezbûre ... nasraniye yedinden ahz u kabz idüb bâkî kalan yüz altmış gurusu taleb eylediğimizde beynimizde münâza'ât-ı kesîre vâkı'a olmuş idi el-hâletü hâzihî vesâtat-i muslihîn ile mezbûre ... nasrâniyye yedinden bi tarîki's-sulh altmış guruş ahz u kabz idüb beynimizde bi-kaderi'l-hısâs iktisâm eyledik fi-mâ ba'd bâkî kalan yüz guruşa müte'allika 'âmme-i da'vâdan biz bi'l-verâse merkûme ... nasrâniyenin zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimizde ol dahî bize medfû'-ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr altmış guruşa müte'allika da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eyledi didiklerinde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi'l-âşir min saferi'l-hayr sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

120. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Herrat Mahallesiinde sâkine Âmine bint-i Yahya bin 'Abdullah nâm Hâtûn'un zevci ve tarafından bey'-i âti'z-zikri ikrârara vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'yye ile 'ârîfân olan 'Abdullah Ağa İbn-i 'Abdülvehhâb ve 'Ömer Ağa İbnü'l-Hâc Ebû Bekir nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhık olan Seyyid Ahmed Çelebi İbnü's-Seyyid Mehmed meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâisü'l-kitâb 'Ömer Beşe İbn-i Mustafâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkile-i mezbûre 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûrede Çelebi Sultân Mehmed Han Mahallesi'nde vâki' etrâf-ı erba'adan Seyyid Şeyh Çelebi ve Hammâl Süleymân ve İsmâ'îl menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve iki beyt-i süflî ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilin nısf-ı şâyi'i müşteri-yi mezbûrun mülkü olmağla ben menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan nısf hisse-i şâyi'âm bi-cümleti't-tevabî' ve levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bāt-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr 'Ömer Beşe'ye yetmiş beş guruşa bey' u temlîk u teslim eylediğimizde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezkûr yetmiş beş gurusu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fimâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan nısf hisse-i şâyi'âm mezbûr 'Ömer Beşe'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sâlis 'aşer min saferi'l-hayr sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(35-b)

121. Belge:

Medîne-i Bursa'da Çelebi Sultân Mehmed Hân Mahallesiinde sâkin Molla Veli bin Mehmed bin 'Abdullah nâm kimesne tarafından bey'-i âti'z-zikri ikrârara vekîl olduğu Molla Halîl bin el-Hâc Hasan ve Molla Ahmed bin İbrâhîm nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'-i lâhık olan Ahmed Efendi İbn-i Veli nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'iseyi'l-kitâb Mehmed bin Ya'kub ve Rukiyye bint-i Zülfi nâm Zevcân mahzarlarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve

takrîr-i kelâm idüb müvekkilim mezbûr 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Süleymân ve müşteriyân-ı mezbûrân menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd üç beyt-i süflî ve bir zir-i zemîn ve bir sâyelik ve bir mîkdâr havluyu müstemil merhûm müşârûn ileyhîn 'imâret-i âmiresinde tabh olunan ... ta'bir olunur fodladan be-her yevm dört kıt'a fodlası olan bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhuk ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile zevcân-ı mezbûrân Mehmed ve Rukiyye'ye 'ale'l-iştirâk iki yüz guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde anlar dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâĝ-ı merkûm iki yüz guruşu müşteriyân-ı mezbûrân yedlerinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûrân Mehmed ve Rukiyye Hâtûn'un mülk-i müşterâlarıdır keyfe-mâ yeşâ'an ve yahtâran mutasarrifân olsunlar didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis 'aşer min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

122. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hoşkadem Makramavî Mahalli'nde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Hadîce bint-i Ahmed nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâlî'ı işbu râfi'u'l-vesika Molla Ahmed bin 'Abdullah nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-i zindeĝânî olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râĝibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütakarrer olan ve ma'kûdun 'aleyh olan altı bin akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'UNET-i süknâm dahî kendi üzerime olmak üzre ve zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete müte'allıka 'âmm-e-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ'-i 'âmm-ı râfi'u'l-hisâm ile ibrâ' ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(36-a)

123. Belge:

Medîne-i Bursa'da Bâba Zâkir Mahallesi'nde sâkine zâtı şer'an ma'rife işbu bâ'isetü'l-kitâb 'Ayşe bint-i Yahyâ nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde sulbî kebir oğulları İbrâhîm ve Halîl ve sulbiyye kebir kızı Sâfiye ebnâ-i Mehmed kimesneler hâzirûn oldukları hâlde takrîr-i kelâm ve ta'bîr-i 'ani'l-merâm idüb ben hâlâ fakîre ve ... olub nefsimiz infâkına iktidârım olmayub nafakaya eşedd-i ihtiyâc ile muhtâce olduğum ecilden evlâdım mezbûrân üzerlerine min kibeli'ş-şer' kader-i ma'rûf nafaka farz takdîr olunmak matlûbumdur didikde hâkim-i mevkî'-i sadr-ı küttâb tûbâ leh ve hasüne me'âb efendi hazretleri dahî mezbûre 'Ayşe için evlâdı mezbûrundan İbrâhîm ve Halîl üzerlerine rızâları ile târîh-i kitâbdan beher yevm her birine ikişer para ve mezbûre Sâfiye üzerlerine dahî be-her yevm birer para nafaka farz u takdîr buyurub meblâĝ-ı mefrûz-ı mezkûru mezbûre 'Ayşe kendi ümûruna harc ve sarfa ve ledel hâce istidâneye ve vakt-ı zaferde evlâdı mezbûrân üzerlerine rücû'a mezbûre 'Ayşe'ye izin birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-'âşir min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

124. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hacı İlyas Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Âmine bint-i Mustafâ nâm Hâtûn meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimü't-tevkîrde kızı işbu bâ'isetü'l-

kitâb Fâtıma bint-i 'Ali nâm Hâtûn muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezkûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Yunus Beşe ve Kara Mehmed ve Molla Mehmed menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i süflî ve ve iki sofa ve bir zîr-i zemîn ve bir sâyelik ve bir yanar ocağı ve bir mâ'-i câri ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilin nısf-ı şâyi'ini bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile kızım mezbûre Fâtıma Hâtûn'a seksen guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr seksen guruşu müşteriye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrun nısf-ı şâyi'ı kızım mezbûrenin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıfa olsun didikde gibbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

125. Belge:

Medîne-i Bursa'da Veled-i Enbiyâ Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Rukiyye bint-i Molla Hızır nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevc-i muhâlî'ı işbu bâ'isü'l-kitâb el-Hâc İbrâhîm bin Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde hüsn-i zindegânî

(36-b)

olmayub hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun-ı 'aleyh olan on bin akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i süknâm dahî kendi üzerime olub ve bedelen 'ani'l-hul' zevcim mezbûr emvâlimden bir beledî döşek ve bir yastık ve bir sim yorgan ve bir minder ve iki kilim ve bir çârşeb ve bir tancara ve bir tâbe ve iki sahan ve bir mushâf-ı şerîf virüb zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezbûru kabûl ve hukûk-ı zevciyyete beynimizde câri olan ahz u i'tâ ve mu'âmelât-ı şettâya müta'allıka 'âmm-e-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ' ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâlis ve'l-işrin min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

126. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kayabaşı Mahallesinde mütemekkin Kaylan veled-i Yuvan nâm zimmî meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka Petro nâm zimmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Yani müşteri-yi merkûm ve Yorgi menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir mahzen ve bir sofa ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile karındaşım merkûm Petro zimmîye iki yüz otuz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr iki yüz otuz guruşu müşteri-yi merkûm yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr karındaşım merkûm Petro zimmînin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-

yevmi's-sâlis ve'l-ışrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

127. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da 'Îmâret-i 'Îsâ Bey Mahallesi'nde sâkin Seyyid Mehmed Sâdık Efendi ibn-i Seyyid 'Abdullah Efendi nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde zevcesi bâ'isetü'l-kitâb Hadîce bintü'l-Hâc İbrâhîm nâm Hâtûn tarafından bey'-i âti'z-zikri tasdîke vekîl olan el-Hâc İbrâhîm bin Halîl Efendi nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Yörük Ağası zâde Seyyid 'Ali Ağâ ve Ümmühâni Hâtûn

(37-a)

menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd dâhiliyesinde üç beyt-i süflî ve iki sofa ve bir kiler ve bir matbah ve bir mâ'-i câri ve hâriciyesinde üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir âhûr ve bir şadırvan ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile zevcem mezbûre Hadîce Hâtûna bin guruşa bey' u temlik u teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâĝ-ı mezbûr bin guruşu müşteriye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr zevcem mezbûre Hadîce Hâtûn'un mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-ışrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

128. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Veled-i Kazzâz Mahallesinde sâkine iken bundan akdem vefât iden Ezîne bint-i Mehmed bin 'Abdullah'ın verâseti zevc-i metrûku Hüseyin bin Ahmed nâm kimesne ile sadrî kebîr oĝlu Mehmed Emin ve sadriye kebîre kızları Rukiyye ve Zeyneb'e münhasıra olduĝu lede'ş-şer' zâhir ve müte'ayyen oldukdan sonra zevc-i mezbûr Hüseyin meclis-i şer'-i hatîr-i lâzimü't-tevkîrde işbu râfi'u'l-vesika oĝlu mezbûr Mehmed Emin mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan mühürdâr zevcesi ve mü'ezzin ve takiy ve Hasan menzilleri ve tarîk-i hâs ile mahdûd bir bâb mülk menzil mürisemiz müteveffât-ı mezbûrenin ile'l-vefât mülkü olub ba'de vefâtihi bizlere isâbet ve intikâl itmiş idi lâkin müteveffât-ı mezbûrenin mahalle-i mezbûre 'avârız-ı nükûdundan zimmetinde yetmiş beş guruş deyn olmaĝla mezbûr Mehmed Emin deyn-i mezkûru kendi malından vakf-ı mezbûra edâ ve teslim etmek üzere ben dahî menzil-i mezkûrda olan rub' hisse-i şâyi'âm için mezbûr Mehmed Emin yedinden bi tarîki's-sulh yetmiş iki guruş ahz u kabz idüb ben menzil-i mahdûd-ı mezkûr ve müteveffât-ı mezbûrenin cemi'i terekesine müte'allika 'âmme-i da'vâdan mezbûr Mehmed'in ve vâlidesinin ve vâlidesi Hanife Hâtûn'un terekelerine ve sâire müte'allika 'âmme-i da'vâdan benim zimmetimi ibrâ' ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

129. Belge:

Medîne-i Bursa'da Çelebi Sultân Mehmed Hân Mahallesinde mütemekkin Agop veled-i Agos nâm zimmi meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb 'Arab el-Hâc Ahmed bin Hacı Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb

'akd-i âti'z-zikrin sudûruna deĝin silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûre hâricinde Dâvuddede dimekle ma'rûf mahalde vâki' etrâf-ı erba'adan es-Seyyid İsmâ'il Efendi ve ... ve Arabacı zimmî

(37-b)

hadîkaları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd senede 'İvaz Paşa Vakfına yigirmi bir akça mukâta'a-i kadîmesi olan beş evlek mîkdârı mülk dut hadîkamı bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr el-Hâc Ahmed'e doksan altı guruşa bey' ve temlîk ve teslîm eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâĝ-ı mezbûr doksan altı guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd hadîka-i mahdûde-i mezbûre mezbûr 'Arab el-Hâc Ahmed'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-ışrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

130. Belge:

Medîne-i Bursa'da Pazar-ı milh Mahallesinde sâkin işbu râfi'ul-vesîka 'Ali Beşe ibn-i Hasan nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde câr-ı mülâhıkı Mehmed 'Ali bin el-Hâc Mehmed nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr Mehmed 'Alin'in menzili ile benim menzilim beyninde vâki' duvarımın ittisâlinde olan bir adet dut eşcârının iki dalı benim menzilim duvarı üzerine tevelli itmiş idi hâlâ ben duvar-ı mezkûrun üzerine bir beyt-i 'ulvî binâ' murâd eylediğimde zikr olunan dut dalları benim beyt-i 'ulvînin derûnunda kalub zarar-bîn olmaĝla su'âl olunub def-i zarar olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûr Mehmed 'Ali cevâbında fi'l-hakîka müdde'î-i mezbûr 'Ali Beşe'nin takrîr-i meşrûhu üzre dut ağacının dalı mezbûr 'Ali Beşe'nin beyt-i 'ulvîsi derûnuna duhülle zararımı ikrâr ve itirâf itmekle zikr olunan dalları müdde'î-i mezbûrun beyt-i 'ulvîsi derûnundan def ile ref'i zarar eyleye deyu mezbûr Mehmed 'Ali'ye tenbîh birle gibbe't-tasdîki'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-ışrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

131. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîri iltimâs olunmaĝın savb-i şer'-i enverde me'zûnen es-Seyyid 'Abdülmü'min Efendi irsâl olunub ol dahî medîne-i Bursa hısnu dâhilinde Bâb-ı Zemîn Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Mehmed Aĝa eytâmu menzili ve ba'zan Destârî zâde Halîl Aĝa ve ba'zan Şerîfe Ümmü Gülsüm ve Şerîfe Zeyneb menzilleri ve tarîk-i hâs ile mahdûd dâhiliyyesinde fevkâni dört oda ve iki sofa ve bir köşk ve bir fevkâni hamam ve bir matbah ve tahtâni dört oda ve bir kiler ve bir matbah ve bir fırın ve bir zîr-i zemîn ve üç mâ'-i cârî ve bir mîkdâr

(38-a)

havluyu müstemil ve hâriciyyesinde fevkâni üç oda ve bir âhûr ve bir mâ'-i cârî ile mahdûd mülk menzilin üzerine varub zeyl-i vesîkadan muharrerü'l-esâmi müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'-i 'âli eyledikde medîne-i mezbûrede Veled-i Yancı Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Râbi'a bintü'l-hâc İbrâhîm nâm Hâtûn meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda işbu bâ'isetü'l-kitâb kız karındaşı Ümmühâni bintü'l-hâc İbrâhîm nâm mahzarında takrîr-i kelâm ve bast 'ani'l-merâm idüb menzil-i mahdûd-ı mezkûrun iki yüz on altı sehm i'tibâriyle seksen altı sehm irsen benim ve seksen altı

sehm irsen ve kırk dört sehm şîrâ'en kız karındaşım Ümmühâni Hâtûn'un mülkü olmağla ben menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan seksen altı sehm hisse-i 'irsiyye-i şâyi'âmı bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî ve şurût-ı fazladan 'ârî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile kız karındaşım mezbûre Ümmühâni Hâtûna altı yüz yigirmi guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr altı yüz yigirmi guruşu müşteriye-i mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûrda olan seksen altı sehm hisse-i 'irsiyye-i şâyi'âm kız karındaşım Ümmühâni Hâtûn'un mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıfe olsun didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u tahrîr ve ... meclis-i şer'a gelüb tefhîm itmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-ısrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

132. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Abdal Mehmed Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Zeyneb bint-i İbrâhîm nâm Hâtûn meclis-i şer'-i hatîr-i lâzîmü't-tevkîrde bâ'isetü'l-kitâb 'Ayşe bint-i Mehmed nâm Hâtûn'un zevci ve tarafından bey'-i âti'z-zikri tasdike vekîl olan Hüseyin Çelebi ibn-i Mustafâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sûduruna değın silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Bakkal 'Osmân ve Dereoğlu Mustafâ ve Türkân Mûsâ menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd ve iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir bâb ocağı ve iki mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzili bi cümleti't-tevâbi' ve'l-levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûre 'Ayşe Hâtûn'a üç yüz guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm-ı mezbûre yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûre 'Ayşe Hâtûn'un mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıfe olsun didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-ısrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(38-b)

133. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîr ... iltimâs olunmağın savb-ı şer'-i enverden Mevlânâ İshak Efendi irsâl olunub ol dahî medîne-i Bursa'da hâssa mi'mârî kâ'im-makâmı Mehmed Çelebi ibn-i 'Abdullah ve sâir ebniye ve sukûf akvâline vukûf-ı tâmmı olan ... müslimîn ile medîne-i mezbûrede Duhter-i Şeref Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Hacı Veys zâde ve es-Seyyid Ahmed eytâmı menzilleri ve Şeyh el-Hâc Mustafâ Efendi hadîkası ve Şeyh Ahmed Efendi zâviyesi ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd 'arsası merhûm Eflâtun-zâde Mehmed Efendi vakfından olub senede vakf-ı mezbûra yüz akça mukâta'a-i kadîmesi olan bir bâb dolabı kâr-hânesi üzerine varub zeyli vesîkada muharrerü'l-esâmi müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'-i 'âli eyledikden sonra kâr-hâne-i mezbûrun mutasarrıfı işbu râfi'u'l-kitâb Şeyh Mustafâ Efendi ibnü'l-merhûm 'Abdüllatif nâm kimesne meclis-i ma'kûdun-ı mezbûrda vakf-ı mezbûr mütevellisi tarafından ümûr-ı vakfi rü'yete kâ'im-makâm mütevellî olan el-Hâc Sâlih Efendi hâzır olduğı hâlde takrîr-i kelâm idüb işbu mu'âyene olunan dolabcı odalarının 'arsasıyla ittisâlinde vâki' dut hadîkasının 'arsası bundan akdem 'arsa-i hâli iken 'arsa-i

mezkûrenin binâ ve zirâ'ıyla mülk yedi yüz kırk zirâ'mı ifrâz ve ol mikdâr 'arsa üzerine kendi malımdan nefsim için mülküm olmak üzere yigirmi bâb dolabıcı odaları ve bir bâb kahveci dükkanı ve bir havuz binâ ve teşyîd ve ta'mîr ve tecdîd itmişim lâkin binâ-i merkûm ne mikdâr akça ile vücûda geldiğini taraf-ı şer'den ba'de'l-mu'âyene tahmîn-i sahîh ile ve takvîm olunub sûret-i mülkü yedime def' ve i'tâ olunmak matlûbumdur didikde halîfe mersûm Mehmed evvelâ sâlifü'z-zikr odaların üç tarafında vâki' olan duvarlarını binâ zirâ'ıyla mesâhâ eylediğinde tûlen ve 'arzen bi hisâb terebbu'ı sekiz yüz kırk altı zirâ' olub beher zirâ'ı cemi'-i levâzımıyla yüzer akçadan seksen dört bin altı yüz akça ve zikr olunan odaların ve dükkanın derûn ve bîrûnlarında vâki' bi'l-cümle dolma duvarları tûlen ve 'arzen bi hisâb-ı mezbûr iki bin iki yüz kırk zirâ' olub beher zirâ'ı cemi'-i levâzımıyla altmış akçadan bir yük otuz dört bin dört yüz akça ve ol mikdâr odaların ve dükkanın otuz altı 'aded benceresi üç yüz akçadan on bin sekiz yüz akça ve yigirmi 'aded oda ve dükkan kapuları on bin beş yüz akça ve üzerinin bi'l-cümle sakfi tûlen ve 'arzen bi hisâb-ı mezbûr bin yedi yüz yigirmi üç zirâ' olub beher zirâ'ı cemi'-i levâzımıyla doksanar akçadan bir yük yetmiş üç bin yetmiş akça ve iki 'aded zुकak kapuları ma'a kilid iki bin beş yüz akça ve mücedded bast olunan tûlen ve 'arzan bi hisâb-ı mezbûr dokuz yüz zirâ' kaldırım taşı ve sâir levâzımıyla be-her zirâ'ı

(39-a)

yigirmişer akçadan on sekiz bin akça ve zikri sebk eden odaların derûnlarında vâki' tûlen ve 'arzen bi hisâb-ı mezbûr on ikişer zirâ' sofaları cemi'-i levâzımıyla on iki bin altı yüz akça beher odaya iktizâ iden sekizer mahdûdiye camı tâbesiyle mahallinde vaz' oluncaya değin ikişer yüz kırk akçadan dört bin sekiz yüz akça ve kâr-hâne-i mezbûrede vâki' zikri mürûr iden havuzun terbi'an yüz yetmiş zirâ' tuğla döşemesi terbi'an on zirâ' ... on bin akça ki cem'an dört yük altmış bir bin iki yüz akçaya bâliğ olmağla bu ... binâ meblâğ-ı mezbûr ile ancak vücûda gelir noksân ile mümkün değildir deyu halîfe mezbûr Mehmed ve sâir ehl-i vukûf icmâ' ve ittifâk birle haber virdiklerini Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u terkîm ba'dehû ma'an ba's olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelüb 'alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm itmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

134. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîri iltimâs olunmağın savb-i şer'-i enverden Mevlânâ İshak Efendi irsâl olunub ol dahî medîne-i Bursa'da Pınarbaşı Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan mü'ezzin vakfi olan hadîka ve Cilineboz değirmanlarına cereyân iden su 'arkı ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd ... mahalle-i mezbûre câmi'-i şerifinde imâm olanlara meşrûta olan bir bâb kahvehâne üzerine varub zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmi müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'-i 'âli eyledikten sonra mahalle-i mezbûre câmi'-i şerifinin imâmı ve kahvehâne-i merkûmenin mutasarrıfı işbu râfi'u'l-vesîka el-Hâc Sâlih Efendi ibn-i Mehmed nâm kimesne meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda takrîr-i kelâm idüb hâlâ bâ berât-ı 'âlîşân mutasarrıf olduğum Pınarbaşı Câmi'-i şerifinde vâki' imâmetimin vazîfesi kalîl ve hizmeti kesir olub vakf-ı mezbûrda dahî müsâ'ade olmamağla bundan akdem nef'an li'l-vakf işbu 'akd-i meclis olunub ... mahalle-i mezbûre imâmlarına meşrûta olan 'arsa üzerine kendi malımdan teberru'an li'l-vakf bir kahvehâne binâ idüb ve be-her sene otuz gurus ücret ile âhara icâb ve meblâğ-ı mezbûr câmi'-i şerif-i mezbûrda imâm olanların senede yigirmi gurus vazîfesine zamm u ilhâk oluna deyu şart ve ta'yîn ve defter-i muhâsebeğe kayd itdirmiş idim lâkin işbu kahvehâne-i merkûme hizâsından Pınarbaşı suyu cereyân itdiği mahal

kadîmu'l-eyyâmda ilâ yevminâ hâzâ tarik-i 'âmm olub akarr-ı nisvân değıl iken eshâb-ı ağırazdan ba'zı kimesneler mahall-i mezbûr tâ'ife-i nisvânın mesîreleri olmağıla her bâr gelüb tecemmu' idegelmişler idi hâlâ kahvehâne-i mezkûra gelen kimesneler

(39-b)

nisvân tâ'ifesine nezâretten hâli olmazlar deyu ba'zı kelimât mesmû'um olmağıla kahvehane-i mezkûrun kimesneye bir dürlü zararı olmadığını vukûf-ı tâmmı olub işbu meclis-i ma'kûdun-ı mezkûra hâzirûn olan eş-Şeyh Mustafâ Efendi ve es-Seyyid Mehmed Sâdık Efendi ve Hacı Rıza-zâde Mustafâ Ağa ve es-Seyyid Abdurrahman Ağa ve Derviş İbrâhîm bin 'İvâz ve Na'l-bend 'Ali bin Yûsuf ve Mehmed Çelebi ve 'Ali Beşe ve Mü'ezzin Molla Mehmed ve Derviş Hasan ve 'Osmân Çelebi ve Mustafâ Çelebi ve 'Ali Çelebi ve diğere Hasan ve Derviş Mustafâ ve Ahmed ve İbrâhîm ve el-Hâc Hasan ve Mehmed ve Halîl ve Molla Mehmed ve es-Seyyid İsmâ'îl ve el-Hâc Halîl nâm kimesnelerden su'âl olunub haberleri ketb ü terkîm ve sûreti yedime ref' u i'tâ olunmak matlûbumdur didikde her biri cevâblarında mezbûr el-Hâc Sâlih Efendi'nin işbu mahalle-i mezkûra teberru'an li'l-vakf binâ eylediğı kahvehane-i merkûmenin kimesneye bir dürlü zararı olmadığından mâ'adâ vakf-ı mezbûra hayr-ı mahz olduğı cümlemizin ma'lûmudur deyu gerek mahalle-i mezbûre ehâlisinden ve gerek civârında vâki' sâ'ir mahallât ehâlisinden haber verdiklerini Mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u terkîm ba'dehû me'an ba's olunan ihbâr-ı şer'îyle meclis-i şer'a gelüb 'alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm itmeğın mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sânî 'aşer min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

135. Belge:

Medîne-i Bursa'da Zeynûler Mahallesinde sâkine Zeyneb bint-i Şeyh Sa'deddîn nâm Hâtûn'un li ebeveyn er karındaşı ve tarafından bey'-i âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğı zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'yye ile 'ârîfân olan İbrâhîm bin Mehmed ve 'Ali bin Süleymân nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit olan Molla Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka Hüseyin Çelebi ibn-i İbrâhîm mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan es-Seyyid Sa'id Efendi ve Dağlı Hüseyin ve İbrâhîm hadîkası ve tarik-i 'âmm ile mahdûd iki dönüm mikdârı bir kıt'a mülk dut hadîkamı tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Hüseyin'e doksan guruşa bey' ve temlîk ve teslim eylediğinde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikden sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr doksan guruşa müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd hadîka-i mahdûde-i mezkûre mezbûr Hüseyin Çelebi'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-ışrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(40-a)

136. Belge:

Medîne-i Bursa'da Dâvudkadı Mahallesinde sâkine zâtı şer'an ma'rifet olan Kâfiye bint-i 'Ali nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde kız karındaşı işbu bâ'isetü'l-kitâb Râfi'a nâm Hâtûn muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Soğancıoğlu Hacı Ahmed ve Hacı Mehmed menzilleri ve tarik-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve iki sundurma ve iki beyt-i süfli ve bir ... ve bir mikdâr havluyu müştamil bir bâb mülk menzil babam müteveffâ-yı mezbûrdan bizlere isâbet ve intikâl itmekle ben dahî menzil-i mahdûd-ı mezkûru

mezbûr Mehmed tarafında vâki' bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir ... ve havlu-yı mezkûrun nısfını ifrâz-ı 'alâmet-i fâsıla vaz' u ta'yîn idüb kendi nısf hissem mukâbelesinde ahz u kabz eylediğimde bâkî kalan bir beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir beyt-i süflî ve bir havluyu dahî mezbûre Râfi'a nısf hissesi için ahz u kabz idüb ... mezkûrlarımıza müta'allika 'âmme-i da'vâdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ ve iskât eyledik didiklerinde gıbbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâmis ve'l-'ısrın min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

137. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ahmed Dâ'i Mahallesi'nde sâkin el-Hâc Hasan bin İbrâhîm meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu bâ'isetü'l-kitâb Fâtıma bintü'l-Hâc Halîl mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb bundan akdem mezbûre Fâtıma kızı Safiyye'yi bana tezcîc murâd eylediğinde ta'cîl olmak üzre yedimden bir Macar altunu ile altmış gurusumu ahz u kabz itmiş idi hâlâ kızı mezbûreyi bana virmemekle meblâğ-ı mezbûru taleb iderim su'âl olunub alvirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl ve 'akîbe'l-inkâr müdde'i-i mezbûrdan müdde'âsına müta'allika beyyine taleb olundukda imhâl olunub mehl-i şer'i mürûrunda ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'aciz idüb ba'de't-tahli'fi's-şer'i mücibiyle müdde'i-i mezbûr bi'vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi şehr-i cumâde'l-ülâ min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

138. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kanberler Mahallesi'nde sâkin işbu bâ'isü'l-kitâb Mustafâ Beşe ibn-i Mehmed nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde 'Abdunnebi bin Ca'fer nâm kimesne mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr 'Abdunnebi'ye târîh-i kitâbdan bir ay mukaddem bir re's tavlı erkek devemi doksan iki guruşa bey' u temlik u teslim itmiş idim hâlâ meblâğ-ı mezbûru taleb eylediğimde bana edâdan imtinâ' ider su'âl olunub alvirilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr 'Abdunnebi cevâbında fi'l-hakîka müdde'i-i mezbûr yedinden zikri mürûr iden bir re's erkek tavlı devesini

(40-b)

doksan iki guruşa iştirâ eylediğini ikrâr lâkin zikr olunan deveye yük tahmîl eylediğinde yüke elvirmeyüb belinde 'illeti olmağla red murâd iderim didikde gıbbe's-su'âl müdde'i mezbûr cevâbında bir aydan beru 'aybına vâkıf oldukdan sonra isti'mâl eyledüğü kabul itmişdi deyu def' ile mukâbele idicek eserü'l-istintâk mezbûr 'Abdunnebi fi'l-vâki' 'aybına vâkıf oldukdan sonra isti'mâl eylediğini ikrâr ve i'tirâf idüb reddi lâzım gelmemekle meblâğ-ı mezbûr doksan iki guruşu müdde'i-i mezbûr Mustafâ'ya edâ ve teslimine mezbûr 'Abdunnebi'ye tenbîh birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' 'aşer min zi'l-ka'de sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

139. Belge:

Medîne-i Bursa hâricinde Çekirge Mahallesi'nde sâkine Emetullah bint-i Mehmed nâm Hâtûn tarafından hul'-ı âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'yye ile 'ârîfân olan Molla 'Abdullah bin İbrâhîm ve 'Ali Ağa ibn-i 'Abdülbaki nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'i lâhik olan Ya'kûb Efendi ibn-i 'Abdulkerîm nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîf-i enverde müvekkile-i mezbûremin zevc-i muhâlî'ı işbu râfi'u'l-vesîka İsmâ'îl bin Mehmed mahzarında bi'l-vekâle ikrâr-ı ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre zevcim mezbûr ile hüsn-i

zindegânî olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râğibe olduğum ecilden mezbûrun zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan iki bin akça mehr-i mü'eccelim ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem üzerlerine ve me'ûnet-i sükânâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahiha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâl-i muharrer hul'-ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyyete mûta'allıka 'âmme-i da'vâ ve mutâlebât ve kâffe-i a'yan ve muhâsamâtdan her birimiz âharım zimmetini ibrâ ve iskât eyledik didi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâdis ve'l-'ısrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(41-a)

140. Belge:

Medîne-i Bursa'da Kavaklı Mahallesinde sâkin el-Hâc Ahmed bin Mahmûd nâm kimesne kendi asâleten ve zevcesi Âmine bint-i 'Ali nâm Hâtûn tarafından sulh-ı âti'z-zikri ikrâra vekil olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'iyye ile 'ârifân olan İbrâhîm bin Yûsuf ve es-Seyyid 'Ali bin Hasan nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût-ı vekâletine hukm-i şer'i lâhik olmağla vekâleten meclis-i şer'-i şerif-i enverde işbu bâ'isü'l-kitâb İsmâ'il bin el-Hâc Velî nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr İsmâ'il târîh-i kitâbdan bir sene mukaddem gice ile menzilime duhûl ve şik ile zevcem mezbûre Âmine'nin üzerine hücum ve sayha idüb havfından başı müstebînü'l-hilka bir cenîn-i zeker-i hay ilkâ idüb iki sâ'at mürûrunde fevt olmuş idi deyu mücib-i şer'ini taleb u da'vâ sadedinde olduğumda beynimizde muslihûn tavassut idüb 'an inkâr beni mezbûr İsmâ'il ile yüz guruş üzerine inşâ-i 'akd-i sulh eylediklerinde ben dahî sulh-i mezkûru kabûl ve bedel-i sulh olan meblâğ-ı mezbûr yüz guruşu yedinden ahz u kabz idüb husûs-ı mezkûra ve sâire mûta'allıka da'vâdan ben bi'l-asâle ve bi'l-vekâle mezbûr İsmâ'il'in zimmetini ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bana medfû'ı olan bedel-i sulh-ı mezkûr yüz guruşa mûta'allıka da'vâdan benim ve zevcem mezbûre Âmine Hâtûn'un zimmetini ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-'ısrîn min şa'bâni'l-mu'azzam sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

141. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Pazar-ı Mâhî Mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Bireşko veled-i Engulus veled-i Yani nâm zimmînin verâseti li ebeveyn er karındaşları Yorgi ve Kirbako nâm zimmîlere münhasır olduğu lede's-şer' zâhir u müte'ayyen olduktan sonra merkûm Yorgi asâleten ve merkûm Kirbako nâm zimmî tarafından husûs-ı âti'z-zikri taleb-i da'vâya izn-i şer' vekil olmağla vekâleten meclis-i şer'-i şerif-i enverde bağ-ı âti'z-zikre vâzi'u'l-yed olan işbu hâmilu'-rakîm İstifani veled-i İstifani nâm zimmî muvâcehesinde her biri bi'l-verâse üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mahmiye-i mezbûre kazâsında Eski Kabluca Kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan Tanaş ve Zahriye ve Soğancıoğlu bağları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd yedi evlek mikdâr mülk bağ mûrisimiz hâlik-i merhûmun ile'l-helâk mülkü olub ba'de helâkihi bizlere isâbet ve intikâl itmiş iken bağ-ı mezkûru merkûm İstifani fuzûlî zabt ider su'âl olunub alvirilmek

(41-b)

matlûbumuzdur didikde gibbe's-su'âl merkûm İstifani cevâbında fi'l-hakîka bağ-ı mezkûra vaz'-ı yedini ikrâr lâkin bağ-ı mahdûd-ı mezkûru hâlik-i merkûm Bireşko hâl-i hayâtında ve kemâl-i 'akl u sıhhatinde târîh-i kitâbdan altı ay mukaddem mahzar-ı

müsliminde elli beş gurusu semen-i makbûza bana bey' u temlik u teslim eylediğinde ben dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve kabûl idüb hâlâ mülk-i müşterâm olmağla binâ'en 'aleyh vaz'-ı yed iderim deyu def'le mukâbele idicek eserü'l-istintâk ve 'akîbe'l-inkâr dâfi'-i merkûmdan def'-i mezkûruna mutâbık beyyine taleb olundukda 'udûl-i ahrâr-i ricâl-i müsliminden olub medîne-i mezbûre sükkânından Mehmed Beşe ibn-i Mustafâ ve İsmâ'il bin Hasan nâm kimesneler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olub eserü'l-istishâd fi'l-hakîka hâlik-i merkûm Bireşko veled-i Engulus veled-i Yani târih-i kitâbdan altı ay mukaddem mahmiye-i mezbûre kazâsında eski Kabluca kurbünde vâki' etrâf-ı erba'adan 'Abdül'aziz Çelebi ve Tanaşir ve Zahriy'e ve Soğancıoğlu bağları ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd yedi evlek mikdârı mülk bağınu merkûm İstifani zımmiye elli beş gurusu semen-i makbûza bizim huzûrumuzda bey' u temlik u teslim eylediğinde ol dahî ber-minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl idüb biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûl olmağın mücibiyle merkûmân Yorgi ve Kıryako bî vech mu'ârazadan men' birle mâvaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'l-hâdi ve'l-'ışrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

142. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrîr tahmîn-i iltimâs olunmağın savb-ı şer'-i enverden Mevlânâ İshak Efendi irsâl olunub ol dahî Medîne-i Bursa'da hâssa mi'mârı kâ'im-makâmı Mehmed ile medîne-i mezbûrede Selçuk Hâtûn Mahallesi'nde vâki' etrâf-ı erba'adan Ebûbekir Efendi ve es-Seyyid İsmâ'il eytâmı ve kahveci Hacı eytâmı menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir süflî ve bir mikdâr havluyu müştemil has oda başı evkâfindan bir bâb vakf menzile varub zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmî müslimîn huzûrunda 'akd-i meclis-i şer'-i 'âli eyledikten sonra menzil-i mezkûrun mutasarrıfı işbu râfi'u'l-vesîka 'Osmân Çelebi ibn-i 'Ali nâm kimesne meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda vakf-ı mezbûr mütevellisi tarafından ümûr-ı vakfa rû'yete kâ'im-makâm olan es-Seyyid Mehmed Çelebi ibn-i 'Ali nâm kimesne hâzır olduğı hâlde takrîr-i kelâm ve ta'bîr 'ani'l-merâm idüb işbu mu'âyene ve müşâhede olunan vakıf menzil-i mezkûr mürûr-ı eyyâm ile şark u

(42-a)

garb harâb olmağla bundan akdem menzil-i mezkûru kendi malımdan mülküm olmak üzere vakf-ı mezbûra bi şartı'r-rücû' binâ ve teşyid ve ta'mîr ve tecdid itmiştım lâkin masrûfum ne mikdâr akçaya bâliğ olduğunu taraf-ı şer'den tahmîn-i sahîh ile tahmîn u takvîm olunub sûret-i mülkü yedime def' u itâ olunmak matlûbumdur didikde halife-i mersûm Mehmed menzil-i mezkûrun evvelâ zikri mürûr iden beyt-i 'ulviden döşemesini binâ zirâ'ı ile hisâb eylediğinde tülen ve arzan hisâb-ı terbî'ı kırk dokuz zirâ' olub beher zirâ' cemî'-i levâzımıyla seksen akçadan üç bin dokuz yüz yigirmi akça ve iki adet odanın tavanı terbî'an kırk dokuz zirâ' olub beher zirâ'ı cemî'-i levâzımıyla altmışar akçadan iki bin dokuz yüz kırk akça ve iki adet odanın bi'l-cümle dolma duvarları terbî'an seksen beş zirâ' olub beher zirâ'ı cemî'-i levâzımıyla altmış akçadan beş bin yüz akça ve bir 'aded odanın altı 'aded bezeleri cam çârçiveleriyle be-her bezeyiş yüz akçadan üç bin akça ve iki 'aded dolab sekiz yüz akça ve bir ocak taşlarıyla ma'an iki bin beş yüz akça ve bir a'rabi yüklük ve bir fincanlık boya ve nakkâşına üç bin akça ve münakkaş dört ... altı yüz akça dört 'aded duvar camı dört yüz akça ve bir 'aded duvar camı yüz seksen akça ve bir 'aded kebîr pencere camı çârçivesiyle yedi yüz yigirmi

akça ve oda mezkûrun cânib-i şimâlinde tahta duvarı bin akça ve bir ocak iki yüz akça ve bir oda kapusu ikiyüz akça ve bir kebîr merdubân ve bir abdest-hâne ve bir sahan ve tirabuzan üç bin akça ve zikr olunan beyt-i 'ulvîlerin üzerlerinin sakfi terbi'an yüz dört zirâ' olub cemî-i levâzımıyla be-her zirâ'ı yüzer akçadan on bin dört yüz akça ve sâlifü'l-beyân beyt-i süflînin ta'mîri ve iki 'aded cam çârçiveli pencere ve sofanın dört tirabuzanı üç bin akça ve menzil-i mezbûrun havlusunda müceddeden bast olunan kaldırım terbi'an seksen zirâ' olub ... ma'an beher zirâ'ı on üçer akçadan bin kırk akça ki cem'an akçaya bâliğ olub ebniye-i mezkûre meblâğ-ı mezbûr ile ancak vücûda gelür noksân ile mümkün degildir deyu halife-i mersûm Mehmed'den ve ehl-i vukûf icmâ' ve ittifâken birle haber virdiklerinde mevlânâ-yı mezbûr mahallinde ketb u terkîm ba'dehû ma'an ba's olunan ümenâ-i şer'le meclis-i şer'a gelüb 'alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm itmeğîn mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' ve'l-ışrîn min zi'l-hicce sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(42-b)

143. Belge:

Husûs-ı âti'z-zikrin mahallinde ketb u tahrir tahmîn-i iltimâs olunmağın savb-ı şer'i enverden mevlâna İshak Efendi irsâl olunup oldahî Medîne-i Bursa'da hassa mi'mârî kâim-makâmı Mehmed bin 'Abdullah ve sâir ebniye ve sukûf ahvâline vukuf-ı tâmm-ı olan bî garaz müslimîn ile medîne-i mezbûrede Duhter-i Şeref Mahallesinde vakî' etrâf-ı erba'adan el-Hâc Halîl ve es-Seyyid Ahmed eytâmları ve Molla Sâlih ve Hasan Dede ve Ümmühâni Hâtûn ve Horos Hadîkası ve Şeyh Ahmed Efendi Zaviyesi ve tarîk-i 'âmm ile ve tarîk-i hâs ile mahdûd ve 'arsası merhûm Eflâtun Vakfından olub senede vakf-ı mezbûra yüz akça mukâta'a-i kadimesi olan bir kıt'a dut hadîkası ve derûnunda bir havuz ve üzerinde sağîr ve kebîr üç beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve zâviye-i mezbûreye ve ittisâlinde vakî' senede 'arsasının vakf-ı mezbûra seksen akça mukâta'a-i kadimesi olan dahîliye ta'bir olunur bir bâb menziline vakî' bir hamam ve bir câmekân ve üç câmekan odası ve bir matbah ve bir havuz üzerlerine varub zeyl-i vesîkada muharrerü'l-esâmi müslimin huzurunda 'akd-i meclis-i şer'-i 'âli eyledikten sonra zaviye-i mezbûrenin şeyhi ve evkâfının mütevellisi ve menzil-i mezkûr ile hadîka-i mezkûrenin mutasarrıfı işbu râfi'u'l-vesîka fahru'l-meşâyihi'l-kirâm el-Hâc Mustafâ Efendi ibnü'l-merhûm 'Abdüllatif Efendi meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda takrîr-i kelâm ve ta'bir-i 'ani'l-merâm idüb senede 'arsalarının vakf-ı mezbûra ol mikdâr akça mukâta'a ile bâ temessük mutasarrıf olduğum işbu mu'âyene olunan dut hadîkası mukaddema 'arsa-i hâliye iken 'arsa-i mezkûre üzerine müceddeden dut fidanı gars ve derûnuna bir havuz ve üzerine üç beyt-i ulvi ve bir sundurma ve bir ... ve zâviye-i mezbûrenin üzerine olan kurşunlarını müceddeden hâl-u bast itdirmiş idim ve dahîliyede bir hamam ve bir câmekân ve üç oda ve bir matbah ve bir havuz bina itmişidim lakin mecmu'-ı mesârifim ne mikdâr akçaya bâliğ olduğunu taraf-ı şer'den ba'del mu'âyene tahmîn-i sahîh ile tahmîn ve takvîm olunub suret-i keşfini yedime def u i'tâ olunmak matlûbumdur didikde halife-i mezbûre Mehmed sâlifü'z-zikr hadîkada vakî' havuzun dõşeme tahtası tûlen ve 'arzan bi-hisâb-ı terebbü'i elli altı zira' olub be-her zira'ı cemî'i levâzımıyla doksan akçadan beşbin kırk akça ve üzerinin üç pencere ve bir dolab ve bir fincanlık ve bir kuyû ve bir mabeyn kapusu üç bin akça ve bir mâ'-i mezkûrda havuz-ı mezkûra cereyan iden suyun mecrasında vakî' kârgir 'ark seksen dört zirâ' olub beher zirâ'ı cemî'i levâzımıyla kırkbeşer akçadan üçbin altıyüz akça ve müceddeden bir bahçe kapusu ber vech-i tahmîn ikibin dõrtyüz akça

(43-a)

ve yekpare bir mermer havuz cemi'i levâzımıyla onbin akça ve yetmiş 'aded künk yediyüz akça ve mücedded bir ... cemi'i levâzımıyla ikibin dörtyüz akça ve havuz-ı mezkûr üzerinde vaki' mârr-u zikr kebîr odalarının döşemesi tûlen ve arzan bi hisâb-ı mezbûr otuz dokuz zira' olub beher zira'ı cemi'i levâzımıyla doksan akçadan üçbin beşyüz on akça ve etrâf-ı erba'asının dolma duvarları terbi'an doksan zira' olub ketanlı beyaz mermer sıvası ve sayir lavâzımıyla beher zira'ı altmış akçadan beşbin dörtyüz akça ve üzerinin tavanı terbi'an otuzaltı zira' olub beher zira'ı cemi'i levâzımıyla yüzer akçadan üçbin altıyüz akça ve altı 'aded camlı penceresi beşyüz akçadan üçbin akça ve altı 'aded duvar camı yüzyiğirmi beş akçadan yediyüz yiğirmi akça ve dört 'aded kilütleri dört yüz akça ve bir ocak ber vechi tahmîn iki bin akça ve bir kapu ve bir dolab ve bir çift ikibin akça ve iki aded sağîr odaları döşemesi tûlen ve arzen bi hisâb-ı mezbûr onaltı zira' olub beher zira'ı doksan akçadan bin dört yüz kırk akça ve iki aded odanın bil cümle döşeme duvarları terbi'an altmış dört zira' olub be-her zira'ı cemi'i levâzımıyla altmış akçadan üçbin sekiz yüz kırk akça ve iki 'aded penceresi çarçiveleriyle be-her pencere beş yüz akçadan bin akça ve bir odanın tavanı sekiz zira' olub be-her zira'ı cemi'i levâzımıyla yüzer akçadan sekizyüz akça ve üç odanın sakfi terbi'an yüz on sekiz zira' olub be-her zira'ı cemi'-i levâzımıyla yüzer akçadan on bir bin sekiz yüz akça ve iki aded oda tavanı bin akça ve zikr olunan odaların önünde vaki' sundurmanın döşemesi terbi'an on sekiz zira' olub beher zira'ı cemi'-i levâzımıyla doksanar akçadan bin altı yüz yiğirmi akça ve sundurmada vaki' beledî tahtaları beş yüz akça ve hadîka-i mezkûrenin eşcâr kıymeti altmış bin akça ve bast olunan kurşun kâliyesiz cemi'i levâzımıyla yiğirmi dört bin beşüz akça ve zikr olunan kurşunun ... vaki' tahta döşeme ve çamur sıvası beş bin dört yüz akça ve zaviye-i mezbûrede vaki' iki aded odanın ta'miri altı bin akça ve sâlifü'l beyan dahîliyyede vaki' hamam ve camekan ve üç oda ve bir matbah ve havuz altmış bin akça ve bast olunan kaldırım beş bin yedi yüz yiğirmi akça ve menzil-i mezkûr içinden huruc iden suyun ... bin beş yüz akça cem'an iki yük otuz bin otuz akçaya bâliğ olmağla bu ... meblâğ-ı mezbûr ile ancak vücuda gelür noksan ile mümkün değildir deyu halife-i mersûm Mehmed ve sair ehl-i vukuf icma' ve ittifak birle haber virdiklerinden mevlanâ-yı mezbûr meclis-i şer'a gelüb 'alâ vukû'ihî inhâ ve tefhîm itmeğîn mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sâbi' 'aşer min saferi'l-hayr li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(43-b)

144. Belge:

Medîne-i Bursa'da Selçuk Hâtûn Mahallesinde sâkin es-Seyyid Velî Ağa ibn-i es-Seyyid İsmâ'îl ve Ahmed Çelebi ibn-i Mehmed nâm kimesneler meclis-i şer'-i şerifi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Molla 'Ali bin Mustafâ nâm kimesne mahzarında her biri ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub Medîne-i mezbûrede Ebû İshâk Mahallesi'nde vâki' etrâf-ı erba'adan Muhzîr İsmâil ve Kara Mehmed ve Süleymân menzilleri ve târik-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve iki beyt-i süffi ve iki sofa ve bir âhûr ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilizimi bi-cümleti't-tevabi' ve levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Molla 'Ali'ye 'alel iştirâk üç yüz yetmiş guruşa bey' ve temlik ve teslîm eylediğimize ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı

mezbûr üç yüz yetmiş gurusu müşteri-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Molla 'Ali'nin mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sâbi' ve'l-'işrîn min saferi'l-hayr li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

145. Belge:

Medîne-i Bursa'da Selçuk Hâtûn Mahallesiinde sâkine zâtı şer'an ma'rife olan Râfi'a bint-i 'Abdülkerim nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîfi enverde zevc-i muhâli'i işbu râfi'ul vesîka Mehmed bin Hüseyin nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb zevcim mezbûr ile beynimizde husn-i zindegânî olmayub ben hul'a tâlibe ve mufârakata râgibe olduğum ecilden zimmetinde mütekarrir ve ma'kûdun 'aleyh olan onikibin akça mehr-i müeccelim nafaka'i 'iddet-i şer'iyem üzerlerine ve me'ûnet-i sükânâm dahî kendi üzerime olmak üzere zevcim mezbûr ile muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber minvâli muharrer hul'ı mezkûru ba'de'l-kabûl hukûk-ı zevciyete müte'allika 'âmme-i da'vâ ve mutâlebât ve kâffe-i eymân u muhâsamatdan her birimiz âharın zimmetini ibrâ-i 'âmm râfi'u'l-hısâm ile ibrâ ve iskât eyledik didikde gibbe't-tasdîki's-şer'i mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-râbi' 'aşer min zi'l-ka'de li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(44-a)

146. Belge:

Medîne-i Bursa'da Başcı İbrâhîm Mahallesiinde sâkin iken bundan akdem cerihan fevt olan Mustafâ bin Mustafâ'nın verâseti vâlidesi Rukiye bint-i 'Ali nâm Hâtûn ile li-ebeveyn er karındaşı Mehmed ve li-ümme kız karındaşı Ümmühâni bint-i 'Osmân nâm Hâtûn'a münhasır olduğu lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra zâtları şer'an ma'rifetân olan mezbûretân Rukiye ve Ümmühâni ve mezbûr Mehmed meclis-i şer'-i şerîfi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb İmâm el-Hâc Mustafâ Efendi ibn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında her biri bi'l-verâse üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mezbûr el-Hâc Mustafâ târîhi kitâbdan iki gice mukaddem medîne-i mezbûrede Bâbü's-sicn Mahallesiinde mûrisimiz mezbûr Mustafâ'yı kebîr tüfenk kurşunu ile sol dizi altından bi gayr-ı hakkın 'âmmden darb u cerh ve müteessiren ol anda fevt olmuşdur su'âl olunub mücib-i şer'isi icrâ olunmak matlûbumuzdur didiklerinde gibbe's-su'âl mezbûr el-Hâc Mustafâ Efendi cevâbında bundan akdem maktûl-ı mezbûru târîhi mezbûrda keşf için taraf-ı şer'den me'zûnen irsâl olunan 'Ali Efendi ve Baş Çukadar Hüseyin Ağa ve sâyir mahalle ahâlisinden meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda olan müslimin huzurunda 'akd-i meclis olundukda mezbûretân Rukiyye ve Ümmühani ve mezbûr Mehmed ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisimiz mezbûr Mustafâ'yı katl iden ancak Zindancı Hacı 'Ali oğlu seyyid Hüseyin'dir da'vâmız anınladır deyu Keşşaf 'Ali Efendi ve sâir müslimîn huzurunda ikrâr dahî etmiş idi deyu def ile mukabele idicek eseru'l-istintak ve 'akıbel inkâr dafi'i merkûm el-Hâc Mustafâ Efendi'den def'i mezkûruna mutâbika beyyine taleb olundukda 'udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müslimînden olub medîne-i mezbûre sükkânından Mehmed bin kebîr ve Mehmed bin Mustafâ el-Hâc Mehmed bin 'Abdullah ve es-Seyyid el-Hâc İbrâhîm ve Ahmed bin Mehmed ve es-Seyyid Mustafâ bin 'Ali ve es-Seyyid Ahmed bin Mustafâ ve Ebu Bekir bin Hüseyin ve Mustafâ bin Mustafâ nâm kimesenler li ecli's-şehâde meclis-i şer'a hazırûn olub eseru'l-istîşhad fi'l-hakîka mezbûretân Rukiyye ve Ümmühani ve mezbûr Mehmed hüsn-i keşf ile bizim huzûrumuzda mûrisimiz mezbûr Mustafâ'yı katl iden ancak Zindancı Hacı 'Ali'nin oğlu

Seyyid Hasan nâm kimesnedir da'vâmız anınladır deyu her biri ikrâr ve i'tirâf itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzre şâhidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehadet-i şer'iyeye eylediklerinde şehâdetleri makbûle olub ve kütüb-i mu'teberandan Feyzullah fetevâsınca Zeyd-i maktûlun veresei Amr'dan Zeyd'i ancak sen katl eyledin deyu da'vâ ve Amr katl itmeyüb sen katl itmişdin deyu Bekir'den da'vâ eyleseler mesmu'a olurmu? el-cevâb olmaz deyu buyurulmağın ber mûcib i feteva-yı şerife mezbûr el-Hâc Mustafâ Efendi'den sâniyen eylediği da'vâları mesmu'a olmamağla mezbûrun Rukiyye ve Mehmed ve Ümmühani bî-vech mu'ârazadan men' birle mâ-vaka'a bit taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sadis ve'l-'işrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(44-b)

147. Belge:

Medîne-i Bursa Kazâsına tâbi' Hamamlı Kızık nâm Karye sâkinlerinden olub zirkri âti deyn için müddet-i medîd mahbus olan işbu râfi'u'l-kitâb Mustafâ bin Mustafâ nâm kimesneden istihbar-ı şer'-i sudurundan sonra 'udûl-u ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub karye-i mezbûre sükkânından Mehmed Ağa ibn-i Şeyhî ve İsmâ'il ve bin Mustafâ ve es-Seyyid 'Ali bin Mustafâ ve İbrâhîm bin Halîl ve Ya'kûb bin İsmâ'il ve Mustafâ bin Abdi nâm kimesneler li ecli'l-ihbâr meclis-i şer'a hâzırûn olub istihbâr olunuklarında işbu medyun-ı mezbûr Mustafâ'nın hâlâ bi'l-hukmi's-şer'i zimmetinde işbu hazır bi'l-meclis Abraham veled-i Serkiz nâm zimmîye deyni olan yüz seksen guruşu bir vecihle edâya iktidarı olmayub ... ve üzerinde lâbis olduğu köhne libâsından gayrı ism-i mâl itlak olunur nesnesi olduğu malûlumumuz değildir deyu medyûn-ı mezbûrun vechi meşruh üzre i'sâr ve iflâsını her biri haber virmeleriyle nazreten îla sîretin mûcibince medyun-ı mezbûr si'a-i hâline deyin habisten itlak ve sebîli tahlîye olunmağın mâ-vak'a bi't-taleb ketb olundu fil yevmi's-sâmin ve'l-'işrîn min saferi'l-hayr li sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

148. Belge:

Medîne-i Bursa'da Hamza Bey Mahallesiinde sâkin zâtı şer'an ma'rife Rabi'a bintü'l-hâc 'Ali nâm Hâtûn meclis-i şer'-i şerîf-i enverde işbu râfi'u'l-vesîka Mehmed bin 'Abdu'rrahîm nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan es-Seyyid Ahmed menzili ve tarîk-i 'âmm ve tarîk-ı hâs ile mahdûd iki beyt-i 'ulvî ve bir sundurma ve bir âhûr ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzili bi-cümleti't-tevabî' ve levâhık ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mehmed Çelebi'ye iki yüz doksan guruşa bey' ve temlik ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâl-i muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı merkûm iki yüz doksan guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Mehmed'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdikî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sâmin ve'l-'işrîn min saferi'l-hayr li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(45-a)

149. Belge:

Medîne-i Bursa'da ... Mahallesiinde sâkin el-Hâc Mehmed Emin bin el-Hâc Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb es-Seyyid Mehmed Emin bin es-Seyyid el-Hâc İsmâ'il nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb

mahalle-i mezbûrede vâkı' etrâf-ı erba'adan kendi âhar menzîlim ve imâm vakfî menzîli ve İbrâhîm menzîlleri ve tarîk-i hâs ile mahdûd üç beyt-i 'ulvî ve tahtlarında bir zîr-i zemîn ve iki sofa ve bir matbah ve bir sâyelik ve bir mâ'i cârî ve bir mikdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzîlimi bi-cümleti't-tevabî' ve levâhuk ve kâffeti'l-menâfî' ve'l-merâfîk tarafeynden icâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr es-Seyyid Mehmed Emin'e beş yüz guruşa bey' ve temlîk ve teslim eylediğimde ol dahî ber minvâli muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblağı mezbûr beş yüz guruşu müşteri-yi yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzîl-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr es-Seyyid Mehmed Emin'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-'işrîn min saferî'l-hayr li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

150. Belge:

Fi'l asl Konya Sancağında vâkı' Bor Kasabasında Boyahane Mahallesinde mütemekkin iken bundan akdem hâlik olan Toğlat(?) oğlu Yorgi nâm zımmînin verâseti zevce-i metrûkesi Kader bint-i Abram nâm nasrâniye ile sulbî kebîr oğulları Radunas(?) ve Yuvan ve İsratyoz(?) ve Oltimar(?) ve Ora ve sulbiye kebîre kızı Dolevat(?) nam nasrâniyeye münhasır olduğu ledeş şer' zahir ve müte'ayyen olduktan sonra merkûm Abraham meclis-i şer'-i şerîfi enverde tereke-i hâlik-i merkûma vâzî'u'l-yed olan karındaşı işbu râfî'u'r-rakîm merkûm Ora zımmî muvâcehesinde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb babam hâlik-i merkûmun terekesinden bana isâbet ve intikal iden hisse-i irsiyye-i karındaşım merkûm Ora yedinden tamâmen ahz u kabz idüb babam hâlik-i merkûmun gerek ber mûcib-i zimmeti gerek ber mûcibi defter-i kâzî ve gerek haric ez defteri kalîl u kesîr ve celîl ve hakîr cemî'i terekesine müte'allika amme-i da'vâdan karındaşım merkûm Orâ zımmînin zimmetini ibrâ-i 'âmm-ı râfî'u'l hisâm ile ibrâ ve iskât eyledim didikde gibbe't-tasdîkî's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâbî' ve'l-'işrîn min saferî'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

151. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şeker Hoca Mahallesinde sâkin Hasan Bey ibn-i 'Ivaz nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfi enverde işbu bâ'isü'l-kitâb Nâile bint-i 'Ömer nâm Hâtûn mahzarında üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb

(45-b)

mezbûre Nâ'ile on bin akça mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevcem iken hâla nefsinî bana teslimden imtinâ' ider su'âl olunub nefsinî bana teslim mezbûre Nâ'ile'ye tenbîh olunmak matlûbumdur didikde gibbe's-su'âl mezbûre Nâile cevâbında fi'l-hakîka müdde'i mezbûr Hasan Bey bundan akdem ol mikdâr akça mehr-i müeccel tesmiyesiyle zevci olduğunu ikrâr lakin beynimizde hüsn-i zindegânî olmamağla ben mehr-i mezkûrum ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyem üzerlerine me'ûneti sükânâm dahî kendi üzerime olduktan sonra meblağı'l-bedelen anil hul' emvâlimden mezbûr Hasan Bey'e bir şeridli cübbe ve bir çift altun küpe ve bir alaca 'antari ve bir sim kuşâk ve iki kilim ve bir beledî döşek ve iki yasdık def' ve teslim idüb mahzarı müsliminde muhâla'a-i sahîha-i şer'iyye ile muhâla'a olduğumda ol dahî ber-minvâli muharrer hul'-ı mezkûru kabûl idüb hatta meblâğ-ı mezkûru ikrâr-ı tarafeynden Burgazî Mehmed Ağa'yı vekil itmişdi bu vechle mübâyene olmağla binâen 'aleyh nefsimî teslimden imtinâ iderim deyu def' ile makâbele idicek eseru'l-istintâk ve 'akıbe'l-inkâr dâfi'a-i mezbûreden

defi'-i mezkûruna mutâbika beyyine taleb olundukda 'udûl-ı ahrâr-ı ricâl-i müsliminden olub Medîne-i mezbûre sükkânından İmâm Mustafâ Efendi İbn Ahmed ve 'Ali bin Mehmed nâm kimesneler li-ecli's-şehâde meclis-i şer'a hâzırân olub eserü'l-istishâd fi'l-hâkika mezbûre Nâ'ile zevci işbu mezbûr Hasan Bey ile beynlerinde hüsn-i zindegânî olmamağla târîhi kitâbdan dört ay mukaddem on bin akça mehr-i müecceli ve nafaka-i 'iddet-i şer'iyyesi üzerlerine me'ûnet-i süknâsı dahî kendi üzerine olduktan sonra bedelen 'anı'l-hul' emvâlinde mezbûr Hasan Bey'e bir şeridli cübbe ve bir çift altun küpe ve bir alaca 'antari ve bir sim kuşak ve iki kilim ve bir beledi döşek ve iki yasdık def-i teslim idüb zevci mezbûr Hasan Bey ile bizim huzurumuzda muhâla'a-i sahîha-i şer'iyeye ile muhâla'a olduğunda mezbûr Hasan Bey dahî hul'-ı mezkûru kabûl idüb tarafından hul'-ı mezkûru ikrâr dahî Burgazî Mehmed Ağa'yı vekil itmiş idi biz bu husûsa bu vech üzere şahidleriz şehâdet dahî ideriz deyu her biri edâ-i şehâdet-i şer'iyeye eylediklerinde ba'de't-ta'dîl ve't-tezkiye şehâdetleri makbûle olmağın mücibiyle müdde'i mezbûr Hasan Bey mezbûre Nâ'ile'ye müdâheleden men' birle mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâmin ve'l-'işrîn min saferi'l-hayr lisene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

152. Belge:

Medîne-i Bursa'da vâki' Elvân Buyacı tâifesinden işbu eshâbü'l-kitâb kethüdâsı Süleymân bin Mehmed ve es-Seyyid Ahmed bin Hasan ve Hasan bin Mûsa ve 'Ali bin Mustafâ ve Mehmed bin Hüseyin ve Mehmed bin Hüseyin ve Hüseyin Beşe ibn-i Nûru'llah ve es-Seyyid Mehmed ibn-i 'Abdullah ve el-Hâc Ahmed bin Murâd ve Hüseyin 'Abdullah nâm kimesneler ve sâirleri

(46-a)

meclis-i şer'-i şerîfi enverde Yani veledi Dimitri nâm zimmî muvâcehesinde her biri üzerine takrîri kelâm ve da'vâ idüb merkûm Yani san'atımız erbâbından olmayub ve san'at-ı mezkûremizde keferde dahî olmadığından ma'ada daima kalb iş boya na'le san'at-ı mezkûre beynlerinde ihtilâle ba'is olmağla mezkûr Yani zimmîden bu vechle emin ve sâlim olmadığıımızdan merkûm Yani zimmîye sanat-ı mezkûreyi işlememek üzere tenbîh olunmak matlûbumuzdur deyu her biri mesfur Yani zimmînin sû-i hâlini haber virmeliriyle sanat-ı mezkûreyi işlememek üzere merkûm Yani zimmîye tenbîh birle mâ-vaka'a bit taleb ketb olundu fil yevmi't-tasi' vel 'işrîn min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie elf Şuhûdu'l-hâl:

153. Belge:

Medîne-i Bursa'da Altıparmak Mahallesiinde sâkin iken bundan akdem vefât iden Zeyneb bint-i Mustafâ bin Halîl'in verâseti zevci metrûkî 'Ali bin 'Abdullah ile sadriyye kebire kızı 'Ayşe nâm Hâtûn ve vâlidesi 'Ayşe bint-i'l-Hâc Hasan nâm Hâtûn ve li-ebeveyn er karındâşı 'Osmân ve kız karındâşı Ümmühâni nâm Hâtûna münhasır olub tashîhi mes'alesi otuzaltı semen i'tibâr olunub sihâmı mezkûreden dokuz sehmi mezbûr 'Ali'ye ve onsekiz sehmi mezbûre 'Ayşe Hâtûn'a ve iki sehmi mezbûr 'Osmân'a ve bir sehmi mezbûre Ümmühâni Hâtûn'a ve altı sehmi dahî vâlidesi 'Ayşe Hâtûn'a isâbet ve intikâl eylediği lede's-şer' zâhir ve müte'ayyen olduktan sonra mezbûr 'Osmân kendi tarafından asâleten ve vâlidesi mezbûre 'Ayşe Hâtûn ve kız karındâşı ve mezbûre Ümmühâni Hâtûn tarafından sulh-ı âti'z-zikri ikrâra vekil olduğu zât-ı mezbûretânı ma'rifet şer'iyeye 'ârifân olan İmâm Ahmed Efendi ibn-i Molla Hüseyin ve es-Seyyid Hüseyin Çelebi ibn-i Seyyid 'Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve sübût vekâletine hükm-ü şer'i lâhuk olmağla vekâleten meclis-i şer'-i şerîfi-

enverde müteveffât-ı mezbûrenin sadrîyye kebîre kızı bâ'isetü'l-kitâb mezbûre 'Ayşe Hâtûn'un zevci ve tarafından tasdîka vekîl olan Süleymân Beşe ibn-i Mehmed nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb mûrisemiz müteveffât-ı mezbûre Zeyneb Hâtûn'un terekesinden 'alâ tarîkı't-tehâricü's-şer'î mezbûre 'Ayşe Hâtûn yedinden yüz guruşu ahz u kabz idüb bi-kaderi'l-hisâs beynimizde iktisâm eyledik fi-mâ ba'd müteveffât-ı mezbûrenin mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Hacı 'İvaz ve Fâtma Hâtun ve cami'-i şerîf cidârı ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd ma'lûmu'l-müştemilât bir bâb mülk menziline Medîne-i mezbûre haricinde Yağcılarpınarı nâm mahalde vâki' ma'lûmul hudûd tahmînen buçuk dönüm mîkdârı mülk dut hadîkasına ve yine mahalle-i mezbûre önünde vâki' ma'lûmu'l-hudûd bir bâb mülk dükkana ve sâir cemî'-i terekesine müte'allika 'âmm-i da'vâdan bi'l-verâse 'asâleten ve vekâleten mezbûre 'Ayşe Hâtûn'un zimmetini ibrâ-i 'âmm ile ibrâ ve iskât eylediğimde ol dahî bize medfu'ı olan meblâğ-ı mezbûr yüz guruşu müte'allika da'vâdan bizim zimmetimizi ibrâ ve iskât eyledi didikde gibbe't-tasdîkı's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi selh min saferi'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(46-b)

154. Belge:

Mahmiye-i Bursa'da Hayre'ddîn Paşa Mahallesinde sâkine 'Azîze bint-i'l-hâc Mehmed nâm Hâtûn'un zevci ve tarafından bey'-i âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zâtı mezbûreyi ma'rifet-i şer'yye ile 'ârîfân olan el-Hâc Mehmed bin 'Ali ve Mustafâ Çelebi İbn-i Hüseyin nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût-ı vekâletine hükm-ü şer'-i lâhık olan Seyyid Hacı 'Ömer İbn-i Seyyid Hamza nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzîmü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb Molla İbrâhîm İbnü'l-Hâc Mustafâ nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub mahalle-i mezbûrede vâki' etrâf-ı erba'adan Muhzîr Halîl ve Berber Halîl ve Hâfîz Efendi menzilleri ve tarîk-i 'âmm ile mahdûd iki beyt-i süflî ve iki sofa ve bir mâ'-i cârî ve bir sâyelik ve bir mîkdâr havluyu müştemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevabî' ve levâhuk ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden îcâb ve kabûlü hâvî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Molla İbrâhîm üç yüz on guruşu bey' u temlîk u teslim eylediğimde ol dahî berminvâli muharrer iştirâ ve temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûr üç yüz on guruşu müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mahdûd-ı mezkûr mezbûr Molla İbrâhîm'in mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gibbe't-tasdîkı's-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi't-tâsi' ve'l-ışrîn min saferi'l-hayr li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

155. Belge:

Medîne-i Bursa'da Umûr Bey Mahallesinde sâkine 'Ayşe bint-i Seydî nâm Hâtûn tarafından bey'i âti'z-zikri ikrâra vekîl olduğu zât-ı mezbûreyi ma'rifet-i şer'yye ile 'ârîfân olan es-Seyyid Ahmed Çelebi İbn-i 'Abdülkadîr ve es-Seyyid 'Abdullah Çelebi İbn-i 'Ali nâm kimesneler şehâdetleriyle sâbit ve subût vekâletine hükm-i şer'-i lâhık olan Halîl Çelebi İbn-i 'Ali nâm kimesne meclis-i şer'-i şerîfi hatîr-ı lâzîmü't-tevkîrde işbu bâ'isü'l-kitâb Mûsâ bin 'İvaz nâm kimesne mahzarında ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm idüb müvekkilem mezbûre 'akd-i âti'z-zikrin sudûruna değîn silk-i mülkümde münselik olub medîne-i mezbûrede Hamza habbaz Mahallesinde vâki' etrâf-ı erba'adan Dikencik Karyesi İmamı menzili ve Molla Mustafâ hadîkasî ve câmi'-i şerîf cidârı ve

tarik-ı 'âmm ile mahdûd iki beyt-i süflî ve bir mâ'-i cârî ve bir mikdâr havluyu müstemil bir bâb mülk menzilimi bi-cümleti't-tevabi' ve levâhuk ve kâffeti'l-menâfi' ve'l-merâfik tarafeynden icâb ve kabûlü havî bey'-i bât-ı sahîh-i şer'î ile mezbûr Mûsâ'ya otuz guruşa bey' ve temlîk ve teslim eylediğimde oldahî ber-minvâl-i muharrer temellük ve tesellüm ve kabûl itdikten sonra semeni olan meblâğ-ı mezbûru müşterî-yi mezbûr yedinden tamâmen ahz u kabz eyledim fi-mâ ba'd menzil-i mezkûr mezbûr Mûsâ'nın mülk-i müşterâsıdır keyfe-mâ yeşâ' ve yahtâr mutasarrıf olsun didikde gıbbe't-tasdikî'ş-şer'î mâ-vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi'l yevmi's-sânî min seyr-i rebî'î'l-evvel li-sene hamse ve seb'in ve mie ve elf Şuhûdu'l-hâl:

(47-a)

156. Belge:

Medîne-i Bursa'da Şehreküsdü Mahallesi 'avâriz-ı vakfin bi'l fi'l mütevellîsi olan Hacı Hüseyin bin Mustafâ nâm kimesne meclis-i şer'-i hatîr-ı lâzımu't-tevkîrde işbu râfi'u'l-vesîka el-Hâc Mustafâ bin Hacı İbrâhîm nâm kimesne mahzarında bi't-tevliye üzerine da'vâ ve takrîr-i kelâm idüb mütevellîsi olduğum vakf-ı mezbûr musta'fâtından olub mahalle-i mezbûrede vâkı' etrâf-ı erba'adan Sâlih Hacı Süleymân ve Yahya ve tarik-ı hâs ile mahdûd ma'lûmu'l-müştemilat be-her mah onbeş akça emare-i müeccelesi olan bir bâb vakf-ı menzilin bundan akdem bâ izin mütevellî-i vakf-ı mutasarrıfesi olan mezbûr el-Hâc Mustafâ'nın vâlidesi Fâtıma bint-i Derviş Mehmed nâm kimesne bin yüz altmış iki senesi muharremî'l-harâm guresinden bin yüz yetmiş dört senesi muharremî'l-harâmın guresine gelince on iki senede mecmû'u olan on sekiz guruşu kable'l-edâ vefât idüb terekesi mezbûr Mustafâ'ya intikâl itmeğın meblâğ-ı mezbûr onsekiz guruşu tereke-i müteveffâ-yı mezbûreye vaz'-ı yedine binâen mezbûr Mustafâ'dan taleb iderim su'âl olunub aliverilmek matlûbumdur didikde gıbbe's-su'âl mezbûr Mustafâ cevâbında menzili mezkûre vaz'ı yedini ikrâr lâkin menzil-i mezkûrun Molla Fenârî Vakfı ve senede kırk sekiz akça mukâta'a-i kadîmesi olub binâsı vâlidem müteveffât-ı mezbûrenin mülk-i mahzıdır deyu menzil-i mezkûrun vakfını bi'l- külliye inkâr idicek müdde'-i mezbûrdan menzil-i mezkûrun binâsı vakf-ı mezbûr sakafâtından olduğunu beyyine taleb olundukda ba'de istimhâl ve'l-imhâl mehl-i şer' mürûrunda dahî ityân-ı beyyineden izhâr-ı 'aciz ile beyyineye kâdir olmayub tahlîfe dahî tâlib ve râğib olmamağın müdde'-i mezbûr bilâ beyân bi-vech mu'ârazadan men' birle mâ vaka'a bi't-taleb ketb olundu fi evâil-i rebî'u'l-âhir sene bin yüzyetmiş dört Şuhûdu'l-hâl:

47-b ve 48-a varakları orijinal metin içinde bulunmadığından boş bırakılmıştır.

(48-b)

157. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi'ş-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüdâvendigâr Sancağı mütesellîmi -zîde kadruhu- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki Mahrûse-i Bursa sâkinlerinden el-Hâc Ahmed nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bu bin yüz yetmiş senesinde diyâr-ı âharda iken yine Mahrûse-i Bursa sâkinlerinden Mâhir Velî oğlu İsmâ'îl nâm şerîr kendi hâlinde durmadığından nâşi ... menziline duhûl ve zevcesi Âmine nâm Hâtûnu darb kasdıyla üzerine hücum ve ... dahî mucîb-i diyet olan âlet ile darb ve katl ... ile ... ve ta'addi ...

olduğu ve bu bâbda da'vâsına muvâfık şeyhü'l-islamdan fetvâ-yı şerîfe virildiğün bildirüb mübâşir ma'rifetiyle meyânında olan fetvâ-yı şerîfesi ... şer'la görölüb ... şer'a îcâb iden diyet kendüye alvirilüb ihkâk-ı hak olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ... ecilden mahallinde şer'le görölüb ihkâk-ı hak ve i'lâm olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki sadr-ı a'zam silahşorlarından gıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân el-Hâc Mustafâ -zîde mecduhu- ... vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel dahî mezbûr 'İsmâ'il mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle mahlas-ı şer'a ihzâr ve mürâfa'a-i şer' ve mukaddemâ ... şer'le görölüb fasl olunmayan ihkâk-ı hak ve 'adl üzre mukayyed ve yedinde olan fetvâ-yı şerîfeye nazar idüb ... i'lâm olunduğu üzre ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavîm ve fetvâ-yı şerîfesi mûcibince 'âmel idüb dahî ... şer'le îcâb iden diyetini kalem idüb mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle tamâmen tahsîl ve bî kusûr alvirüb bermûcib-i fetvâ-yı şerîfe ... ve ihkâk ve keyfiyyet ... üzre yazub der-i 'âliyyede ... eyleyüb ... emr-i şerîfimle 'âmil olasin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren evâil-i şa'bân sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

158. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmî'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâilühü- ve iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-ekârim el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'd-dâim divân-ı hümayunumda çavuşbaşı olan Hafîl -dâme mecduhu- tevkî'-i refi-i hümayun vâsil olucak ma'lûm ola ki ... makûlesinden kassâb zevcesi Fâtîma ve kızı 'Ayşe ve Kasımpaşalı ... nâm üç nefer 'avratlar tâmmü'l i'fâ olub ve 'ibâdullahı dâimâ ta'cizden hâlî olmamalarıyla defe'âtiyle ahz u vaz'-ı zindân olundukları hâlde fi-mâ ba'd ... ve çârşû ve bâzârlarda geşt ü güzâr ve 'ibâdullahı ta'ciz eylediklerini ... sâdır olan emr-i 'âliye imtisâlen 'asesbaşı ve subaşı ma'rifetleriyle ahz u zindâna habs olunmalarıyla vech-i meşrûh üzre üç nefer 'avratlar çavuş mübâşeretiyle Bursa'ya nefy ve ... anlara ikâmet itdirilüb fi-mâ ba'd âsitâne-i sa'âdetüme ve havâlisine mürûrlarına ruhsatdan be gâyet hazer ve mücânebet olunmak fermânım olmağın sen ki çavuşbaşı mûmâ ileyhsin zikr olunan üç nefer 'avratları çavuş mübâşeretiyle Bursa'ya nefy ve ... ve sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin vusûllerinde mezbûreleri 'ale't-tarîkü'n-nefy Bursa'da ikâmet itdirüb âsitâne-i sa'âdetime ve havâlisine mürûrlarına ruhsat ve cevâz göstermekden be gâyet tehâşi ve mücânebet ve vusûllarını müş'ir çavuş mûmâ ileyh ile der-sa'âdetime i'lâm eylemek bâbında fermân-ı 'âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki divân-ı hümayunum çavuşlarından

(49-a)

... kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân ... çavuş -zîde kadruhu- vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâ'at makrûniyle 'âmil olub hılâfına rızâ ve cevâz göstermeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi evâsıtı şehr-i şa'bânî'l-mu'azzam sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Kostantiniyye

159. Belge:

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-ke'lâm Hüdâvendigâr Sancağı ve tevâbi'i 'âded-i ağnâm mukâta'ası vâki' olan karyelerin kâdıları -zîde fazluhum-tevkî'-i refi-i hümayun vâsil olucak ma'lûm ola ki Hasan ve 'Abdullah -zîde mecduhu-

mâ- dîvân-ı hümâyunuma 'arz-ı hâl idüb Hüdâvendigâr Sancağı ve tevâbi'i 'aded-i ağnâm mukâta'ası ber-vech-i mâlikâne 'uhdelerinde olub mukâta'a-i merkûmenin kasabât ve kurâlarında mevcûd bulunan koyun ve kuzu ve keçi ve oğlaklarının hasbü's-şart lâzım gelen rûsûm-ı mîrîleri işbu yetmiş dört senesine mahsûben ... cem' u tahsîli murâd eylediklerinde ashâb-ı ağnâmın ekseri hîleye sülûk birle yedlerinde mevcûd bulunan koyunlarının lâzım gelen rûsûm yazılarının virmemek için bi-lâ sened siyâdet ve 'askerîlik iddi'âlarıyla lâzım gelen ...rûsûmlarını edâda 'inâd ve muhâlefet üzre olduklarından mâl-ı mîrînin kesr ü noksânına bâ'is ve mûmâ ileyhümâya gadrleri mücel olmağla ol makûle ashâb-ı ağnâmdan olub bilâ sened 'askerîlik ve siyâdet iddi'âlarına kat'â 'âmel ve i'tibâr olunmayub hasbü's-şart lâzım gelen rûsûm-ı ağnâmları tamâmen yerlü yerinden ... cem-u tahsîl itdirilüb hılâf-ı şart ... emr-i 'âlîşân bir ferde 'inâd ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan hâslar mukâta'ası defterlerine nazar olundukda ... zabt-ı mart ibtidâsından olan 'adet-i ağnâm livâ-i Hüdâvendigâr ve tevâbi'i mukâta'ası hâlen rûznâmecî Küçük 'Abdürrezzâk ve Hasan ve 'Abdullah ve Mustafâ ve Mehmed Sâdik - zide mecduhumâ- ber-vech-i mâlikâne 'uhdelerinde olduğu ve Anadolu ve Sivas ve Karaman eyâletlerinde olan sancaklardan Rûm ili şurûtı üzre 'aded-i ağnâm tahsîli fermânım olub eyâlet-i merkûmelerin kasabât ve kurâlarında olan ağnâm rûsûmına hâs ve hümâyun ve vüzerâi'l-'ızâm ve mîr-i mîrân ve mîr-i livâ ve ... ve evkâf-ı selâtîn ve zu'âmâ ve erbâb-ı tumar ve ... ve subaşıları min ba'd karışmamak üzre bi'l-cümle kurâlarından ... mürûr ve 'ubûr iden mîr-i koyun ve sâir mahallerde mevcûd bulunan koyun ve kuzu ve keçi ve oğlakların senede bir def'a mart duhûlünde lâzım gelen 'aded-i ve ağnâmları tahsîlinde sahîhü'n-neseb siyâdât-ı kirâm ve sahîh ... tâifesinin yedlerinde mevcûd ve kendü neferleriçün ... yüzellişer re's koyunlarından mâ'adâsının her bir re'sinden birer akça resm-i ganem ve her yüz re'sinden yigirmişer akça ... ve her üç yüz re'sinden beşer akça resm-i ağnâmları cânib-i mîrî için cem' u tahsîl ve tahsildârlardan yedlerine edâ tezkiresi virildikten sonra bir mahalde tekrâr bir dahî mutâlebe olunmamak üzre virilen 'aded-i ağnâm

(49-b)

tezkireleri şurûtında mukayyed olduğu derkenâr olunmağın imdi şurût-ı mûcibince 'âmel olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda bu bâbda sâdir olan emrim üzre 'âmel idüb dahî mukâta'a-i mezbûr-ı mûmâ ileyhümânın ber-vech-i mâlikâne 'uhdesinde olub kalem-i mezbûre tâbi' kasabât ve kurâlarında olan ashâb-ı ağnâmından siyâdet iddi'âsında olanlar sahîhü'n-neseb siyâdât-ı kirâmdan olduklarına yedlerinde İstanbul nakîbü'l-eşrâfından huccet-i şer'iyeleri olanlar ve ... 'askerî tâifesinden olduklarına yedlerinde ma'mûl ... olanların kendü neferleri için besledikleri yüz elli beşer re's koyunlarından mâ'adâsının ve sâir ashâb-ı ağnâmının tamâmen berât-ı 'âlîşânım şurûtı mûcibince icâb iden 'aded-i ağnâm rûsûmların tahsîl ve edâ itdirdüb hılâf-ı şurût-ı berât-ı 'âlîşân ol vechle ve sâir bahâne ile bir ferde ta'allül ve muhâlefet itdirmeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi'l-yevmi's-sâlis 'aşer receb sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

160. Belge:

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf oldur ki bâ berât-ı 'âlîşân Hüdâvendigâr Sancağı 'aded-i ağnâm mukâta'asının nısf hissesi ber-vech-i mâlikâne 'uhdemizde olub ve nısf-ı âharı dahî müştereklerimizden iltizâm olunmağla işbu bin yüz yetmiş dört senesi martı

ibtidâsından şubatı gâyetine deĝin zabt itmek üzere tâlib olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân (boş bırakılmış) -zîde kadruhuya- der'uhde ve ilzâm olarak iltizâmı kabûl ve bedel-i iltizâm olan meblâĝ-ı mezbûru ber-vech-i peşin tarafımıza edâ ve teslim itmekle inşâ'allahu te'âlâ gerekir ki sene-i merkûmeye mahsûben livâ-i mezbûrda vâki' kasabât ve kurâda mevcûd ve mürûr ve 'ubûr iden koyun ve kuzu ve keçi ve oĝlakları resm-i 'aded-i aĝnâmları ve ... resm-i ... şurût-ı berât-ı âlişân mûcibince yerli yerinden icâb iden rûsûm-ı mîrîlerin cem' u tahsil ve ahz u kabz idüb öteden beru ne vechle zabt u rabt olunagelmîş ise ... mûmâ ileyh dahî ol vechle zabt u rabt idüb cem' u tahsiline tarafımızdan ve taraf-ı âhardan mâni' ve müzâhim olmamak için yedine işbu zabt temessükü i'tâ olundu fi't-târîhü't-tahrîr (boş bırakılmış)

Mine'l-fakîr Hasan ...

161. Belge

Düstûrûn-ı mükerrerun-ı müşîrun-ı mahmun-ı nizamü'l-âlem müdebbiru'l-umûri'l-cumhûr bi'l-fikri's-sâkıp ... mihâmü'l imam bi'r-re'yi's-sâyib mûmehhirü bünyâne'd-devlet ve'l-ikbâl müşeyyidü erkâne's-sa'âdet ve'l-iclâl el-mahfûfun bi-sunûf-i 'avâtıfı'l-meliki'l-a'la Üsküdar'dan Anadolunun sağ koluyla öteye varınca vaki' olan vüzerâ-yı 'izâm -edâma'llahü te'âlâ iclâlehüm- ve e'azimü'l-umenâ-i ve'l-kirâm efahimü'l-küberai'l-fihâm ülü'l-kadr ve'l-ihtirâm eshâbü'l-'izz vel ihtişâm el-muhtassûn bi mezid-i 'mayeti

(50-a)

el-meliki'l a'lâ mîr-i mîrân-ı kirâm -dâme ikbâlühüm- ve Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn me'âdinü'l-fezâil ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vâris-u 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîd-i 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în mevâli-i kirâm -zîde fezâilühüm- mefâhiru'l-kudât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-hükkâm sâir kudât ve nüvvâb -zîde fazlühüm- ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân mütesellimler ve kethudâ yedleri ve yeniçeri serdârları ve hâs ve evkâf zâbitleri ve ze'âmmet ve tumar subaşları ve bâcdârlar ve sâir zâbitân ve a'yân-ı vilâyet -zîde kadruhum- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki öteden beru vilâyet-i Anadolu'da vâki' bilâd ... ve kasabât ve kurâda sâkin fukarâ-ı ra'ıyyet ve sâir erbâb-ı tüccârın ve konar ve göçer 'aşâyir ve kabâ'il ricâli yedlerinde bulunan aĝnâmı furuht için kendü ... âsitâne-i sa'âdetime getirüb kasabât ... tarafından ve taraf-ı âhardan ta'arruz ve müdâhale olunmaksızın kendüleri furuht ve bâ-husûs mukaddemâ sâdir olan emr-i şerîfimle bi'l-cümle aĝnâm ... kimesnelere bilâ nizâ' bey' ile intifâ' ve vücûh-ı şettâ ile kesb ü kâr eyledikleri mahallenin ma'lûmu olub ... Rûm ili cânibinden gelen aĝnâm İstanbul'da olan 'ibâdu'llaha vefâ itmeyüb Anadolu taraflarından dahî kesret üzere aĝnâm tevârüdi muktezi ve makarr-ı saltanatımda sâkin olanların emr-i ma'aşlarına vücûh-ı zarûret ve ihtiyâcın def' ve izâleyi dahî murâd-ı hümâyunum olub ve Anadolu câniblerinden gelen aĝnâmdan ... men'-i külli ile men' olunmaĝla ... âsitâne-i sa'âdetime koyun getürenlerden ... mugâyir 'ale't-tarîk ... nesne mutâlebe olunmamak ve bu makûle bey' için aĝnâm getürenler aĝnâmlarıyla ... ve sâlimen bu cânibe ... ve imrâra ... olunmak fermânım olmaĝın işbu emr-i şerîfim ısdâr ve sadr-a'zam emekdâr aĝalarından kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân 'Abdi -zîde mecduhu- ile irsâl olunmuşdur imdi vusûlünde siz ki vüzerâ-yı i'zâm ve mîr-i mîrân ve sâir mûmâ ileyhsiz ber-vech-i meşrûh Türkmen ve celeb tâifesinin ve sâirlerin getürdükleri koyunları rızâlarıyla diledikleri kimesnelere bey' u bahâları sağ akçadan olmak üzere tamâmen ashâbına teslim olunmak ve kassâb başlar ve sâirleri tarafından ... tutulmayub ve ... mine'l-vücûh cevri ve ta'addi

olunmamak ve bahâları ber-vechi peşin sağ akça virilmek üzere bu tarafda tenbîhi lâzım gelende muhkem tenbîhe olunmağla siz dahî koyun getürenlerden mürûr ve 'ubûr eylediklerin mu'tâda muğâyir 'ale't-tarîk ... akça mutâlebe ve kendüleri bir dürlü rencide ve ... olunmaları husûslarını iktizâ idenlere muhkem tenbîh ve te'kîd ve kazâlarımızda olan Türkmen ve celeb tâifeleri ve sâir ashâb-ı ağnâmı getirüb kassâb başılar ve sâir taraflarından ... tutulmaya ... cümlesine ifâde ve takrîr ve inşâ'allahu te'âlâ getürecekleri koyunlarının bir 'adedi satılmamak ve geri dönmemek üzere herkes istedikleri kimesnelere

(50-b)

imzalarıyla bilâ şart bey' itmeleri için hâssaten ihtimâm olunduğu ve koyun sâhipleri bu yasak üzere getürdükleri ağnâmdan me'mûllerinden ziyâde fayda ideceklerini inhâ ve ... eyleyerek âsitâne-i sa'âdetime kesret üzere koyun nakline cümleyi teşvîk ve tergîb ve ashâb-ı ağnâmın ma'rûzı olan koyunlarını bir gün mukaddem yola çıkarub i'ânet ve müzâheret iderek selâmet ve emniyet birle 'acâleten bu tarafa sevk u teysire dikkat ve mikdâr zerre tehâvün ve tekâsülden be gâyet tevakkî ve meccâniyyet ile bu husûsî âsitâne-i sa'âdetimde olan 'ibâdullahın def-i zarûretlerine ve hem koyun ashâbının kesb-i menfa'atlerine vesîle ve 'illet olmağla koyun getürenlerin ... ve esnâ-yı râhda mikdâr-ı zerre ta'addi ve rencide olunmalarına kat'â rızâ-yı şerîfim yoğ iken şöyle ki fermân-ı şerîfime mugâyir hareket idenler esnâ-yı râhda hılâf-ı mugâyir akça mutâlebe veyâhud âhar vecihle ta'addi vukû'ı ve'l-hâsıl vücûh-ı ta'addiyât ile rencide oldukları haber virilmek lâzım gelir ise ol makûlelerin muhkem haklarından gelineceği bî iştibâhdır âna göre her biriniz mezîd ihtimâm üzere hareket ve keyfiyyeti cümleye i'lân ve işâ'at ve fermân-ı âlişânımın mazmûn-ı münîfi icrâsına sarf-ı mezîd-i kudret ve miknet eylemeniz ... fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte sudûr olan fermân-ı vâcibu'l-ittibâ'-ı lâzımu'l-ihtimâmımın mazmûn-ı itâ'at-makrûniye 'âmel ve hareket ve mikdâr zerre hılâfindan gâyet ilgâya tehâşi ve meccâniyyet eyleseniz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kilasız tahrîren evâsıt-ı recebû'l-ferd sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-Mahruse

162. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ (boş bırakılmış) kâdısı -zîdet fazâ'iluhu- ve mefâhiru'l-kudât ve hükkâm me'âdinü'l-fazâ'il ve'l-keâm Koca ili ve Hüdâvendigâr ve Biga ve Karesi sancaklarında vâki' kâdılar ve Kaz Dağı Kâdıları -zîde fazluhum- tevkî'-i refî'-i humâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki kudvetü'l-emâcid ve'l-a'yân hâlâ hâssa bâzergân başısı el-Hâc Hasan -zîde mecduhu- der-se'âdetime 'arz-ı hâl idüb bin yüz yetmiş dört senesine mahsûb olmak üzere Koca ili ve Hüdâvendigâr ve Biga ve Karesi ve Kütahya ve Bolu sancaklarıyla Kaz dağı ve tevâbi'i kazâlarının kıbtiyân cizyesi mâli yıllık hümâyunum masârifi için ta'yîn olunub hâlâ hâssa bâzergân başısı mumâ ileyhî tarafından zabt u syânet olunmak üzere bir de ocaklık 'uhdesinde olub kıbtiyân tâifesi kadîmü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân mefrûzü'l-kalem ve maktû'ü'l-kidem min külli'l-vücuh serbest olub serbestiyyet üzere yed-i vâhidden mumâ ileyhî tarafından ta'yîn eylediği cizyedârlarına kadîm üzere

(51-a)

zabt u rabt ve mâl-i maktû' ve cizyeleri cem' u tahsîl itdirilüb bir vecihle müdâhale ve mu'âraza olunmak lâzım gelmez iken ba'zı mîr-i mîrân ve mîr-i livâ voyvodaları ve mütesellimleri subaşları ve evkâf-ı selâtin mütevellileri ve a'yân-ı vilâyet ve sâir askerî ve ehl-i 'örf'e tâifesi taraflarından mugâyir-i şurût-ı berât-ı âlişân ta'addi ve rencide eylediklerinden tâife-i mezbûrun perâkende ve perişânlıklarına bâ'is ve bâdi oldukların bildirüb ve tâ'ife-i mezbûrun üzerlerine edâsı lâzım gelen mal-ı maktû' cizyelerin berât-ı âlişân şurûtı mücibince mûmâ ileyhın tarafımdan ta'yîn olunan cizyedârlarına serbestiyyet üzre yed-i vâhidden kadîm üzre zabt u rabt ve mâl-ı maktû' ve cizyeleri cem' u tahsîl itdirilüb hılâf-ı şurût-ı berât-ı âlişân ol makûlelerin zuhûr iden ta'addi ve rencideleri men' u def' itdirilmek bâbında emr-i şerîfim virilmek ricâ eylediği ecilden hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan ma'den mukâta'ası defterlerine nazar olundukda bin yüz yetmiş dört senesine mahsûb olmak üzre Koca ili ve Hüdâvendigâr ve Biga ve Karesi ve Kütahya ve Bolu sancaklarıyla Kaz dağı ve tevâbi'ı kazâlarının kıbtiyân cizyelerinin mâl-ı yıllık hümâyunum masârifi için ta'yîn olunub hâlâ hâssa bâzergân başısı el-Hâc Hasan -zîde mecduhu-nun- tarafından zabt u sıyânet olunmak üzre bir vecih ocaklık 'uhdesinde olub kıbtiyân tâ'ifesi kadîmü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân mefrûzu'l-kalem maktû'u'l-kidem min külli'l-vücûh serbest olub serbestiyyet olub yed-i vâhidden mûmâ ileyhın tarafından zabt u rabt itdirilüb fi-mâ ba'd hâricden vüzerâ ve ümerâ ve mîr-i mîrân ve mîr-i livâ ve voyvodaları ve mütesellimleri ve subaşları ve evkâf-ı selâtin ve evkâf-ı sâire mütevellileri ve zî-kudret ve emlâk sâhibleri ve sâir 'askerî ve ehl-i 'örf tâ'ifesi karışmayub dahî kıbtiyân tâ'ifesi mücerred celb-i mâl için mühür hakkı ve toprak ve kışlak hakkı nâmiyle ve sâir bahâne ile vâliler ve mütesellimler ve voyvodalar ve evkâf mütevellileri ve subaşları ve gediklü zu'âmâ ve erbâb-ı tımar ve müteferrika ve çavuş ve sipâh ve yeniçeri ve cebeci ve tobçu ve a'yân-ı vilâyet ve zî kudret ve sâir 'askerî ve ehl-i 'örf tâ'ifesi taraflarından ta'addi ve tecâvüz ve fi-mâ ba'd müdâhale itdirilmeye ve tâ'ife-i mezbûrun cürm-i galîzi sâdir oldukda ba'de's-sübût şer'le iktizâ iden cezâları cizyedârları tarafından kadîmden icrâ oluna geldiği üzre icrâ itdirile dahî kadîmden olageldiği üzre tâ'ife-i mezbûrun her elli neferine bir çeribaşı ta'yîn ve çeribaşları birbirlerine kefil kaydolunub hîn-i tahsilde firâr iden çingânelerin cizyeleri çeribaşlarından ve akrabâsından su'âl ve taleb oluna zikrinde olan çingâne tâ'ifesi hîn-i tahsilde kadîmden sâkin oldukları yerlerinden kalkub mücerred maktû' ve cizyelerin virmemek için âhar kasabât ve kurâya firâr idüb ba'dehû ele girdiklerinde ellerinde mîrî ... kağıdları

(51-b)

olmayanlardan maktû' ve cizyeleri alındıktan sonra kadîm üzre zecren yine üç yüz akça cizyeleri alına dahî kıbtiyân tâ'ifesinden ba'zıları hîn-i tahsilde mücerred maktû' ve cizyelerin virmemek için ba'zı zu'âmâ ve erbâb-ı tımar ve müteferrika ve çavuş ve sipâh ve yeniçeri ve cebeci ve a'yân-ı vilâyet ve zî-kudret ve sâir 'askerî ve ehl-i 'örf tâ'ifesinin evlerine ve âhûrlarına ve çiftliklerine girüb tahassûn ve iktifâ ve bu vecihle mâl-ı mîrîye gadr itmek murâd iderler ise men' u def' olunub bir vecihle müdâhale ve muhâlefet itdirilmeye ve tâ'ife-i mezbûrun vâki' olan ... ve kaçkun ve cürm-i cinâyet ve mâl-ı gâ'ib ve mâl-ı mefkûd ve rusûm-ı 'arûsâne ve beytü'l-mâl ve bâd-ı hevâları ve bi'l-cümle mîrîye 'âid hukûk ve rûsûmları cizye vekîli her ne ise kadîmden ne minvâl üzre zabt u rabt oluna gelmiş ise yine kadîm üzre zabt u rabt ve cem' u tahsîl itdirile deyu berât-ı şurûtunda mukayyed olduğu derkenâr olmağla imdi derkenârı ve şurûtı

mücibince 'âmel olunmak fermânım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel idüb dahî kıbtıyân tâ'ifesi kadîmü'l-eyyâmdan ilâ hâze'l-ân mefrûzu'l-kalem ve maktû'ü'l-kıdem min külli'l-vücûh serbest olmağla serbestiyyet üzre yed-i vâhid olan mûmâ ileyhın tarafından ta'yîn eylediği cizyedârlarına kadîm üzre zabt u rabt ve maktû' ve cizyeleri malın berât-ı âlişânım şurûtı mücibince cem' u tahsîl itdirdüb hılâf-ı şurût-ı berât-ı âlişân ehl-i 'örf tâ'ifesi taraflarından ve âhardan bir ferdi müdâhale ve ta'addi etdirmeyüb ol makûlelerin zuhûr iden ta'addilerin men' u def' eylesesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahîren fi'-yevmi'l-hâmis rebî'u'l-evvel sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı kostantiniyye

163. Belge

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'a ve'd-dîn vârisü 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fazâ'iluh- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki Mahrûse-i Bursa'da vâki' Kutunciyân ve Sandalcıyân ... esnâfi Mahrûse-i merkûmede meclis-i şer'a varub hâlâ berât-ı âlişânımla kethudâları olan el-Hâc İsmâ'il bin el-Hâc Ahmed muvâcehesinde yine esnâf-ı mezkûreden sâbikan kethudâları olan Haseki-zâde el-Hâc Ahmed hâzır olduğu hâlde hâlâ kethudâmız olan mezbûr el-Hâc İsmâ'il kendi hâlinde olmayub hırfetimizin rü'yet-i umûrlarında tekâsül ve celb-i mâl sevdâsıyla her birimizi bî vech tahvîn ve tağrîm ile rencide ve ta'addiden hâli olmadığından mâ'ada memnû'âtdan olan mağşûş iş işleyenlere dahî ahz u rüşvet ile izin ve ruhsat virdiğinden nizâm-ı san'atları muhtel ve müşevveş ve emn ü râhatları münselib olub mukaddemâ kethudâları olan merkûm el-Hâc Ahmed kendi hâlinde ehl-i 'ırz ve dindâr ve pîr-i 'alîl ihtiyar âdem olmağla mukaddemâ kethudâlık hâlinde herkes kendüsünden râzi ve hoşnûd

(52-a)

olduklarına binâen kethudâlık mezkûr merkûm el-Hâc İsmâ'ilin ref'inden sâhib-i evvel olan mezbûr Haseki zâde el-Hâc Ahmede tevcîh u berât olunsun deyu iltimâs itmeleriyle vech-i muharrer üzre olan iltimâslarına müsâ'ade-i 'aliyye olmağıçün Bursa kâdısı 'arz itmeğın kethudâlık mezkûr yevmiye-i mu'ayyene ile mukaddemâ kırk akça hazîne-mânde mukâbili el-Hâc 'Abdullah'ın üzerinde iken pîr ü 'alîl olduğuna binâen ferâgat ve kasr-ı yedinden altmış altı târihinde cümle esnâfın muhtârları el-Hâc İsmâ'il bin el-Hâc Ahmed'e tevcîh ve ba'dehû merkûm el-Hâc İsmâ'il'in rü'yet-i ümûr-i esnâfa iktidârı yokdur deyu Bursa kâdısı 'arziyle altmış dokuz senesinde ref'inden Haseki zâde el-Hâc Ahmede tevcîh olundukdan sonra ânın dahî hasüne rızâsıyla kasr-ı yedinden el-Hâc Süleymân'a tevcîh ânın dahî kasr-ı yedinden yetmiş iki senesinde cümle esnâfın muhtârları olub sadâkat ve istikâmeti zâhir ve herkes kendüsünden hoşnûd olduklarını huzûr-ı şer'de 'alâ haddihi ba'de'l-i'tirâf yine Bursa kâdısı 'arziyle hâlâ kethudâları olan merkûm el-Hâc İsmâ'il ile tevcîh ve berât olunmuş olduğu ve esnâf-ı mezkûrdan ba'zı huzûr-ı hükkâma 'acz ve kendüyi tekdîr eylediklerine binâen hasmı huzûrında cümle ustalar muvâcehesinde murâfa'a ve hazîne-mândesi olan yevmi kırk akçayı virmek şartı olmadıkça ref'inden 'arz u 'arz-ı hâl derkenâr ve hılâf-ı inhâlarıyla müsâ'ade olunmasını merkûm el-Hâc İsmâ'il istid'â eylemekden nâşi hılâf-ı şer'-i şerîf müdâhale ve ta'addi itdirilmemek üzre sene-i sâbıkada kaydiye şerh ve emr-i şerîf virildiği Anadolu muhâbesinden der-kenâr olundukda bu sûretde merkûm el-Hâc İsmâ'il kethudâlık mezbûru ber-vech-i muharrer mukaddem kırk akça hazîne-mânde mukâbili

mutasarrıf olub ba'dehû cümle esnâfin rızâsıyla kasr-ı yedden almış olduğundan gayrı kaydı meşrûh olmağla der-sa'âdetden mübâşir ta'yîn ve Hüdâvendigâr Sancağı mutasarrıfı ve Bursa kâdısı huzûrunda cümle esnâf ve kethudâ-yı sâbık ve lâhık muvâcehelerinde görölüb gadr u himâyeden 'ârî vecihle nizâm virilüb hakikat-ı keyfiyyeti der-i 'Aliyyeye 'arz u i'lâm olunmak üzere emr-i şerif-i âlişânım virilmek bâbında iftihârü'l-akrân ve'l-ekâbir bi'l-fi'l baş defterdârum el-Hâc Mîr Mustafâ dâme 'ulüvvühü telhîs itmekle telhîsi mûcibince 'arz u i'lâm olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki hükm-i şerifim vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzere şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerif-i celilü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyle 'âmil olasin şöyle bilesin 'alâmet-i şerife i'timâd kılasm fi'l-yevmi'l-'aşer şa'bân sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

(52-b)

164. Belge:

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf budur ki mehterân-ı tabl-ı 'âlem hâssaların kûs-ı himâyesine mülhak olub Mahrûse-i Bursa'da ve tevâbi'i nâhiyelerin ve kurâlarında vâki' olan hitân ve me'ahu 'arûsânlarda mehterân tâ'ifelerinden sûrna ve ma'tabl çalan mehterân tâ'ifelerinin üzerlerine mehterbaşılığî tâlib ve râgıb olan Hacı Süleymân oğlu Mehmed Ağa'ya işbu bin yüz yetmiş dört senesi martı ibtidâsından sene-i mezbûre şubatı katına gelinceye değin sen-i sâbık üzere iltizâm olunub ol dahî ber-minvâl-i meşrû' iltizâmı kabûl idüb ve ba'de'l-iltizâm olan meblâğ-ı mezbûr yüz kırk dört guruş bir rub'u tarafından halîm olub çalıcı mehterân tâ'ifelerinin üzerlerine mehterbaşı nasb u ta'yîn imtisâl ve mehterân tâ'ifeleri dahî merkûmu üzerlerine zâbit ve mehterbaşı bilüb ve 'arûsânlarda bundan izne tâlib olub bunun re'yiyle hareket idüb düşen husûslarına mürâca'at idüb mukaddem muahhar âhar yedinde temessük zuhûr ider ise 'ahd olunmamak üzere işbu temessük tahrîr ve yedine i'tâ olundu Mine'l-fakîr 'Ali ser-mehterân-ı tabl-ı 'âlem-i hâssa

165. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el-muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-melikî'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı zîdet fazâ'iluhu ve mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm ve meâ'dinü'l-fazâil ve'l-keâm ve (boş bırakılmış) ve (boş bırakılmış) kâdıları -zîde fazluhum- ve mefâhirü'l-emâsil ve'l-akrân a'yân-ı vilâyet iş erleri ve bu husûsa mübâşir ta'yîn olunan el-Hâc 'Abdurrahim -zîde kadruhu- tevkî-i refî-i hümayun vâsil olucak ma'lûm ola ki bu def'a Bursa havâlisinde Kirazlı nâm mahalle Nu'mân -zîde kadruhu- mübâşeretiyile ahz olunan yüz elli vakiyye cevherden on beş dirhem sîm hâsıl olmağla bu takdîrce mahall-i merkûmda sîm olduğu müte'ayyen olub lâkin hâsılı harcına vefâ ideceği ma'lûm olmak için çâşnisi tutulması muktezi olduğuna binâen kadr-i kifâye sermâye ile bir mu'temed âdem ta'yîn olunub sâir ma'denler misillü irâd ve mesârifi tedkîk olunarak tecrübe olunmağa muhtâc olmağla emr-i âlişânım ısdâr olunmasını hâlâ hazîne-hâne-i 'âmirem nâzırı Sıdkı el-Hâc Mustafâ -dâme mecduhu- i'lâm itmeğîn nâzır-ı mûmâ ileyhin i'lâmı mûcibince emr-i şerifim virilmek bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmağın imdi siz ki kudât-ı mûmâ ileyh ve a'yân-ı vilâyet -zîde kadruhumsuz- işbu emr-i şerif-i celilü'l-kadrim ile ma'den-i mezbûrun rü'yetine me'mûr el-Hâc 'Abdürrahim -zîde kadruhu- ol tarafa vardıkda ma'den-i merkûmun a'mâline kimesne dahl u ta'arruz itdirilmeyüb ma'den-i mezbûra edevât-ı lâzimesinde olan kümûr ve künk ve sâir lâzimesinin tehy'e ve tedârikinde

mübâşir-i merkûma her vecihle mübâşeret ve müzâheret eylemekde mezîd-i dikkat ve ihtimâm eyleyüb keyfiyetini sıhhat ve hakikatı üzre der-sa'âdetime 'arz ve i'lâm eylesiz ve sen ki mübâşir-i mûmâ ileyhsin inşâ'allahu te'âlâ mahalline vardıkda fermânım olduğu vech üzre kuzât ve a'yân-ı vilâyet ma'rifetleriyle ma'den-i mezbûrda iktizâsına göre furun hark ve çâşnişin tutub hâsıl ve masârifini ve sâir keyfiyatını 'ale't-tafsîl tahrîr ve defter ve nûmûneleriyle me'an der-sa'âdetime irsâl eyleyüb ba'dehû teveccühle fermânım olur ise âna göre 'âmel ve hareket eylemek bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle (boş bırakılmış) vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr iden işbu emr-i şerîf-i celîlü's-şân-ı vâcibü'l-ittibâ'-ı lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olub hilâfından hazer eylesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız tahrîren fi'l-yevmi'l-ihdâ rebî'u'l-âhir sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Kostantiniyye

(53-a)

166. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfî'u a'lâmi's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fazâ'iluhu- ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüdâvendigâr Sancağı mütesellimi -zîde kadruhu- tevki'-i refî'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki zindân hasekisi Mehmed nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb İstanbul'da sâkine 'atık sârikalardan Fâtıma nâm Hâtûn bundan akdem İstanbul'da nice ümmet-i Muhammedin bir takrîb ile menzillerine duhûl ve emvâl ve eşyâların sirkat itmekle bu dahî zindan hasekisi bulunmak hasebiyle tecessüs üzreyken Bursa'da olduğun haber ve varub mezbûre Fâtıma'yı ele getürdükde yedinde katı vâfir mal ve eşyâ ... bulunub huzûr-ı şer'a getirmek istedikde ba'zı kimesneler mezbûreye sâhib oldukların bildürüb mezbûre Fâtıma âsitâne-i sa'âdetime izhâr olunmak bâbında emr-i şerîfüm ricâ eylediği ecilden vech-i meşrûh üzre ihzâr olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda sâdir olan emrim üzre 'âmel dahî siz ki Mevlânâ ve mütesellîm mûmâ ileyhimâsız ber-vech-i meşrûh mezbûreyi âsitâne-i sâ'âdetime ihzâr ve irsâl eyleyüb mazmûn-ı emr-i şerîfimle 'âmil olâsız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız tahrîren evâhir-i şehr-i ramâzânî'l-mübârek sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

El-Mahrusetü'l-İstanbul

167. Belge:

Mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân hâlâ Mahrûse-i Bursa'da ağa olan ser-saksoni sâbık seyyid el-Hâc Hasan Ağa -zîde mecduhu- ve şerefuhu- ba'de't-teslîm ve't-tahiyye inhâ olunur ki sen ocağın ihrâz-ı rûtbe eylemiş gâzi ve emekdâr ve hüsn u ihtiyâr ve zabt-ı rabtıda sâhibü'l- iktidâr ve mücerrebü'l-ahvâl ve'l-etvâr mütemeyyiz ve mu'teber zâbitân-ı âlişânımdan olub bundan akdem vâki' olan esfâr-ı hümâyundan hezâr sad hezâr hıdemât-ı pesendîden zuhûra gelüb vâcibü'l-ıkrâm ve'l-ihtirâm ve vücûhla şâyeste-i re'fet ve sezâvâr-ı 'inâyet u merhamet olduğun ecilden işbu sâl-i yümn iştîmâlde 'avâtîf-ı 'aliyye-i şehriyâri ve 'avâtîf-i seniyye-i hazret-i tâcdârîden Mahrûse-i merkûmenin bin yüz altmış beş senesi ağalığı kemâkân sana ibkâ ve mukarrer u 'inâyet ve ihsân olunmağın işbu mektûb tahrîr ve irsâl olundu inşâ'allahu te'âlâ vusûlünde gerekdür ki Mahrûse-i mezbûrede gereği gibi hıfz u hırâset ve zuhûr iden erâzil ve eşhâsın zabt u rabtlarıyla tanzîm-i bilâd ve refah-ı hâl-i 'ibâda bezl-i iktidâr ve sarf-ı

miknet-i bisyâr eylesesin ve Mahrûse-i mezbûrede sâkin ocak ihtiyârları ve ağavât ve 'alemdârân ve bi'l-cümle yeniçeri ve cebeci ve tobçu ve tob arabacısı ve kul oğulları ve gilmân-ı 'acemî cümlesi sen kemâ fi'l-evvel üzerlerine ağa ve zâbit eyleyüb sözüden taşra ve re'yinden hâric vaz' u hareketde bulunmayub her vecihle itâ'at ve inkıyâd üzre olalar ve tavâ'if-i merkûmûndan bi-lâ vâris ma'rûfen fevt olanların muhalledfât ve metrûkâtların zabt idüb ma'rifet-i şer'le sevk-i sultânide furuht ve hâsıl olan nükûdını mahz u mahtûm kayıd defteriyle cânib-i beytü'l-mâle irsâl ittisâl birle sen dahî cemî'-i umûruna her halde kavâ'id-i ahkâm-ı şer'-i şerîf-i kânûn-ı kadîm ve emr-i münîfe tatbîk eylemekde.

(53-b)

inhirâf itmeyüb sükkân-ı vilâyetin emn ü selâmetlerine bâ'is hıdemât-ı müstahsene-i mebrûre ve mesâ'i-i celîle-i meşkûre vücûde getürmeğe mecd u sâ'i olarak dâ'imâ şevketlü kudretlü mehâbetlü kerâmetlü 'azametlü pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretlerinin devâm-ı 'ömr ü devlet ve kıvâm-ı ferd-i şevketleri için sıdk-ı hulûs ile du'â-yı hayra müdâvim ve meşgûl olub mücib-i mektûbla 'âmil olasin tahrîren evâhir- i şehr-i şa'bâni'l-mu'azzam sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

El-fakîr Mehmed Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âli.

168. Belge:

Mefâhirü'l-emâcid ve'l-a'yân hâlâ Mahrûse-i Bursa'da ağa olan ser-saksoni sâbık es-Seyyid el-Hâc Hasan Ağa -zîde mecduhu- ve şerefuhu ba'de't-teslîm ve't-tahiyye inhâ olunur ki sen ocağın ihrâz-ı rütbe eylemiş gâzi ve emekdâr ve hüsn u ihtiyâr ve zabt-ı rabtda sâhibü'l- iktidâr ve mücerrebü'l-ahvâl ve'l-etvâr mütemeyyiz ve mu'teber zâbitân-ı âlişânımdan olub bundan akdem vâki' olan esfâr-ı hümâyundan hezâr sad hezâr hıdemât-ı pesendîden zuhûra gelüb vâcibü'l-ikrâm ve'l-ihtirâm ve vücûhla şâyeste-i re'fet ve sezâvâr-ı 'inâyet u merhamet olduğun ecilden işbu sâl-i yümn iştimâlde 'avâtıf-ı 'aliyye-i şehriyâri ve 'avârif-i seniyye-i hazret-i tâcdâriden Mahrûse-i merkûmenin bin yüz altmış beş senesi ağalığı kemâkân sana ibkâ ve mukarrer u 'inâyet ve ihsân olunmağın devletlü 'inâyetlu Ağa-yı velîyyü'n-ni'âm yeniçeri beyleri ağası efendimiz hazretlerinin taraf-ı devletlerinden ve irsâl olunan mühürlü mektûb-ı emr-üslûbları mücibince işbu mektûb irsâl olundu inşâ'allah vusûlünde gerekdir ki mahrûse-i mezbûrede gereği gibi hıfz u hırâset ve zuhûr iden erâzil ve eşhâsın zabt u rabtlarıyla tanzîm-i bilâd ve refah-ı hâl-i 'ibâda bezl-i iktidâr ve sarf-ı miknet-i bisyâr eylesesin ve Mahrûse-i mezbûrede sâkin ocak ihtiyârları ve ağavât ve 'alemdârân ve bi'l-cümle yeniçeri ve cebeci ve tobçu ve tob arabacısı ve kul oğulları ve gilmân-ı 'acemî cümlesi sen kemâ fi'l-evvel üzerlerine ağa ve zâbit eyleyüb sözüden taşra ve re'yinden hâric vaz' u hareketde bulunmayub her vecihle itâ'at ve inkıyâd üzre olalar ve tavâ'if-i merkûmûndan bilâ vâris ma'rûfen fevt olanların muhalledfât ve metrûkâtların zabt idüb ma'rifet-i şer'le sevk-i sultânide furuht ve hâsıl olan nükûdını mahz u mahtûm kayıd defteriyle cânib-i beytü'l-mâle irsâl ve isâl birle sen dahî cemî'-i umûruna her halde kavâ'id-i ahkâm-ı şer'-i şerîf ve kânûn-ı kadîm ve emr-i münîfe tatbîk eylemekde ... inhirâf itmeyüb sükkân-ı vilâyetin emn ü selâmetlerine bâ'is hıdemât-ı müstahsene-i mebrûre ve mesâ'i-i celîle-i meşkûre vücûde getürmeğe mecd u sâ'i olarak dâ'imâ şevketlü kudretlü mehâbetlü kerâmetlü 'azametlü pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretlerinin devâm-ı 'ömr ü devlet ve kıvâm-ı ferd-i şevketleri için sıdk-ı hulûs ile du'â-yı hayra meşgûl olub mücib-i mektûbla 'âmil olasin tahrîren evâhir- i şehr-i şa'bâni'l-mu'azzam sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

El-fakîr Mehmed Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âli.

(54-a)

169. Belge:

İşbu râfi'-i tevki'-i refi' u'ş-şân-ı şehriyâri ve nâkil-i refi' kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân ser zergirân-ı hâssa es-Seyyid el-Hâc Mehmed Tâhir -zîde mecduhu- divân-ı hümâyunuma 'arz-ı hâl idüb Üsküdârda vâki' müceddeden binâ ve ihyâ olunan câmi'-i hümâyun evkâfi sakafâtından olan enfiye kâr-hânesi nizâm-ı irâde sebebe ne taşra memleketlerde enfiye kâr-hâneleri dahî ... ve cümlesi kâr-hâne-i mezbûre tevâbi'inden olmak üzere şurût-ı tertibi ve vakf-ı şerîfe irâd olmak üzere senevi ma'lûmü'l-mikdâr icâre ile maktû'-ı kayd ve birkaç nefer zımmiye ikrâm ve ihsân olunub lâkin maktû'-ı mezbûrun icâre takdîrine tahammülü olmağla mukaddemâ ta'yîn olunan icârenin üzerine senevi iki bin guruş dahî zamm ve mesfûrların kâr-hâne-i merkûme için binâ ve âlâtına ve her ne sarf itmişler ise ma'rifet-i şer' erbâb-ı vukûf ma'rifetleriyle keşf ve masrafları mûmâ ileyh es-Seyyid el-Hâc Mehmed Tâhir -zîde mecduhu- tarafından edâ ve beher sene me'a zam icâr-ı maktû'ı cânib-i vakf-ı şerîfe teslim eylemek üzere maktû'-ı mezbûr şurût ve nizâmı hâvî olduğu vecihle mesfûrların kâr-ı fi'llerinden mûmâ ileyhe ihsân olunmak bâbında istid'â itmekle hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan haremeyn muhâsebesi defterlerine nazar olundukda san'at-ı mezkûre hafiyeten i'mâl olunur makûlesinden olmağla mugâyir-i şurût-ı hatt-ı hümâyun ve nizâm ba'zı kimesneler diledikleri mahalde furuht eylediklerinde esnâf-ı mezbûre gadr ve vakf-ı şerîf irâdının ... bâ'is oldukları ecilden kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân binâ emîni Seyyid İshak -zîde mecduhu- ma'rifetiyle enfiye furuht idenlerin getirülüb şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûnum muvâcehelerinde feth u kırâ'at ve mazmûn-ı münifi kendülere tefâhhus ve şurûtı bir kavî zâbitaya rabt olunmak bâbında haremeyn müfettişine hitâben fermân-ı âlişânım sâdır olduğuna binâen evkâf-ı hümâyunumdan medîne-i Üsküdârda Ayazma Sarayı sıhhatine hasbeten lillahi te'âlâ binâ ve ihyâ olunan câmi'-i cedîd binâ emîn mûmâ ileyh İshak -zîde mecduhu- hâzır olduğu hâlde binâ emînine mahsûs odada 'akd eylediği meclis-i şer'-i enverde evkâf-ı hümâyundan sakafâtının câmi'-i şerîf-i mezkûr kurbünde vâki' enfiye kâr-hânesinin enfiye i'mâl iden ustalarından Todori ve Kirci ve Bali ve Apostoli nâm zımmiler meclis-i ma'kûdun-ı mezkûrda İstanbul ve civârında enfiye i'mâl ve bey' iden Rum ta'ifesinden Manol veled-i Kostantin ve Niko veled-i Misraf ve Dimitri ve Foti ve Kostantin ve Boli ve ... ve Panayoti ve Aleksandri ve Yuda ... ve diger Kostanti ve Todori ve diğer Dimitri ve Yorgi ve Tanaş ve Yetreli ve Enuştaş ve Ermeni tâ'ifesinden Mardros veled-i Vatin ve Nakosi veled-i Karayit ve Ohanes ve Todori ve Korke ve diger Ohanes ve Karayit ve Yahud tâ'ifesinden Elezo veled-i Avram ve Avram veled-i İslan ve İsak veled-i İlya ve Yakob veled-i Hayim ve Yatan ve diger İsak ve İlya ve Yasif ve sâir mazbûtü'l-esâmi ve meşhûrü'l-eşhâs zımmiler muvâcehelerinde her biri takrîr-i kelâm idüb cânib-i vakf-ı hümâyuna edâsını müte'ahhid olduğumuz yevmî altı yüz akça gedik icâresi virmek üzere iskân olduğumuz kâr-hâne-i mezkûreden gayri enfiye i'mâl ve dilediği mahalde furuht bize mahsûs olub min ba'd kâr-hâne-i mezbûreden ... gerek âsitâne-i 'aliyyede ve civârında ve memâlik-i mahrûsede bi'l-cümle bilâddan bir mahalde enfiye kâr-hânesi ihdâs ve i'mâr olunmayub ve san'at-ı mezkûre i'mâline bir ferde ruhsat virilmeyüb ve âhardan vechen mine'l-vücûh müdâhale itdirilmeyüb şurût-ı nizâmında düstürü'l-'âmel dutulmak bâbında işbu hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn ile mu'anven emr-i âlişân ve mütevellî temeessüki virilmek için Rûm ve Ermeni ve Yahûd

(54-b)

tâ'ifesinden her biri mugâyir-i şurût-ı hatt-ı hümâyun hareket ile dimâğa muzır kirec ve nâmünâsib eczâ idhâl ve hafıyyeten enfiye i'mâl ve bey'i ictisâr ve kâr-hâne-i merkûmenin ta'tiline ve irâd-ı vakf-ı şerifin kesr u noksânına bâdi olmalarıyla müdâhale ve i'mâlden men' olunmaları murâdımızdır deyu ibrâz eyledikleri hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn ile mu'anven emr-i âlişânım mesfûrûn muvâcehelerinde feth u kırâ'at ve mazmûnu her birine tefhîm olundukda Rum ve Yahud tâ'ifesi mesfûrûn her biri enfiye i'mâl ve bey'lerini ve ancak Ermeni tâ'ifesi mesfûrûn dahî enfiye-yi kirec i'mâliyle i'mâl ve bey' idegeldiklerini ikrâr itmeleriyle ber-mûcib-i hatt-ı hümâyun ve emr-i 'âli mesfûrûndan her biri enfiye i'mâlden ba'de'l-men' sırren ve 'alenen enfiye i'mâl ve bey'inden keff-i yed ve fi-mâ ba'd yedlerinde olan hatt-ı hümâyunla mu'anven emr-i 'âli mûcibince şurût-ı nizâmları üzre kâr-hâne-i mezbûrede enfiye i'mâl ve diledikleri mahalde bey' u şîrâsı müte'arrifleri mesfûrûn dört nefer ustaya mahsûs olub mesfûrûndan biri kethudâ ve üç neferi usta olub ve usta olan her biri diler ise ustalığın âhara virmek vakf-ı hümâyunumda mütevellî ma'rifeti ve ustalar re'yi ve ittifâklarıyla Rum tâ'ifesinden kâr-hâneyi idâreye kâdir bir kimesneye ferâgat ideler ve ustadan biri mürd oldukda mütevellî ma'rifeti ve üç nefer ustaların re'yi ve ittifâklarıyla kâr-hâneyi idâreye kâdir sulbî oğlu usta nasb oluna olmadığı takdîrce bâ ma'rifet-i mütevellî üç nefer usta re'yi ve ittifâklarıyla Rum tâ'ifesinden kâr-hâneyi idâreye kâdir kimesneye usta nasb olunmak ve kâr-hâne-i mezkûrede mutasarrıfları dört nefer mesfûrûn ustalar diledikleri mu'temed kimesneleri işledüb dimâğa münâsib eczâ ile enfiye i'mâl itdürdüb ve işçileri olanlara min ba'd bey' u şîrâ itdirilmeyüb ancak kâr-hâne-i mezkûr mutasarrıfları mesfûrûn ustalar taraflarından ma'rifetleriyle mu'temedleri olan Rum ve Yahuddan şerikleri gerek İstanbul dâhilinde ve hâricinde ve civârında vâki' kasabâtda küşâde olunan kırk 'aded dükkanlarda bey' idüb ve mezkûr kırk 'aded dükkan dan ziyâde küşâde olunmayub sâir dükkanlarda bey' u şîrâ itdirilmeyüb ve ber-mûcib-i hatt-ı hümâyun ve emr-i 'âli kâr-hâne-i mezbûreden gayrı gerek İstanbul dâhilinde ve hâricinde ve Akdeniz boğazından Karadeniz boğazına varınca sevâhilinde vâki' kasabât ve kurâda ve bahr-i sefidde vâki' adalarda ve Mahrûse-i Edirne ve Bursa ve Şâm ve Haleb ve Tırablus ve Tokat ve İzmir ve Selânik ve Yenişehir Saru ve Bosna ve Mora ve Yanya ve Avlonya ve Dırac ve Narda ve Karlı ile ve Niğbolu ve Nehr-i Tuna sevâhilinde olan kasabât ve memâlik-i mahrûsemde vâki' sâir bi'l-cümle bilâdın bir mahallinde min ba'd ecânibden bir ferde enfiye kâr-hânesi ihdâs ve i'mâline ruhsat virilmeyüb ve bilâd-ı mezkûrdan her kangı beldede mukaddem ve muahhar ihdâs olunan enfiye kâr-hânesi i'mâlden men' olunub rend olan enfiyeleri kâr-hâne-i mezbûre mutasarrıfları mesfûrûn ustalar taraflarından râyic bedeliyle şeriklerine virülüb ve kâr-hâne-i merkûmede i'mâl olunan enfiye mutasarrıfların mesfûrûn ustaların ma'rifeti ve mu'temedleri

(55-a)

olan şerikleri gerek âsitâne-i 'aliyyede ve civârında olan kasabâtda küşâde olunan dekâkin-i mezbûrede ve memâlik-i mahrûsede vâki' bi'l-cümle bilâddan diledikleri beldede dükkan küşâdesiyle enfiye bey' idüb şeriklerinin bey' u şîrâsına vechen mine'l-vücûh taraf-ı âhardan müdâhale itdirilmeyüb ve sâlifü'z-zikr Selânik ve Avlonya ve Madlı ile ve Dırac ve Tavra ve ol havâlide hâsıl olan enfiye mahsûs-ı hâkânî kâr-hâne-i mezkûre mutasarrıfları ustaları taraflarından râyic-i behâsiyla kâr-hâne-i mezkûrede i'mâle kifâyet mikdârı iştirâ eylediklerinde sâir tüccâr mûmâna'at eylemeye ve bi'l-

cümle memâlik-i mahrûsem bilâdında âsitâne-i 'aliyyeme enfiye getirilmekten men' olunub ancak münâfi tüccârının âsitâne-i 'aliyyeme getirdükleri mescûk ve gayri mescûk rapa ta'bir olunur enfiyelerin dahî gümrüğe görülmekten sonra kâr-hâne-i merkûmeye nakl ve mutasarrıfları mesfûrûn ustalar ma'rifetleriyle bey' u şîrâ olunub hafiyeten bey' u şîrâsına ruhsat virilmeyüb ve kâr-hâne-i mezbûrede işleyen işçileri ve dükkan-ı mezkûreden bey' iden mu'temed şerikleri sâir ecânibden kimesneler mugâyir-i şurût-ı nizâm hafiyeten enfiye i'mâl veyahud dimâğa muzır kirec ve nâ münâsib eczâ idhâl veyahud münâfi tüccârının getirdükleri enfiyesi hafiyeten iştirâ ve bey'a ictisâr ile kâr-hâne-i mezkûrenin ta'filine bâdi harekete cesâret idenlerin kâr-hâne ve dükkanından ihrâc ve tard ve ib'âd ve yerlerine mu'temed kimesneler istihdâm olunub bu makûle hılâf-ı şurût-ı nizâm hareket idenlerin te'dîb ile mücâzât olunmak üzere her birileri 'ahd u nizâm-ı kaviyye ile rabt-ı haremeyn-i muhteremeyn himâyesine kayd u şurût-ı merkûmeye 'ale'd-devâm mürâ'ât ve düstûru'l-'âmel tutulmak bâbında emr-i âlişânım istid'â eyledikleri müfettiş-i mûmâ ileyhe mukaddemâ i'lâm itmekle i'lâmı mücibince haremeyn muhâsebesine kayıd ve şurût-ı merkûmeyi hâvî yüz yetmiş üç senesi muharreminin on beşinci gününden emr-i şerîf virildiği derkenâr olundukda mezkûrların icâre-i yevmiyye husûsunda taraf-ı vakf-ı şerîf-i hümâyunuma gadrleri olub mûmâ ileyhin istid'âsı sûretinde cânib-i vakfa nef' olduğuna binâen kâr-hâne-i mezkûre mûmâ ileyhin istid'âsı üzerine mesfûrların ref'lerinden mûmâ ileyhe tevcîh ve berât olunmak bâbında hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûnum şeref bahş-ı sudûr olmağla mücibince taraf-ı vakf-ı şerîfe yevmî bin üç yüz otuz beş akça icâre virmek ve mesfûrların binâ ve âlâtı masrûfların ba'de'l-keşf edâ itmek şartıyla derkenâr olunan şurût üzere kâr-hâne-i mezbûre mesfûrların ref'lerinden mûmâ ileyhe tevcîh ve berât olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmağın hakkında mezîd 'inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getirüb bin yüz yetmiş dört senesi şa'banü'l-mu'azzamının beşinci gününden tevcîh idüb bu berât-ı hümâyun-ı şevket-makrûmı virdüm ve buyurdum ki mûmâ ileyh es-Seyyid el-Hâc Mehmed Tâhir -zide mecduhu- mesfûrların ref'lerinden kâr-hâne-i mezbûreye mutasarrıf olub taraf-ı vakf-ı şerîfe yevmî bin üç yüz otuz beş akça icâresin edâ eyledikden sonra bâlâda zikr olunduğu üzere kâr-hâne-i mezbûrdan gayri gerek âsitâne-i 'aliyyede ve gerek sâir bi'l-cümle memâlik-i mahrûsemde enfiye kâr-hânesi ihdâs olunmayub mukaddem ve muahhar ihdâs olunan kâr-hâneler sedd u bend olunmak ve mûmâ ileyhe mahsûs olub diledüğü mahalde kırk 'aded dükkan küşâde olunub ziyâde olmayub ve sâir dükkanlarda bey' olunmayub ve mûmâ ileyhin ba'de'l-vefât bâ ma'rifet-i müteveli sulbî oğlu yerine mutasarrıf ola ve mahall-i mezbûrede hâsıl olan enfiye dükkanını iştirâ eyledikde sâir tüccâr mûmâna'at eylemeye ve bi'l-cümle memâlik-i mahrûsem bilâdından âsitâne-i 'aliyyeme enfiye

(55-b)

getirilmekten men' olunub ancak münâfi tâ'ifesinden getirdükleri enfiyenin gümrüğü görüldükden sonra mûmâ ileyh ma'rifetiyle bey' u şîrâ ve hafiyeten hareket itdirilmek üzere işbu berât-ı âlişânım şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûnum mücibince mûmâ ileyh es-Seyyid el-Hâc Mehmed Tâhir -zide mecduhunun- zabt u tasarrufuna taraflarından ve taraf-ı âhardan hiç ferd vechen mine'l-vücûh ve sebeben mine'l-esbâb mâni' ve müzâhim olmayub bir dürlü dahl u ta'arruz kılmayalar şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar fi şehri-i şa'bani'l-mu'azzam sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı Kostantiniyyeti'l-Mahrûse

170. Belge:

Bâ'is-i tahrîr-i kalem ve mûcib-i tastîr-i rakam oldur ki hâlâ şehriyâr-ı zamân şehenşâh-ı cihân şevketlû 'azâmetlû kudretlû pâdişâh-ı rûy-i zemîn hazretlerinin Medîne-i Üskûdârda Ayazma Sarayında vâki' binâ ve ihyâ olunan câmi'-i cedîd evkâf-ı hümâyun sakafâtından müceddeden ihdâs olunan enfiye kâr-hânesi mutasarrıfları olan ma'lûmü'l-esâmi mesfûrûn ref'lerinden bu def'a bâ hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn 'uhdemize tevcih ve ihsân buyurulan kâr-hâne-i mezkûrdan gayri mahaller ki âsitânedede ve gerek bilâd-ı sâirede enfiye san'ati i'mâl olunmayub i'mâli ancak kâr-hâneye mahsûs ve bey' u şîrâsı dahî re'yimize menût ve tahsîs kılındığı şeref-bahş-ı sudûr iden hatt-ı hümâyun-ı sa'âdet-makrûnunda musarraha olmağla mezkûr enfiye kâr-hânesi mahall-i âharda ihdâs ve gerek san'at-i mezkûreyi i'mâle bir ferde ruhsat virilmeyüb bilâd-ı sâire ki memâlik-i mahrûsada furuhtı ancak tarafımızdan olub ma'rifetimizde müfevvez olduğu nizâm ve şurût-ı hatt-ı hümâyunda olub memâlik-i mahrûsa bilâdından Bursa ve Mudanya ve Gemlik ve tevâbi'i mahallerde enfiyenin bey'i lâzime-i hâlden olduğuna binâen kâr-hâne-i mezkûrdan senede beş yüz vakiyye sarı ve yüz elli vakiyye siyâh enfiye alub bilâd-ı merkûmede furuht eylemek üzere tâlib olan İlya veled-i Bordum nâm zımmî senede bir kere zikr olunan kâr-hâneden beş yüz vakiyye sarı ve yüz elli vakiyye siyâh enfiye iştirâ ve mahâl-i mezbûrunda ber-mûcib-i hatt-ı hümâyun furuht eylemek üzere kendüye izn ve yedine hatt-ı hümâyunda mazmûn-ı sûret-i berât-ı âlişân i'tâ ve bilâd-ı mezkûrûna irsâl olunmuşdur bi mennihî'l-me'âli mesfûr zikr olunan mahallerde kâr-hâne-i mezkûrdan mikdâr-ı ma'lûma iştirâ eylediği enfiye tâliblerine furuht ve furuhtına taraf-ı âhardan kimesne müdâhale eylemeyüb bundan başka mahall-i âharda i'mâl olunmuş enfiyeden bey' veyahud kendüden gayri âharın bey' ve şîrâsına ruhsat virir ise nezri müte'ahhid olduğu cânib-i vakfa teberru'an virdiği temessük mûcibince beş yüz guruş kendünden tahsîl olunmak şartıyla kâr-hâne-i mezkûrdan ahz eylediği yalnız beş yüz vakiyye sarı ve yüz elli vakiyye siyâh kâr-hâne-i mezbûre enfiyesi olmak üzere bilâd-ı merkûmunda furuhta izn-i mutazammın işbu temessük i'tâsıyla îsâl ve fi-mâ ba'd nizâm-ı şurût-ı hatt-ı hümâyunda 'âmel ve hareket ve yedine virilen hatt-ı hümâyunda mazmûn-ı sûret-i berât-ı şerîf-i âlişân hılâfi zuhûr ider ise taraf-ı vakf-ı şerîfe teberru'an nezri müte'ahhid virdiği temessük mûcibince kendüden beş yüz guruş tahsîl olunmak şartıyla

(56-a)

mahâl-i mezkûrundan enfiye furuhtuna izn ve ruhsat virilmiştir tarafımızdan ve taraf-ı âhardan bir ferd mâni' ve müzâhim olmaya fi şa'ban 1174.

171. Belge:

Medîne-i Bursa'da Ermeniyân tâ'ifesinden Karabet veled-i Haçator nâm zımmî münhâdır ki bundan akdem ... kethudâsı olan Ohanes nâm zımmî kethudâlığı 'uhdesinden gelmeğe kâdir olmadığından tâ'ife-i mezbûre ittifâklarıyla mezbûr Ohanes 'azl ve siz kethudâlık hizmetinde istihdâm murâd itmeleriyle merkûm Ohanes 'azl ve yerine sen kethudâ nasb ve ta'yîn olunub işbu mürâsele tahrîr ve irsâl oldu lede'l-vusûl gerekdir ki millet-i Ermeniyânın umûr ve husûsların rû'yet idüb âharı umûrunda müdâhale itdirmeyesin fi 15 şevvâl sene 1174.

172. Belge:

Akdâ kudâtî'l-müslimîn evlâ vülâtî'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi-ş-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulûmî'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bimezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kîdvetü'l-kudât

ve'l-hükkâm ma'denü'l-fazl ve'l-keîâm Mevlânâ İznikimîd Kâdısı -zîde fazlûhu- tevki'-i refî-i hümayun vâsıl olucak ma'lûm ola ki Üsküdârda vâki' câmi'-i şerîf-i hümayûnum evkâfindan saçmacı kâr-hânesinin hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûnum ile mu'anven berât-ı âlişânımla mutasarrıf olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân el-Hâc Mehmed -zîde kadruhu- divân-ı hümayunuma 'arz-ı hâl idüb saçmacı san'atına âhardan müdâhale olunmak icâb itmez iken bundan akdem Edirne'de zuhûr iden altı nefer muhdes saçmacılar fermân-ı âlişânımla men' u def' olunub lâkin bu def'a Edirne ve Tekfur dağı ve Gelibolu ve Bursa ve İznikimîd câniblerinde saçmahâne ihdâs eylediklerinden merkûm Hacı Mehmed'e ve mâl-i vakf-ı şerîfe hasâreti vâzih ve âşikâr olmağla husûs-ı mezbûr için virilen fermân-ı 'âli mahallinden derkenâr ve sıyâneten li'l-vakf ol vechle olan hasâretleri men' u def' olunmak bâbında Edirne ve Tekfur dağı ve Gelibolu ve Bursa ve İznikimîd kâdularına hutâben başka başka emr-i şerîfim sudûrını istid'â itmekle hazîne-i 'âmiremde mahfûz Harâmeyn-i Şerîfeyn muhâsebeleri defterlerine nazar olundukda Edirne sâkinlerinden altı nefer Yahûdilerin san'atları saçmacılık olub beher yevm vakf-ı hümayunuma altmış akça icâre virmek üzere nefsi-Edirne'de bir bâb saçmahâne ihdâs itmegi murâd itmeleriyle husûs-ı mezbûr için Üsküdâr'da vâki' vakf-ı şerîf-i hümayunumda saçmacı olan el-Hâc Mehmed ve İstanbul'da odun kapusunda dekâkin ashâbı olan saçmacı esnâfi gümrüğe ihzâr olunub sâdir olan fermân-ı âlişân kendülere tefhîm ve istintâk olundukda vakf-ı hümayunum kâr-hânesinde i' mâl olunan saçma ve fişenk

(56-b)

... findık Rum ili ve Anadolu câniblerine gitmekle hâsılı harcına vefa ider ve illâ Edirne'de ve sâir mahallerde saçma kâr-hânesi ihdâs olunur ise vakf-ı hümayunum îrâdına kesr ve merkûm Hacı Mehmede gadr gelmeli olacağı âşikâr olmağla mesfûr yahûdilerin vireceklerini mezbûr Hacı Mehmed virüb İstanbul ve İzmir'den gayrı Rum ilinde vâki' Edirne ve Tekfur dağı ve Gelibolu'dan ve kezâlik Anadolu'da vâki' Bursa ve İznik ve sâir memâlik-i mahrûsada saçma-hâne ihdâs olunmayub ve ider olur ise men' u def' olunmak ve müste'men tâ'ifesinin İstanbul'a ve Edirne'ye getirdükleri saçmaları revâcî üzere kethudâları olan Hacı Mehmed'in tarafına virilüb âhara virilmeyeceği şurûtını mutazammın beher sene vakf-ı hümayunuma vireceği beş yüz guruşun üzerine iki yüz elli guruş dahî zamm ile kabûl idüb müceddeden emr-i 'âlişânım mûcibince mahallinde kayd-ı vakf-ı şerîfden temessükü i'tâ olunmasını mezkûr el-Hâc Mehmed ile esnâfi istid'â-yı 'inâyet eylediklerin hâlâ İstanbul gümrüğü ... emîni es-Seyyid İshak -zîde mecduhu- i'lâm itmekle i'lâm mûcibince mahalline kayd ve bin yüz yetmiş dört senesi cumâde'l-evvelinin yigirmi altıncı günü taraf-ı vakfdan temessükü ve mûcibince emr-i şerîfim virildiği derkenâr olundukda imdi derkenârı ve şurût-ı mûcibince 'âmel olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda mukaddemâ vârid ve hâlâ sâdir olan işbu emr-i âlişânımın mazmûn-ı itâ'at-makrûnıyla 'âmil olub hilâf-ı emr-i âlişân-ı mesfûrların ve âharın ol vechle olan ta'arruzların men' u def' eylesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsın tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer fi şehri cumâde'l-âhir li sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı Kostantuniyye

173. Belge:

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki Erzurum Sancağında Erzincan nâhiyesinde bâ berât-ı şerîf-i âlişân mutasarrıf olduğum ze'âmmetimin mülhakâtından Bursa Sancağında ve nâhiyesinde Cânâzlar Karyesi ittisâlinde Öküzlük nâm Karye ve gayriden işbu bin yüz

yetmiş dört senesine mahsûben martı ibtidâsından sene-i merkûm şubâtı gâyetine değin zabt eylemek üzre kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân 'izzetlû (boş bırakılmış) üzre der'uhde ve iltizâm olub ağa-yı mûmâ ileyh dahî iltizâmı kabûl ve bedel-i iltizâm olan meblâğ-ı mezbûru tamâmen tarafımızda edâ ve teslîm eylemek ile yedine işbu zabt temessükü tahrîr ve i'tâ olunmuşdur varub ... merkûmede ze'âmmetimiz kurâlarında hâsıl olan a'sâr-ı şer'iyye rûsûm-ı 'örfiyye ve sâir cüz'i ve külli her ne ki tarafımıza 'âid ve râci' olur ise kangıdan

(57-a)

zabt oluna geldiği minvâl üzre zabt u rabt eyleyüb zabt u rabtına tarafınızdan ve taraf-ı âhardan kimesne mâni' olmaya mine'l-fâkir Mehmed mutasarrıf-ı ze'âmmet-i mezbûre.

174. Belge:

Bâ'is-i tahrîr-i hurûf budur ki bâ berât-ı âlişân mütevellisi olduğum merhûm ve mağfûrunleh Oruç Gâzi nâm sâhibü'l-hayrın Mahmiye-i İstanbul'da Aksaray kurbünde müceddeden binâ ve ihyâ eylediği mescid-i şerîfin Hüdâvendigâr Sancağında vâki' mezra'ası her sene ilzâm olunagelmekle işbu bin yüz yetmiş dört senesi martına mahsûben mezbûr Kargin nâm mezra'a tâlibinden bâ'isü'l-temessük Yûsuf Ağa'ya sene-i sâbık üzre ilzâm ol dahî ber-vech-i muharrer iltizâmı kabûl itmekle bedel-i iltizâmı olan meblâğ-ı merkûmı masârifât-ı vakf için mûmâ ileyh yedinden ber-vech-i pişin ahz olunub mezra'a-i mezbûreden hâsıl olan a'sâr-ı şer'iyye ve rûsûm-ı 'örfiyye ve bâd-ı hevâ cürm-i cinâyet ve ... ve kaçkun ve rûsûmât-ı sâiresin sâbıklarda ne vechle zabt olunagelmış ise mûmâ ileyh dahî ol vechle zabt itmek için bi't-tevliyye zabt için yedine temessük virilüb kimesne tarafından müdâhale olunmaya fi 1174 28 receb.

175. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmü's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulûmü'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîd-i 'inâyetü'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüdâvendigâr Sancağı mütesellimi -zîde kadruhu- tevki'-i refi'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki Ankaralı Fâtıma nâm sârika bundan akdem sirkat eylediği eşyâ bahânesiyle sekiz 'aded çatma yasdık ve dört minder ve bir şilte ve dört yorgan ve sekiz saha ve beş tencere ve üç mak'ad ve bir kebîr leğen ve bir ibrik ve bir kebîr sini ve bir tas ve bir tâbe ve bir fener ve dört kahve ibriği ve bir çift sîmli peştû ve bir sîmli akvâ ve bir mercan harecli ... tesbîh ve bir sîm devât ve dört zirâ' cedîd çuka ve bir kaftân ve bir şâli biniş ve altı zarf ve on üç fağfûrî fincân ve iki kehrubâ imâmeli çubuk ve bir kahve tebsisi ve iki gügeç ve bir dolab ve bir sandık ve sekiz kile pirinç ve iki re's bârgiri tedârik ve eşyâ-yı mezbûre ba'zen Bursa'da sâkini olduğu menzili derûnunda mühevveren mevcûd ve bir mikdârı yine Bursa sâkinlerinden ma'lûmü'l-esâmi kimesnelerde olub ve bârgirleri dahî hâlâ Bursa'da nakîb olan 'Ubeydullah Mollaoğlu nâm kimesne zabt idüb zevci Seyyid Hasan nâm kimesne dahî nakîb-i merkûmun el-yevm habsinde olduğu inhâ olmağla mezbûr 'avratın ol tarafda mahbûs olan zevci Seyyid Hasan nâm kimesne eşyâ-i muharrere ile mübâşir ta'yîn olunan kapu kethudâsına teslîm ve âsitâne-i sa'âdetime ihzâr itdirilmek fermânım olmağın imdi hükm-i şerîfimle mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân kapu kethudâsı Mustafâ -zîde kadruhu- ile vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibu'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'âmil olub hılâfına rızâ ve cevâz göstermeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsın tahrîren fi evâil-i zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

(57-b)

176. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulümü'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdveteyi'l-kudât ve'l-hükkâm ma'âdini'l-fezâil ve'l-keâm İnegöl ve (boş bırakılmış) kâdıları -zide fazluhumâ- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mehmed -zîde mecduhu- der-sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb İstanbul ve tevâbi'i duhân gümrüğü mukâta'asını işbu bin yüz yetmiş dört senesine mahsûb olmak üzere mûmâ ileyh ber-vechi-i iltizâm 'uhdesine kayd ve ihâle ve tefvîz olunub gümrük-i mezbûre mülhakâtından Bursa ve Mudanya ve tevâbi'i duhân gümrüklerinde tüccâr tâ'ifesinden ba'zıları furuht için getürdükleri duhânlarından mâ'adâ katı vâfir tenbâgû dahî her bâr tevârür idüb a'lâ i'tibâriyle nizâm-ı cedîd şurût-ı mûcibince beher vakiyyesinden resm-i gümrük taleb olundukda edâda ta'allül ve muhâlefet ve ol vechle mâl-ı mîrîye 'özl ve hasâret eylediklerin bildürüb zikr olunan mahallere tüccâr tâ'ifesinin furuht için getürdükleri duhân nev'inden olan tenbâgû nizâm-ı cedîde şurût-ı mûcibince cem' u tahsîl itdirilüb hılâf-ı şurût-ı berât-ı âlişân kimesneye ta'allül ve muhâlefet itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim virilmek ricâ eyledigi ecilden hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan ma'den mukâta'ası defterlerine nazar olundukda İstanbul ve nefsi Bursa ve Mudanya ve tevâbi'i duhân gümrükleri mukâta'ası işbu bin yüz yetmiş dört senesi martı ibtidâsından bir sene-i kâmileye dek zabt eylemek üzere bâ emr-i hümâyun ve bâ telhîs ve bâ fermân-ı 'âli Mehmed -zîde mecduhunun- ber-vech-i emânet 'uhdesinde olub zikr olunan mahallere tüccâr tâ'ifesinden gerek yeniçeri ve gerek sâir 'askerî ve bâzergân tâ'ifesinin furuht için getürdükleri duhanlarından bu def'a sâdir olan hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn ve fermân-ı âlişânım ve virilen nizâm-ı cedîd şurût-ı mûcibince Yenice ve Vardar Yenicesi ta'bir olunub duhânın vakiyyesinden yigirmi dörder vakiyyede 'âlinin vakiyyesinden on beşer vakiyye duhânın vakiyyesinden on ikişer sağ akça ve rüsûm gümrükleri cem' u tahsîl itdirile ve tenbâgû dahî duhân nev'inden olmağla andan dahî kezâlik vech-i meşrûh üzere rüsûm gümrükleri cem' u tahsîl itdirilüb birinde ta'allül ve muhâlefet itdirilmeye deyu şurûtundan mukayyed olduğu derkenâr olunmağla imdi şartı mûcibince 'âmel olunmak fermânım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardukda bu bâbda sâdir olan emrim üzere 'âmel idüb dahî sâlifü'z-zikr İstanbul ve nefsi Bursa ve Mudanya ve tevâbi'i duhân gümrükleri mukâta'ası sene-i mezbûr martı ibtidâsından bir sene-i kâmileye dek zabt eylemek üzere

(58-a)

emr-i hümâyunum ve fermân-ı âlişânımla mûmâ ileyh Mehmed -zîde mecduhunun- ber-vech-i emânet 'uhdesinde olub ve rüsûm gümrükleri tahsîli şurûtı vech-i meşrûh üzere olduğu hazîne-i 'âmirem defterlerinde mukayyed olmağla zikr olunan mahallere tüccâr tâ'ifesinden gerek yeniçeri ve gerek sâir 'askerî ve bâzergân tâ'ifesinin furuht için getürdükleri duhânlarından nizâm-ı cedîd şurût-ı mûcibince icâb iden rüsûm gümrüklerin ve tenbâgû dahî duhân nev'inden olmağla andan dahî senelik vech-i meşrûh üzere rüsûm gümrüklerin tahsîl ve edâ itdirdüb hılâf-ı şurût-ı berât ve mugâyir-i emr-i âlişân bir ferde ta'allül ve 'inâd ve muhâlefet itdirmeyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız fi'l-yevmi's-sâni 'işrîn şevvâl sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be Makâm-ı İstanbul

177. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmü's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulü'l-enbiyâi el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve iftihâru'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-dâ'im hâlâ dîvân-ı hümayunumda çavuşbaşı olan Mîr Halîl -dâme mecduhu- tevki'-i refi'-i hümayun vâsil olucak ma'lûm ola ki Şerife Ümmühâni nâm Hâtûn Bursa sâkinlerinden babam Seyyid Sâdik nâm kimesne fevt oldukda emvâl ve eşyâsı bana intikâl idüb bir mikdârını ahz ve bir mikdârını Bursa sâkinlerinden Seyyid 'Abdullah ve Karaman İmâmı ve Seyyid Hacı Mehmed nâm kimesneler fuzûli zabt itmeleriyle âsitâne-i sa'âdete ihzâr olunmaları matlûbumdur deyu iştikâ ve mezbûre Ümmühâni husamâsıyla mahallinde murâfa'a olduğunda mu'ârazadan men'-i hâvî taraf-ı şer'den virilen i'lâmların mazmûnları mukaddemâ sâdir evâmir-i 'âliyyenin sebt olunub cevâb virilmiş iken mücâb olmayub bu esnâda âsitâne-i sa'âdetime vürûd ve tekrâr rikâb-ı kâmyâb-ı hüsvâneme def'a def'a ile ta'cîze ictirâ eylediğine binâen çavuş mübâşeretiyle Bursa'ya nefy u isâl ve vusûlünde anda ikâmet itdirilüb âsitâne tarafına mürûruna ruhsat virilmemek fermânım olmağın sen ki çavuş başı mûmâ ileyhsin çavuş başı mübâşeretiyle mezbûreyi Bursa'ya nefy u isâl ve sen ki Mevlânâ mûmâ ileyhsin vusûlünde mezbûre-yi Bursa'da ikâmet itdirüb âsitâne-i sa'âdetime mürûruna ruhsat ve cevâz gösterilmeyüb ve vusûlünü müş'ir dersa'âdetime i'lâm eylemek bâbında fermânım âlişânım sâdir olmuştur buyurdum ki dîvân-ı hümayunum çavuşlarından mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân 'Abdullah Çavuş -zîde kadruhu- vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibu'l-ittibâ' ve lâzimu'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûnıyla 'âmel ve hareket eylesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerife i'timâd kılâsın tahrîren fi evâsıt şehri zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

İstanbul

178. Belge:

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki Mahmiye-i Üsküdâr'da vâki' müceddeden binâ buyurulan câmi'-i şerîf-i hümayun ve fermân-ı şerîfeleri îrâdından saçmahânede i'mâl olunan kurşun çubuk ve fişek ve saçma ve fındık zikr olunan eşyâların i'mâli bâ hatt-ı hümayun ve şevket-makrûn ber-vech-i mâlikâne 'uhdemde olub işbu bin yüz yetmiş dört senesi mâh-ı zi'l-ka'de 'uhdesinden bir sene tamâmına varınca Mahrûse-i Bursa'da mübâya'a olunmak için belde-i mezbûre sükkânından 'attârân kethudâsı 'izzetlu Mehmed Ağa'ya bâlâda zikr olunan eşyâ-i mezkûru mübâya'a eylemesi için yüz guruş mukâbelesinde kendüye iltizâm olunub ol dahî ber-minvâl-i muharrer iltizâmı kabûl ve bedel-i iltizâm meblağı yedinden ahz u kabz olundukda meblâğ-ı mezbûru vakf-ı hümayun hissesine

(58-b)

istihlâke payımdan izn virüb hâlâ mâdâm ki sene-i mezbûrun ibtidâsından senesi tamâmına varınca bir senede mübâya'a olunucak saçma ve çubuk kurşun vakf-ı hümayun kâr-hânesinden i'mâl olunub fişek ve fındık fi'linde 'usret olmağla mûmâ ileyhin kendüsü belde-i mezkûrdan i'mâl idüb yed-i vâhiddin mübâya'a olunmak için emr-i 'âli sâdir olmağla ma'rûf es-Seyyid Mehmed Ağa gerek mübâya'asına ve gerek eslihasına ber-vech-i te'yid-i mâlikânem olduğu hasebiyle belde-i mezkûrede bey' u şirâ idüb taşradan dahî zuhûr ider oldukda emr-i 'âli mûcibince zabt eyleyüp izn birle işbu zabt temessükü virildi mâdem ki sene-i mezbûre ibtidâsından bir sene tamâmına varınca

bir türlü zabtına ve mübâya'asına tarafımızdan ve taraf-ı âhardan kimesne mâni' ve müzâhım olunmaya fi şehri ... Bin yüz yetmiş dört.

179. Belge:

Bin yüz yetmiş üç senesinin zi'l-ka'desinin yigirmi altıncı gününden işbu bin yüz yetmiş dört senesi zi'l-ka'desinin beşinci gününe gelince medine-i Bursa'ya mürûr ve 'ubûr iden ulaklara verilen menzil bârgîrleri ve kulavuzları ücretleri ve 'izzetlu Muhsinzâde hazretlerinin masrûfi ve koyun fermâmı ve sâir evâmîr-i 'aliyye ile gelen ağalara ve menzilde helâk olan bârgîrler kıymetleri ve ramazân-ı şerîf ve 'ıyd-i şerîfler i'lânı için atılan tob masrûfi ve akça murâbahası ve münâdi başıya ve câmi'-i seniyye muvakkatine ve zindan ta'mîri ve Hüdâvendigâr Sancağı mutasarrıfı sa'âdetlu paşa hazretlerinin üç taksiti ve sâir ümûr-ı mühimme için bundan akdem fevt olan Mehmed Beşe'nin bi'l-cümle masrûfi a'yân ve eşrâf ve kethudâyân-ı esnâf ma'rifetleriyle hisâb olundukda iki bin yüz otuz bir buçuk guruşa bâliğ olub meblâğ-ı mezbûrun hasebü'l- ... tahmîn olan üç yüz seksen dokuz guruş ile taksît-i mezkûr yüz seksen üç guruş ki cem'an beş yüz yetmiş iki guruş ehl-i kurâyâ ba'de'l-ihrâc bâkî kalan bin beş yüz elli dokuz buçuk guruş ehl-i hirefe ber-vech-i ta'dîl isâbet itmeğın meblâğ-ı mezbûr esnâf ve kurâyâ tevzi' ve tahmîl olunan defterdür ki ber-vech-i âti zikr olunur fi'l-yevmi'l-hâmis zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Tâ'ife-i cânbâzân
Guruş para
103 25

Tâ'ife-i kassâbân
Guruş para
103 25

Ta'ife-i arpacıyân
Guruş
23

Tâ'ife-i bakkâlân
Guruş para
103 25

Tâ'ife-i kazzâz
Guruş
552

Tâ'ife-i bezzâz
Guruş
552

Tâ'ife-i haffâf
Guruş rubu'
86 1

Tâ'ife-i müytâbân
Guruş rubu'
38 3

Tâ'ife-i başcıyân
Guruş para
103 25

(59-a)

Tâ'ife-i seyyâfân
Guruş para
103 25

Tâ'ife-i serrâcân
Guruş rubu'
38 3

Tâ'ife-i hallâcıyân
Guruş
202

Tâ'ife-i yalcıyân
Guruş para
103 25

Tâ'ife-i na'l-bandân
Guruş rubu'
64 3

Tâ'ife-i yasdıkciyân
Guruş
212

Tâ'ife-i hayyâtân
Guruş
552

Tâ'ife-i dîbâciyân
Guruş rubu'
17 3

Tâ'ife-i na'lceciyân
Guruş rubu'
51 3

Tâ'ife-i eskiciyân
Guruş rubu'
51 3

Tâ'ife-i semerciyân
Guruş
19

Tâ'ife-i berberân
Guruş
47

Tâ'ife-i mumciyân
Guruş
182

Tâ'ife-i 'attârân
Guruş
50

Tâ'ife-i inceciyân ve
resteciyan
Guruş 51

Tâ'ife-i çukacıyân
Guruş 111

Yekün
Guruş 1559,5

Ehâli-i kurâya ba'de ihrâci't-taksît bâkîsinin haml ile taksît-i mezkûr ki cem'an beş yüz yetmiş iki guruş tahmîl olmağla meblâğ-ı mezbûrdan her karyeye isâbet iden tahtında zikr olunur.

Curma'lı Kızık
Guruş
22

Değirmenli Kızık
Guruş
11

Dikencik
Guruş
10

Fidye Kızık
Guruş
11

Hamamlı Kızık
Guruş
11

Dere Kızık
Guruş
9

Göz Dede
Guruş
16

Kozluvirân
Guruş
6

Bâba Sultân
Guruş
8

Aksu
Guruş
3

Dokaklı
Guruş
4

Barak Fakih
Guruş
11

(59-b)

Merme
Guruş
4

Anari Dere
Guruş
7

Kayacık
Guruş
10

Ağlaşan
Guruş
12

Çataldepe
Guruş
12

Kestel
Guruş
7

İsâ Bey
Guruş
11

Vakıf Susgurluk
Guruş
4

Kebîr Susırlığı
Guruş
14

Ada
Guruş
13

Hasan
Guruş
11

İğdir
Guruş
19

Kara Hızır
Guruş
7

Samanlı
Guruş
4

Kazıklı
Guruş
12

Canbazlı
Guruş
4

Cec
Guruş
24

Avdancık
Guruş
20

Selçuk Gâzi
Guruş
7

Karabalçık
Guruş
9

Akça
Guruş
9

Dürdâne
Guruş
16

Gelen
Guruş
15

Depecik
Guruş
15

Balıkli
Guruş
5

Aksungur
Guruş
4

Ahmed Bey
Guruş
4

Mashara Hasan
Guruş
15

Izvat
Guruş
20

Soğanlı
Guruş
6

(60-a)

Bilâd-ı Yunus
Guruş
16

Karaman
Guruş
3

Hamidli
Guruş
7

İnkaya ve Çonkara
Guruş
14

Dobrica
Guruş
6

Avşar
Guruş
13

Filedar
Guruş
24

Göynüklü
Guruş
6

Çağrısan
Guruş
3

Yenice
Guruş
4

Soğanlı Çavuş
Guruş
6

Çeltik
Guruş
3

Gölcük	Emrud
Guruş	Guruş
8	7
Kurâya isâbet iden	572
Esnâfa isâbet iden	1559,5
Yalnız iki bin yüz otuz bir buçuk guruş	2131,5

180. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmü's-şerî'ati ve'd-dîn vârisu 'ulumi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-muîn Mevlânâ Bursa kâdısı zîdet fezâiluhu tevkî'-i refî'-i hümayun vâsıl olucak ma'lûm ola ki İstanbul'da sâkin hâlâ Dâvud Paşa vakfi mütevellisi kîdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Süleymân -zîde kadruhu- sūdde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Bursa mahallâtından İnebey Mahallesi sâkinelerinden Hacı İvaz kızı dimekle ma'rûfe Âmine bint-i Hacı İbrâhîm nâm zimmetinde cihet-i karz-ı şer'îyye ve'd-deyn temessüki nâtik olduğu üzre iki bin iki yüz yetmiş beş guruş alacak hakkı olub mezbûre Hâtûn mahalline vardıkda irsâline ta'ahhüd itmiş iken göndermeyüb varan âdemlerini dahî gûnâgûn 'illet u bahâne ile 'urf u te'hîrden sonra saffü'l-yed 'avdet itdürüb mûmâ ileyhîn şahidleri dahî İstanbul'da olduğundan mahallinde ihkâk-ı hak mûmkin olmadığın bildürüb çavuş-ı mübâşirimle mezbûre Âmine Hâtûn mahremiyle âsitâne-i sa'âdetime ihzâr olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ itmeğin mezbûre Âmine mahremiyle çavuş mübâşeretiyle dîvân-ı hümayunum çavuşlarından kîdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hasan Çavuş -zîde kadruhu- vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emr-i şerîfim mûcibince 'âmel dahî sen ki Bursa Kâdısı mevlânâ-yı mûmâ ileyhîsin çavuş mûmâ ileyh ma'rifetiyle mezbûre Âmine Hâtûn mahremiyle âsitâne-i sa'âdetime

(60-b)

eyleyesin dîvân-ı hümayûnumda vüzerâ-yı 'ızâm ve kâdî'askerlerim huzûrlarında murâfa'a ve ihkâk-ı hak oluna şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren evâil-i zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

İstanbul el-mahrûse

181. Belge:

Bursa'da vâki' ashâb-ı hayrâtdan el-Hâc Şeyh vakfının vazîfe-i mu'ayyene ile ber-vech-i meşrûta mütevellisi olan Mustafâ Çelebi ibn-i el-Hâc Mehmed bin el-Hâc 'Ali bilâ veled fevt olub tevliyet-i mezbûre mahlûl olmağın yine evlâd-ı vâkıfdan işbu râfi'-i tevkî'-refî'-i âlişân-ı hâkânî es-Seyyid Şeyh bin Paşalı Ahmed -zîde kadruhuya- tevcîh olunmak bâbına bundan akdem i'lâm olundukda müteveffâ-yı mezbûrun İstanbul'da sâkine kız karındaşı Hacı Hadîce 'arz-ı hâl ile tevliyet-i mezkûreyi müteveffâ-yı mezbûrun mahlûlünden üzerine berât itdirmekle el-yevm mevcûd olan evlâd-ı vâkıfın aslebi ve müteveffâ-yı mezbûrdan mukaddem vakf-ı mezbûrun ber-mûcib-i şart-ı vâkıf vakfiyye-i ma'mûl bihâ mütevellisi olub her vechle tevliyet-i mezkûre 'uhdesinden gelmege kâdir idiği medîne-i mezbûre sükkânından sâbık Konya Kâdısı Kâdî-zâde es-Seyyid 'Ali Efendi ve zümre-i müderrisin-i kirâmdan 'Abdülgafür Efendi ve Egerci-zâde es-Seyyid Mustafâ Efendi ve Şibli-zâde 'Ali Efendi ve el-Hâc 'Osmân Efendi ve el-Hâc Sâlih Efendi ve câmi'-i kebîr hatîbi Ahmed Efendi ve câmi'-i kebîr imâmı Halîl Efendi ve sâir cerîde-i şer'de mazbûtü'l-esâmi bi farz-ı müslimîn ihbârlarıyla lede's-şer'i'l-

enver zâhir ve nümâyân olan mezbûr eş-Şeyh bin Paşalı Ahmed bin 'Osmân bin vâkıf-ı mezbûr el-Hâc şeyh evlâd-ı vâkıfdan olub cümlelerin eslah ve erşedi olmağla vâkıf-ı merhûmun vakfiyye-i ma'mûlün bihâsına nazar ve ber-mûcib-i şart-ı vakfiyye-i ma'mûlün bihâ tevliyet-i mezbûr mezkûre Hacı Hadîcenin ref'inden girüye tevcîh olunmak bâbında istid'â itmegin fi'l-hakîka vâkf-ı mezbûrun vakfiyye-i ma'mûl bihâsına nazar olundukda vakf-ı mezbûrun tevliyeti evvelen kendüye ba'dehû evlâdına ve evlâd u evlâdının eslah ve erşedine şart ve yakîn eylemeğın vakfiyye-i mezbûrede mastûr ve mukayyed olmağın tevliyet-i mezkûre evlâd u ahfâdından Hacı Hadîce bintü'l-Hâc Mehmed bin el-Hâc 'Ali hemşire (boş bırakılmış) ref'inden ber-mûcib-i şart-ı vâkıf-ı mezbûr es-Seyyid Şeyhi -zîde kadruhuya- tevcîh ve yedine berât-ı şerif-i âlişânım virilmek bâbında 'inâyet ricâsına Bursa Kâdısı Mevlânâ es-Seyyid Mehmed Şerif -zîdet fezâiluhu- 'arz itmekle ber-mûcib-i şart-ı vâkıf tevliyet-i mezbûre Hacı Hadîce'nin ref'inden merkûm es-Seyyid Şeyhî tevcîh olunmak fermânım olmak hakkında mezîd-i 'inâyet-i pâdişâhânem zuhûra getürüb bin yüz yetmiş dört senesi zi'l-ka'desinin on dördüncü günü târîhiyle müverreh virilen rü'us-i hümâyunum mûcibince bu berât-ı hümâyunu virdim ve buyurdum ki mezbûr

(61-a)

es-Seyyid Şeyhî bin Paşalı Ahmed -zîde kadruhu- varub ber-mûcib-i şart-ı vâkıf evlâdiyet üzre vakfiyye-i mezbûrun mütevellisi olub edâ-yı hizmet eyledikden sonra bundan akdem mütevellî olanlar vazîfe-i mu'ayyenesine ne vechle mutasarrıf olagelmışler ise mezbûr dahî ol vechle vazîfe-i mu'ayyenesin evkâf-ı mezbûr mahsûlünden alub mutasarrıf ola ol bâbda ref' olunan mezbûre tarafından ve taraf-ı âhardan hiç ferd dahl u ta'arruz kılmayalar şöyle bileler 'alâmet-i şerife i'timâd kılalar tahrîren fi'l-yevmi'l-hâmis 'aşer zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

182. Belge:

Akdâ kudâtî'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevkî-i ref'i-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki sen ki kazâ-i mezbûre Kâdısı Mevlânâ Seyyid Mehmed Şerif -zîdet fezâiluhun der-sa'âdetime 'arz gönderüb hâlâ İstanbul ve tevâbi'i duhân gümrüğü emîni kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mehmed -zîde mecduhunun- tarafından ta'yîn olunan İbrâhîm -zîde kadruhu- ma'rifetiyle gümrük-i mezbûr mülhakâtından Tekfûr Dağı duhân gümrüğünün yüz yetmiş üç senesi mâlından olmak üzre Bursa sâkinlerinden el-Hâc Ahmed nâm kimesnenin virdiği iki kıt'a memhûr deyn temessükü mûcibince zimmetinde olan bin iki yüz guruş mâl-ı mirî bi'd-defe'ât taleb olundukda edâda 'inâd ve muhâlefet birle mâl-ı mirînin hasâretine bâ'is ve bâdi olmağla deyn-i mirî cümle düyûndan akdem olmağla mezbûrun ol mahalde yüz kırk deynin mevcûd müzemmatı olduğunu i'lâm eylediğın ecilden mezbûr Ahmedin mevcûd bulunanlara ol mikdâr denk duhânı ma'rifet-i şer'le furuht ve icâb iden resmi tahsîl olundukdan sonra mâ'adâsı ma'rifet-i şer'le yed-i emîne vaz' oluna deyu emr-i şerîfim virilmek ricâsında İstanbul duhân gümrüğü emîni Mehmed -zîde mecduhu- dahî istid'â itmegin hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan ma'den mukâta'ası defterlerine nazar olundukda İstanbul ve Edirne ve Selânik ve Tekfûr Dağı ve Bursa ve tevâbi'i duhân gümrüğü mukâta'ası yüz yetmiş dört senesi martından bir sene-i kâmileye dek zabt eylemek üzre emr-i hümâyunum ve telhîs ve fermân-ı âlişânımla Mehmed -zîde

mecduhunun- ber-vech-i emânet 'uhdesinde olduğu derkenâr olmağla imdi deyn-i mirî cümle düyündan akdem olmağla mezbûrun mevcûd olan duhâni ma'rifet-i şer'le furuht ve icâb iden resmi tahsîl olundukdan sonra mâ'adâsı ma'rifet-i şer'le yed-i emîne vaz' olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel idüb dahî deyn-i mirî cümle düyündan akdem olmağla mezbûrun mevcûd olan duhâni ma'rifet-i şer'le furuht ve icâb iden resmi tahsîl olundukdan sonra mâ'adâsı ma'rifet-i şer'le yed-i emîne vaz' olunub mazmûn-ı emr-i şerîfimle 'âmil olasın şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi'l-yevmi'l-'âşir zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

İstanbul el-mahrûse

(61-b)

183. Belge:

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki bâ berât-ı 'âlîşân mutasarrîf olduğum ze'âmmetim aklâmından Hüdâvendigâr Sancağında ve nâhiyesinde vâki' bâlâda zıkr olunan ancak Öküzlük ve mezra'a-i ümmet iken ve mezra'a-i Tatar bundan akdem bin yüz yetmiş dört senesine mahsûben Dervîş Ahmed Çavuşa iltizâmî virilmişidi lâkin mezbûr Dervîş Ahmed bedel-i iltizâmî edâ itmeksizin hafiyeten girüb ol vechle huyâneti zâhir ve bana gadri nümâyân olmağla ben dahî mezbûru 'azl ve sene-i mezbûr martı ibtidâsından şubatı gâyetine gelince zabt eylemek üzre işbu hâfizü't-temessük 'izzetlu 'Ali Beşe'ye der-'uhde ve iltizâm idüb mûmâ ileyh dahî ta'ahhüd ve iltizâmî kabûl ve bedel-i iltizâmî tarafımıza edâ ve teslim itmekle işbu zabt temessükü yedine virilmiştir gerekdir ki mûmâ ileyh 'Ali Beşe varub zıkr olunan Karye ve Mezra'alardan sene-i merkûmede hâsıl olan a'şâr-ı şer'iyye ve rûsûmât-ı 'örfiyye ve 'arûsiyye ve resm-i tapu ve kaçgun ve bâde ve båd-ı hevâ ve rûsûmât-ı sâire cüz'i ve külli her ne ise zabt u rabt idüb gerek Mezbûr Dervîş Ahmed Çavuşun yedinde olan temessükü ve gerek âharın yedinde temessük zuhûr ider ise bir dürlü 'âmel ve i'tibâr olunmayub zabt u rabtına kimesne mâni' ve müzâhim olmaya.

El-fakir Küçük Mehmed Çavuş

184. Belge:

Akdâ kuzâtil-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şer'i'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüdâvendigâr Sancağı mütesellimi (boş bırakılmış) -zîde kadruhu- tevkî-i refi'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki Bursa Mahallâtından Elmas Mahallesi sâkinelerinden Kerîme nâm Hâtûn ile Ahmed nâm kimesne südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb mezbûrenin oğlu ve mezkûr Ahmed'in karındaşı Hüseyin nâm kimesne bu kendi hâlinde mesâlihîn rü'yet için Bursa Kazâsına tâbi' Vakıf nâm Karyeye gider iken yine Karye-i mezbûre sükkânından 'Abdullah dimekle müsemmâ ve Köle 'Ali dimekle ma'rûf kimesneler ile yine kazâ-i mezbûra tâbi' Kızık nâm Karyeden İbrâhîm nâm şaki kendi hâllerinde olmayub bin yüz yetmiş (boş bırakılmış) senesinde mezbûr Hüseyin'in yoluna inüb âlet-i harb ile üzerine hücum ve tüfenk kurşunuyla hılâf-ı şer'-i şerîf ve bi gayri hakkın katl idüb ziyâde gadr u ta'addi itmeleriyle mezkûrundan mezbûr Köle 'Ali Bursa'da ahz ve sen ki mütesellim-i mûmâ ileyh sin sen de mahbûs ve refikleri mezbûrlardan merkûm 'Abdullah dimekle ma'rûf âsitâne-i sa'âdetimde ahz ve tomrukda mahbûs lâkin mezbûre 'alîle ve meflûc ve biçâre ve âsitâneye gelmek liyâkatı

olmamasından gayri şâhidleri dahî Bursa ahâlisinden olub mağdûre ve emvâli diğêr-gûn olduğun bildirüb âsitâne-i sa'âdetimde ahz ve tomrukda mahbûs

(62-a)

olan iki nefer eşkıyâ-ı mezbûrân kapu kethudâsı ma'rifetiyle Bursa'ya ihzâr ve üç nefer şakîler ile sen ki Bursa Kâdısı Mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin huzûrunda murâfa'a-i şer' ve ihkâk-ı hak olunmak bâbında siz ki mevlânâ ve mütesellim-i mûmâ ileyhümâsız size hitâben emr-i şerîfim ricâ eyledikleri ecilden vech-i meşrûh üzre kapu kethudâsı mübâşeretiyle mezbûrân kayd-ı bend ile mahbûsan Bursa'ya irsâl ve zâbitleri ma'rifetiyle sen ki Bursa kâdısı Mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin huzûrunda murâfa'a-i şer' ve ihkâk-ı hak olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân kapu kethudâsı Hüseyin-zîde kadruhu- ile vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel dahî merkûmân mübâşir-i mûmâ ileyh ma'rifetiyle kayd u bend ile mahbûsen Bursa'ya irsâl ve sen ki Mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin huzûrunda terâfu'-i şer' ve mukaddemâ bir def'a şer'la görilüb fasl olunmayan husûsları tamâm hakk u 'adl üzre mukayyed olub göresin i'lâm olunduğu üzre ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kadîmle 'âmel idüb dahî ba'de's-sübût icrâ-yı şer' ve ihkâk eylesin min ba'd şer'-i şerîfe ve emr-i hümâyunuma muhâlif kimesneye iş itdirmeyüb ve kazıyyede 'alâka ve dahli olmayanları kat'â da'vâlarına karışdırmayub 'inâd ve muhâlefet üzre olanları ism ve resmleriyle vukû'u ve sıhhati üzre yazub dersa'âdetime 'arz u i'lâm eyleyüb husûs-ı mezbûr için bir dahî emrim varmalu eylemeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren evâsıtı şehri-i zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

185. Belge:

Mefâhirü'l-kudât ve'l-hükkâm me'âdinü'l-fezâil ve'l-keîâm Hacı Bektaş Velî kuddise sirruh- el-'azîzin hânkâh ve tekyeleri bulunan yerlerin kâdıları -zîde fazluhum-tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki bin yüz yetmiş bir senesi saferinin on yedinci günü taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmâni üzre cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûnum vâki' olmağla 'umûmen tecdîd-i evâmîr olunmak fermânım olmağın binâen 'alâ zâlik bundan akdem 'azîz-i müşârun ileyhîn âsitânesinde hâlâ seccâde-nişîn olan kıdvetü's-sulehâi's-sâlikîn Şeyh Feyzullah -zîde salâhuhu- dîvân-ı hümâyunuma 'arz gönderüb Memâlik-i Mahrûse-i Pâdişâhânemde vâki' tarikat-ı 'Aliyyesine meşrûta olan hânkâh ve tekye ve zâviye ve nazargâhları meşîhat ve tekye-nişîn ve zâviye-dârlıkları kuzât ve nüvvâb ve vülât ve mütevelliler ve sâir ashâb-ı 'urûzun 'arız ve sâde 'arz-ı hâl ile tevcîh olunmamak üzre kırk dört ve kırk yedi senelerinde virilen şerh mücibince işbu sene-i mübâreke de dahî hazîne-i 'âmirem defterlerine şerh virilmekle şerh-i merkûm şurûtıyla emr-i âlişân virilmek bâbında 'arz itmegin hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan baş muhâsebe defterlerine nazar olundukda kutbü'l-'ârîfin el-Hâc Bektâş Velî -kuddise sirruh- el-'azîzin Memâlik-i Mahrûsetü'l-mesâlik-i Pâdişâhânemde bâba ve dede ve abdâl ve dervîş ve sultân nâmiyle elsine-i nâsda mezkûr olan nazargâh ve tekye ve hânkâh ve zâviyeleri şart-ı vâkıf üzre âsitâne-i 'aliyyelerinde ber-vech-i meşrûta seccâde-nişîn

(62-b)

olan meşâyih ve tekye-nişînleri olanlardan biri fevt ve tebdîl olunmak lâzım geldikde 'azîz-i müşârun ileyhîn evlâdından olub bi'l-fi'l kendü âsitânelerinde seccâde-nişîn olanlarının 'arz ve icâzet-nâmeleri ile tevcîh olunagelüb kuzât ve nüvvâb ve

mütevelliler ve sâir ashâb-ı 'urûzun 'arzlarıyla ve sâde 'arz-ı hâl ile tevcîh olunmamak üzere kırk dört ve kırk yedi senelerinde aklâm-ı hazînem defterlerine şerh virilmiş iken şerh-i mezkûre yine murâ'ât olunmayub el-Hâc Bektaş Velî âsitânesi mesâfe-i ba'idedür deyu elden birer takrîb ile tevcîh olunmağla nizâm-ı aslîleri muhtel ve tekyeleri nâ ehl kimesneler yedlerinde kalub husûsan kurâ ve mezâri'i olan zâviyeleri 'avâm-ı nâsdan ba'zıları gerek kuvvet-i mâliyeleri sebebi ile ve gerek hükkâma istinâdlarıyla üzerlerine berât itdirüb her sene zalemeden birer kimesneye ilzâm ve hakk-ı fukarâ olan mahsûl-ı vakfi kendü umûrlarına sarf ve isti'mâl eylediklerinden dervîşân-ı fukarânın ... idecek ma'âşları külliyyet ile münkati' ve zâ'il ve hânkâh ve tekye ve zâviyelerde müks ve ikâmetleri 'adimü'l-mekân olduğundan gurâb ve fukarâ ve dervîşân hân gûşelerinde seflî ve ser-gerdân olub ve zâviye ve hânkâh ve tekyeler dest-i zulmet-i 'avâmilde derbeste ve şem'-i kanâdîl itfâ ve eymen-i evliyâ-yı zümeri'l-ihtirâm icrâ olunmayub mu'attal kalmağla fukarâ ve dervîşânın hâllerine merhamet fi mâ ba'd mahlûlât ve tebdîlât ve meşrûtiyyet iddi'âsı ve birbirlerine ferâğ ve kasr-ı yed ve sâir tevcîhâta mûta'allık keyfiyyet vukû' buldukda kuzât ve nüvvâb ve vülât ve mütevelliler ve sâir ashâb-ı 'urûzun 'arz ve 'arz-ı hâlleriyle tevcîh olunmayub mesâfe-i ba'idedür deyu 'azîz-i müşârun ileyhî âsitânesine gitmeğe izhâr-ı 'usret ve bahâne-i âhar ile sâbîkû'z-zikr ashâb-ı 'urûzun inhâsına müsâ'ade olunmayub kadimî üzere bâ şart-ı vâkîf 'azîz-i müşârun ileyhî kendü hânkâh-ı 'aliyye ve zâviye-i kerâmet-i kâminelerinde seccâde-nişîn olan şeyhler tarafına havâle olunmak üzere tekrâr kaydlarına şerh virilüb şerh-i mezkûr düstûru'l-âmel dutulmak üzere 'azîz-i müşârun ileyhî âsitânesinde hâlâ seccâde-nişîn olan Şeyh Feyzullah -zîde salâhuhu- 'arz itmekle fi mâ ba'd bu şurûta gereği gibi ri'âyet olunmak üzere baş muhâsebeye kayd ve Harâmeyn-i Şerîfeyn ve Anadolu muhâsebeleri ve küçük evkâfa ve 'askeri rûz-nâmecisi defterlerine müceddeden şerh virilmek için başka başka 'ilm u haberleri virilmek telhîs olundukda telhîs mûcibince aklâm-ı mezbûre başka başka 'ilm u haberleri virildiği derkenâr olundukda derkenârı mûcibince bin yüz elli altı senesi rebî'ü'l-âhirinin guresi târîhiyle müverreh virilen Hüdâvendigâr esbak-ı merhûm ve mağfûrunleh Sultân Mahmûd Hân tâbe serâh zamânında virilen emr-i şerîfin 'ünvânına mûcibince 'âmel oluna deyu hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûn keşîde kılınmağla mûcibince bâ fermân kayd olunduğu derkenâr olundukda kaydı mûcibince bin yüz yetmiş senesi cumâde'l-evvelinin yigirmi birinci günü târîhiyle Hüdâvendigâr-ı sâbîk merhûm ve mağfûrunleh 'emm-i zâdem Sultân 'Osmân Hân tâbe serâh zamânında dahî emr-i şerîf virilmekle virilen emr-i şerîfin 'ünvânına mûcibince 'âmel oluna deyu hatt-ı hümayun-ı şevket-makrûn keşîde kılıldığı derkenâr olundukda imdi kaydı mûcibince tecdîd olunmak fermânım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda mukaddemâ vârid ve hâlâ sâdir olan işbu emr-i şerîf-i âlişânımın mazmûn-ı münîfi birle 'âmil olub hılâfında rızâ ve cevâz göstermeyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız tahrîren fi'l-yevmi's-sânî 'işrin safer sene sâlis ve seb'in ve mie ve elf.

Kostantiniyye

186. Belge:

Kıdvetü'l-'ulemâi'l-muhakkıkîn Bursa'da Harâmeyn-i Şerîfeyn evkâfi müfettişi vekîli Mevlânâ -zîde 'ilmuhu- tevkî'-i refî'-i hümayun vâsıl olucak ma'lûm ola ki hâlâ sadr-a'zam vekîl-i harcı olan kıdvetü'l-emâcid ve'l-akrân el-Hâc 'Alî -zîde mecduhu-südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb Mahmiye-i İstanbul'da Murâd-ı Sâni Mahallesinde

Mescid-i Oruc Gâzi vakf-ı Mehmed bin Oruc Gâzi vâkıf-ı mezbûrun sekiz yüz doksan yedi saferinin evâhirinde vâki' olmuş Mürsel bin Ramazân

(63-a)

imzâsıyla bir vakfiyesi vardır ki mazmûnu zikr olur deyu defter-i evkâfda yazdığı mahalde asl-ı vakf hisse-i sülûs-i sâbi' ez Karye-i Keles tâbi'-i Bursa hâsıl fi sene bin altı yüz akça ve hisse-i sülûsân-ı sâbi'an ez Karye-i Kırınt ez tevâbi'-i hâsıl fi sene iki bin akça ma'a mevâd-ı sâire ve'l-masraf cihet-i imâm fi yevm iki akça ve cihet-i mü'ezzin fi yevm nîm akça ma'ahu cihât-ı sâire şurût-ı vâkıf mahsûlât-ı evkâf masârif-i mezkûreye sarf olunub mâ fazlına evlâd-ı evlâd-ı evlâdı neslen ba'de nesl mutasarrıf olalar ve tevliyet-i nesline ba'dehû evlâd-ı evlâd-ı evlâduna ba'dehûm karındaşı Hacı Mustafâ'ya ve evlâdına ba'de'l-inkırâz hâkim ihtiyâr itdiği kimesne ola deyu defter-i evkâfda muharrer kılmağla tahrîr ve Bursa nâhiyesine tâbi' olan kadimden şehzâde Hâtûn'un mülkü imiş Hüdâvendigâr nişânıyla tasarruf ider imiş sonra mezkûre Köyün iki hissesi Edirne'de tahte'l-kal'a mescidine vakfdır ve bir hissesi mülkdür Sinân Bey kızı Hadice Hâtûn tasarruf ider deyu kayd olunmuşdur defter-i köhne andan sonra Zağanos Bey oğlu Mehmed Çelebi mezkûr Karyeden sülûs Mehmed oğlu 'Ali Çelebi'den hisse-i sülûs âhar karındaşı Mustafâ Çelebi'den satun alub mülküyet üzere tasarruf iderler imiş merhûm Sultân Mehmed Hân hükmiyle sonra mensûh olub tımara emr olunmuş ber-karâr-ı evvel mülküyet mukarrer olub mukarrer name-i hümayun ile tasarruf ider deyu kayd olunmuş hâliyâ vech-i meşrûh üzere mukarrer mülkdür deyu mukayyedir defter-i 'atıka iki çiftlik buyurub Bayrâm bin Ayas tasarrufunda ve biri hâricden zirâ'at olunur simlu deyu kayd olunmuşdur defter-i 'atıka ve yine Bursa nâhiyesine tâbi' Karye-i Karkın Şehzâde Sultân Hâtûn'un mülküdür Hüdâvendigâr nişânıyla bir hissesi üzerinde tahte'l-kal'a mescidine vakfdır ve iki hissesi Sinân Bey kızı Hadice Hâtûn mülküdür mülküyet üzere tasarruf ider deyu kayd olunmuşdur defter-i köhne andan sonra zikr olunan Hadice Hâtûn tasarruf itdiği hisseden bir hisseyi Zağanos Bey oğlu Mehmed Bey Mehmed Çelebiden ve bir hissesi Hacı 'Ali Çelebi karındaşı Mustafâ Çelebiden satun alub mülküyet üzere tasarruf idermiş merhûm Sultân Mehmed nişânıyla sonra mensûh olub tımara virilmiş el hâletü hâzihî ber-karâr-ı evvel mülküyet mukarrer olub Hüdâvendigâr mukarrer nâmeyle tasarruf iderler deyu kayd olunmuşdur defter-i 'atık hâsıl 'ani'l-kille ve gayrihi iki bin beş yüz akça yazı ile defter-i evkâfda muharrer kalemile başka başka tahrîr olunub ve Bursa Kazâsına tâbi' Selçuk Gâzi nâm Karyenin cânib-i şarkisinde vâki' Karkın Karyesi arâzisinde bundan akdem Karye-i mezbûre civârında Karabalçık ve Timurtaş ve ... ve Ovacık Karyeleri ahâlileri müdâhale eylediklerinde Oruç Gâzi vakfi mütevellisi kâim-makâmı ile mahall-i niza' üzerinde lede'l-murâfa'a ehl-i vukûfdan iştihâr olan mezkûr Karkın

(63-b)

karyesi hudûdu ... dan ... tarlası ve Çakır meşhedinden Balıkçı bolu ve Aktaşta Ketan çukuru ve Mâhûr deresi ve Mutasarrıf oğlu zimmî Yagi ve Eğri (boş bırakılmış) ve Kavaklıpınar andan zikr olunan Selçuk Gâzi Karyesine müntehi olduğun haber virmeleriyle sudûruna bin yüz on iki târihinde kabl-ı şer'den virilen huccet-i şer'a bâ fermân-ı âli hıfz olunduğu defter-i hâkânide mukayyed ve mûmâ ileyh zikr olunan Oruc Gâzi mescid-i şerif vakfın ber-vech-i te'yîd berât-ı şerifimle mütevellisi olmağla sâlifü'z-zikr Karkın Karyesi arâzisinde âhardan dahl olunmak icâb itmez iken bu esnâda Mehmed bin İsmâ'îl nâm kimesne zuhûr ve hılâf-ı defter-i hâkânî fuzûli müdâhale ve ta'addiden hâli olmadığın bildirüb ol bâbda istid'â-yı 'inâyet ve defter-hâne-i

'âmiremde mahfûz defter-i evkâfa mürâca'at olundukda vech-i meşrûh üzre olduğu mastûr ve mukayyed ve İstanbul'da Murâd Paşa Mahallesi'nde vâkî' Oruç Gâzi Mescid-i şerîf vakfı mütevellisi mûmâ ileyh el-Hâc 'Ali bin Mustafâ tarafından vekîl-i mesecceli Mustafâ bin el-Hâc Mehmed meclis-i şer'-i kavîmde Mehmed bin İsmâ'îl ile terâfu'larında işbu yolda olub defter-hâne-i 'âmiremde mahfûz huccet-i şer'iyye ve kuyûdât-ı sâire mûciblerince Bursa Kazâsına tâbî' Selçuk Gâzi nâm Karyenin cânib-i şarkisinde vâkî' Karkın demekle ma'rûf Karyenin hudûd ve sınırı mu'ayyen ve mümtâz ve sâlifü'z-zikr Selçuk Gâzi Karyesi ahâlisi zirâ'at idegelüb bundan akdem Karye-i mezbûr civârında Karabalçık ve Timurtaş Karyeleri ahâlisi Mezkûr Karkın Karyesi arâzisine müdâhale eylediklerinde vakf-ı mezbûr mütevellisi kâim-makâmı 'Abdullah nâm kimesne mahallinde mürâfa'a-i şer'-i şerîf oldukda arâzi-i mezkûru Selçuk Gâzi Karyesi ahâlisi kadîmden beru hurâset ve zirâ'at idüb ve mahsûlât-ı taraf-ı vakfdan zabt olunagelüb Karkın Karyesi arâzîsinden olduğu lede's-şer'ü'l-enver sâbit olmağla müvekkilim mûmâ ileyh arâzi-i mezkûreyi taraf-ı vakfdan zabt ve Oruc Bey Gâzi vakfına 'âid mahsûlâtı ahz u kabz murâd eyledikde mezbûr Mehmed mûmâna'at ider deyu ... mutâbık kuyûdât ibrâz ile ba'de'd-da'vâ ve'l-istintâk mezbûr Mehmed cevâbında işbu yedimde olan 'askerî berâtıyla arâzi-i mezkûre ber-vech-i mâlikâne bundan yedi ay mukaddem tevcih olunmağla müteveli mûmâ ileyhın tasarrufına mûmâna'at iderim deyu mûmâna'atını imrâr itmekle husûs-ı mezkûr arâzi da'vâsı olmağla husûs-ı mezkûr mahallinde mütebeyyin olur mevâddan olmağın müteveli-i mûmâ ileyh el-Hâc 'Ali tarafından vekîl-i şer'iyye mahallinde sen ki Bursa'da Harâmeyn-i muhteremeyn müftî vekîli mûmâ ileyhın huzûrunda merkûm Mehmed ile

(64-a)

mürâfa'a-i şer'-i şerîf olunub ihkâk-ı hak olunmak bâbında emr-i âlişânım istid'â-yı 'inâyet eyledüğün kıdvetü'l-'ulemâi'l-muhakkıkîn Harâmeyn-i şerîfeyn müfettişi Mevlânâ Mehmed -zîde 'ilmuhu- i'lâm itmegin i'lâmı mucibince 'âmel olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki hükmi şerîfimle vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel dahî husûs-ı mezkûr arâzi da'vâsı olmağla mahallinde mübeyyen olur mevâddan olmağın sen ki harâmeyn-i şerîfeyn müfettişi vekîli Mevlânâ-yı mûmâ ileyhın müteveli-i mûmâ ileyh el-Hâc 'Ali tarafından vekîl-i şer'î mahallinde huzûrunda merkûm Mehmed ile terâfu'-ı şer'-i şerîf ve ihkâk-ı hak eyleyüb mazmûn-ı emr-i şerîfimle 'âmil olasın şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın evâsıtı şehri zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

187. Belge:

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki işbu bin yüz yetmiş dört senesi martı ibtidâsından Hüdâvendigâr Sancağı tevâbî'inde ... Bursa ve Bursa kazâsı kurâlarının mancınık mîrisi sene-i mezkûreye mahsûb olmak üzre der-'uhde ve iltizâmımızda olub işbu bâ'isu't-temessük İsmâ'îl Ağa ve el-Hâc Mehmed Ağa -zîde kadruhu- tarafımızdan mîrisi için bin gurus virmek üzre zarar ü nef kuyûdun ber-vech-i iştirâk tâlib ve râğib olmalarıyla zikri mürûr bin gurus ahz olub ber-vech-i iştirâk iltizâm olundu mûmâ ileyh İsmâ'îl Ağa ve el-Hâc Mehmed Ağa târih-i mezbûreden nefsi Bursa ve Bursa kazâsı kurâlarının mancınık mîrisi vakf için kânûn-ı kadîm ve sene-i sâbıkları üzre kendilerine 'âid ahz u kabz eyleyüb cem' u tahsîllerine taraf-ı âhardan hiç bir kimesne mâni' ve dâfi' olmaya Mart 1174.

Mine'l-fakîr Ahmed Destâri-zâde

188. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevki'-i refî'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki kîdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed -zîde kadruhu- südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb mûmâ ileyhî hâlâ mütevellî olduğu nezâret-i sadr-ı a'zamîde âsûde olan evkâfdan Bursa'da vâki' merhûm ve mağfûrunleh Gâzi Hüdâvendigâr tâbe serâh evkâfının yevmî altı akça vazîfe ve senede dörder müd hnta ve şa'îr ve 'alef ve ... ile kâtib olan Mustafâ hâne-i hâssa ve yine vakf-ı mezbûrdan almak üzere yevmî iki akça vazîfe ile kabl-i cedîd ve yevmî iki akça vazîfe ve senede ikişer müd hnta ile ve hnta ve şa'îr-i cerâyâ ile cebel-i 'atik kâtibi olan Mehmed Emin veled-i kebîr berâtları mûciblerince hîdmetleri mukâbelesinde müstahak oldukları vazîfe-i cerâyâların ahz u kabza kanâ'at itmeyüb mücerred mâl-ı vakfi ekl ü bel' sevdâsiyla berâtlarından ziyâde beher sene îrâd-ı vakıfdan hnta ve hutab ve hisse mutâlebesiyle her bâr mütevellî mûmâ ileyh ...

(64-b)

ta'cîz ve tekdîrden hâlî olmayub vakf-ı şerîfe gadr-i külli îrâdesinde oldukların bildirüb mezkûrlar berâtları mûciblerince hîdmetleri mukâbelesinde müstahak oldukları vazîfe ve cerâyâların aldıklarından sonra berâtlarından ziyâde îrâd-ı vakıfdan zabta hnta ve hutab mutâlebesiyle zâhir olan ta'addileri men' u def olunmak bâbında emr-i şerîfim ricâ ve hazîne-i 'âmiremde mahfûz Anatolî muhâsebesi defterlerine nazar olundukda Bursa'da vâki' merhûm müşârün ileyhe vakfının yevmî altı akça vazîfe ve senede dörder müd hnta ve şa'îr ve 'alef ... cerâyâ ile kitâbeti Mustafâ hâne-i hâssa ve yine vakf-ı mezbûrdan almak üzere yevmî iki akça ile Cebel-i Cedîd ve yevmî iki akça ve senede ikişer müd hnta ve şa'îr cerâyâ ile Cebel-i 'Atik kitâbeti Mehmed Emin veled-i kebîrin başka başka mâliye berevâtıyla üzerlerinde olduğu mukayyed bulunmağın hılâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ sened ziyâde talebiyle rencîde olunmamak emrim olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfimle vusûl budukda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'âmel dahî Husûs-ı mezbûr tamâm mukayyed olub göresin ber-vech-i meşrûh kâtibi mezbûrlar berâtları mûciblerince hizmetleri mukâbelesinde müstahak oldukları vazîfe ve cerâyâların aldıklarından sonra hılâf-ı şer'-i şerîf ve bilâ sened berâtlarından ziyâde îrâd-ı vakıfdan hnta ve hutab ve hisse mutâlebesiyle fi-mâ ba'd mezbûrlara mütevellî-i mûmâ ileyhî bir dürlü ta'cîz ve rencîde itdirmeyüb ol vechle zâhir olan ta'addilerin men' u def eylesin min ba'd şer'-i şerîfe ve berâtlarına ve emr-i hümâyunuma muhâlif mezbûrlara ta'allül ve tereddüd itdirmeyüb eslemeyüb 'inâd ve mûmâna'at üzere olanları yazub vukû'u üzere der-sa'âdetime 'arz ve i'lâm eyleyüb husûs-ı mezbûr için bir dahî emr-i şerîfim varmağa muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsin tahrîren evâil-i şehri ramazânü'l-mübârek sene ihda ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı Kostantiniyye el-mahrûse

189. Belge:

Memâlik-i mahrûsemde vâki' ehl-i zimmetden Yahûd ve Nasârânın şer'an rû'üslerine mazrûbe olan cizyeleri beytü'l-mâl-i müslimînün emvâl-i meşrû'asından olmağla mezheb-i Hanefiyye üzere a'lâ ve evâsıt ve ednâ i'tibârıyla evrâk-ı cizye sene-i sâbık üzere küşâd ve bin yüz yetmiş beş senesi muharremü'l-harâm guresinden tevzi'a mübâderet olunmak bâbında hatt-ı hümâyun-ı şevketmakrûnum sâdır olmağın bin yüz

yetmiş beş senesine mahsûben ma'a kazâ-i Bursa Hüdâvendigâr Sancağında ve tevâbi'inde sâkin ve mütemekkin ve mürûr u 'ubûr iden ehl-i zimmet-i kefere ve Yahûd ve erâmine-i 'acem tâ'ifelerinin şer'an üzerlerine edâsı lâzım gelen bin yüz yetmiş beş senesi cizyeleri cibâyetine sene-i mezbûr muharremi guresinden mübâderet eylemek üzere bin iki yüz

(65-a)

on altı a'lâ ve dokuz bin yedi yüz seksen sekiz evsat ve iki bin yüz on altı ednâ evrâkı ki esnâf-ı selâse i'tibârıyla cem'an on üç bin yüz yigirmi evrak ile işbu râfi-i tevkî-i refî'u's-şân-ı hâkânî kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mustafâ bin İdri -zîde mecduhuyader-'uhde ve tefvîz olunub bu berât-ı âlişân-ı ma'delet 'unvânı virdim ve buyurdum ki cizyedâr-ı merkûm varub gurre-i muharremü'l-harâmda hâkimü'l-vakt muvâcehesinde mîrî mühr ile memhûr cizye evrâkı boğçasının mührleri kat' ve evrâkdârdan mühr ile tatbîk olunduktan sonra bir kimesneye vaz' ve vilâyet kâdısı mühürleyüb dersa'âdetime irsâl ve kalem-i mezbûra tâbi' her belde ve Karyede sâkin ve mevcûd yerlü ve yabancı ve mürûr ve 'ubûr iden ehl-i zimmet kefere ve Yahûd ve erâmine-i 'acem tâ'ifelerinin ve emred-i murâhık hükmüne dâhil olub şer'an cizyeye müstahak olan gulâmları geregi gibi takyîd ve ihtimâm ile tefahhus olunub bir ferdi hâric ve kağıdsız kalmamak şartıyla vech-i şer'i üzere ahâli beyninde esnâf-ı selâsenin kangı sınıfından 'add ve i'tibâr olunur ise hatt-ı hümâyun-ı şevket makrûnum ile virilen nizâm-ı cedîd mûcibince fakîr müte'alliminden ednâ i'tibârıyla bir zer mahbûb ve vasatü'l-hâl olanlarından evsat i'tibârıyla iki zer mahbûb ve zâhirü'l-gınâ olanlarından a'lâ i'tibârıyla dört zer mahbûb alınub zer mahbûb tedârikinde 'acz u 'usret olanlarından zer mahbûb hisâbı üzere a'lâdan on bir guruş ve evsattan beş buçuk guruş ve ednâdan iki buçuk guruş bir rubu' olmak üzere ecnâs-ı nukûddan ne gûne akça getürürler ise hâlisu'l-'ayâr ve tâmü'l-vezn olandan râyic olduğu vech üzere mürûr cedîd İstanbul altunu ve dört yüz altmış beş akçaye ve zer-i mahbûb ile zincirli Mısır altunu üç yüz otuz akçaye ve tuğralı Mısır altunu üç yüz on beş akçaye ve tuğralı sağ paranın her kırk 'adedi bir guruş hisâbı ile alınub cizyeleri bu vechle cibâyet ve tahsîl ve şurût-ı mukarrere-i mezkûr ikmâl-i ihtimâm ve i'tidâl üzere mürâ'ât olunub haddi tecâvüz ve ta'addi eylemesiyle sadâkat ve tarîk-i istikâmetden 'udûl idenlerin şer'an müstahak oldukları cezâları tertîb oluna ve ehl-i zimmet keferenin her birine mîrî mühr ile meşhûd eşkâlile birer kağıd verilüb ve 'ummâl-i cizyeye tevzî' eylediği evrâkın a'lâsından on iki ve evâsıtından dokuz ve ednâsından altı para ma'îşet ve bundan mâ'ada her bir varakdan birer para cizye muhâsebecisi ve kâtiblerine ücret-i kitâbet ta'yîn olunmağla müctemi' olan mâl-ı cizyeden hîn-i muhâsebede deyinlerine mahbûb olmak ve memâlik-i mahrûsemde vâki' evkâf Karyelerinde sâkin ehl-i zimmetden selâtin-i 'ızâm ve vüzerâyı kirâm ve mîr-i mîrân ve sâirelerinin havâs ve ocaklıklarına ve voyvodalıklara dâhil ve ba'zı esnâya binâen defterden avâne ve maktû' olanlar râhib ve patrik ve kesîs ve bir tarikle ellerine berât alub tercümânlık ve müslimlik ve mu'âfiyet iddi'âsında olanlar bi'l-cümle ref' ve mâdem ki iktisâb-ı 'âmele kâdir olub iktisâbdan mâni' olur zamândan ve zarâret ve felc veyahud ekser tamâmında marîz olmak gerek.

(65-b)

sahîhası olmaya sâir ehl-i zimmetden istisnâ olunmayub cümlesinden vech-i şer'i üzere istihkâklarına göre yed-i vâhiddan esnâf-ı selâse i'tibârıyla cizyeleri cibâyet ve cizyeye müstahak olmayan sabi ve zâhirü'l-gınâ olmayub pîr-i fâni ve 'âmel-mânde olub bir vechle kâr u kesbe ihrârı olmayanları hilâf-ı şer'-i şerîf cizye taleb olunmaya ve ehl-i

zimetden âyende ve revende ve rıfka edâya kudreti olanlarından mâ'adâ ancak fakîr müte'alliminden dört taksît ile cem' u tahsîl idüb lâkin cizyedârlar mâl-ı cizyeyi vakt u zamânıyla hazîne-i 'âmireme teslim eyleyeler ve mâl-ı cizye nassen ve ictihâden icâb iden vâridât-ı şer'iyeden olub ehl-i zimet sukût-ı cizyeyi müstelzim olan 'özrden sâlim iken mes'ûl ve sıgâr ile müstahak oldukları cizyelerin virmemek için bî vech 'özr îrâdına ictirâ veyâhud bir tarîk ile ibâ ve birbirlerde ihtifâ veyâhud a'lâya müstahak iken evsata ve evsata müstahak iken ednâ cizyesin virmek tasaddi ideri olur ise cizye-i şer'iyelerinden imtinâ' eylemek için ol makûlelerin reftesi üzerlerine mazrûbe olan cizyeleri alındıktan sonra eşedd-i 'ikâb ile icâb iden cezâları tertîb oluna ve ahâli-i vilâyetden ba'zı zî-kudret kimesnelerin bağ ve bağçe ve çiftlik ve değirmen ve tandurelerine çoban ve ter oğlanı nâmıyla ve sâire bahâne ile ehl-i zimet müsta'ceb ve cizyelerin virdirmeyüb bu gûne harekete cesâret idenler bâ'is-i huzlân ... olur 'ukûbât-ı şedîde ile mu'âkıb ola hakların mukarrer ve muhakkak bilüb selâmet-i hâlleri için kemâl-i intibâh üzre hareket eyleyeler ve cizyedârlar birbirlerinin mukâyeselerine dâhil olmayan re'âyâya hîle ile hafiyeten evrâk gönderüb tevzî' olunduğu şer'an sâbit oldukda virdiği kağıtlar girüye redd ve akçası bi't-tamâm tahsîl ve asl cizyedarına teslim ve tahammüllerine göre evrâkları mukâyesesine dâhil oldukları cizyedâr tarafından virilüb bir vechle ta'allül ve mümâna'at itdirilmeye ve ba'zı re'âyâ sâkin olduğu kasaba ve kurâsında mün'âmm ve mütemevvil a'lâya veyâhud evsata mütahammül iken a'lâ ve evsat cizyesi virmemek için civârında vâki' âhar kasaba cizyedârlarından hîle ile evsat veyâhud ednâ kağıdı alub mîrîye 'özr itmek ihtimâlleri olur ise ol aslların ahâlisi beyinde mülk ve emlakine nazar idüb esnâf-ı selâsenin kangı sınıfından ise vech-i şer'i üzre istihkâklarına göre evrâkları virilüb lâkin bu bahâne ile re'âyâ fukarâsına gadr ve tecâvüz eylemeyeler ve her bir ehl-i zimetin tahammüllerine göre cizyeleri cibâyet olunmak muktezi iken ba'zı mahallât ve kurânın kocabaşları kendi cizyelerin tahfif için tobdan evrâk alub re'âyâya istihkâklarına göre tevzî' olunmayub mâl her ne ise beylerinde hisâb ve hılâf-ı şer'-i şerîf-i 'alî alur tevzî' olunduğu sem'-i hümâyunuma ilkâ olunmağla

(66-a)

bu bid'at-i kerîhe dahî men' olunub her bir ehl-i zimetin tahammüllerine göre cizyedâr bundan evrâkları virilüb cizyeleri cibâyet oluna hâsıl-ı kelâm hılâf-ı şurût-ı berât bir ferdi hâric ve kağıdsız kalmamak üzre 'alâ vechi's-şer'i her birine tahammül ve istihkâklarına göre evrâkları virilüb cizye-i şer'iyelerin cibâyet eyledikten sonra kasaba ve kurâ üzerlerine tobdan evrâk tarh ve tahmül eylemekden gâyetü'l-gâye ihtirâz ve ictinâb oluna hulâsa-i kelâm şurût-ı berâtdan ziyâde bir akça alındığı ve tobdan evrâk tarh ve tahmül olunduğu haberi alunur ise bilâ imhâl bu gûne harekete cesâret idenlerin cezâları tertîb olunacağı mukarrer ve muhakkak bileler ve cibâyetine me'mûr 'âmiller dahî câdde-i hakdan 'udül eylemeyüb kemâl-i istikâmet ile hareket ve hılâf-ı şurût-ı berât-ı âlişân re'âyâ fukarâsından başka ma'îşet ve kâtibiyye ve sarrâfiyye ve kolcu akçası nâmıyla bir habbe taleb eylemeyeler ve kezâlik kuzât ve nüvvâb harc-ı mahkeme nâmıyla re'âyâdan kalîl ve kesîr min ba'd nesne mutâlebe eylemeyeler şöyle ki kâdılar ve cizyedârlar celb-i mâl sevdâsıyla re'âyâya zulm u ta'addi iderler ise sirren ve 'alenen tehabbus ve tefahhus olunub izdiyâd aldıkları zâhir olur ise kayd u bend ile âsitâne-i sa'âdetime ihzâr ve şer'an muhkem haklarından gelinüb ana göre işbu berât-ı âlişânımın şurûtu mürâ'ât olunub kâdılar ve voyvodalar ve kurâ zâbitleri ve sâir sükkân-ı vilâyet bi'l-ittifâk cizye cibâyeti husûsunda cizyedârlara i'âneti ve muhâlefet ideri olur ise

haklarından gelinmek üzere ism ve resmleriyle der-sa'âdetime 'arz ve i'lâm idile ve her bir neferin cizye malın edâ eylediği ma'lûm olmak için cizyedârlar başka defter dutub kasabada olanları mahallesiyile kurâda olanları karyesiyle ve mürûr ve 'ubûr idenleri ism ve resmleriyle 'ale'l-esâmi defter ve cizye muhâsebesi kalemine teslim eylemek üzere der-i devlet-medârıma getüreler ve cizyedârlar me'mûr olduğu kazâ ve nevâhiye tevzî' eylediği evrâkı min ba'd kolcular mührleyüb ve eşkâlsiz kağıd virmeyüb hîn-i iktizâda ref'-i iştibâh için tatbîk olundukda mütâla'a olmak üzere kaleminde hıfz olunan mühr ile mührleyeler ve işbu berât-ı âlişânımın ta'yîn ve tasrîh olunan şurût ve kuyûdun tenfiz ve icrâsına her birleri gereği gibi ihtimâm eyleyüb hulâfiyla vaz' u hareketden be gâyet ihtirâz ve ictinâb eyleyeler şöyle bileler 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılalar tahrîren fi'l-yevmi's-sânî zi'l-hicce sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

(66-b)

190. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve mefâhiru'l-kuzât ve'l-hukkâm me'âdini'l-fezâil ve'l-keâm Bursa tevâbi'inde vâki' kazâların kâdıları -zîde fazlûhum- tevkî'-i refi'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki bin yüz yetmiş beş senesine mahsûben Bursa ve tevâbi'i cizyesi cibâyetine me'mûr kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Ahmed -zîde kadruhu- dîvân-ı hümâyunda 'arz-ı hâl idüb kalem-i mezbûr cizyesi malından virilen peşin ve tertîb olunan taksît-i evvel ve sâni akçâlerinden mâ'adâ mâl-i cizyeden olan beher masârifâtı havâlâtın kesretinden nâşi cizye malı evvel be evvel tahsîl olunması lâzime-i hâlden iken re'âyâdan ba'zıları a'yân-ı vilâyete istinâden taksît ile edâ ideriz deyu beyhûde ta'allül ve muhâlefet üzere olmak şânında olduğun bildirüb ol makûle ehl-i zimmetin cizyeleri malı evvel be evvel yerlü yerinden cem' u tahsîl olunub taksît ile edâ eyleriz deyu ta'allül ve muhâlefet itdirmeyüb a'yân ve sâir taraflarından dahî bir ferde muhâlefet itdirmemek bâbından emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan harâc muhâsebesi defterlerine nazar olundukda ehl-i zimmetin cizyeleri malından ihrâc olacak kapum kulları mevâcibleri için tahsîs kılınan taksît akçasından mâ'adâ mâl-i cizyeden umûr-ı mühim masârifâtı havâlâtının kesretinden nâşi cizye evvel be evvel tahsîl olunması mühim ve muktezi olmağla ehl-i zimmetin cizyeleri malı evvel be evvel tahsîl olub taksît ile edâ ideriz deyu ta'allül ve muhâlefet itdirmeyüb fermânım olduğun üzere evvel be evvel tahsîl olunub a'yân ve sâir taraflarından dahî mûmâna'at itdirilmemek üzere şurûtiyla evâmîr-i şerîfem virilü geldiği derkenâr olmağın imdi şurûtu mûcibince 'âmel olunmak fermânım olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda sâdir olan emrim üzere 'âmel idüb dahî mâl-ı cizyeden umûr-ı mühim havâlâtının kesretinden nâşi cizye malının evvel be evvel tahsîl olunması muktezi olmağla kalem-i mezbûre tâbi' sene-i merkûmeye mahsûben ol makûle ehl-i zimmetin cizyeleri malı evvel be evvel tahsîl olunub taksît ile edâ ideriz deyu ta'allül ve muhâlefet ve a'yân ve sâir taraflarından dahî bir dürlü dahl u ta'arruz itdirmeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsın tahrîren fi'l-yevmi's-sânî 'işrîn zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

(67-a)

191. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'în Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Bursa'da vâki' Hüdâvendigâr vakfının hâlâ mütevellisi olan -zîde mecduhu-tevki'-i refi'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki hâne-i hâssadan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mustafâ -zîde kadruhu- dîvân-ı hümâyunuma 'arz-ı hâl idüb bi'l-fi'l sadr-a'zam nezâretinde olan evkâfdan Bursa'da vâki' Gâzi Hüdâvendigâr vakfının bâ hatt-ı hümâyun taşra çıkacak etmeği mukâbili berât-ı âlişânımla kâtibi olub vakf-ı mezbûr mülhakâtından Mahrûse-i mezbûrede cebeleyñ katib kadîmden kâtib-i evvel olanlar şart-ı vâkif üzre ferâgât ve intikâlât ve temessükât tapu ve defter-i muhâsebât ve sâir cüz'i ve külli vakfa dâir umûru kâtib-i evvel kalemiyle tahrîr ve defter olunagelüb âhardan dahl u ta'arruz icâb itmez iken vakf-ı mezbûrdan cebeleyñ vakfının ikinci kitâbetine mutasarrif olan mütegalibe ve cebâbireden Rûhî-zâde Mehmed nâm kimesne tama'-ı hâmından nâşi mugâyir-i şurût hareket eylediğinden mukaddemâ beyñlerinde münâza'ât-ı kesire vâkı'a olub münkati' olmak için cebeleyñden hâsıl olan rüsûmât ve 'âidâtı ber-vech-i münâsafa iktisâm ve tahrîr husûsunu kâtib-i vakf rü'yet eylemek üzre nizâm virilmiş iken bu def'a kemâl-i ru'ût ve huşûneti sebebiyle nizâm-ı mezkûre kanâ'at itmeyüb cebeleyñ vakfının tahrîrâtı umûrında bir dürlü 'alâkanız yokdur sancak vekilini karışdırmam cümlesini rü'yet ve tahrîr ve 'âidâtı yalnız ahz iderdim deyu vakfın defterlerini fuzûli zabt ve dilediği gibi tahrîr eylediğinden vakfın muhtel ve müşevveş ve bâ husûs bir vakfda iki kâtib-i kalem vâki' oldukda vakfa ve mütevelliyeye ve müste'cire gadri mûcib ve irâdının kesrine bâdi ve kâtib-i vakfın mağdûriyetine bâ'is bir keyfiyyet olmağla cebeleyñ-i merkûminin defterleri ma'rifet-i şer'le mezbûrun yedinden ahz ve fi mâ ba'd mugâyir-i şurût umûr-ı vakfa vaz'-ı kalem eylemeyüb mukaddemâ yerinden nizâm mûcibince rüsûmât ve 'âidâtının nısfını ahz u kabz eyledikten sonra bir dürlü mu'âraza ve müdâhale itdirilmemek bâbında emr-i şerîfim isdârını istid'â-yı 'inâyet eylediği ecilden hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan Anadolu muhâsbesi defterlerine nazar olundukda sadr-a'zam nezâretinde olan evkâfdan Bursa'da merhûm u mağfürunleh Gâzi Hüdâvendigâr tâbe serâhu vakfının yevmi altı akça vazîfe ve senede dört müd hinta ve dört müd şa'ir ve dört müd 'alef ve dört müd erz ve dört yüz çeki hutab ile kâtib bâ hatt-ı hümâyun hâne-i hâssadan merkûm Mustafâ -zîde kadruhu-nun 'uhdesinde olduğu ve selâtin-i 'ızâm ve vüzerâ-yı kirâm ve evkâf-ı sâirede vâki' mukâta'ât ve musakkafât ve temessükât irâd ve masârif defterleri ve sâir vakfa mütâ'allık olan cüz'i ve külli umûr her ne ise kâtib-i vakf olanların kalemleriyle tahrîr ve zabt olunub senesi tamâmında kâtib-i vakf kalemiyle muhâsbesi tahrîr ve nâzir-ı vakf ma'rifetiyle alıvirilüb ve

(67-b)

kâtibler dahî mu'tâdları üzre 'avâidlerin aldıktan sonra vakfa kemâl-i sadâkat ve istikâmet üzre hizmet idüb irâd-ı vakfdan bir akça ve bir habbe ketm ve vakfın umûrına ecânibden kimesne vaz-ı kalem itmeme ve âharın kalemiyle tahrîr olunan defterlere fi mâ ba'd i'tibâr olunmayub bu şurût-ı düstûrül-'âmel dutulmak üzre harâmeyñ muhâsbesi ve mukâta'ası nizâm defterlerine mukayyed olduğu derkenâr oldukda imdi derkenârının mûcibince 'âmel olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda sâdir olan emrim üzre 'âmel idüb dahî

kâtib-i mezbûr mûmâ ileyhın üzerine olduğu hazîne-i 'âmirem defterine mukayyed olmağla bu makûle evkâfın îrâd ve masraf defterleri ve vakfa mûta'alılık cüz'i ve külli umûr her ne ise kâtib-i vakf olanların kalemiyle zabt u tahrîr ve senesi tamâmında kâtib-i vakf eliyle muhâsebesi tahrîr olunub sadâkat ve istikâmet ile hizmet eylemek üzere şurûtı mukayyed olmağla husûs-ı mezbûru şer'la görilüb vakf-ı mezbûrun defterleri kâtib-i evvel yedinde hıfz ve rü'yet itdirdüb mugâyir-i şurût-ı emre müdâhale itdirmeyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasız tahrîren fi'l-yevmi's-sânî min zi'l-hicce sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

İstanbul el-mahrûse

192. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şeriat ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdvetü'l-'ulemâi'l-muhakkıkîn Bursa'da Harâmeyn-i Şerîfeyn müftî vekîli Mevlânâ Mehmed -zîde 'ilmuhu- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki iftihârü'l-havâs ve'l-mukarrebîn bi'l-fi'l bâbü's-sa'âdetim ağası nezâretinde olan evkâfdan medîne-i Bursa'da vâki' merhûme ve -mağfürun lehâ- Gülçiçek Hâtûn evkâfının berât-ı âlişânımla kâtibi olan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Mehmed bin el-Hâc İsmâ'îl -zîde kadruhu- divân-ı hümâyunuma 'arz-ı hâl idüb vakf-ı mezbûr Karyelerinden medîne-i mezbûre kazâlarına tâbi' Selçuk Gâzi ve Kazıklı ve Mihaliç Kazâsına tâbi' Kelemenye namun Karyelerden ve müşâhidât-ı vakfdan ve mahlûlât ve intikâlât ve ferâgât vukû'unda iktizâ iden temessükât ve îrâd ve masârifâtın sûret-i defter muhâsebesi ve cüz'i ve külli tahrîrât-ı sâiresi evkâf-ı selâtin misillu kadîmden kâtib-i vakf kalemiyle tahrîr olunagelüb müteveli-i vakf tarafından ve kurâ-i mezbûrünün mültezimleri tarafından umûr-ı vakfi âhara tahrîr itdirür deyu bir dürlü müdâhale ve muhâlefet olunduğu yoğiken bu esnâda vakf-ı mezbûr mütevellisi Mustafâ ve kurâ-i mezbûr mültezimi olan kimesneler vakf-ı mezbûr kâtibi olan mûmâ ileyhın kalemine kat'â ve kâtiyyeten rağbet ve iltifât itmeyüb ecânibden diledikleri kimesnelere hilâf-ı mu'tâd-ı kadîm ve mugâyir-i şurût-ı evkâf kavlı-i mevâridi tahrîr

(68-a)

ile umûr-ı vakfi muhtel ve müşevveş ve kendüye dahî gadr-i külli eylediklerin bildirüb sıyâneten lîlvakf umûr-ı evkâf fi-mâ ba'd âhara tahrîr itdirilmeyüb kâtib-i vakf kalemiyle tahrîr olunub ve kâtib-i mûmâ ileyhın kalemiyle olmayan tahrîrâta kat'â i'tibâr olunmamak bâbında emr-i şerîfim ricâ eylediği ecilden hazîne-i 'âmiremde mahfûz olan Anadolu muhâsebesi defterlerine nazar olundukda yevmi beş akça vazîfe ve senede iki müd hinta ve iki müd şa'ir ile vakf-ı mezbûrun kâtibi nâzır-ı vakf-ı bâbü's-sâ'ade ağası İbrâhîm Ağa 'arziyle İsmâ'îl ... yedinden mûmâ ileyh Mehmed İsmâ'îl -zîde kadruhuya- binyüzelliyedi senesi cumâde'l-âhîrinin yiğirmi yedinci günü bâ ru'ûs-ı hümâyun tevcîh olunub hâlâ üzerine olduğu ve vakf kitâbetine mutasarrıf olanlar umûr-ı vakfa dâir kitâbeti âhara tahrîr itdirmeyüb berât-ı âlişân ile mutasarrıf olan vakf kâtibine tahrîr itdirilmek üzere sâir evkâf kâtibi yedine emr-i şerîf virildiği dahî derkenâr olunmağla imdi derkenârı şurûtıyla 'âmel olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerîfim vardıkda bu bâbda sâdir olan emrim üzere 'âmel idüb dahî vakf-ı mezbûrun kitâbeti berât-ı âlişânımla mûmâ ileyhın üzerinde olduğu ve vakf kitâbetine mutasarrıf olanlar umûr-ı vakfa dâir kitâbeti âhara tahrîr itdirmeyüb berât-ı âlişânımla mutasarrıf olan vakf kâtibine tahrîr itdirilmek üzere evkâf-ı sâire kâtibi

yedine emr-i şerîf virildiği hazîne-i 'âmirem defterlerinde mukayyed olmağla ol takdırce umûr-ı vakfa dâir iktizâ iden tahrîrâtı kâtib-i mûmâ ileyhe itdirdüb hılâf-ı şurût-ı vakf ve mugâyir-i emr-i âlişânım âhara tahrîr ile kâtib-i mûmâ ileyhi bir dürlü rencide ve remide itdirmeyesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız tahrîren fi'l-yevmi's-sâdis fi zi'l-hicce sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

İstanbul el-mahrûse

193. Belge:

Vech-i tahrîr-i hurûf oldur ki Hüdâvendigâr Sancağında bâ hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn ile mutasarrıf olduğum ze'âmmetim aklâmından Bursa'ya tâbi' Kara Hızır köyünde bin dört yüz elli akça yazı ile ber-vech-i müsta'mel hâs çiftlik ma'a sazlık deyu kayd olunan hissemi işbu bin yüz yetmiş dört senesi martı ibtidâsından şubatı gâyetine değın hâfizü't-temessük 'Ömer oğlu Ahmed Ağa'ya yalnız elli guruşa iltizâm olunub bedel-i iltizâm mukâbelesinde vâki' olan a'sâr-ı şer'iyye ve rûsûm-ı 'örfiyye ve tapu-yı zemîn ve mahlûlât ve mahsûlât ve resm-i dönüm ve resm-i zemîn ve resm-i 'arûsâne ve ... ve kaçgun ve bâd-ı hevâ ve beytü'l-mâl ve sâir 'âidâtdan berû olageldiği minvâl üzre kânûn-ı defter-i hâkânî mûcibince mûmâ ileyhden ahz u kabz eyleyüb zabt u rabt itmek için yedine işbu zabt temessükü virildi tarafımızdan ve taraf-ı âhardan bir ferd kimesne mâni' olmayub vakt-i hâcetde ibrâ oluna.

Mine'l-fakîr 'Osmân Ağa Gedüklü bâb-ı dergâh-ı 'âli

(68-b)

194. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve mefâhiru'l-kuzât ve'l-hükkâm ma'âdini'l-fezâil ve'l-keâm Hüdâvendigâr Sancağında vâki' sâir kuzât ve nüvvâb -zîde fazluhum- ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân a'yân-ı vilâyet -zîde kadruhum- tevkî-i refî-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki bin yüz yetmiş beş senesine mahsûben Hüdâvendigâr Sancağından ber-mu'tâd-ı kadîm tahsîl olunagelen yedi bin beş yüz guruş hazriye senede üç taksît ile tevzî' ve taksîm ve hâlâ ber-vech-i arpalık ilhâken Hüdâvendigâr Sancağı mutasarrıfı emîrû'l-ümerâ ve'l-kirâm Mısri Ahmed Paşa dâmet me'âlihi tarafından kabzına me'mûra edâ ve teslim olunmak fermânım olmağın işbu emr-i şerîfim isdârile (boş bırakılmış) irsâl olunmuşdur imdi vusûlünde fermânım olunduğu üzre mîr-i mîrân mûmâ ileyhin livâ-i mezbûrdan mu'ayyen olan ol mikdâr guruş hazriyesini sene-i mezbûrenin ibtidâ-i muharreminden senede üç taksît ve beher taksîti vakt u zamânıyla cümle musarrafâtı ve ma'rifet-i şer'î ile tevzî' ve taksîm ve yerlü yerinden cem' u tahsîl ve tarafından kabzına me'mûra edâ ve teslim itdirilüb ... ve te'hîrden ve mikdâr-ı mu'ayyenden ziyâde bir akça idhâl ve tevzî'den gâyetü'l-gâye ittikâ ve ihtirâz olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan fermân vâcibü'l-ittibâ' ve lâzimü'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûnıyla 'âmil olasız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsız tahrîren evâsıtı zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

195. Belge:

Vech-i tahrîr-i hurûf budur ki ber-vech-i mâlikâne mutasarrıf olduğum tersâne-i 'âmire ocaklarından Bursa'nın Kürekciyân Bedelîyesi bin yüz yetmiş beş senesine

mahsûben dârende-i temessük Bursa a'yânı mültezim Mustafâ Ağa nâm kimesneye der-
'uhde ve ilzâm olunmağla zabt u tahsîli için yedine işbu temessük virilmiştir
inşâ'allahu te'âlâ sene-i mezbûre muharremi duhûlünde sinîn-i sâbıkada olageldiği üzre
cem' u tahsile mübâşeret ve öteden beru ne vecihle cem' u tahsîl olunagelmiş ise ol
vechle cem' u tahsîl eyleyüb tarafımızdan ve taraf-ı âhardan dahl u ta'arruz olunmaya
fi't-târîh 175

Mine'l-fakîr Ahmed mutasarrıf-ı mâlikâne hâlâ

(69-a)

196. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u
'ulûmi's-şeriat ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi
'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevkî'-i refî'-i
hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki hazîne-i 'âmirem defterleri mûcibince matbah-ı
'âmirem ocaklarından Bursa Kazâsının dokuz yüz altı bedel-i nüzül-i hâneleri olub bin
yüz yetmiş beş sene mahsûb olmak üzre cem' u tahsîl lâzım gelmegin (boş bırakılmış)
der-'uhde olunub yedine memhûr ve nişânlu mevkûfât defteri sûreti virilmegin imdi
mûcibince yerlü yerinden cem' u tahsîl itdirilmek fermânım olmuştur buyurdum ki
hükm-i şerîfimle mübâşir-i mezbûr vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel idüb
dahî sene-i mezbûre mahsûb olmak üzre kazâ-i mezbûrun ol mikdâr bedel-i nüzül-i
hânelerinin her bir hânelerinden altışar yüz akça bedel-i nüzüllerin irsâl olunan mührlü
ve nişânlu mevkûfât defteri sûreti mûcibince cem' u tahsîl ve matbah-ı 'âmirem emîni
(boş bırakılmış) -dâme mecduhu- tarafından teslim itdirülüb hilâf-ı emr ve defter
kimesneye ta'allül ve muhâlefet itdirmeyesin ve bundan mâ'adâ mübâşir-i merkûmun
cihet-i ma'âşiyçün her bir bedel-i nüzül-i hânelerinden otuzar akça dahî vech-i ma'âş
aldırdub ve hîn-i tahsilde bedel-i nüzül için alınan akçanın her yüz on akçasından bir ?
guruş aldırdub ve mîrî iki yüz alınan akçayı hazîne-i 'âmirem aldığı vech üzre aldırub
bundan ziyâde ve noksân alınmaya ve aldirmayasın kesr-i defterden ve noksân-ı
hânedan ve fermândan ziyâde rencide talebile zulm u ta'addiden ihtirâz eylesin şöyle
bilesin 'âlâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi'l-yevmi's-sâbi' 'aşer min şevvâl sene
erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

Defter

Hânehâ bedel-i berât-ı kazâ-i mezbûr der livâ-i Hüdâvendigâr Bursa 1175 tahrîren fi 17
Şevval 1174

(69-b)

197. Belge:

Düstûrûn-ı mükerrremûn müşîr-i mufahhamûn nizâmü'l-'âlem müdebbirü'l umûri'l-
cumhûr bi'l-fikri's-sakıb mütemessikû mihâmi'l-enâm bi'r-re'yi's-sâib bünyânü'd-
devlet ve'l-ikbâl müşîrû'l-erkâni's-sa'âdet ve'l-iclâl el-mahkûkun bi-sunûf-ı 'avâtifi'l-
meliki'l-a'lâ Üsküdâr'dan Anadolu'nun sağ kolu gâyetine varınca vâki' olan vüzerâ-i
'izâm -edâmallahu iclâlehüm- ve a'zamü'l-ümerâi'l-kirâm efâhirü'l-küberâi'l- fihâm
ülü'l-kadr ve'l-ihtirâm sâhibü'l-'izz ve'l-ihtişâm el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-
meliki'l-a'lâm mîr-i mîrân-ı kirâm -dâme ikbâlühüm- ve mefâhiru'l-kudât ve'l-hükkâm
me'âdini'l-fezâil ve'l-keâm kudât ve nüvvâb -zîde fazluhum- tevkî'-i refî'-i hümâyun
vâsil olucak ma'lûm ola ki ez kadîm bartanın vaz'-ı isti'mâli büstâniyân-ı hâssa

ocağının ve sarây-ı 'âmiremde olan ocakların zâbitân ve neferâtı ve kezâlik bi cümleti'l-hademe dâire-i hümâyunuma iktizâsı olanların hademeleri sâir ocakların zâbitân ve neferâtından ve âharın hademesinden tefrîki için olub ve bu tefrîkin lüzûmı fakat hizmet-i saltanat-ı seniyyede istihdâm olundukları hâl ve zamânda olmağla barta giyenlerden biri hizmet-i pâdişâhî ile İstanbul'dan hâric bir mahalle me'mûr oldukda bartasıyla gitmek lâzım olub amma hizmet-i pâdişâhiye me'mûriyeti olmaksızın kendü maslahatıyçün taşra vilâyete gitdikde barta ile gitmek iktizâ itmez iken barta geyenlerden ve dâir-i 'aliyye-i husrevâneme dūrâdûr ta'alluk ve intisâb iddi'â idenlerden ba'zıları mukâta'ât ve ze'âmmet ve tımar iltizâmı ve sâir ticâret ile kendü maslahatıyçün taşra vilâyete barta ile gidüb dâire-i saltanat-ı seniyyeme ta'alluk 'alâmeti ile mazleme-i menfa'ate ittihâz eyledikleri ma'lûm-ı hümâyun-ı mülûkânem olub keyfiyyet-i mezbûra mugâyir-i rızâ-yı yümn iktizâ-yı husrevânem olmakdan nâşi fi mâ ba'd rikâb-ı hümâyunum ağalarından ve silahşorân-ı hâssamdan birisi emr-i şerîfimle bir mahalle me'mûr olduklarında etbâ'ları barta giyüb kezâlik hâsekiyândan ve büstâniyândan ve Kayıkcıyân ve sâir sarây-ı hümâyunumda olan ocaklardan hıdemât-ı saltanat-ı seniyye ve ocakları hizmetleriçün taşra vilâyetlere me'mûr olduklarında barta giyüb anlardan mâ'adâ iltizâm ve ticâret tarîkiyle kendü maslahatıyçün taşra gidenler iltizâm ve ticâretlerine dâir emr-i şerîf dahî ısdâr itdirirler ise hizmet-i pâdişâhî olduğuna binâen ol makûleler zinhâr barta giymeyüb âhar kıyâfet maslahatına gitmek ve her kim hılâfına hareket ider ise gerek esnâ-i râhdan ve gerek mahall ve iltizâm ve ticâretinden ahz oldukda der-'akab hakkından gelmek ve hadâ'ik-i hümâyun ve mândıra ve kuru hizmetlerine me'mûr olan büstâniyân neferâtı dahî hizmet-i me'mûrelerine mukîm oldukları hâlde barta giyüb me'mûr oldukları mahallerden kendü maslahat ve ticâretleriçün âhar mahallere hizmet eylediklerinde bartalarını çıkarub âhar kıyâfetde gitmek üzere nizam virilmek bâbında hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûnum şeref-bahş-ı sudûr olduğuna binâen işbu nizâm iktizâ idenlere gereği gibi tenbîh ve dâimâ düstûrî'l-'âmel dutulmak için ocakların defterlerine kayd ve 'ale'd-devâm muktezâsına ri'âyet ve hılâfından be gâyet ihtirâz ve mücânebet eylemek üzere âsitâne-i 'aliyyemde olan ocakların zâbitânına başka fermân-ı hümâyunumla tenbîh-i ekîd olunmağla siz dahî işbu emr-i şerîfim ısdârıyla irsâl olunmuşdur imdi vusûlünde mazmûn-ı emr-i şerîfim her kazânın mahallesi sicilline ba'de'l-kayd hükûmetiniz dâhilinde ba'zı mukâta'a ve ze'âmmet ve tımar iltizâmı ve yâhud ticâret ve kendü maslahatıyçün barta giyüb zikr olunan ocaklara ta'alluk iddi'âsın idenlere yedinde dahî emr-i şerîfi var ise 'ale'l-hâl bartasını başından çıkarub sarık ve kavuk sarmak veyâhud âhar kıyâfetde gezmek üzere kendülere tenbîh ve te'kîd idüb ve eğer mütenebbih olmayub 'inâd ve ısrâr iderler ise bu misilluların te'dîb olunmalarıçün ism ve resmleriyle keyfiyyeti der-i 'aliyyeme i'lâma müsâra'at ve bu nizâmın müdâm-ı devâm ve istimrârına cümleiniz tarafından kemâl-i ihtimâm ve dikkat olunub evkâtden bir vaktde bu husûsda iğmâz ve müsâmahadan ve bu bahâne ile me'mûriyet ile bulunan dâire-i hümâyunum ricâli hademesine ve ocaklardan hıdemât-ı saltanat-ı seniyye vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzere

(70-a)

şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûnuyla 'âmil olub hılâfından be gâyet ihtirâz ve ictinâb eylesin şöyle

bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsım tahrîren evâsıtı zi'l-hicce sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

198. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve mefâhiru'l-kuzât ve'l-hükkâm me'âdini'l-fezâil ve'l-keâm havâlisinde vâki' sâir kuzât ve nüvvâb -zîde fazluhum- ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân zâbitân -zîde kadruhum- tevki'-i refi'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki bundan akdem seddü'l-bahr kal'asında kal'a-bende fermânım olan Tatar Hasan nâm kimesne çavuş mübâşeretiyle gider iken bir takrîb ile firâr idüb âsitâne-i 'aliyyemde dest-cû olundukda Mudanya ve Bursa ve havâililerine geşt ü güzâr üzre olduğu haber virilmekle imdi firâri-i mezbûr der-i 'aliyyemden gönderilen kapu kethudâsı mübâşeretiyle her ne mahalde bulunur ise bi-eyyi hâl ahz u mübâşir-i mûmâ ileyhe teslim ve kayd-ı bend ile mahsûben der-sa'âdetime ihzâr ve irsâle kemâl-i ihtimâm ve dikkat-i tâm olunub ednâ kusûr ve rehâvetden ve mahall-i âhara firâr ve gaybete ruhsat ve cevâz göstermekden gâyetü'l-gâye ittikâ ve ihtirâz eylemeniz bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerifimle mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân kapu kethudâsı Hüseyin -zîde kadruhu- ile vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzimü'l-imtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûniyla 'âmil olub hılâfından gâyetü'l-gâye tehâşi ve mücânebet eylesiz şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsım tahrîren fi evâil-i şehri muharremü'l-harâm sene hamse ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

199. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevki'-i refi'-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki Bursa'da sâkin tîr-endâz tâ'ifesi sūdde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb ecdâd-ı 'izâmımdan merhûm ve mağfûrunleh Yıldırım Bâyezîd Hân tâbe serâhun Bursa'da vâki' vakf eylediği Okmeydân'na vechen mine'l-vücûh taraf-ı âhardan ta'addi iktizâ itmez iken meydân-ı merkûm kurbünde vâki' dut bağçeleri saky olundukdan sonra fazla olan suları (mücibince veliyyü'n-ni'âm mektûbu dahî vardır)

(70-b)

kadimü'l-eyyâmdan berû meydân-ı mezbûrun kenârından cereyân idegelmişken bu esnâda bağçe ashâbı fazla olan suları kadimden cereyân iden harkdan icrâ itdirilüb meydân-ı mezbûre ortasından hendek hark ve icrâ itdirüb mâ'-ı mezkûrun kesreti vaktinde meydân-ı mezbûrda eslâflarının nice menâzil taşların bozub gadr ve ta'addi eylediklerin bildirüb şer'la görölüb mâ'-i mezkûr kadim üzre mahall-i mecrâsı olan kenâr-ı meydândan icrâ itdirilmek bâbında hükm-i hümâyunum ricâ eyledikleri ecilden sen ki mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin şer'la vâki' olan ta'addiyi men' u def' olunmak bâbında fermân-ı âlişânım sâdir olmuşdur buyurdum ki hükm-i şerifimle vusûl buldukda bu bâbda sâdir olan emrim üzre 'âmel dahî mukaddemâ bir def'a şer'la görölüb fasl olunmayan husûslarda tamâm mikdâr olub göresin ol su kadimden meydân-

ı mezbûr meyânından cârî olagelmiş olmayub fi'l-vâki' kenâr-ı meydândan cârî olagelmiş ise bağçe ashâbı ol suyu mecrâ-yı kadîminden ihrâc ve kadîme mugâyir meydân-ı mezbûr meyânından hendek hufr icrâ itdirüb gadr u ta'addi eyledikleri vâki' ise ol bâbda muktezâ-yı şer'-i kavîm ve kadîm üzre 'âmel idüb dahî ba'de's-subût ol su kadîminden ne mahalden cereyân ve ne mahalle cârî olagelmiş ise yine kadîm üzre ol mahalden ol vecihle icrâ itdirdüb mezkûrların vâki' olan ta'addilerin şer'la men' u def' eylesin min ba'd şer'-i şerife ve kadîme ve emr-i hümâyunuma mugâyir bir ferde iş itdirmeyüb bu husûs için tekrâr emr-i şerîfim ısdâr ve irsâline muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerife i'timâd kılâsın tahrîren evâsıtı muharrem sene hamse ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

200. Belge:

Akdâ kudâtî'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'a ve'd-dîn vârisu 'ulûmî'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdî 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Hüdâvendigâr Sancağı mütesellimi (boş bırakılmış) -zîde kadruhu- tevkî-i hümâyun vâsil olucak ma'lûm ola ki havâs-ı hümâyunumdan yörük mukâta'asının berât-ı şerîfimle ber-vech-i mâlikâne mutasarrıfı olan dârende-i fermân-ı vâcibü'l-iz'ân

(71-a)

kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân Seyyid 'Ali -zîde şerefuhu- südde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb bu kazâ-i mezbûra tâbî mukâta'a-i mezbûr karyelerinden (boş bırakılmış) ve tevâbî'i karyelerinin re'âyâlarının üzerlerine edâsı lâzım gelen a'sâr ve sâir hukûk ve rüsûmlarını kânûn-ı defter mûcibince ahz u kabz murâd eyledikde âhardan bir vechle dahl u ta'arruz olunmak icâb itmez iken Bursa sükkânından dilenci tâ'ifesinden Softa Molla Hasan demekle ma'rûf kimesne kendü hâlinde olmayub gelüb karyelerine duhûl ve buna garaz ve 'adâveti olmağla mücerred icrâ-yı garaz ve ta'ciz için ve kurrâ-i mezbûre re'âyâsın tahrîk ve izlâl ile a'sâr ve sâir hukûk ve rüsûmlarının kânûn ve defter mûcibince ahz u kabza bilâ sened mûmâna'at ve ol vechle gadr-i külli eyledüğün bildirüb mezbûrun hılâf-ı kânûn ve defter ol vechle zâhir olan müdâhale ve ta'addisin men' u def' olunmak bâbında hükm-i hümâyunum ricâ eyledüğü ecilden buyurdum ki hükm-i şerîfimle vardıkda husûs-ı mezbûra tamâm ve mukayyed ve berâtına nazar idüb göresin i'lâm olunduğu üzre ise eyyâm-ı sa'âdet-encâmında buna ve bir ferde ve re'âyâ fukarâsına zulm u ta'addi olduğuna kat'â rızâ-yı şerîfim yokdur mezbûra muhkem tenbîh ve te'kid eylesin ki fi-mâ ba'd kendü hâlinde olub kurâ-i mezbûre re'âyâsın tahrîk ve izlâl ile a'sâr ve sâir hukûk ve rüsûmlarının kânûn-ı defter mûcibince ahz u kabza bilâ sened mûmâna'at itmeye ve itdirmeyüb men' u def' eylesin min ba'd kânûn-ı deftere ve emr-i hümâyunuma muhâlif kimesneye işitdirmeyüb ve kaziyede 'alâkası olmayanları aslâ ve kat'â karuşırmayub eslemeyüb 'inâd ve muhâlefet üzre olanları ism ve resmleriyle vukû'ı ve sıhhati üzre yazub âsitâne-i sa'âdetime 'arz ve i'lâm eyleyüb husûs-ı mezbûr için bir dahî emr-i şerîfim ısdâr ve irsâline muhtâc eylemeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerife i'timâd kılâsın tahrîren evâhiri zi'l-hicce sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

201. Belge:

Akdâ kudâtî'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmî'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdî

'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki İstanbul'da vâki' Mahmûd Paşa Kurbünde Dâye Hâtûn mahallesi sâkinlerinden Kara Ebû Bekir-zâde kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân el-Hâc Ahmed -zîde kadruhu- sūdde-i sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb mûmâ ileyhın câr-ı mülâhıkı olan 'Arab 'Abdullah nâm kimesne kendi hâlinde olmadığından bundan akdem mûmâ ileyhe hulâf-ı şer'-i şerîf şütûm-ı galıza ile şetm eylediği Mahmûd Paşa nâibi huzûrunda

(71-b)

bi'l-muvâcehe şuhûd-ı 'udûl ile sâbit ve şer'an ta'zîr lâzım geldiğinden gayrı mahalle-i merkûmenin imâm ve hatîbi mazbûtü'l-ümme yiğirmi beş neferden mütecâviz müslimîn mezbûrun yed ve lisânından meslûbü'r-râha olmalarıyla mahalle-i merkûmeden ihrâcı için bi'l-iltimâs i'lâm ve mücibince ihrâc olunmuş iken yine kendi hâlinde durmayub mahalle-i âhardan hevâsma tâbi' şâhid-i zûr tedârîki ile husn-i hâline i'lâm itdirmek ve mahalle-i merkûmede vâki' hânesine duhûl itmek sevdâsına mübâderet idüb ve ahâli-i mahalle-i mezbûreden müteneffir ve mütehâşi olduklarından mâ'adâ mezkûr mücerreden ve ... mahallede sâkin olmak ... mûmâ ileyh mahalle-i mezkûrun hânesine akreb olmağla bi'l-muvâcehe âyâb ve ... nâ meşrû' kelimâtına bir vecihle tahammül eylemeyüb mükedderü'l-ahvâl olduğun bildirüb mahalle-i mezbûr 'Arab 'Abdullah ahz ve li ecli't-te'dîb ... bâbında istid'â-yı 'inâyet eylediği ecilden li ecli't-te'dîb ... olunmak emrim olmuşdur buyurdum ki dîvân-ı hümâyunum çavuşlarından mübâşir ta'yîn olunan kıdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrâhîm Çavuş -zîde kadruhu- vusûl buldukda bu bâbda sâdır olan emrim üzre 'âmel dahî sen ki Bursa Kâdısı mevlânâ mûmâ ileyhın ta'yîn olunan çavuş mûmâ ileyh ma'rifetiyle mezbûr ... irsâl olunmağla Bursa'da ikâmet itdirdüb itlâkiyçün emr-i şerîfim sâdır olmadıkca âsitâne-i sa'âdetim tarafına 'azîmete ruhsat virilmeyüb mazmûn-ı emr-i şerîfimle 'âmil olasın şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılâsın tahrîren fi evâsıtı şehr-i saferî'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

202. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfî'u a'lâmi'ş-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselin el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki Bursa'da Keşiş Tağı havâlisinde ... nâm mahalde zuhûr iden ma'denin i'mâl ve idâresine irâde-i 'aliyyeme ta'alluk itmekden nâşi ta'yîn olunan ma'den emîni ve ma'denciyan tâ'ifesi sâkin olacak ve zehâyir ve sâir malzemelerin hıfz itmek için taraf-ı mîriden müceddeden ebniyeye muhtâc olmağla hâlâ darb-hâne-i 'âmirem emîni Sıdkı el-Hâc Mustafâ -zîde mecduhunun- tarafından irsâl olunan âdemi ma'iyetine hâssa mi'mâr başı el-Hâc Ahmed -dâme mecduhu- tarafından kâr-güzâr halîfe -zîde kadruhu- ta'yîn ve iktizâ iden ebniyenin resm ve masârifi keşf ve tahmîn ve der-i 'aliyyeme irsâl olunmak fermânım olmağın

(72-a)

imdi sen ki kâdı-ı mûmâ ileyhın işbu emr-i âlişânım vusûlünde kar'â te'hîr ve tevakkuf itmeksizin emîn mûmâ ileyhın irsâl eylediği âdemi ma'iyeti ile mi'mâr halîfesi merkûm vardıkda mahall-i merkûmda ma'den emîni ve ma'denciyan tâ'ifesinin sâkin olacak ve sâir malzemelerin itmek için münâsib mahalden iktizâ iden ebniyesi resm ve masârifini bi't-tahrîr keşf ve tahmîn idüb resmi ile masârif ve lâzimesinin 'ale'l-infirâd defter olunub memhûr ve ... keşf defterini der-i 'aliyyeme isâl ve irsâlinde mezîd dikkat

ve ihtimâm ve bilâ lüzûm keşf-i defterin idhâl ile ... be gâyet tevakki ve mücânebet eylemek bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmağın buyurdum ki hükm-i şerîfime vardıkda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan işbu emr-i şerîf-i celîlü'ş-şân-ı vâcibü'l-ittibâ'-ı lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûniyla 'âmil olub hılâfından hazer eylesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kulasın fi'l-yevmi'l-hâmis safer sene hamse ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul

203. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfiu a'lâmi'ş-şeriat ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-melikil'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve iftihârü'l-emâcid ve'l-ekârim câmi'u'l-mehâmid ve'l-mekârim el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-melikü'd-dâim hâlâ dîvân-ı hümâyunumda çavuş başı olan Halîl ... tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki İstanbul'da Buzcu Mehmed nâm kimesnenin ... mutlakaıyla bir hâne nizâ'ı olub terâfu'-i şer' olduklarında şâhid ve ... olub ... Hasan nâm kimesne tarafeynin ma'lûmü'l-mikdâr altunların alub şâhid-i zûr olmak üzre kendisi ve âhar şâhid-i zûr tedârikinde olduğunu müdda'i mezbûr haber virüb baş kapukethudâsı ma'rifetiyle ahz ve mezbûr Seyyid Hasan'a ... şâhid-i zûr tedârikiyle münfehim olduğuna mevkûfü'l-hükm ... dahî ihbâr idüb nefy ve ta'zîbi muktezi olmağın vech-i meşrûh üzre fi-mâ ba'd âsitâne ve havâlisine gelmemek ve gelüb ahz olunur ise hakkından gelmek şartıyla Bursa'ya nefy ve iclâsı fermânım olmağın sen ki çavuş başı mûmâ ileyhsin ma'rifetinle mezkûr Seyyid Hasan Bursa'ya irsâl ve sen ki Bursa Kâdısı Mevlânâ-yı mûmâ ileyhsin vusûlünde mezkûru Bursa'da menffiyen ikâmet itdirüb hâric mahalle tecâvüzüne ruhsat ve civâr-ı güster-i memâlik bâbında fermân-ı âlişânım sâdır olmuştur buyurdum ki dîvân-ı hümâyunum çavuşlarından mübâşir ta'yîn olunan kîdvetü'l-emâsil ve'l-akrân İbrâhîm Çavuş -zîde kadruhu- vusûl buldukda bu bâbda vech-i meşrûh üzre şeref-yâfte-i sudûr olan fermân-ı vâcibü'l-ittibâ' ve lâzîmü'l-ımtisâlimin mazmûn-ı itâ'at-makrûniyla 'âmil olasız şöyle bilesiz 'alâmet-i şerîfe i'timâd kulasız tahrîren evâsit-ı saferü'l-hayr sene hamse ve seb'in ve mie ve elf.

(72-b)

204. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi'ş-şeriat ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- ve mefâhiru'l-emâsil ve'l-akrân gümrük emînleri ve voyvodalar evkâf mütevellileri ve sâir zâbitler -zîde kadrum- tevkî'-i refî'-i hümâyun vâsıl olucak ma'lûm ola ki kîdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân hâcegân-ı dîvân-ı hümâyunumdan el-Hâc Seyyid 'Abdülkerîm -zîde mecduhu- der-sa'âdetime 'arz-ı hâl idüb sadr-ı sâbık müteveffâ vezîr 'Ali Paşanın İstanbul'da Altı Mermer Kurbünde muhtesen binâ eylediği câmi'-i şerîf vakfına merbût olan Kütahya eyâletinde Gedüz Şabhânesi mukâta'ası işbu bin yüz yetmiş dört senesi martı ibtidâsından üç sene bir tahvîl ile ber-vech-i iltizâm mûmâ ileyhin 'uhdesine ihâle ve tefvîz ve zabtiyün emr-i şerîfim virilmekle mukâta'a-i mezbûrun şart-ı iltizâm-ı kadîmî üzre şabhâne-i merkûmeden hâsıl olan mîrî şabı ... olan Bursa ve sâir mahallere nakl olundukda kadr-i şâb furuh olunmadıkca âharın şabı min ba'd furuht itdirilmeye ve şabhâne şablardan hâsıl olan mîrî malı işçileri ve deveçileri sirkat idüb ba'zı kazâlarda biz emîninden aldık deyu furuht idüb bu vechle mâl-ı mîrîye gadr ve zarar itmeleriyle ol

makûle şâb işçileri ve devecileri yedlerinde mâdâm ki emîninden memhûr ve mahmûl bih tezkiresi olmayanlara min ba'd şâb fûruht itdirilmeyüb eger iderleri olur ise yedlerinde olan şâbları mîrî için girift olunmak ve şâbhâne-i mezbûrdan hâsıl olan mîrî şâbı gemiler ve katır ve arabalar ile zikr olunan mahallere nakl olundukda ol mahallede olan gümrük emînleri ve voyvoda ve sâir zâbitân ve evkâf mütevellisi taraflarından gümrük bâcı ve resmi kapan ve reft ve dellâliye ve kassâbiye nâmıyla bir akça ve bir habbe mutâlebe olunmamak üzere emr-i şerîfim virilmek ricâ eylediği ecilden hazîne-i 'âmirende mahfûz olan ma'den mukâta'ası defterlerine nazar olundukda sadr-ı esbak müteveffâ Vezîr 'Ali Paşanın İstanbul'da Altımermer Kurbünde müceddeden binâ eylediği câmi'-i şerîf vakfına merbût olan Kütahya eyâletinde Gedüz Şâbhânesi mukâta'ası bin yüz yetmiş dört senesi martından bâ hatt-ı hümâyun-ı şevket-makrûn ve telhîs ve fermân-ı âlişânımla ... tâcü'l-mestûrât zâtü'l-'ayn ve'l-'âdâd kerîme-i muhteremim Şah Sultân -dâmet 'ismetuhâ- ve -dâmet 'iffetuhânın- ber-vech-i mâlikâne 'uhdelerinde olub şâbhâne-i mezbûreyi sene-i mezkûre martı ibtidâsından üç sene bir-tahvîl ile ber-mûcib-i temessük müşârûn ileyhî tarafından bi emr-i hümâyun ve fermân-ı âlişânımla mûmâ ileyhî ber-vech-i iltizâm 'uhdesine ihâle ve tefvîz ve zabtıyün emr-i şerîf virilmekle mukâta'a-i mezbûre şart-ı iltizâm-ı kadîmî üzere şâbhâne-i mezbûreden hâsıl olan mîrî şâbı ... olan Bursa ve sâir mahallere nakl olundukda mîrî şâb fûruht olunmadıkca âharın şâbı

(73-a)

min ba'd fûruht itdirilmeye ve şâbhâne-i mezbûreden hâsıl olan mîrî şâbı işçileri ve devecileri sirkat idüb ba'zı kazâlarda biz emîninden aldık deyu fûruht idüb bu vechle mâl-ı mîrîye gadr u zarar itmeleriyle ol makûle şâb işçileri ve devecileri yedlerinde mâdâm ki emîninden memhûr ve ma'mûl bih tezkiresi olmayanlara min ba'd şâb fûruht itdirilmeyüb eger iderleri olur ise yedlerinde olan şâbları mîrî için fûruht olunmak ve şâbhâne-i mezbûreden hâsıl olan mîrî şâbı gemilere tahmîl ve İstanbul ve Firengistân ve sâir mahallere nakl olundukda ol mahallerde olan gümrükçiler ve sâir zâbitân taraflarından gümrük ve bâc ve resm-i kapan ve reft ve dellâliye ve kassâbiye nâmıyla bir akça ve bir habbe mutâlebe olunmaya ... berât-ı âlişânım şurûtunda mukayyed olduğu derkenâr olmağla imdi şurûtu mûcibince 'âmel olunmak fermânım olmuştur buyurdum ki hükûm-i şerîfim vardıkda bu bâbda sâdır olan emrim üzere 'âmel idüb dahî hazîne-i 'âmirem defterlerinde mukayyed olan şurût-ı mezkûre mûcibince şâbhâne-i mezbûrede hâsıl olan mîrî şâb ... olan Bursa ve sâir ... olan mahallere nakl olundukda mîrî şâbı fûruht olunmadıkca min ba'd âharın şâbı fûruht itdirilmeyüb ve şâbhâne-i mezbûrda hâsıl olan mîrî şâbı işçiler ve devecileri sirkat idüb ba'zı mahallerde biz emîninden aldık deyu fûruht ve mâl-ı mîrîye gadr iden ol makûle şâb işçileri ve devecileri yedlerinde mâdâm ki emîninden memhûr ve ma'mûl bih tezkireleri olmayanlara şâb fûruht itdirilmeyüb idenleri olur ise yedlerinde bulunan şâbları mîrî için girift olunub ve şâbhâne-i mezbûrede hâsıl olan mîrî şâbı gemilere tahmîl ve İstanbul ve Firengistân'a ve sâir ... olan mahallere nakl olundukda gümrük ve bâc ve resm-i kapan ve reft ve dellâliye ve kassâbiye nâmıyla bir akça ve bir habbe mutâlebe olunmayub şurût-ı mezkûre mugâyir ve hulâf-ı emr-i âlişân bir ferde vaz' u hareket itdirmeyesin şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'timâd kılasın tahrîren fi'l-yevmi'l-'ışrîn zi'l-ka'de sene erba'a ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı İstanbul el-mahrûse

(73-b)

205. Belge:

Kıdvetü's-sâdâti'l-kirâm Mahrûse-i Bursa sükkânından kâim-makâm-ı esbâk Eyerci-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi dâme müşerrefen ba'de't-tahiyeti'l-vâfiye inhâ olunur ki işbu sene hamse ve seb'in ve mie ve elf şehr-i rebî'u'l-evvelî guresinden Bursa ve Kete ve ... İnegöl Bursa Kazâlarında sâkin sâdât-ı kirâm-ı zevi'l-ihtirâm üzerlerine tarafımızdan cenâbımızı kâim-makâm nasb ve ta'yîn itmişizdir ve gerekdir ki sahihatü'l-ensâblarına tevkîr ve ihtirâm idüb teseyyüdi zâhir olub kuzât-ı huccetleri ve kâim-makâmlar temessükleriyle dahîl olub izhâr-ı sıyâdet ve irâet-i 'alâmet-i huzr idenleri men'le tekayyüd ve ihtimâm idüb kendün dahî kat'â bir kimesne 'alâmet vaz'ına izn virmeyüb iddi'â-yı sıhhat-i neseb idenleri tarafımıza havâle idesiz ve üzerlerine şer'an lâzım gelen te'dîb ve ta'zirlerini ve hukûk-ı şer'iyye sâbite tahsîli iktizâ itdikde siz idüb sâdât-ı kirâm-ı zevi'l-ihtirâm sâir hükkâma rencide ve reside itdirmeyesiz hulâsa-i kelâm bu vedî'a-i 'ızzî ve emânet-i küberâda tahammül 'ıffet ve istikâmet idüb sâdat-ı kirâmdan tevcîh-i 'arûsiye ve devriyye muhdesât-ı sâire-i nâ merziyye nâmıyle bir akça ve bir habbelerin almayub sıyânet-i 'ırz ve mallarında bezli makdûr ve sa'y-i mevfür eyleyüb şevketlû kudretlu mehâbetlu pâdişâh-ı İslâm inşâ'allahu te'âlâ ve ibkâhu ilâ yevmi'l-kiyâm hazretlerinin devâm-ı 'ömr u devletleriçün sâdât-ı kirâmın ed'ıye-i hayriyyelerini isticlâb idüb ser-i emirde şer'-i şerife imtisâl ile dünyâda makbûl-i hâs u 'âmm ve 'ukbâda mazhar-ı şefâ'at-i hazret-i seyyidü'l-enâm'aleyhi efdale't-tahıyye ve ekmelü's-selâm olasız ve's-selâm Mine'l-muhîb Mehmed Sa'id Mühürdâr-zâde en-nakîb

206. Belge:

Akdâ kudâti'l-müslimîn evlâ vülâti'l-muvahhidîn ma'denü'l-fazl ve'l-yakîn râfi'u a'lâmi's-şerî'at ve'd-dîn vârisu 'ulûmi'l-enbiyâi ve'l-mürselîn el muhtass bi mezîdi 'inâyeti'l-meliki'l-mu'in Mevlânâ Bursa Kâdısı -zîdet fezâiluhu- tevkî-i refî-i hümayun vâsil olucak ma'lûm ola ki bâbü's-sa'âdetim ağası nezâretinde olan evkâfdan Bursa'da vâki' müteveffâ 'Ali Bey ve Mahmûd Bey veledân-ı Timurtaş Bey evkâfından Bursa Kazâsına tâbi' Gülistân nâm Karye Bursa'ya bir sâ'at mikdârı karîb ve re'âyâdan birinin hevâ-yı şer'iyyesi vukû'unda kadîmden şehrde olan mahkemelerde görülüb icrâ-yı hak olunur iken sahrâ nâibleri hilâf-ı şer' ve kânûn fukarâyı tecrîm ve akçaların alub gadr-i külli ve perâkende ve perîşân olmalarına bâ'is ve vakf-ı mezbûrun îrâdına noksân târi olmağla hilâf-ı şer' ve kânûn akça talebiyle ta'addi-i rencide itdirilmeyüb men' u def- olunmak bâbında ağa-yı bâü's-sa'âde-i esbak Ahmed 'arz ve Karye-i mezbûre Bursa Kazâsı tevâbi'inden olduğı hazîne-i 'âmiremde mahfûz

(74-a)

mevkûfât defterlerinde mukayyed bulunmağla umûr-ı şer'iyyelerin Bursa Kâdısı istimâ' eylemek için emr-i şerîf sâdir olmuş iken sâdir olan emr-i şerîfe mugâyir sahrâ nâibleri taraflarından yine ol vechle fuzûli müdâhale olmağla mukaddemâ sâdir olan emr-i şerîf mücibince hükm-i hümayun virilmek ricâsına nâzır vakf ağa-yı bâbü's-sa'âde esbak 'Ali Ağa 'arz ve dîvân-ı hümayunumda ... Hüdâvendigâr esbak 'emmi-zâdem merhûm u mağfûr vakf-ı Şah Sultân Mahmûd Hân -tâbe serâh- zamânında vech-i meşrûh üzre ... emr-i şerîf virildiğı mastûr ve mukayyed bulunmağın hilâfına emr-i fermânı olmamış ise mukaddemâ emr-i şerîf mücibince 'âmel olunmak için Hüdâvendigâr sâbık 'emmi-zâdem merhûm ve mağfîret-nişân Sultân 'Osmân Hân -tâbe serâh- emr-i şerîf virilüb tecdiden ricâ itmeleriyle vech-i meşrûh üzre 'âmel olunmak bâbında fermân-ı âlişânım

sâdır olmuşdur buyurdum ki ... vusûl buldukda bu bâbda ve mukaddemâ ve hâlâ sâdır olan fermân-ı celîlü'l-kadrim mûcibince 'âmel dahî sen ki mevlânâ-ı mûmâ ileyhsin Karye-i ... ahâlisinin umûr-ı şer'iyelerin Bursa'da vâki' mahkemede huzûrunda sen istimâ' eyleyüb sahrâ nâibleri taraflarından da'âvi-i şer'iyelerin bizler rü'yet ideriz deyu fukarâ-yı hılâf-ı şer' ve mugâyir-i kânûn akça talebiyle ta'addi ve rencide itdirmeyüb mazmûn-ı emr-i şerîfimle 'âmil olasın şöyle bilesin 'alâmet-i şerîfe i'itimâd kılasm tahrîren fi evâil-i cemâziye'l-evvel sene selâse ve seb'in ve mie ve elf.

Be makâm-ı kostantiniye

EKLER

